

HORY 17

VYDÁVÁ PVK a MK HS MV ČSTV PRAHA,
VYCHÁZÍ NEPERIODICKY, NEPRODEJNÉ,
JEN PRO VNITŘNÍ POTŘEBU.

Tisk povolen Odborem kultury NV HM PRAHY,
č. j. kul 3 - 2123/83, 5. 12. 1983.

Veškerá korespondence - Ivan Boháček,
Kvasnicova 1498, 14900 Praha 4 - Opatov.

HORY jsou metodickým a informač-
ním bulletinem aktivních lezců, horo-
lezců a vysokohorských turistů. Ví-
táme příspěvky ze všech oblastí tý-
kajících se hor a naší činnosti v ho-
rách. Zdrojem našich informací jsou
hlavně naši čtenáři. Udržujte si nás,
prosíme, informovaně. Vítáme ruko-
pisy, údaje o testech materiálu, ná-
kresy a popisy nových cest a fotogra-
fie ze všech oblastí horské aktivity -
i z "okrajových", jako jsou ochrana
přírody, dějiny hor, geologie, horská
flóra a fauna atd. Váš rukopis buď
použijeme, nebo Vám jej po zlektoro-
vání vrátíme, nejdéle však do tří mě-
síců dostanete od nás zprávu.

Abychom se lépe poznali, vítáme
také fotografie - podobanky autorů,
které bychom chtěli otisknout v zá-
hlaví jejich článků

Potřebujeme dobrovolné korespon-
denty ze všech lezeckých oblastí.
Potřebujete-li naopak naši pomoc,
pište na adresu Ivana Boháčka, který
Hory rediguje.

Návrh obálky, lay-out, grafická úpra-
va © Vladimír Procházka ml.

Tento sedmáctý bulletin byl dán do
tisku v prosinci 1983 a vyšel v dub-
nu 1984. Náklad 2500 výtisků. Malo-
ofsetem vytiskla Družba Liberec,
č. zak. 128-83-014.

Autorská práva - © autoři jednotlivých
článků, statí, fotografií, kreseb atd. U pře-
kladů © Translation uvedení překladatelé.

FOTOGRAFIE NA TÉTO STRANĚ

Tre Cime di Lavaredo z jihu, Dolo-
mity / Vladimír Procházka ml.

HORY

17

Zamyšlení nad Skalákem / Pavel Ščevlík	2
Ludvík Bednář in memoriam / Ing. Josef Navroušek, CSc.	4
Fórum	4
Káthmánská deklarace / Horolezectvo v Tanapu	7
Chamonix' 82 - Káthmándů' 82 / MUDr. Jaromír Wolf	8
Pískovcová fréza / Pavel Ščevlík	10
Eiger-ideálna direttissima / Pavel Pochylý a Ivan Dieška	12
Výstupy roku 1982 / RNDr. Stanislav Vaněk	15
Naše karabiny - podivný rozpor / Michal Korol	17
Tatranské ledopády / Zdeněk Hermann	19
Testy - s čím na led?	23
Čtyři bludy - o horolezcích / Peter Donnelly	28
Kudy se to slízá, šéfe? / Vladimír Suchý	31
Broken English / Alex MacIntyre	32
Revalvace šestého stupně / Adam Smólski	34
O klasickém horolezectví / Andrzej Machnik	35
Základy horolezecké zdravotní II. / MUDr. Ivan Rotman	36
Úrazy při slaňování / MUDr. Ivan Rotman	41
Používání úvazů / Vladimír Procházka ml.	43
Dodatek k testům šplhadel / Vladimír Procházka ml.	44
Test - jak lézt na našich lanech? / Milan Harašta	45
Kaňka	46
K země-a přírodopisu-Velký Glockner / Prof. Daniel Lichard	48
Z knih . . .	52
Útržky - nová výbava	54

FOTOGRAFIE NA OBÁLCE

- 1/ Pik Korženěvskoj, Pamir / Ing. Miroslav Šmíd
- 2/ Vzdušný úlodpád, Vysoké Tatry / Ing. Ladislav Deneš
- 3/ Čo-Oju, Himálaj / Ing. Ivo K. Petřík
- 4/ Mont Blanc, pohled z Dru, Alpy / Ing. Miloš Nosek

ZAMYŠLENÍ NAD SKALÁKEM

Nejsme spokojeni se stavem věcí ve Skaláku, jako ostatně asi těžko může být dneska někdo spokojen se stavem životního prostředí vůbec. Pokoušíme se zrekapitulovat, co všechno víme o příčinách takového stavu, snažíme se vytvořit si katalog všech případů úpadku nejenom objektů, na kterých se v důsledku svého založení pohybujeme, ale i devastace scenerie, do které jsou tyto objekty našeho zájmu situovány. Cílem našeho snažení je najít způsob, jakým účinně přispět k ochraně skal a skalních oblastí, jelikož se nám zdá, že jsme dosud pro tuto věc my horolezci učinili velice málo. Myslíme tím: my horolezci jakožto instituce. Ono totiž i my horolezci jsme se postupnou institucionalizací společenského života stali složkou, která zde má určitou kompetenci ve hře různých, mnohdy protichůdných zájmů. /Většinou nám tento posun uniká, protože jsme zvyklí spíše na osobní zodpovědnost za vlastní konání než na myšlenku, že bychom svým konáním reprezentovali nějaký spolek. /

Tuto kompetenci jsme zatím bohužel nedokázali využít, jelikož jsme se zatím nedokázali sjednotit a vytvořit takovou koncepci ochrany přírody která by odpovídala našim zájmům, o kterou bychom se třeba mohli hádat, ale kterou by museli brát v úvahu na příslušném ministerstvu. Jsme postaveni před situací, kdy musíme jednat jako organizace a to jak kvalifikovaně, tak i vehementně, jelikož se ukázalo, že jednotlivci nezmůže o mnoho víc, než zaplatit pokutu. A navíc jsme chtěli nechtě organizovaní a tudíž konkrétní. Tím pádem jsme první na ráně a jsme vystaveni invektivám, které by měly směřovat jiným směrem /když už mluvíme o Skaláku/. Poukázal snad dosud někdo na to, že Skalákem projde ročně na milion návštěvníků/ rekreantů, školních výletů a pod. /? Pokud víme tak ne, ale tento v podstatě anonymní dav si odtud možná něco odnese, ale rozhodně už pro Skalák nic neudělá.

Rozhodně nechceme tvrdit, že by zainteresované složky, jako např. St. ochrana přírody, Státní lesy, či Svaz myslivců nedělaly v rámci svých možností pro věc maximum. Jde o to, spojit se se všemi, kdo usilují o dobrou věc jako rovnocenný partner a přitom nezapomenout, že nám jde především o ty skály.

Vraťme se znovu ke Skaláku. Jednak ledacos pamatujem, jednak se nám vybavují rozhovory s osobnostmi několika lezeckých generací. V podstatě se všichni shodujeme na tom,

že bychom měli začít něco dělat.

Při procházce Skalákem se málokdo dneska ubrání pocitu, že tady jaksi všechno bere za své; nejen příroda, ale i výtvoř, které do ní člověk vetknul, kupodivu tím víc, čím by měl mít člověk víc prostředků, aby tomu zamezil. Věže a okraje podají zatím jenom v Tisé a ve Žlebu, nicméně lesní cesty a pěšiny nejsou stavěny na takový nápor, bere je voda, svahy se sesouvají. Lesní porosty též začínají podléhat exhalacím a sportovcům se na skalách špatně dýchá. Anebo si projdeme pár objektů, které jsou dílem lidských rukou a které jsme si zvykli považovat za organickou součást Skaláku; systém pramenů, kaplička na Radči, horolezecký památník u Mariánské vyhlídky, či to, co dříve bývaly rybníčky. Pak tu máme též objekty, které označujeme za historické památky /např. hrad Valdštejn, který rovněž chátrá, nebo zámek Hrubá Skála, který je díky svému určení zdrojem znečištění bezprostředního okolí/. Tyto věci se nás rovněž dotýkají, přestože nespádají přímo do naší kompetence.

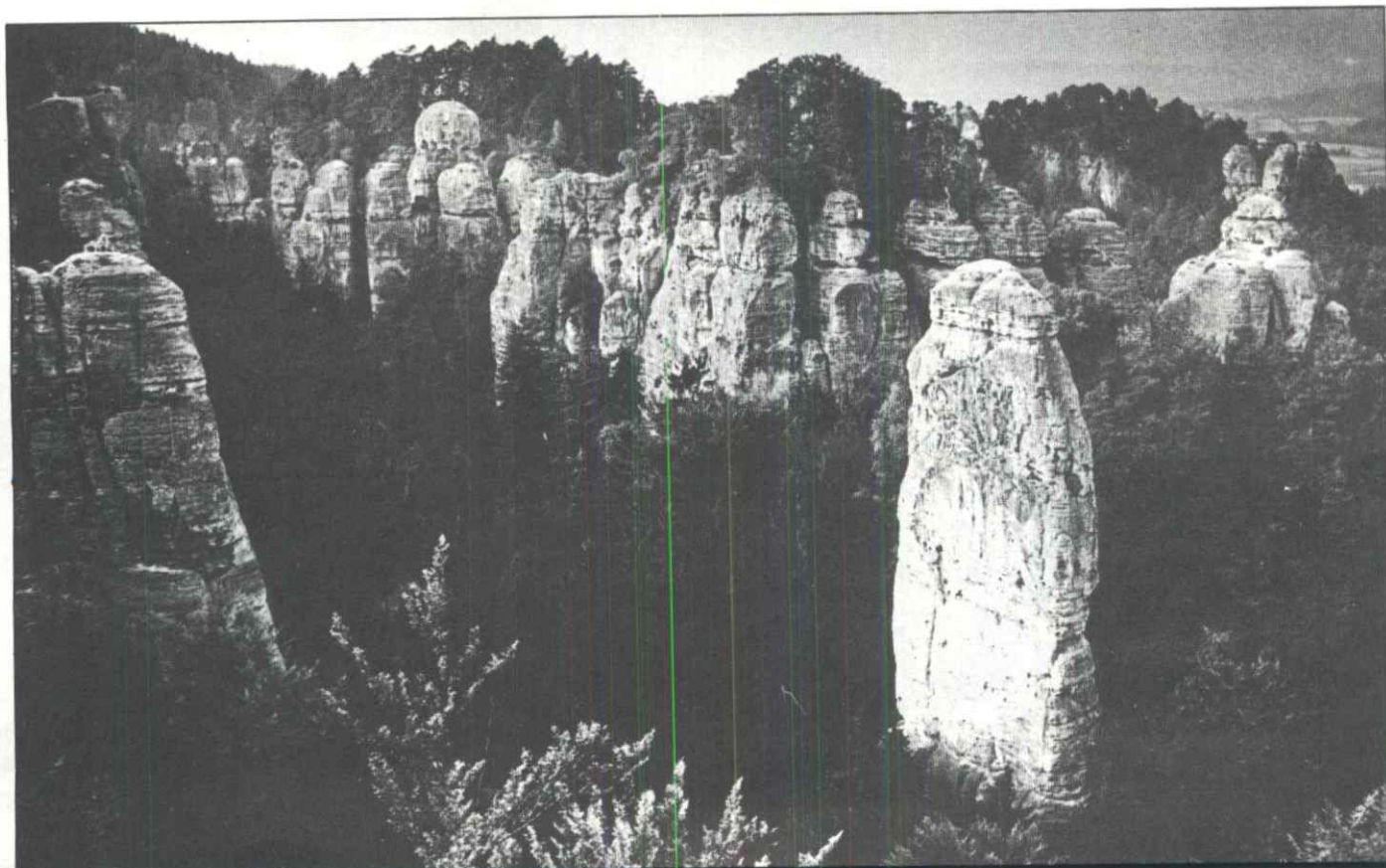
A hlavně v záležitostech vysloveně lezeckých taky nemáme takový pořádek, jaký bychom mít chtěli /kruhy, slanáky/ Globální ekologické problémy asi mezi sebou nevyřešíme, ale když nepodlehne alibizmu, že přednost před horolezci má pískovcový lom anebo výr, přinejmenším alespoň ty skály bychom neměli ponechat napospas osudu.

Pro zajímavost: výr se z tichých údolíček přestěhoval do centra Skaláku /asi mu v tom tichu bylo smutno/

A proč bychom časem nemohli postoupit o kousek dál? Vždyť třeba i houbaři mají dneska zjištěno, které prvky průmyslového spadu vyhubily lišky a proč jsou v některých oblastech i hříbky nejedlé. My jsme jako horolezci pozadu o to více, že skály mají oproti živé přírodě tu nevýhodu, že pokud atrofuji či spadnou, pravděpodobně již znovu nevyrostou.

Zákon č. 40/1956 Sb. a statut CHKO vytvořily určitý precedent a jedním z důsledků bylo, že sejmul svým způsobem zodpovědnost z jednotlivce a vložil je na bedra horolezecké obce jako takové. Byly doby kdy žil lezec v bivaku, udržoval si tam svůj pořádek a L. Mejsnar dbal na to, aby měli potulující se živlové respekt. Jednou za rok přijel nákladák, odvezly se odpadky. Pravda, je nás od té doby o něco víc, ale co je to proti zmíněné invazi návštěvníků? /A nabízí se argument: víc horolezců-víc práce/.

Pokusili jsme se znovu obnovit tradici. Lezec je ve ska-

lách nejenom lezcem, ale též hospodářem. Tak ani příliš nepřekvapuje, že se společně angažují lezci často nevraživě kvůli všelijakým trendům. Přeci jen asi máme stále něco společného.

Je konec léta a začínáme organizovat. Otravujeme všechny známé, u kterých předpokládáme určité schopnosti. Je málo času. Dává se dohromady výbor, který se v říjnu 83 schází každý týden ve Skaláku. Práce je nad hlavu, ale daří se nám získat pro věc schopné lidi. Vedoucím poleší Hrubá Skála p. Brožka, vedoucím kempinku Sedmihorky p. Pokorného, ze Správy CHKO Český ráj V. Mazánka, vedení JZD Sedmihorky půjčuje nákladní automobil a především jsou tady horolezci, kteří krok po kroku odstraňují překážky a problémy, kterých bylo nemálo. Dáváme dohromady program akce, kterou nazýváme - protože je konec horolezecké sezony - Zavírání Skaláku. Co dělat? Vyměňovat kruhy nebo slánky, vrcholovky? Ne, nejprve uklidíme oblast Kapelníka a Majáku, nemůžeme lézt v hnoji. Opravíme prameny, cesty, přístup od Podmokelské, k Vřesové, k Jeřábí. Opraví se cesta u Kapelníka a za Sfinou. Stáhneme padlé stromy, které překážejí na cestách a tím, že se jim lidi vyhýbají vytvářejí nové pěšiny. A buk u Pannen - ten nás štve už dlouho. Takže je stanoveno datum 12. - 13. listopadu 1983 a jsou rozeslány pozvánky.

Zavírání Skaláku

- pátek, nervozita stoupá. V očích kluků se dají číst otázky, jestli to nebylo moc narychlo a zda vůbec někdo přijde. Pomalu se začínají trousit první a k večeru se dostaví Vyšehradský skřínák a Petr radostně ukazuje, kolik dovezl piva. Senzace. Večer už sedí u táboráku alespoň padesátičlenná skupinka. A druhý den ráno - paráda, 250 lidí, to jsme ani v duchu nečekali, můžeme začít. Rozdělují se do skupin a jde se do práce. Emil s partou startují VS-ku, která má připravené vysoké postranice - tam se toho vejde. Taky Radek rozjíždí skřínák. Skupiny po úsecích projdou oblast Maják a Kapelník, sesbírají do igelitových pytlů odpadky. Byly toho 2 auťáky. V poledne se přechází na hlavní práce. Za sobotu a neděli se svezlo 19 aut dřeva do kempinku. Byla to senzace jak se makalo a vidět třeba ty naše holky, jak dřely při nakládání a stahování dřeva. Díky Motorovka hučí - rána - a buk, který ležel na normálce na Panny, je na zemi a nikdo mrtvej. To je fajn. A k večeru je rozřezán a srovnán lež u Kipla přesně podle dohody. To byla chlupatá práce. Parta kolem Jindry opravila 3 prameny a Šohaj hlásí, že zátaras u Podmokel, cesty k Jeřábí, Vřesové a za Sfinou jsou hotovy. Nelze si nevšimnout malého Hese, jak se v 10ti letech činí u Dominštajnu. Paneček. Parta v kempu taky maká - táborák je připraven. Navečer promítá Joska film a díky z K 2 na improvizované plátno, pověšené na nákladáku. Je chladno, tak se zapaluje velký táborák. Začíná se točit pivo, lidí přibývá. Škoda, že nepřišli dřív, ve dne - jich bylo zapotřebí určitě víc - snad přistě. Karnevalová noc skončila a ráno ti, co přijeli večer, rychle zase odjíždějí na Sušky, aby se nepletli, když je potřeba máknout. Strhávají sebou řadu dalších, kteří ještě večer u ohně slibovali, že vydrží další den. Neděle už není to, co byla sobota, nicméně se akce dokončuje. Milan se skupinkou dorazí uklid paseky. Je ještě potřeba odvézt všechno dříví, co je připraveno k odvozu. Uklidit a předat kemp. Naštěstí přichází několik čerstvých lezců a ti věrní a největší makači ze včerejška zůstávají až do konce. Takže díky, rozchod a potom likvidace faktur, závěrečná porada, rozeslání děkovných dopisů zvláště zasloužilým, a můžeme vzpomínat a rekapitulovat, co akce přinesla. Přes hromadu nedostatků, např. krátký termín, malá propagace, nedostatek nářadí, nedostatečné vedení, nedostatečné poučení vedoucích skupin atd., akce potvrdila svůj smysl a právo na existenci. Vždyť Skalák jen na to čekal. Myslíme, že nikoho nezabilo, když trochu mohl vrátit skalám dluh za to, že mu umožňují prožít v krásném prostředí tolik radostných a šťastných dnů. Akce určitě měla i nemalou společenskou hodnotu v tom, že po dlouhé době se ve Skaláku sešli staří - mladí, lepší, horší, navázala se nová přátelství a hlavně se lidi poznali /vždyť už se poslední dobou ve Skaláku ani nezdravíme/. Dále - zrodila se určitá myšlenka, koncepce. Zaměřily se svahy u Kapelníka a Čertovy ruky na vybudování projektové dokumentace na schodiště. Dále jsme pozvali autory horolezeckého památníku p. Seiferta, p. Patrného a J. Kuchařovou,

kterí se podívali na památník po desetiletém provozu. Přislíbili, že do konce února 84 zpracují návrh, aby památník byl tím, čím měl být. Je to prvek, který do Skaláku dali horolezci, tak by měl podle toho vypadat, ať se nemusíme za něj stydět. Vždyť je to jeden z nejběžtější používaných argumentů protínám. No a v neposlední řadě je přínos v tom, že se něco ve Skaláku zorganizovalo v úžasném pracovním nasazení všech brigádníků /máme na to dokumenty - Ida to vše vyfotografovala, ved. poleší p. Brožek nešetřil chvilou a mimo denního tisku si toho všiml i rozhlas/ a v chuti lidí pokračovat. Konec, akce skončila a co dál? Když se Skalák zavřel, tak by se měl otevřít /to jsme vychytrali, co?/. Takže akce OTEVÍRÁNÍ SKALÁKU-84 se rozjíždí naplno. Sraz bude v sobotu 7. dubna 84 v kempu Sedmihorky do 9 hod. ráno. Kdo chce přijet už v pátek je vítán. Program se dává dohromady, chceme, aby byl z jedné třetiny pracovní, z jedné třetiny společenský a jestli nám to počasí dovolí, tak ze zbytku lezecký. Co můžeme prozradit už dnes-pracovat se bude převážně v sobotu na Dračkách. Večer bude pivo a snad i uzenky - bude se promítat horolezecký film-bude diskotéka a určitě bude u táboráku hrát dobrá kapela-prostě večer bude mít ráz srazu. V neděli by se měly při lezení vyměnit všechny knížky na všech věžích v Dračkách a zkontrolovat kruhy a slánky. Takto nějak si to zatím představuje organizační výbor. Zveme všechny /na brigády chodí i prvotřídní fotbalisté, a to už jsou nějaké hvězdy/, práce se horolezci přece nebojí. Chceme vytvořit pravidelnost, jakou mají např. srazy v Ádru, protože jedině pravidelnost zaručí, že nebudeme o ochraně přírody pouze hovořit. Vždyť v našich řadách jsou vedoucí pracovníci, projektanti, chemici, ochránáři, lesáři, zemědělci a hromada jiných šikovných lidí, kteří by pomohli zpracovat seriózní dlouhodobou koncepci na ochranu skalních věží. Starejme se o skály zrovna tak, jako lesáři o lesy nebo rybáři o vodu. A neplačme pořád nad rozlitym mlékem nebo nad utrženým chytem, který třeba upadl nechtěně. Vždyť např. nejvíce lezená cesta ve Skaláku - údolní Blatník je bezesporu v lepším stavu než schody a cesta kolem Bašt za Čertovou rukou. Tím nechceme navádět, ale je třeba vidět věci tak, jak skutečně jsou. Posuzovat míru zavinění. Vždyť pro jednoho upytlačeného pstruha nikoho vůbec nenapadne rušit hned celou rybářskou organizaci. Vždyť při každém našem konání a ochraně přírody musíme vidět jako konečný cíl skály, na které lze lézt a tomu podřít celou koncepci ochrany, jsme přeci horolezci a každé jiné konání ať od srdce a sebelépe myšlené je v důsledku pronás nepříjemné a tudíž zcestné a nás určitě v konečné fázi neuspokojí. Sjednoňme se, překonejme malichernosti, které nás rozdělují, vychovejme si odborníky a pomozme problémy řešit. Určitě nám to stojí za to, vždyť do skal patříme a po louce se lze běžet. Argumentů máme víc než dost, jsou na Skaláku vidět /mohutný kempink, zotavovny ROH, pionýrské tábory, školní a turistické výlety, propagace přírodních a historických památek, naučná stezka-prostě soustředění hromady lidí/. Je, ale Skalák na takovouhle invazi připravený?

Počátek devastace přírody má původ v myšlence, že příroda je něco, co je zde člověku k službám. Odtud se bere přesvědčení, že příroda je zdrojem prostředků, energie a v podstatě mlčenlivým polem jeho expanze. My, ale ze Skaláku odejít nechceme a nakonec ani nemáme kam. Vždyť Skalák jsme pro sebe objevili a ocenili jeho hodnoty hned po loupežnických a poustevnických /pro jiné neměl cenu/. No a ti už prej nejsou

Tak ahoj vždy na jaře a na podzim ve Skaláku !

PAVEL ŠČEVLÍK

Protože k realizaci záměru na zlepšení situace ve Skaláku a k obnove symbolického hřbitova budou potřebné kromě ochotných rukou i nemalé finanční prostředky, obracíme se na oddíly, telovychovne jednoty i další instituce s prosbou o pomoc. Finanční příspěvky můžete posílat na účet TJ JZD Sedmihorky, kde budou k danému účelu soustředovány. Jde o účet v České státní spořitelny Turnov - c.ú.: 15245-588. Při platbách uvažte variabilní symbol 100.

Ludvík Bednář

IN MEMORIAM

Dne 18. července 1983 večer se pod jižním vrcholovým hřebenem Piky Korženěvská /7105/ uvolnilo sněhové pole o rozměrech cca 900x500 m a zřítlo se ledopádem několik set metrů vysokého skalního prahu spolu s částí vysutého ledovce. Dopadem nesmírných mas sněhu a ledu vznikla mohutná tlaková vlna, která zasáhla velkou část jihozápadního úbočí hory. Postihla i Cetlinovu výstupovou trasu /klasifikace 5a/, vzdálenou od dráhy laviny 800-1000 m a obecně považovanou do tohoto okamžiku za zcela bezpečnou. Smetla zde čtyřčlennou skupinu horolezců. Ing. Ludvík Bednář, CSc při tom zahynul.

Tato neočekávaná a nepředvídaná tragická nehoda poznamenala nejen jeho rodinu, přátele a kolegy, ale také horolezecký svaz. Ludvíkův neocenitelný přínos nespočíval v extrémních prvovýstupu - i když seznam jeho lezeckých úspěchů ve velehorách vzbuzuje úctu /vystoupil na všechny pamírké sedmitisícovky a měl za sebou také řadu hezkých cest na Kavkaze a v Alpách/. Hledal a nalézal cesty jiného druhu. Jako předseda HOTJ Sportovní Stavby a později jako předseda výboru Horolezeckého svazu MV ČSTV v Praze usiloval o vybudování nové, akceschopnější organizační základny našeho horolezectví a vytvoření podmínek pro systematickou činnost ve velehorách. Nebyl individualista - když podnikal své výpravy do asijských hor, připravoval zároveň cestu jiným; a takových lidí u nás nikdy moc nebylo. Svým organizačním talentem, bystrostí úsudku a neobyčejnou schopností jednat s lidmi chtěl umožnit co nejširšímu okruhu našich horolezců poznání monumentální, krásy a tvrdosti velkých hor, které měl tak rád a které se mu staly osudem.

Ing. Josef Vavroušek, CSc.

FORUM

Forum /lat./ náměstí ve městech římské říše. Mělo pravidelný půdorys, bylo obklopeno významnými budovami a často i sochami. Přenesené veřejné místo, kde lze o něčem jednat, hlásat své názory; tribuna; veřejnost, veřejné mínění. / Ilustrovaný encyklopedický slovník /

JEŠTĚ K NAKUPOVÁNÍ...

Navazuji na svůj příspěvek v Horách č. 16 o problémech "nakupování" horolezeckého materiálu našimi horolezci v západních zemích.

I když je tento příspěvek starý již asi tři roky, zjišťuji, že na své aktuálnosti nic neztratil, spíše naopak. Za tu dobu jsem pochopil ještě další souvislosti, což mě vedlo opět k zamyšlení nad tímto problémem v širším pojetí.

"Nakupování" se v posledních letech začalo rozrůstat téměř do nebezpečných rozměrů a zařazovat se do pořadu jednaní kompetentních orgánů na různé úrovni. Není proto divu, že se začaly hledat cesty, jak tyto tendence přibrzdit. Není totiž nic složitějšího v krajním případě horolezce úplně vyřadit z cest do zahraničí pro špatnou reprezentaci naší vlasti.

Jako příklad mohu uvést opatření v jednom zájezdu z poslední doby, kdy se účastníci museli zavázat předložit účtenky za veškerý získaný materiál v cizině. Opatření jistě účinné, i když trochu tvrdé, bude-li se důsledně dodržovat. Nebylo by však možné postavit se k řešení tohoto problému trochu z jiné strany? Proč se většina opatření v historii snažila hledat nápravu v omezení té skupiny, která byla nejslabší a měla nejmenší možnosti se bránit? - Některá skalní oblast se prohlásí za rezervaci a kdo je nejvíce omezen? Samozřejmě horolezci! - Zjistí se, že Vysoké Tatry jsou neúnosně devastovány a opět za to mohou i horolezci, takže je na místě patřičně je omezit v jejich působnosti /zejména bivakování a stanování/. Přitom jiné akce, např. Rallye Tatry, Výstup na Rysy apod. klidně pokračují dál. Dalších příkladů by se našlo jistě dost.

Když se zjistilo, že horolezci v cizině kradou, je samozřejmě nejjednodušší začít s nápravou právě u nich a nedělat si zbytečné starosti s hledáním příčin. Zkusme se po těchto příčinách podívat hlouběji. Možná nám k tomu postačí porovnání činnosti dvou svazů ČSTV a jejich materiálových komisí, a to lyžování a horolezectví.

Naši lyžaři, ať běžci nebo sjezdáři, si mohou potřebné vybavení ke svému sportu nakoupit téměř ve všech prodejnách v ČSSR a na celkem slušné úrovni z tuzemské i zahraniční výroby /i když bývaly lepší časy/. Všechny naše výrobky nesou označení, že jsou příslušným

svazem schváleny a jistě jsou stejně schváleny i výrobky zahraniční. Proč se podobně nemůže o vybavení pro horolezce postarat i svaz horolezecký? Co může HS uvést na svoji obhajobu? Že je málo devizových prostředků pro nákup v zahraničí? Že by se na dovezené zboží musela stanovit ČSN a stálo by to peníze za zničené výrobky při trhačích a jiných zkouškách? Že je u nás horolezců málo a nevyplatilo by se to pro ně? Vždyť většinu materiálu používají i turisté! Že naše národní podniky a výrobní družstva mají své výrobní programy a nemají zájem? Nebo jsou to subjektivní potřeby /nezájem, pohodlnost, neschopnost.../? Kde se nějakým výrazným způsobem projevuje činnost materiálové komise horolezeckého svazu? Vždyť převážnou většinu informací o materiálu našem i zahraničním podává Chroust ml. nebo zdravotní komise /úvazky/ a pod některé u nás vyráběné pomůcky pro horolezce /samovýtupný strmeň/ by se snad nikdo z materiálové komise nemohl pro ostudu podepsat.

Vím z vlastní zkušenosti, že některá výrobní družstva byla ochotna začít s výrobou horolezeckého materiálu /např. úvazky, hamaky/ a vše nakonec uvázlo na schválení materiálové komise /v druhém případě dokonce na odrazujícím dopise člena materiálové komise/. Přitom většina horolezeckého materiálu je na výrobu jednodušší než třeba lyže a i po domácímu vyrobený materiál bývá v mnoha případech kvalitnější než západní. Našlo by se i dost nadšenců, kteří by rádi pomohli radou, nákresem, zkušenostmi apod., v případě zájmu některého výrobního družstva nebo národního podniku. Určitě by k prospěchu věci pomohla i případná spolupráce svazů horolezectví i turistiky /sdružování fondů!.

Myslím si, že až bude na našem trhu v dostatečném množství potřebný horolezecký materiál, nebude třeba řešit problémy s "nakupováním" v obchodech alpských zemí při zájezdech. Vždyť i těch pár věcí ze Stubai přišlo v našich obchodech levněji než v zahraničí v turistickém přepočtu valut. Navíc by se velká část materiálu /mačky, cepíny, kladiva, lana/ mohla nakupovat z oddílových fondů pro potřebu oddílových zájezdů nebo pro výkonné lezce.

Šťastlivci, kteří se alespoň jednou za čas dostanou "ven", si nějaký ten materiál dovezou, ale co ti, kteří se do zájezdu "nevejdou" nebo nedostanou

příslib? Pokud jim v tom nebrání zá-
sady, snaží si materiál získat jinak, třeba i okradením spolulezců na skalách,
na chatě, v autobusu. Vždyť je nyní situace k tomu téměř nutí. Já jsem
byl takto "pochtěn", a to na chatě v Tise
při 3. Festivalu horolezeckých písní.

Najde se někdo kompetentní z mate-
riálové komise, kdo by mohl v tomto
problému udělat trochu jasno a nastí-
nit možnosti řešení a reálné perspekti-
vy do budoucnosti?

Vašek Šatava

... A ODPOVĚĎ PŘEDSEDY BK VHS

Bezpečnostní komisi Horolezeckého
svazu (V ČSTV v současnosti tvoří
předseda Milan Lasák a osm členů
/včetně předsedů bezpečnostních komi-
sí národních svazů/.

Hlavní úkoly komise:

- spolupráce s výrobci horolezeckého
materiálu v ČSSR, technická a pora-
dská činnost
- testování a zkoušení výrobků
- udělování schvalovací visačky svazu
- zprostředkování styku mezi výrobcí
a obchodem
- zajišťování dovozu
- spolupráce s bezpečnostní komisí
UIAA a socialistickými zeměmi
- spolupráce s metodickými komisemi,
lektorská účast na školeních a doško-
leních, vydávání metodických listů
- sledování úrazovosti a rozborů s ná-
vrhy na opatření ke snížení úrazovo-
sti.

V čem spočívá problematika výroby
horolezecké výzbroje?

Především jsou to malé série výrobků.
Naši výrobci chtějí mít rychlý odbyt
při nejmenších nákladech a výrobky
ve velkých sériích. Např. pro výrobu
karabin byl požadovaný odbyt 50-
100 000 ročně, při zabezpečení mini-
málně pětiletého odběru. To pochopitel-
ně svaz nemůže garantovat. Z důvodů
malých sérií jsme odkázáni na spolu-
práci s výrobními podniky ČSTV a ruz-
nými družstvy. Zde opět narážíme na
otázku materiálu, poněvadž tyto výrobcí
nemají bilanční příděl. Při tom se
jedná převážně o materiály speciální,
které nejsou běžné. Např. výroba hexen-
triků naráží na nutnost kooperace mezi
hutí /výroba tyčí za použití přípravků/
a výrobcem, který provede konečnou
úpravu. Tento problém se nám zatím
nedaří vyřešit. Opět zde narážíme na
velikost série. Proto není náš problém
srovnatelný se zajišťováním výroby
např. vázání pro statické lyžaře.

Souhrnně tedy k problémům výroby:

- malé série výrobků
- jakostní materiál
- začáteční velká investice do příprav-
ků a pomalá návratnost
- možnost výroby převážně ve výro-
bních družstvech
- velká režie v malých podnicích
- nezáměr výrobců na zavádění nové-
ho výrobku pro riziko odbytu.

Co udělal svaz pro dovoz?

Po roce 1968 nebylo možno realizovat
dovoz horolezecké výzbroje v důsledku

vydání zákona č. 30/1968 Sb. a prová-
dění vyhlášky č. 32/1968 Sb., podle níž
horolezecké cepíny, karabiny, skoby
a stoupací železa podléhaly testování
a zkouškám státní zkušebnou. Vzhle-
dem k vysokým cenám zkoušek a také
vzhledem k tomu, že u nás neexistují
normy na zkoušení těchto materiálů, se
se dovozy nerealizovaly. Proto v letech
1971-1972 proběhlo jednání mezi horo-
lezeckým svazem /jeho bezpečnostní
komisí/ a mezi Úřadem pro normaliza-
ci a měření v Praze o novelizaci uvede-
né vyhlášky. Jednání bylo úspěšné, bylo
dosaženo dohody a ÚNK vydal novou
vyhlášku č. 220/1973, výnos č. 23/1973
ÚNK, kterou se stanoví výrobky, které
podléhají schvalování státní zkušebnou.
V této vyhlášce již horolezecká výzbroj
nebyla uvedena a bylo tak možno zahájit
jednání s GR obchodu o uskutečnění do-
vozu. Dovozy byly celkem čtyři /1974,
1976, 1978, 1980 a pro rok 1983 je již
dovoz GR schválen/. Celková hodnota
těchto dovozů byla 10 milionů Kčs. Bylo
dovezeno 28 druhů výrobků v celkovém
počtu 50 900 kusů. Z toho bylo 41 000
karabin /další 3 000 karabin bylo dove-
zeno z NDR a ještě byl dán do prodeje
zbytek starých čs. karabin/, 3 200 cepí-
nů, 3 200 párů stoupacích želez a 3 500
skob CMW, bongů apod. Není tedy prav-
da, že by činnost komise po stránce do-
vozu byla tak neúspěšná. Ostatně každý,
kdo jezdí do Tater a srovnává vybavení
našich horolezců před rokem 1974
a dnes, musí tento fakt potvrdit.

Problémy výroby horolezecké výzbroje

Především je to dlouhá příprava výro-
by a problém různých součástí jednoho
podniku. Např. výrobní družstvo TVAR
Pardubice, který patří k našim aktivním
spolupracovníkům, vyvíjel ve spoluprá-
ci s námi přílbu více než tři roky. Byla
to nesčetná jednání, která často ztros-
kotávala na nedostatku přezek, popruhů
apod. Abychom se přesvědčili o jakosti
přílby, museli jsme zaříditi zaslání 10
ks do Mnichova na zkoušky. Poněvadž
přílba má v letošním roce dostat och-
rannou známku UIAA, bylo nutno pro-
vést oficiální zkoušky ve Vídni.

Podobná práce vyžaduje velké množ-
ství dosud nezhodnocené a nesobecké
práce členů komise. Naštěstí máme již
v současné době vyrobeny modely hlav
a máme zažádáno o uznání brněnské
strojírenské zkušebny jako mezinárod-
ní zkušebny, takže další zkoušky pro-
běhnou u nás /zkouška ve Vídni stála
2 000 DM/. Nebo další příklad: 7 roků
již vyvíjíme prsní a sedací úvaz ve
spolupráci s různými podniky. Práce
však stále narůstá na nemožnost zkou-
šek /norma UIAA požaduje zkoušky na
modelu/. Teprve v letošním roce se
nám podařilo tento model vyrobit
/dřevomodelářská, velmi náročná
a nákladná práce/. Budeme tedy moci
přikročit ke konkrétním zkouškám
a doufáme, že v roce 1984 budou naše
první úvazy na trhu.

Naše nejbližší cíle?

Je jich mnoho. Za nejdůležitější však
pokládáme: boty, vibrasy. Stálou péči
věnujeme zlepšování kvality našich lan.
Tento úkol bohužel není závislý na komi-
sí, ani na výrobcí lan, ale na dodava-

teli vláknů. Stále rozvíjíme snahu pový-
robě drobných kovových materiálů.
V letošním roce chceme také zavést na
trh tři nové typy batohů, odpovídající
značně moderním požadavkům. Dale
chceme zajistit zásobování trhu šitý-
mi smyčkami /včetně dvou druhů ex-
presních smyček/. Jednáme o výrobě
různých doplňků z popruhů, o výrobě
čelovek a vklíněnců.

A dál několik poznámek nakonec:

Procházka ml. je členem komise, tak-
že skutečnost, že informuje, je zcela
logická.

O tom, že bychom odmítli spolupráci
s nějakým podnikem, mi není nic zná-
mo. Jedná se pravděpodobně o nepřes-
nou informaci.

Tvrzení, že výroba /dokonce většina/
horolezeckého materiálu je pro výrobu
jednodušší než lyže, je přehnané.

Spíše opak je pravdou. Pokud jsou nad-
šenci, kteří by chtěli přispět radou, ná-
kresem, zkušenostmi, jsou vždy ke spo-
lupráci vítáni. Komise se nikomu neu-
zavírá a naprosto operativně doplňuje
členy, resp. spolupracuje s externisty.
Poznámce o sdružování fondů svazů
horolezeckých a turistických nerozumím
Rozhodně však odmítám názor, že za
zahraniční "nakupy" je zodpovědná komi-
se. Vykojení z běžné morálky je zále-
žitostí jednotlivců, nikoliv komise.

Ing. Milan Lasák

Pře zato z *HOTELIA 2/83* s laskavým
svolením jeho redakce.

JIZERSKÁ SKIALPINIÁDA

Ve dnech 14. - 16. 1. 1983 uspořádal ho-
rolezecký oddíl TJ Uranové doly Hamr
"O" zkušební ročník lyžařsko-horo-
lezecké soutěže "Jizerská skialpiniáda".

Soutěž zahrnuje závod družstev
/dvoučlenných/ ve slalomu, lezení
/bonifikující se cesty horol. klasifika-
ce/ a závěrečný handicapový běh na
lyžích. Soutěž proběhla podle propozic,
slalomový závod se uskutečnil na sva-
hu V Černé Ríči - Desné, lezení pro-
běhlo bez vážnějších problémů a úra-
zů na Zahradní věži v Jíz. horách, obla-
sti Štolpichů. Za velmi nepříznivých
povětrnostních podmínek vylezli mlá-
ď z Loko Liberec nejtěžší cestu sou-
těže, Melicharovu VI. Většina soutě-
žících družstev lezla cesty III. a IV.
stupně obtížnosti. Závěr soutěže, lyž.
běh, byl poznamenaný značnou nepřízní
počasí, a tak za stálého sněžení a
vichřice byl odstartován závod v běhu
na 10 km s hromadným startem.

Výsledky jednotlivých disciplín
byly přepočteny podle stanoveného klí-
če v celkový výsledek soutěže. Přes
počáteční obavy z neobjektivního sta-
novení čas. handicapů, prokázala samot-
ná soutěž správnost stanoveného klíče
a výsledky lze hodnotit jako objektivní.

V celkovém hodnocení zvítězilo
družstvo Loko Liberec Ondrouch,
Hrubant, druží byli M. a R. Bullířovi
z UD Hamr a třetí místo obsadilo smí-
šené družstvo z Lazu Liberec Resler,
Reslerová.

V průběhu soutěže nebylo zapome-
nuto ani na společenský význam akce.

Besedu o výpravě horolez. veteránů na Tan-Šan uvedl jeden z účastníků této výpravy z roku 1982 Erich Kudrna, nejstarší soutěžící Jizerské skialpinistické výpravy. Sobotní večer se stal malým festivalem horolezeckých filmů, které s velkým úspěchem promítl zasl. mistr sportu M. Šmíd.

Lze říci, že přes složitost takovéto soutěže se akce podařila a najde své místo ve sportovních soutěžích horolezeckého svazu. Zvláště mladí vidí ve skialpinismu obohacení horolezecké činnosti v zimním období. Jistě tedy stojí za úvahu, zda by tato soutěž neměla být vypsána jako krajský, event. český přebor ve skialpinismu.

Děk za zdařilou akci patří pořadatelům a patronátnímu podniku UD Hamr za poskytnutou pomoc.

René Bulíř

PRŮVODCE - SKÁLY V OKOLÍ PÍSKU

Horolezecký oddíl TJ Spartak Písek vydal v tomto roce velmi pěkného průvodce po cvičných skalách v okolí Písku. Obsahuje na 55 stranách /formát A6/ přehledné nákresy jednotlivých skalních oblastí s podrobnými popisy cest podél řeky Otavy.

Průvodce je možno objednat na adrese:

Ing. František Kosina
K háječku 222
397 01 Písek-Hradiště

Cena 5,- Kčs a poštovné.

MÁTE PŘÍLEŽITOST

Známu publikáciu Cvičné skaly na Slovensku, autorského kolektívu pod vedením Ing. Ivana Dieška z vydavateľstva Šport 1978 si dopĺňujú slovenskí horolezci a VHT vlastnými doplnkami z nových lezeckých oblastí.

Okrem informácií o lezeckých možnostiach na známych terénoch v okolí Nitry, poskytneme údaje všetkým záujemcom aj o málo známych a doteraz nezlezených terénoch v celom pohorí Trábeč a v pohorí Pohronský Inovec.

Základné poznatky o charaktere oboch pohorí z horolezeckého hľadiska nájdete aj v pripravovanom turistickom sprievodcovi Trábeč-Pohronský Inovec, ktorý vyjde vo vydavateľstve Šport v roku 1983.

Adresa: Oddiel VHT, TJ Lokomotíva, pošta Nitra-1, poštová schránka 52 B, PSČ 949 01.

Ján Jahn

LYŽAŘSKÉ HOLE - PRO A PROTI

Pro užívání lyžařských hůlek při nástupech, výstupech a sestupech ve sněhových nebo kombinovaných terénech velkých hor mluví zejména tyto jejich přednosti:

a/ při postupu s hůlkami se využije také síla paží a tím se sníží zatížení nohou. Tělo je rovnoměrněji zatíženo a lépe hospodář se silami.

Postup je pak často snazší a rychlejší. Ve velmi hlubokém sněhu je postup bez hůlek velmi obtížný nebo dokonce nemožný.

- b/ na hůlkách je možné efektivně odpočívat, aniž by bylo nutné snímat batoh. Také tento fígl snižuje výdej energie při postupu a ulehčuje dýchání.
- c/ hůlky pomáhají udržovat stabilitu při chůzi po suti, nerovném terénu, atp.
- d/ hůlky lze využít pro spolehlivé kotvení stanů v hlubokém sněhu, což bývá problém nejen ve velkých výškách.
- e/ hůlky mohou sloužit jako prostředek první pomoci - třeba jako improvizované dlahy
- f/ hůlky lze s úspěchem využít i jinak, např. při zahánění vlků, špatného svědomí, medvěďů, jetičů atp.

PROTI:

- a/ člověk je i při banálním pádu zcela bezmocný. Cepínem se lze zachytit i na dost strmém terénu, kdežto hůlky jsou v takovém případě k ničemu /ani cepín přivázaný ke kletru mnoho nepomůže/.
- b/ při lezení ve skále hůlky překážejí. Tato nevýhoda se ovšem eliminuje použitím teleskopických skládacích hůlek.
- c/ hůlky představují určitou váhu navíc vůči tradiční výstroji. Při letmém pohledu na pro a proti se zdá, že výhody lyžařských hůlek jednoznačně převyšují jejich nedostatky. Svědčí o tom i stále častější používání hůlek. Situace však není zdaleka tak jasná. Především doporučuji vždy řádně zvážit kardinální nevýhodu hůlek uvedenou pod bodem a/ - bezbrannost při pádu nebo dokonce jen při malém podklouznutí na strmém terénu se špatným dojezdem. Nechci se dostat do role staromilce zvyklého chodit 21 let po horách s cepínem, který kritizuje všechny "novoty" jaksi z principu. Jde mi spíše o to, abych upozornil na význam tohoto zdánlivého detailu horolezecké výstroje a taktiky. Aby každý z lezců před výstupem řádně zvážil zda potenciální přínos hůlek v daných podmínkách může převýšit jejich případné negativní stránky, především zda hůlky neohrozí bezpečnost lezce nebo jeho kamarádů.

Podnětem k sepsání těchto úvah byla tragédie, ke které došlo na Písku Korženěvské 18. 7. 1983. Tlaková vlna, vzniklá dopadem laviny smetla dva horolezce v chodeckém terénu na místě považovaném za zcela bezpečné, a jednoho z nich zabila. Jeden šel s hůlkami, druhý s cepínem. A právě ... Mohlo být použito cepínu tím drobným stéblem, které převážilo raménko vah mezi životem a smrtí ve prospěch života? Nevím. Snad.

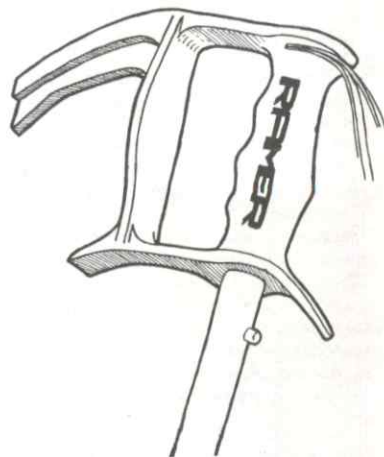
Josef Vavroušek

Poznámka redakce: Lezec, který nalehla na cepín, se po velmi krátké době /několik desetin sekundy až pár sekund/ pustil cepínu, protože mu tlaková vlna zlomila krček lopatky a proletěl tlakovou vlnou 200-300 m. Snad letěl pomaleji, snad náhoda, snad osud.

I. B.

Technická poznámka k bodu a/ odstavce Proti: Jak jsme se nedávno dozvěděli, coloradská firma Ramer, známá především svým prvotřídním skialpinistickým vázáním, již nějaký čas vyrábí speciální rukojeti k holím. Rukojeť Self Arrest Grip je vylišována z velice houževnatého nepraskajícího konstrukčního plastu Zytel /odrůda nylonu/. Masivní zobák, v řezu profilu "T", je navíc přímo ve hmotě vyztužen skleněnými vlákny. Tato rukojeť umožňuje brzdění bezprostředně po pádu, s výjimkou ledové glazury na jakémkoli povrchu. V měkkém sněhu působí i spodní plocha rukojeti, takže brzdění je pak účinnější než s cepínem. Oblé hrany použitého materiálu přitom prakticky vylučují náhodné poranění uživatele.

V. P.

NAPSALI O NÁS ...

Ako sme sa presvedčili, len málo Tatranov pozná neperiódický časopis **Horry**, ktorý sa do polovice roku 1982 objavil už v pätnástich číslach. Na jeho vydávaní sa podiefa niekoľko českých horolezeckých jednôt a oficiálnym vydavateľom je ČSTV Praha. Podľa podtitulku je bulletinom „aktívnych lezcov, horolezcov a vysokohorských turistov“ a priamo v tiráži nabáda svojich priaznivcov, aby písali aj o „okrajových horských problémoch“, konkrétne o prírodopisných a prírodoochranských námetoch. Veľká časť obsahu sa zameriava na techniku a ideológiu horolezectva a na referáty o zahraničných horolezeckých expedíciách. Často sa tu stretávame aj s Tatrami, najmä s ilustrovanými itinerármi nových výstupových ciest. Hoci časopis vychádza len raz mesačne, má od čísla 14 vysokú úroveň a dobrú grafickú úpravu s efektívnymi fotografickými obálkami i vložkami.

Ivan Bohuš, Vysoké Tatry 6/82

... A MY K RECENZII

Recenze, otištěná v populárním dvouměsíčníku Tanapu Vysoké Tatry, nás těší. Však je to také první odezva na náš bulletin /pokud víme/ v tisku.

Redakce.

Čtyřicáté čtvrté valné shromáždění Mezinárodní asociace horolezeckých svazů /UIAA/ se sešlo ve dnech 10. - 16. října 1982 v Kathmándú, aby oslavilo 50. výročí založení této organizace.

V Asii, u paty mohutných Himalájí, se tak důležitá jednání odehrála poprvé v celé historii UIAA.

Myšlenky a zkušenosti spjaté s činností v horách si vyměňovalo 135 delegátů z 26 zemí.

Během projednávání problematiky se přistoupilo k novým pojetím. Jako program konkrétní činnosti se rozhodlo valné shromáždění UIAA přijmout následující zásady a směrnice, od nynějška nazývané Káthmánská deklarace k činnosti v horách /The Kathmandou Declaration on mountain activities, La Déclaratic de Kathmandu sur les activités de montagne, Dje Kathmandu Deklaratio über Bergsteiger Aktivitäten/.

1. Účinně chránit horské prostředí a krajinu se stalo naléhavou potřebou.
2. Květena, zvířena a všechny přírodní zdroje vyžadují okamžitý zájem, péči a pozornost.
3. Akce směřující k omezení negativního lidského působení v horách musí být podporovány.
4. Kulturní dědictví a vážnost místního obyvatelstva jsou nedotknutelné.
5. Veškerá činnost pro obnovu a nápravu horského světa potřebuje podporu.
6. Kontakt mezi horolezci rozdílných oblastí z různých zemí musí být stále více rozvíjen v duchu přátelství, vzájemné úcty a míru.
7. Informace a vzdělávání podporující vztahy mezi člověkem a jeho prostřednictvím musejí být dostupné stále většímu okruhu společnosti.
8. Používání přiměřených technologií energetických zdrojů a vhodné odstraňování odpadků v horských oblastech je věcí okamžité pozornosti.
9. Vystala potřeba větší mezinárodní podpory - vládní i nevládní - horským rozvojovým zemím, zvláště v otázkách ekologické záchrany.
10. Nutné širší zpřístupnění horských oblastí pro jejich poznání a studium by mělo být oprostěno od politických úvah.

1/ Originální text Deklarace je anglický, francouzský a německý.

Podle bulletinu UIAA přeložil S. Vaněk.

Pre pohyb návštevníkov na území Tatranského národného parku sú vyhradené verejné komunikácie a turistické značkové chodníky. Na prevádzanie výkonného horolezectva poskytuje Správa TANAP-u výnimku, ktorá platí len pre organizovaných horolezcov a je viazaná na dodržanie nasledovných podmienok:

1. Vstupovať do terénu mimo značkové chodníky môžu len organizovaní horolezci, za účelom nástupu horolezeckej túry alebo návratu z nej, vždy s použitím najkratšieho smeru. Každý je pritom povinný mať platnú legitimáciu svojho národného zväzu s potvrdeným športom "horolezectvo".
2. Z výstroje musí byť zrejmé, že sa jedná o výkonné horolezectvo a nie o voľný pohyb mimo chodníky. Vyžaduje sa lano, príbala, v zime aj čakan. Z toho istého dôvodu sa nepripúšťajú ako cieľ túry cesty I. stupňa obtiažnosti. Tieto môžu slúžiť len pre nástup alebo zostup.
3. Prenocovať mimo ubytovacieho zariadenia je neprípustné. Len v prípadoch núdze, zavinenej nehodou alebo počasím možno výnimočne bivakovať počas túry. Pre viacdenné túry musia mať horolezci na bivaky v lezeckej ceste povolenie Správy TANAP-u. Ani v týchto prípadoch sa však nepripúšťa bivakovanie v dolinách.
4. Pred odchodom na túru sú horolezci povinní zanechať záznam o smere a celi túry u ubytovateľa alebo v táborovej knihe. Ak uvedú aj čas návratu, považuje sa to pri prekročení o viac ako 6 hodín za priamu žiadosť o zásah HS. U organizovaných zájazdov je vedúci povinný bezodkladne po prekročení predpokladaného času návratu svojho lanového družstva vykonať po ňom pátranie s ostatnými členmi zájazdu.
5. V zimnom období môžu horolezci, spĺňajúci bod 1. a 2. použiť pre nástup horolezeckej túry a návrat z nej aj tie značkové chodníky, ktoré sú od 1. XI. do 30. VI. pre ostatných návštevníkov každoročne uzavreté. Povinní sú však dodržať uzávery pri lavínovom nebezpečí! Okrem toho Správa TANAP-u každoročne vydá zoznam oblastí, ktoré budú po celý rok úplne uzavreté pre všetkých návštevníkov. Horolezci sú povinní sami sa o nich informovať u svojich národných zväzov.
6. V prípade nehody je každý horolezec povinný sa riadiť pokynmi o svojpomoci, vydanými príslušnou komisiou Čs. horolezeckého zväzu, a ak to situácia vyžaduje, podať bezodkladne správu Horskej službe s určením miesta a zranenia. Za planú akciu zodpovedá ten, kto o pomoc žiada. Táto zodpovednosť sa nevzťahuje na lavínové nehody.

Pozn. red. : nepodepsaný plakát vyvešený v Tatranskom národnom parku.

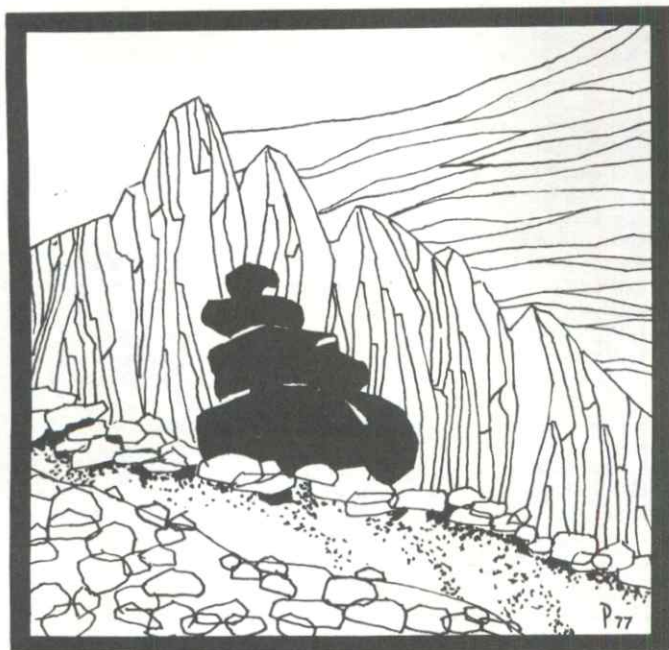
Chamonix 1932 · Káthmándú 1982

MUDr. JAROMÍR WOLF / KRESBY ARNO PUŠKÁŠ

Pouť horolezeckého delegáta do blízkých i vzdálených světadílů může mít velmi pestrou podobu. Může ho na letišti očekávat černý mercedes s diplomatickým číslem a naplněný chlazeným airconditioned vzduchem a může být ubytován v přepychovém velvyslanceckém apartmá. Ale taky - shodou těch nejpodivuhodnějších okolností - může strávit noc na mramorové podlaze letištní haly ve společnosti poutníků do Varanáši. To je poutní indické město na svaté řece Ganze, kterému se u nás dřívě říkalo Benáres. Ostatně ti poutníci, muži i ženy a jejich děti, čekající v Kalkatě na spoj do Benaresu, zatím co delegát čeká na spoj do Kathmandu, se ukazují pohostinnými a dělí se s delegátem o rohož na tvrdé zemi, o rýži s ostrou omáčkou a o lístky betelu stejně jako o své názory na světový mír, na socialismus a kapitalismus a ukazují, že toho o Československu vědí přinejmenším stejně, jako českoslovenští občané trávící noc v čekárně hlavního nádraží v Praze vědí o sociálních a ekonomických problémech Indie.

Lidé Východu, kteří sedávají na zkřížených nohách a spí na tvrdé podložce, prý právě proto netrpí poruchami statiky páteře. Ovšem delegát, který strávil noc dílem diskusemi a dílem na tvrdé podložce, se necítil ráno nejlépe. Asi rovněž proto, že byl zbuzen úklidovou četou kalkatských žen, které při svém konání neoplývaly něhou, nýbrž mokřým hadrem. Avšak jakmile se Aerobus thajské společnosti /nestačil jsem počítat, prokolik set cestujících/ odpoutal od kalkatské runway, přeletěl ramena deltového ústí řeky Gangy a nabral kurs severozápad a vpravo na severu se objevily hrady bílých mračen, zmizí rázem únava a napětí cesty z Ruzyně nonstop do Bombaje a Kalkaty a degenerativní změny meziobratlových plotének jsou tu tam.

V prvé chvíli lze se domnívat, že to bílé na severu jsou štíty Himalájí, ale v barokních tvarech kumulů lze těžko najít tvary hor. Až pojednou - ještě výše než kupole oblaků - čnějí k tmavě modré obloze hory. Modrobílé rýhované jehlany ostrých hran a tvarů. Kančenčenga, a jak aerobus pluje na západ, defiluje dál Makalu, Lhotse, Čo Oju, Everest. Zdá se, že hlas kapitána thajského aerobusu vznešeně a téměř nesylně plujícího nad mraky, se chvěje, když říká: vznešeně /the majestic/ štíty Himalájí můžete spatřit po pravé straně.

Nejvyšší z nich, please, je Everest. Ve stejné chvíli šikmooké letušky roznášejí fialové květy rododendronů, které si připínají k hrudím pasažérů ženského pohlaví. Kromě květů roznášejí šampaňské, které pijí všichni na slávu nejvyšších hor světa.

Mezi pasažéry, jejichž většinou jsou horolezci ze všech kontinentů, nastane vzrušení a kdyby to nebylo tak mohutné letadlo, naklonila by se ta vzdušná loď na pravou stranu, protože dvanáctisedadlové řady se prázdní a všichni se hrnou do uličky na pravé straně, aby spatřili hory všech hor. A když aerobus /tak tak, že neškrtá podvozky o koruny stromů na hřebenech pohoří Mahabharát/ dosedne na jedinou runway káthmánského letiště a tak tak zastaví na okraji, kde runway končí srázem a všichni vystoupí - vlastně sestoupí z letadla jak z druhého poschodí paneláku - všechny ovládne jas slunce, nejzelenější zeleň stromů a rýžových polí, nejmodřejší modř a nejbělejší běloba vrcholů hor.

Na břehu řeky Višnu /řeky boha Višnu/ jsou úrodná rýžová pole a těsně za městem skládka odpadků dýmající a plná supů. Nadmutá mrtvola krávy je trhána holokrkými dravci - krávy jakož i ostatní samice zvířat se nezabíjejí, jsou ponechány přirozené smrti a přírodě je svěřována i jejich hmotná stránka převětšující se v jiný život. Na mělčinách řeky stojí nehybní bílí ptáci a ve špinavých vodách loví ryby. Na břehu je skladiště dřeva, které lanová dráha přináší z pohoří Mahabharát, aby sloužilo jako palivo v kuchyni i pro spalování mrtvých. A protože je dřevo drahé, šetří se s ním v kuchyni i na ghátech a pouze pozůstalí bohatého mrtvého si mohou dovolit pořádnou hranici asi takovou, na níž bylo spáleno české kníže Čestmír. Alespoň tak to nakreslil Mikoláš Aleš. A ještě si mohou dovolit, aby mrtvý byl spálen v blízkosti boha u samé pagody se zlatým býkem, u nohou boha Krišny a Višnu a Roghu a všech ostatních jmen, která všech na jsou obměnou boha jednoho.

Začíná nejkrásnější roční doba v Nepálu, kdy přestaly monzúnové deště, vzduch se oprostil od par a bílé štíty nad zeleným předhořím jsou z uliček Kathmandu téměř na dosah. Ganeš Himal, Gaurí Šankar a Gosaithan - tibetská Šiša Pangma, jediná osmitisícovka spatřitelná z Kathmandu. Jsou bělostné sněhem letního monzunu a turisté a horolezci odcházejí, aby buď jen putovali překrásnou nepálskou zemí, anebo zlezli Everest. Kanadská expedice na Everest, financována astronomickými částkami AIR CANADA, uskutečnila první přímý televizní přenos z Himalájí. Poprvé v historii mohli lidé všech světadílů /a delegáti kongresu UIAA ze záznamu/ sledovat úsilí člověka na nejvyšší hoře světa. Z letadla a přes vysílač na střeše hotelu Sheraton v Kathmandu a přes dvě družice, jednu nad Indickým a druhou nad Atlantickým oceánem, byl signál dopravován do Severní Ameriky. A tak bylo možno pozorovat v pohodlí doma úsilí a strádání i vítězství lidí na Everestu. A tak se horolezectví dostalo do té chvíle záviděhodné popularity, která je dosud dopřívána kopané, tenisu a olympijským hrám.

Před 50 léty se o něčem takovém pochopitelně nesnilo zástupcům několika národních horolezeckých organizací, když se sešli v Chamonix a založili mezinárodní horolezeckou federaci - Union Internationale des Associations d'Alpinisme - UIAA. Českoslovenští horolezci byli zakládajícími členy a dodnes se v této organizaci, která se zatím stala světovou - má 43 členů od Grónska po Nový Zéland a od Argetiny přes ČSSR po Japonsko, aktivně účastní práce v komisi ochrany přírody, mládeže, bezpečnosti, v lékařské komisi a ve výkonném výboru této organizace.

Kathmandu bylo zvoleno pro oslavu padesátého výročí založení proto, aby byl symbolizován vývoj světového horolezectví z Alp do Himalájí. Zasedání bylo připraveno s okázalostí hodnou hlavního města jednoho z posledních království světa. Zároveň hodnou země, tvořenou nejvyššími horami naší pla-

nety. Čtyři jsme již spatřili z okének letadla, Annapurnu, Dhaulagiri a Manaslu spolu s ploutvovitou Mačapučare, což je, česky rybí ocas, a ještě Nanda Devi spatříme z letadla, které bude směřovat na západ k hlavnímu městu Indie Delhi.

Jednání, jehož se jako pozorovatelé poprvé v historii účastnila i Čína a Indie, ale i zástupci himalájského knížectví Bhutanu, probíhalo v kosmopolitním prostředí hotelu Sheraton a bylo tak naplněno programem, že delegáti ani na chvíli nemohli se vydat k chrámům, jichž je v Kathmandu tolik, jako kostelů v Praze, a dýchat atmosféru odevzdanosti a chudoby a orientální hygieny a dým marnosti ohniš, kde se spalují mrtví.

Velmi okázalým byl rovněž společenský rámeček zasedání. Bylo zahájeno předsedou vlády zapálením olejové lampy a samotný král přijal delegáty na mezinárodní horolezecké výstavě pořádané v rámci oslav. Expozice plně horolezeckého materiálu a dokumentace o horské přírodě a o horolezeckých úspěších obeslaly Rakousko, NSR, Francie, Švýcarsko, Čína, Indie, Jižní Korea a Nepál. Filmový festival horolezeckých filmů nezahájil nikdo jiný než Sir John Hunt, Reinhold Messner a Japonka Junko Tabei, první žena, která stanula na Everestu. Byly pořádaný bankety v královské paláci a v nejlepších hotelích s tabulemi, o nichž se nikdy nemůže snít obyčejným nepálským občanům a indickým přistěhovalcům, kteří zaplnují zemi, aby hledali jakoukoliv práci za trochu rýže. Cestovní kanceláře - jichž je nyní v Kathmandu nekonečný počet, protože nové vznikají a staré zanikají, převládají se zřejmě navzájem - obletovaly horolezecké delegáty, které pokládají za potenciální zákazníky. Ale k tomu se nesnížil Colonel Jimmy Roberts ani Miss Elizabeth Hawley, protože priorita je již klasická. Oba kdysi pomáhali i československým expedicím. V tom slavnostním mumrají velkou aktivitu diplomatickou vyvinula delegace bulharská a tak v roce 1984 Bulhaři uspořádají expedici na Everest. Československý delegát nemohl jednat než nezávazně a pouze společensky, zatímco sovětský delegát zasloužilý mistr sportu Boris Romanov, předseda Federace alpinismu SSSR a kandidát lékařských věd, skromě přijímal gratulace k výjimečnému úspěchu horolezců na Everestu.

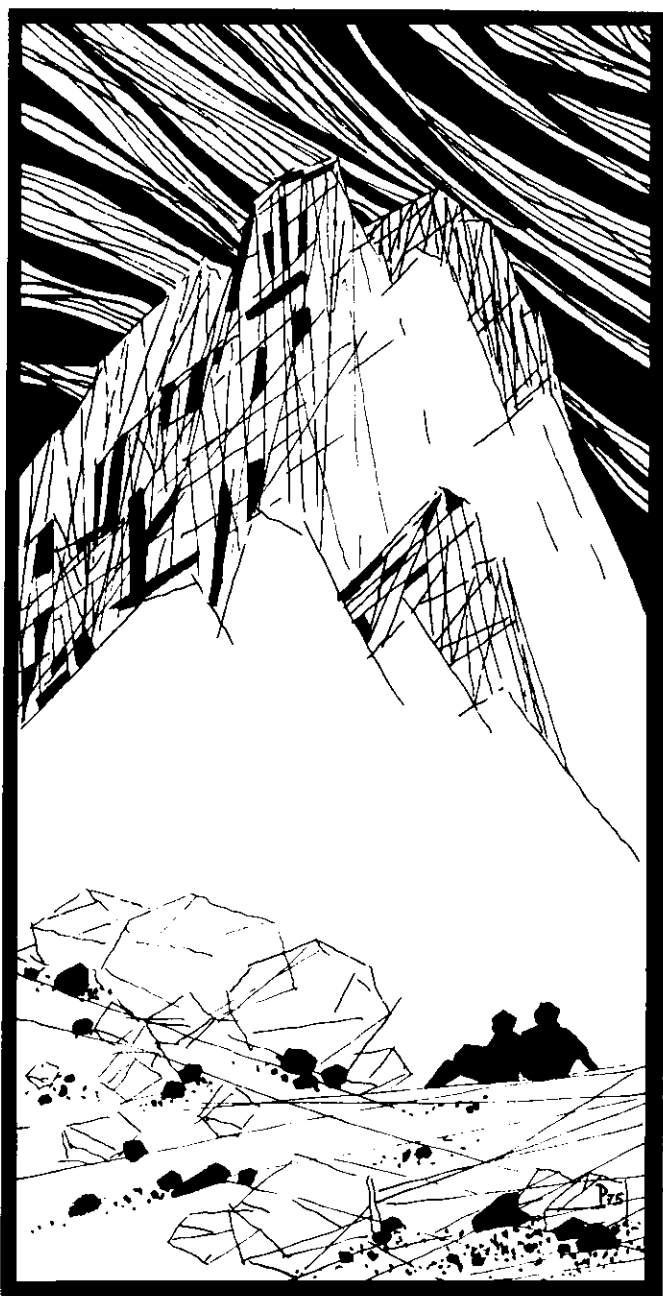
Nad dolinou Kathmandu plnou jasu, světla a zeleně svítí říjnové slunce a kdyby na jihu nestálo předhoří Himaláje, bylo by možno za noci spatřit souhvězdí Jižního kříže. Jak se prudce mění toto město a tato nádherná země! Trolejbusy, uniformní kosmopolitní hotely, automaticky řízené křižovatky, zeleň, parky, úsměvy nepálských lidí, neony a přepychové restaurace s mezinárodní smetánkou a nade vším bílé krystaly Himalájí. Kolem města je nový asfaltový okruh Ring Road, dopravní tepna, kterou Kathmandu může závidět Praha. Ale kde je starý nepálský dům na Jawalakhelu, kde žijí Tibeťané a kde za nocí volaly křepelky z rýžových polí? Kde v kruhu hořel oheň a starý pán Aufschneider, druh Harrerův na podivuhodné sedmileté pouti do Tibetu, tiše pozoroval jak z mraků, které se rozplývají, se vynořují štíty Himalájí a mezi nimi Šiša Pangma, kterou odtud poprvé zaměřil. 42 expedic působí v Nepálu v době zasedání UIAA, národní stadion je zaplněn do posledního místa a diváky více zajímá fotbalové utkání Nepál versus Kuvajt. Vše se mění, i krásy sportu se dostává nového smyslu. V přepychových hotelích se hraje bridž, golf a tenis tváří v tvář Himalájích, což je stejně absurdní jako hrát stolní tenis a nohejbal v zotavovných ROH na Ilrebienuku ve Vysokých Tatrách tváří v tvář krásy Vysokých Tater.

Přes odloučenost delegátů v airconditioned prostředí hotelu, přes rozpory nepálské skutečnosti i nezbytné rozpory - ostatně akademické - uvnitř UIAA, se vše při vlastním jednání, které se zasedáním výkonného výboru trvalo plně tři dny - neslo duchem přátelství a myšlenkou míru. V Deklaraci z Kathmandu, která byla jednomyslně přijata, bylo zdůrazněno, že hory, které jsou přirozenou hranicí mezi národy, státy, kulturami a společenskými systémy, že hory horolezce združují. Na tomto kolbišti nestojí národy proti sobě, ale spolu. Proto byl filmový festival zahájen filmem Reinholda Messnera o pomoci synovi Edmunda Hillaryho, který se zřítíl v jihozápadní stěně Ama Dablam. Proto - ještě větší - potlesk provázal Japonku Junko Tabei, když ve svém projevu vyzvala k přátelství a míru mezi horolezci a lidmi celého světa. A svůj projev zakončila zpěvem Ódy na radost z Beethovenovy IX. symfonie v japonském znění. V tomto duchu

bylo přijato i poselství československého horolezeckého svazu, zakládajícího člena UIAA, uveřejněné v publikaci vydané k této slavnostní události. V tomto duchu byly formulovány i zásady ochrany krásy a původnosti velehorské přírody obsažené v Deklaraci.

Žel jenom v Deklaraci čili v prohlášení. Jaká bude další skutečnost v horách a jaká jejich budoucí historie, to záleží na horolezcích celého světa samotných. A hlavně - nejenom na horolezcích.

Při zpáteční cestě se československému delegátovi podařilo vyrovnat rekord, který - myslím - vytvořil MUDr. Leoš Chládek, když v roce 1976 doprovázel těžce nemocného Michala Orolína ze základního tábora pod Makalu do Kathmandu a potom dál do New Delhi a přes Bombaj do Prahy do Krčské nemocnice. Asi v půl páté odpoledne nastoupil delegát v Kathmandu do letadla, v Delhi přestoupil na letadlo do Bombaye a tady na československé letadlo do Prahy. Přistálo v Ruzyni po ránu druhého dne. Bylo to, jako když jedete z Tater, třeba z Lysé Polany autobusem do Lomnice nebo do Smokovce, přeseďte na električku a v Popradu na rychlík. A tak zjistíte, že jsou vlastně Vysoké Tatry stejně daleko jako jsou Himaláje blízko.

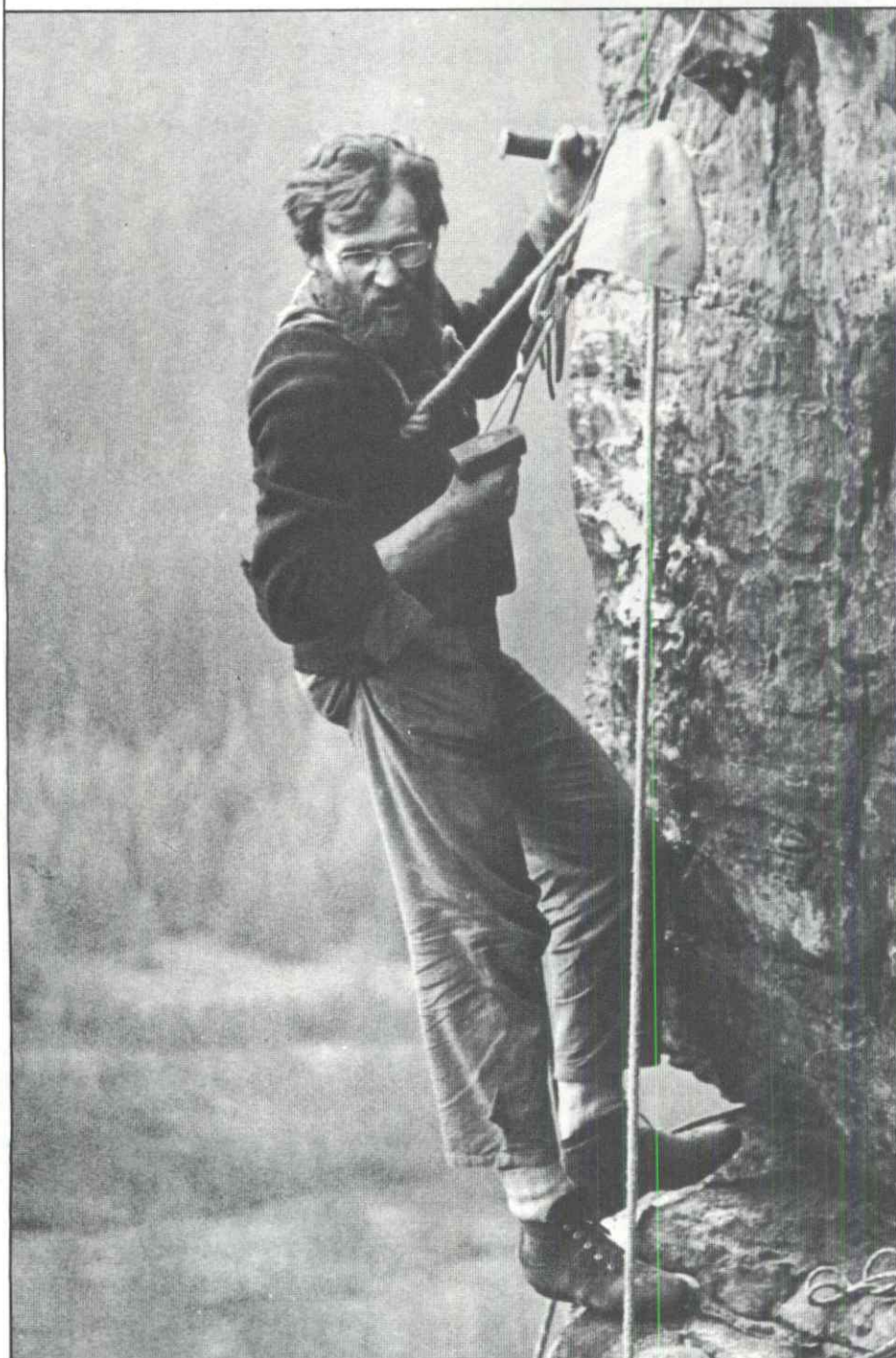

kdo je ...

PÍSKOVCOVÁ FRÉZA

PAVEL ŠČEVLÍK

Karel Bělina při prvovýstupu jižní cestou na Císafe v Ostrově roku 1978 / Oba snímky Vladimír Slouka

Horolezecká legenda. Jedněmi zatracovaný, pomlouvaný, druhým lhostejný, jiní jsou k němu schvovivaví, nebo prostě případ pro zasmání stejně tak, jako je dalšími veleben a vynášen, jako nedostižný autor stovek prvovýstupů. Pravda bude zřejmě uprostřed. Nicméně je tady a stává se předmětem mnoha lezeckých debat, polemik a při své vitalitě i nepochybně tmelem, či spojovacím článkem našeho malého horolezeckého světa-neboť kdo z nás nelezl s Bělinou, nebo ho alespoň neviděl lézt? Ano, píšu o Karlu Bělinovi, narozeném 13. 1. 1947, živlu, osobnosti, kterou chtět-nechtět musíme respektovat, protože jeho lezecká vitalita je nakažlivá a lezení je tak krásné.

Lézt začal 23. srpna 1963 v oblasti Roklice s kamarády Chlumským a Sloukou, jeho první cesta byla JZ hrana na Vosu ob. IV. a hned dalším výstupem byla údolní cesta na Větrnou díru ob. VII. atd. . . až do dnešního dne se stále stejnou vervou. Osudem se mu ale staly nové cesty. Prvním prvovýstupem, kterého se zúčastnil, byla varianta údolní cesty na Rudolfův kámen ve Žlebu 30. 9. 1964 s nezapomenutelným Rudou Zabilkou ob. VIIc a hned další dodnes nedocenený prvovýstup - přímá Lengáčová stěna na Bránu ve Skaláku. Sám Zabilka si této cesty velmi vážil. Proč se na tuto cestu nedostalo v novém průvodci, nevím. Snad to jednou někdo napraví.

Statistika zkresluje. Nicméně u Karla stojí za to si ji připomenout, aby si člověk uvědomil, co vše se dá za jeden lezecký život stihnout.

V roce 1964 vytvořil 3 prvovýstupy a zatloukl při tom 1 kruh.

V dalších letech množství prvovýstupů a kruhů vypadalo takto:

1965	6	1
1966	6	1
1967	5	1
1968	14	3
1969	97	35
1970	41	34
1971	90	89
1972	48	26
1973	65	20
1974	78	40
1975	20	7
1976	108	38
1977	86	42
1978	84	56
1979	77	40
1980	153	78
1981	62	43
1982	61	46

Celkem vytvořil 1 104 prvovýstupů a zatloukl 601 kruhů, z toho 642 prvovýstupů, které jsou hodnoceny obtížností VI až VIIc.

Je toho dost. A to se již několikrát tvrdilo, že pískovec je pro další generace uzavřený, že nebude co lézt. Karel za své působení přelezl na pískovci 8 tisíc cest, z toho 3,5 tisíce cest obtížnosti VI-VIIc a to nerad leze cestu, kterou již lezl. Chce lézt pořád něco nového, jak sám tvrdí, opakovat cestu, kterou již lezl, je ztráta času a ze všeho nejraději dělá prvovýstupy. Má pořád co lézt a po nových cestách je doslova hladový. Za svoji nejkrásnější cestu považuje Floru na Želvu ve Žlebu ob. VIIc a za svůj nejtěžší prvovýstup považuje

vzpomínku na Jardu Šléglu ve Žlebu na Pražskou stěnu. Zamiloval se do oblasti Roklice, vždyť tam začal lézt, nejráději leze v oblasti Ojbn v NDR. Za celkově nejtěžší považuje ale lezení v Adršpachu. Pravidla pískovcového lezení má za dokonalá a dle něho jsou dána prvovýstupcem, a každý, kdo cestu opakuje, ji musí minimálně přelézt tak, jako prvovýstupce, nebo ještě dokonaleji. Je pro rozšíření klasifikace a to z úcty ke staré generaci, nesnižovat její výkony, protože by to byla záležitost nekonečná, neboť vývoj lezení zdaleka není ukončen, lezci budou stále lepší a cesty stále těžší a jak Karel říká, nakonec už mnoho lezců lepších, než já, je a cest, než já vylezu, taky. Mladí lezci klasifikují podle nové saské stupnice Karlovy cesty až VIIIc - IX a, no a to se už dnes lezou desítky.

Jako na vše, tak i na mládí má Karel svůj vždy svérázný názor. Trénovat nebude, jak se narodil, takový bude. Jeho trénink je lezení. Leze, tak trénuje. Leze hodně, takže trénuje tvrdě. Jako snad každý, i on měl v mládí své vzory - J. Budfina a K. Krombholze. Od té doby se mnoho změnilo, lezl a leze se spoustou lidí, neboť s mnohými dlouho nevydrží, nebo snad je to opačně, mnozí nevydrží s ním. Co ty Karle na to? Vstávat ve 4 hodiny ráno, pořád nemít lezení dost, vracet se z lezení pozdě a navečer místo posezení v hospodě brousit rourák na druhý den. O tom by asi nejlépe mohl vyprávět jeho nejlepší kamarád Pepa Mayer nebo J. Kozlík, či Zdeněk Hubka, kteří s ním toho vytrpěli přeci jen o trochu více, než ostatní. A co P. Žid, jeho soudasný parťák? A co jeho žena? Ta by mohla z fleku nosit trnovou korunu. Ta si s ním zažije - dovolená, to jsou skály, vškedy to jsou zase skály a všední dny to je výměna kruhů, cementování, nebo zase nějaké zařízení kolem skal.

Tak co Karle, kdy správisť tu branku u plotu a kdy ženě konečně uděláš . . . toho by se našlo, co? Ty se ale v noci budíš strachem, aby ti někdo neudělal novou cestu či věž. Má to s tebou těžké a taky dvě dcery. Ještě, že je máš tak rád. Ani na Silvestra nedokážeš pose-dět, vždyť musíš jít na Nový rok dělat "Hoře zdary" a musíš tam být první. Televizi pustit ani snad neumíš, a když tě žena budí na novoroční přívítek, tak se rozespale ptáš, jestli je to jen kvůli tomu, abys koukal na ty protivný hodiny.

Karel je lezením posedlý, má ho rád, nic jiného mu nevyhovuje, nic jiného ho nezajímá, na nic jiného nemyslí jiné koníčky nemá. Lézt bude do smrti, na nic jiného prostě nemá čas. Nedovede si představit, co by dělal, kdyby nelezl. Nic nečte - vlastně čte mapy a průvodce, hlavně když se ráno vzbudí, zná je snad nazpaměť. Ví, kdy třeba Otto Dietrich /1920/ dělal kdejakou cestu, zná přesné datum, ale když měli sedmé výročí svatby, tak omylem dal ženě dárek už o týden dříve. I takový je Karel a skromný už není vůbec. Na otázku, kterou nejhezčí cestu, kdyby ještě nebyla hotova od starých lezců, by chtěl udělat, bez rozmyšlení odpoví, že všechny. Není ošklivých cest, všechny vedou na vrchol pískovcové věže a každá je krásná, ať je to tříkruhová, slunná hrana, nebo mechem zarostlý vnitř-

ní komín. Karel leze všechno. Skálu doslova obleze a nešťastněji snad je, když večer po lezení si může červenou tužkou pečlivě podle pravítka zaškrtnout vylezené cesty, či zapsat novou cestu, prvovýstup. Novou cestu nemá rád rozdělanou, dle jeho názoru zabírají místo. Při lezení není vybíravý, leze všechno, komín, stěnu, spárku, kout, na tření a kloví co všechno nám ještě skála poskytuje k lezení. Snad jen malinko vepředu před ostatním je spára. Tam se cítí nejlépe, tak jako u lidí, kde cítí, že zaujal, v dobré partě, kde je pro něho místo, kde se může trochu předvést. Nostalgicky říká, že parta, která se vytvořila v letech 1964-1970 na Suškách, už nebude, to byla legrace, tam to za to stálo jet, na čer-

no až z Ústí nad Labem týden co týden, celou dobu, co se jinde nedalo lézt, a pak na jaře hned do Skaláku. Ty černé jízdy vlakem a Karel stále bez peněz, někdy i na střeše vagonů, dnes už se ani tomu nedá věřit. Stálo to za to. Vydržel tam jezdit až do vojny a přidával ještě "podobné zájezdy do Tater". Vojna, ta byla dobrá, Turnov-město lezení zasvěcené a spolu s ním kamarádi. Entík by mohl vypravovat. Skalák, Klokočí, Přehraza-kousek od skal, pořád mohl lézt a za to všechno jenom basa /z té se dalo jít ostatně lézt taky, stačil jenom kbelík, dát do něj nějaké lezecké cajk, přikrýt to listím, či smetím, jít to jako vysypat, potom dřít v plotě a paráda a návrat až večer a za to v nejhrošším případě jen další trest. /No a konec vojny a jenom půl roku nasluhování a do Uherského Hradiště, tam skály nejsou-jenže dny jsou všude a Karel je najde, takže ho raději po třech měsících odvelují do zálohy a velitel mu osobně kupuje civil, aby se už na nic nemohl vymlouvat a šel. Z kalhot si udělal hned golfky a šel, jenže na skály, a tak velitel měl z toho jeho odchodu ještě malér. Po vojně se vrhá do lezení a obětává mu všechno. Všechno přizpůsobuje lezení a lezení k tvoření nových cest. Těžký batoh a kovárnu, rokle, stráně, námaha a spousta času, to vše je daň za prvo-

výstupy. Jenže hlavní věc je najít a vidět je, mít pro ně oči a potom už stačí maličkost v podobě realizace. Tak se to opakuje s železnou pravidelností, co lezcům už zkazil víkend či dovolenou, než se mu odvážíli protestovat a sdělit mu, že už nemohou, že jsou utahaní a že přišli na dovolenou, anebo si prostě zalézt a odpočinout. Pro Karla je lezení práce a kdyby mohl, tak by do jiné raději nechodil, lezl by profesionálně, jen aby uživil rodinu a kryl své finanční potřeby. Pak by byl dokonale šťastný. Jenže lezení má i druhou stranu mince. Nejhorší to bylo v roce 1969 na Bořni, kdy v severní stěně na Teplické cestě pod ním praskl kruh a on i se svým spolulezcem to valili nenávratně do údolí a po 18ti metrech pádu měli štěstí, že byl s nimi ještě třetí a polici a byl zajištěn a potom bordel v lanech, štěstí a zůstali viset hlavou dolů ve stěně, zamotaní do lana. Jak to často v horolezectví bývá. Jinak, ale padá nerad, ani se nelze dívat při jeho vitalitě je životnost jeho lezeckého materiálu daleko menší a on leze na českých lanech. Na cizí prostě, jak říká, nemá. Jenom těch bot, co ročně proleze, a co nakoupí kruhů a vrcholovek.

Zatím přšu o Karlovi, jako pískaři. Jenže Karel není pískař, Karel je hlavně lezec, leze po všem, a kdyby v Tisě byly osmitisícovky, tak leze na ně, ale stěnou, aby mohl lézt, dřít a chodit ho nebaví. Na nepískovcových cvičných skalách vylezl na 500 cest, no a nezapoměl ani na Tatry, tam leze v létě i v zimě a vylezl 225 cest /ještě, že si všechno tak pečlivě píše/ a to na takovou vzdálenost a na takový výběr cest, které tam přelezi, není zrovna málo. Jo a byl taky v Alpách v roce 1978 na "devizák". Přelezl 4 cesty, z nichž Casinova cesta na Piz Badile stojí určitě taky za zmínku. Vícekrát devizák nedostal a jinou formu výjezdu mu nikdo nenabídl. Co dál? Karel bude hlavně lézt a lézt bude, pokud bude ve skalách místo a místa je ve skalách moc. Nezastaví ho argumenty, proč ten Bělina pořád leze, vždyť už má těch prvovýstupů moc. Jenže ono, co je to moc. Kolik jich má Pery Oliver nebo Arnold, či kluci z Ádru. Navíc pro letošní rok nebude mít pas, takže bude řádit jen doma a plány má velké. Chtěl by letos na 70 prvovýstupů, a to není zrovna málo. Takže se máme na co těšit. Doufejme, že z převážně většiny těch cest se stanou jednou klasické, které si jednou rádi vylezeme, nebo ti, co přijdou po nás.

Tolik tedy o jednom našem významném lezci. Samozřejmě, že se dá těžko v jednom článku napsat o horolezci takového rozsahu, nicméně jsem se pokusil o malé přiblížení jeho lezecké aktivity z určitého úhlu. Jsem si vědom, že mnoho toho chybí a mnoho toho o Karlovi vůbec zatím napsat nelze. Přesto si myslím, že stojí za to, přiblížit horolezecké veřejnosti jednoho bezesporu vynikajícího lezce, který přes všechno má skály hrozně rád, s kterým se při lezení setkáváme, nebo čteme jeho jméno ve vrcholových knížkách a průvodcích. Reklama určitě nepotřebuje, tu si nakonec již svým chováním a činností udělal sám. Takže, Karle, HOŘE ZDAR!

EIGER-ideálna diletissima

Skôr,
ako prišiel
na rad Eiger

IVAN DIEŠKA

Lezie od 14-tich rokov. Už v druhom roku lezenia absolvoval v Tatrách v novom, vychodom štýle všetky vyhlásené klasické cesty, spolu ich bolo 76. O rok neskôr nasledovali po platiní Malého hrotu (prvovýstup r. 1961, štýl tatranský výstup) všetky vrcholné výstupy na slovenskej strane Tatier. Podnes excellentné prvovýstupy prišli na rad roku 1963 (platiná Jastrabí) veže, diletissima na Malý Kežmar, ktorý štít, cesta Durana - Pochylý na Galériu Ganku, Rameno Kriváňa atď.) a pridal i najťažšie výstupy v Poľsku: Momaťukovu cestu na Kazalnicu Mengusovskú a Variant R na Mnicha.

Bol to raketový štart a ďalšie stupňovanie výkonu muselo pokračovať v zime. Zima 1963/64 bola svedkom prvého úplného prelezania diletissimou na Žltú stenu, cesty Durana - Pochylý na Galériu Ganku (1. zima), diletissimou po Nemecký rebrik, cesty Růžička - Vítěk na Javorový štít (1. zima), cesty Biely výstup na Javorový štít (zimný prvovýstup) a množstva ciest „do počtu“, ako Weberovka, Stanislavského komin na Galériu atď. Prišli i prvé solóve výstupy typu Česká veža pliterní od juhu, J stena Široké veže. A hneď aj najväčší problém Tatier - narovnanie piliera Kazalnice, ktorý poľskí horolezci prelezli až o me-

siac neskôr. To už bol pojmom, idolom i nepriateľom, ako všetci protagonisty. Na oboch stranách Tatier bol nekoronovaným kráľom. Na potvrdenie svojich mimoriadnych kvalít preliezol o rok neskôr všetky cesty na Západnú Lornnicu za 3 hod. 20 min. Nasledoval zimný pokus o Studničkú cestu na Galériu. Vtedy ešte neuspel, spadol s odľudnenou skobou 15 m zo stanoviska a bolo po sezóne. Medzitým v radoch Horskéj služby absolvoval viacero z najväčších záchraničiek tých čias.

Nasledoval veľký rok 1967: v zime S stena Zábieho koňa, superdiletissima na Malý Kežmar, má 2 prvovýstupy na Galériu Ganku, prvovýstupy na Kazalnicu Mengusovskú, 2 prvovýstupy v J stene Kežmarského štítu atď.

V lete 1968 zaznamenáva mimoriadny výstup v oblasti Mont Blancu. Mauriho cestu vo V stene Grand Capucinu (2. výstup) a spojil rozručen v Comu na miestnych terénch voľnými prelezaniami technických ciest a sólamí v štýle 3. classing.

Ďalšie obdobie možno charakterizovať ako zbieranie sil na niečo veľké, aby roku 1970 splnil sen všetkých tatranských horolezcov prekonať úplne zimný tatranský hrebeň.

Vtedy bol organizačnou hlavou aj lezeckou jednotkou. Zdálo sa, že už nič nemôže stáť mladého búrliváka v rodiných Tatrách. Prišla však nútená prestávka zavinená mladícou nerozvážnosťou. Šesť rokov musel iba snívať o lezení a medzitým nastúpila mladá generácia, ktorá sa na jeho cestách vyučila a posunula ešte trochu dopredu obťažnosť horolezeckých výstupov.

Roku 1978 sa opäť vracia do Tatier, aby dokončil snahy troch generácií: prvý zimný solóvy výstup Studničkú cestou na Galériu Ganku. Vzápätí nasledoval hrebeň tatranského masivu v zime, tentokrát sólo, bez prerušenia a bez podpornej skupiny, spolu cca 160 km, 120 vrcholov, a to celé za 14 dní a jednu noc. Tento výkon, patriaci iste medzi najväčšie v Tatrách, bol vtedy vyvrcholením jeho činnosti. Nasledovali „dokončovačky“ v Galérii Ganku: zimný stred (1981) a diletissima Centrálnym kútom (1981). Tym spojil svoje meno s najkrajšou stenou Tatier, vyliezol v nej 31 výstupov, z toho 9 prvovýstupov (4 v zime).

Rodina, zamestnanie, lezenie pre potešenie a tréning, to naplnilo celý minulý rok. Bol to rok príprav na vrcholný výkon v dostupnom svetovom teréne, ktorým sú pre Európana

Alpy. Priprava smerovala ako obvykle na to naj, čo trápi všetkých špičku. Konečne ideálneho direktissima Eigeru, elegantne, z prvého náporu, s minimom umelých pomôcok, sólo a samozrejme v zime. Bolo to iste neskrómne, najmä po období, keď sa prvovýstupy a priestu-

Prečo Eiger?

Prečo cesta Sedlmayer - Mehringer?

V 70-tych rokoch uskutočňovali niektorí československi, ale aj iní horolezci svoje ciele v stredných veľhorách expedičným alebo poloexpedičným štýlom dobytia stien. Bol to iste krok späť. Tragédiou je a navždy zostane, že doménou týchto snažení sa stala S stena Eigeru, najznámejšia stena Alp. Ako jeden z posledných aktívnych zakladateľov extrémneho horolezectva v Československu som to považoval za negáciu celého horolezeckého vývoja, najmä však za zneuctenie toho, čo dosiahli Sedlmayer a Mehringer. Po prelezení ich cesty som presvedčený, že nebyť zvratu počasia, stáli by títo dvaja alpinisti na vrchole Eigeru už roku 1935. Ďalšie úseky steny, ktoré mali pred sebou, nie sú nikde ťažšie, ako to, čo už mali prelezené. Myslím si, že predbehli svoju dobu tak ďaleko, ako Hiebeler zimným prelezením steny alpským štýlom roku 1961.

Som rád, že sa mi podobným štýlom podarilo dokončiť cestu Sedlmayera a Mehringera a vzdat hold ich pamiatke.

Trochu histórie

• 21. 8. 1935 nastupuje do steny dvojica Nemcov Max Sedlmayer a Karl Mehringer. Je to prvý pokus o priestup S steny a vlastne aj prvé lezenie v smere ideálnej diletissimy. Ich pokus sa končí tragicky. Náhla zmena počasia im znemožní návrat zo steny. Po šiestich týždňoch horský pilot Ernst Udet objavuje jedného z lezcov mŕtveho nad konom II. Iadového pola na plošinke, ktorá dostala názov Todesbiwak (Bivak smrtnosti). Pri tomto pokuse vyliezli takmer dve tretiny steny. Posledné skoby Sedlmayera a Mehringera sa našli cca 80 m pod Pavúkom.

• 21. 6. 1938. Pokus dolomit-ských špecialistov, Mario Meniti a Bartolo Sandri nastupujú po stopách Sedlmayera a Mehringera. Za deň vyliezli pod I. klasickou cestou. Ráno našli telá oboch lezcov pod ste-

lu a odvahy premeniť v úspech. Bol to úspech československého športu, aj vrcholný úspech človeka - horolezca súčasnosti. Pre odborníkov vo svete to nie je záhada, pre slovenského čitateľa možno.

Dnes má Pavel Pochylý 38 rokov.

PAVEL POCHYLÝ

nou. Príčinu tragédie sa nepodarilo zistiť.

• 20.-24. 8. 1938 prelieza stenu štvorčlenné nemecko-rakúšske družstvo cestou, ktorej sa dnes hovorí klasická cesta alebo stará cesta. Je to vlastne uhlopriečny traverz S steny (stena je vysoká 1800 m a lezecká dĺžka staré cesty je 3910 m). Problém diletissimy je stále otvorený.

• 15.-16. 8. 1952 Rakúšan Siegfried Jungmaier a Karl Reiss uskutočnili za výborných podmienok pokus narovnať cestu od Bivaku smrti priamo do Pavúka. Dostávajú sa asi 80 m pod Pavúka a nachádzajú pritom skoby po Sedlmayerovi a Mehringerovi. Konštatujú, že ťažkosť neprekračujú bežnú normu steny, ale sú nútení vrátiť sa, majú iba 6 Iadovcových a 6 skalných skôb. Doliežajú stenu klasickou cestou.

• 20.-22. 8. 1953. Uli Wyss a Mostowski a Krestan Momaťuk sa v zimných podmienkach dostali cestou Sedlmayera a Mehringera az na II. Iadové pole. Sú prví, ktorým sa podarilo objaviť po nich cestu cez I. prah. Pre zlé počasia sa museli vrátiť.

pieskár Karl Heizu Gonda sa pokúšajú tiež o narovnanie starej cesty od Todesbiwaku. Čo bolo príčinou ich neúspechu, nikto nikdy sa už nedozvie. Pri doliežaní starej cesty sa tesne pod vrcholom zrútili so snehových prevějov a obaja zahynuli.

• 31. 7.-3. 8. 1962. Ďalší pokus od Bivaku smrti priamo do Pavúka realizujú Rakúšan Helmut Drachsler a Walter Gstreiner. Dĺžka lana pod Pavúkom sa zdžali pre Iadový glazúru, ktorá pokrývala ťažké skalné partie. Doliežili bez nehody klasickou cestou.

• April 1963. Poľaci Jan Mostowski a Krestan Momaťuk sa v zimných podmienkach dostali cestou Sedlmayera a Mehringera az na II. Iadové pole. Sú prví, ktorým sa podarilo objaviť po nich cestu cez I. prah. Pre zlé počasia sa museli vrátiť.

(XI/19)

(XI/18)

PAVEL POCHYLÝ

lezců z klubu veveričiek z Cortiny Albino Michielli, Bruno Menardi, Lorenzo Lorenzi sa pokračujú o direktissimu. Končia pod I. prahom.

Tážisko zaujmu alpských lezcov sa v tomto období presúva na zimné podmienky, čo dokumentujú aj ďalšie pokusy o direktissimu S steny Eigeru.

22.-23. 1. 1964 sašli prieskár Werner Bidner, Reiner Kauschke, Peter Sigert a Gert Uher po troch dňoch sa vzdávajú pokusu v I. prahu.

22.-28. 2. 1964. Silné ľadovisko-americké družstvo v zložení Marcello Bonafede, Natalino Mengoni, Ignazio Piusi, Roberto Soragato a John Harlin sa pri pokuse o direktissimu dostali až nad I. ľadové pole. Prerušili pokúsie sa pokusu vzdávajú.

Denník výstupu

20. 3. 83.

Nedeľa — 17. hod. nastupujeme z Alpiglenu. Sme dvaja: Milan Matis — kameraman, Pavel Puchýly — posarčí „alpinista“. Štyri piecniaři s celkovou hmotnosťou asi 70 kg privádzajú nás do neradostnej nálady. Pľahočme sa snehovými potrami pod stenu so slovným doprovodom.

ktorý určite patrí k skvostom nespisovného jazyka. Stena nás uvitá fantazickými. Osvetľuje ju zapadajúce slnko, všetko je nádherne farebné a pokojné. Vyliezame asi 100 m do steny vľavo od I. piliera a zmorení od plecníkov bivakujeme na veľkej polici.

Počasié: Fekne, jasno, v noci zima, ale jasno.

21. 3. 83

Pondelok — Poslal som Milana po zvyšok materiálu pod stenu, mažem si odroné členky, ktoré mi budú „piť krv“ počas celého času v stene a nastupujem do 40 m ľadopádu. Som „tvrdý“, nerozlezený. Poslednú lezeckú úteru som robil pred dvoma rokmi. Pohyby sú krkovicité, iba pomaly sa zvyšám na nový materiál. Ladopád sa snažím obísť vpravo po skalnom pilieri, ale zisťujem, že moje novučítne 14-hroté mačky Charlet-Moser vynikajúco držia v ľade, no na skale sú nemožné. Natahujem 200 m lana a čakám na Milana s batohmi. Reorganizujeme bala-

lenie do dvoch batohov a pokračujeme ďalej. Do večera dorazíme na pohor. Začínam kopať plošinu, ale stále sa prepádajú do nejakej diery. Vraciam sa po Milanu. Mal stať na stande a čakať na mňa. Nečakal, rozhodol sa vyvíjať vlastnú iniciatívu a šplhal sa po lanách, ktoré som len tak ľahko zatŕchoval o svojej krátkych čakani. Mój údiv nemal hraníc, som presvedčený, že nejaký dobrý trpaslík by musel držať. Keď som Milanovi ukázal, po čom šplhal, len vecne konštatoval: „tréba mať aj šľas-tie“. Spoločnými silami fahame batohy. Zisťujeme, že diera, do ktorej som sa prepadol, je vstup do veľkej jaskyne, takže bivak je komfortný.

Počasié: Cez deň pohojasno, k večeru chvilami sneží, ľúka víctor a padajú prachové lavinky.

22. 3. 83

Utorok — Milan napriek „komfortu“ celú noc nespí a vram ho driemať a vyražam systémom snehových polic a ľadových práhových ťalej. Odliezame na plnú dĺžku svojich lan (200 m) a vraciam sa po Milanu. Filmuje, popoliezam v ľadoch a nudrujem nad tým, kadiaľ sa vlastne dostanem cez I. práh. Vraciame sa do jaskyne, traviame tu ďalšiu pokojnú noc.

Počasié: Občas sneží, padajú lavinky prachového snehu, prúste, balaďa.

V dňoch 23. 2.-25. 3. 1966 začali sa písať čierne stranky severnej steny Eigeru. Nemocko-britsko-americké družstvo prelieza stenu expedičným spôsobom tzv. cestou na pamiatku Johana Harlina, známou dnes ako americká direktissima. Cesta vedie vľavo od idealnej direktissimy.

15. 7.-15. 8. 1969. 6 japonských horolezcov spolu s 1000 kg materiálu a nakladom 80 000 DM urobilo tzv. japonskú letnú direktissimu. Cesta viedla v pravej časti steny, vylezli boli expedičným štýlom.

24. 12. 1969-21. 3. 1970, t.j. celkom 87 dní pôsobi v stene sedemčlenné japonské družstvo. Výsledkom je druhé preliezanie americkej direktissimy.

23. 3. 83. Streda — Doliezam asi 100 m pod prvý práh. Milan filmuje. Teren začína byť lezecky náročnejší, takže naobed zaveli k zostupu. Do večera zostúpim s Milanom nad prvý ľadopád na začiatku steny. Spustim ho do ľu, hadžem za nim jedno lano. Stojim a čakam, až sa objaví na úpätí steny. Pomaly mizne smerom k Alpiglenu. Som sám. V noci doliezam opať do jaskyne a naposledy trávim noc v tomto „apartmáne“.

Počasié: pohojasno, v noci jasno, silný mraz.

24. 3. 83

Štvrtok — Rano balim bivak, páli zisťujem, že mäso je konzervované rýchlosťou, čo mój žaludok neznasa. takže všetko zabehavam s ľazkým srdcom v jaskyni a je mi jasné, že mój jedálny listok bude veľmi chudobný. Do večera doliezam do kúta pod prvým prahom. Polievam na bivak je užka a nepohodlná, nepretržite zasypaná lavinami.

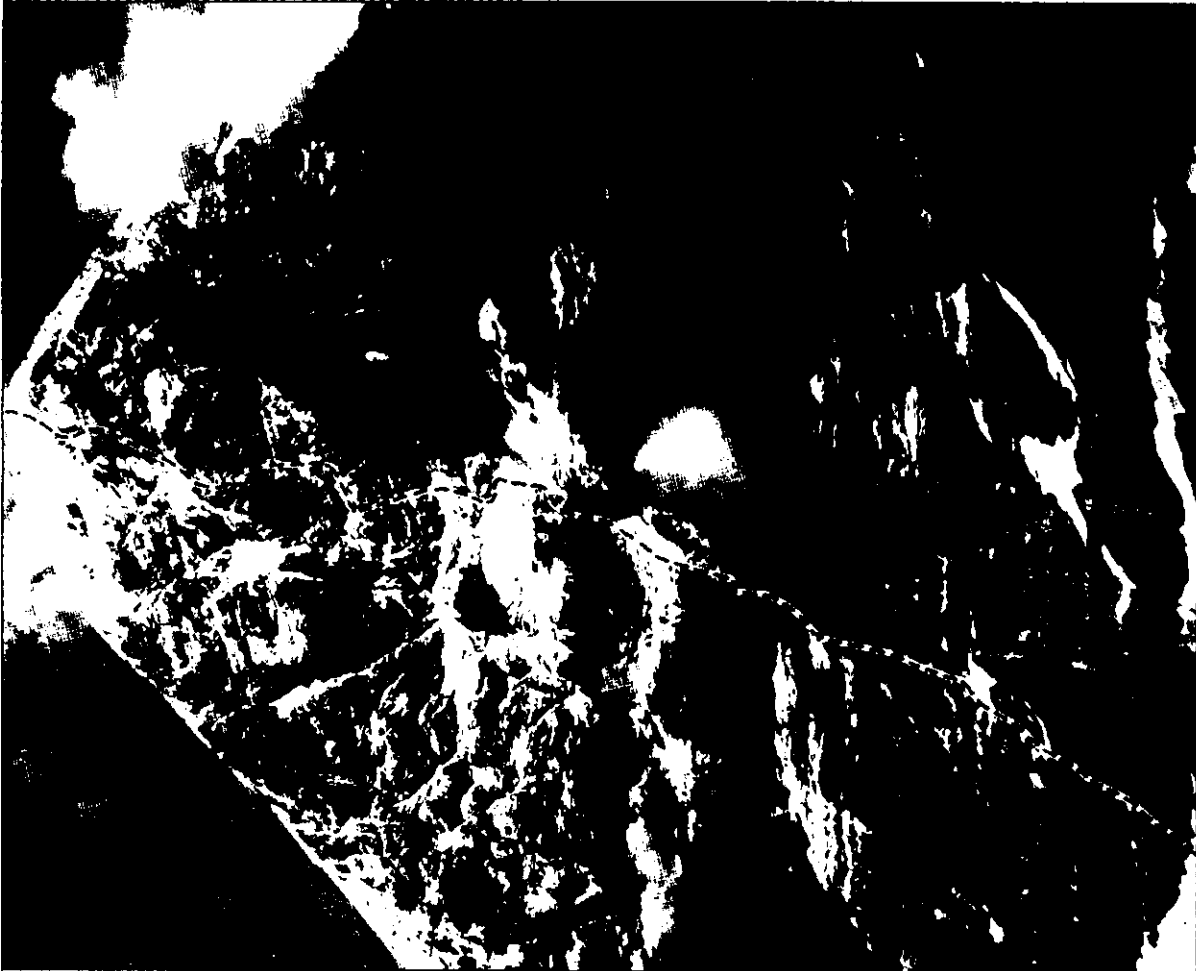
Počasié: Ako sa sluší a patrí na Eiger — víchrica, sneh, laviny.

25. 3. 83

Piatok — Od rána ležim vo víchrici kútom v prvom prahu. Zasněžená skala, nepretržite lavinky. Mačky ma v tomto teréne privádzajú do zúrivosti. Som neistý, veľmi pomaly, bojujem

21. 12. 1969-25. 1. 1970 realizuje sedem Svajciarov expedičným spôsobom I. zimné preliezanie japonskej direktissimy.

V zime r. 1976 sa prvýkrát pokúša o idealnú direktissimu družstvo J. Pechaus, F. Pulpan, K. Prochazka a V. Zajíc. Podľa expedičným spôsobom sa dostávajú do II. prahu. V zime 1977 sa vracajú, len V. Zajíc nahradil L. Palenčiek. V tejto zostave sa dostávajú na koniec III. ľadového pola, odkiaľ museli prerušit pokúsie ustúpiť. V zime 1978 príbádza neúnavný Pechaus spolu so Šteglom, Jarolimom a Skopcom. Dostávajú sa vysoko, až do Muchy, ale ich pokús sa končí tragickou smrťou Pechausa a Šteglu. Tak, ako mnohokrát predtým, zostane príčina ich pádu neobjasnená.

o každý meter. Do večera som vyliezol len 100 m. Začínam bludniť, a tak sa vraciam späť do bivaku. Je to deň katastrof — stratil som jedno šplhadlo (prezli Poigné), pri doberaní lana som ním vytrhol čakani a pri úprave vach bivaku mi spadla čelovka. Všetko pohltila stena.

Počasié: Víchrica, mraz, snehové laviny, prosie, ako obvykle.

26. 3. 83

Sobota — Podarí sa mi najšť správnu cestu. Priliezam skalnú stenku za pomoci záv. háčika a objavujem traverz vedúci na hranu prvého prahu. Zafixujem si cestu a pripravujem materiál

EIGER, SEVERNÁ STENA
IDEÁLNA DIRETISSIMA
FOTO IGOR KOLLER

(XI.20)

(XI/21)

Hodnotit či podat přehled uplynulého roku v horolezectví není jednoduchou záležitostí. Chtěl by asi získal nejlepší obrázek, kdyby byl přítomen rozhodování ústřední trenérské rady Výboru horolezeckého svazu ÚV ČSTV, ze kterého vzešly návrhy pro vyhlášení výstupů svazu ÚV ČSTV, ze kterého vzešly návrhy pro vyhlášení výstupů roku 1982. Složitě diskutuje nad pestrou paletou hodnotných výstupů končí se protáhovými do nekonečna... Vždyť v roce 1982 navštívili českoslovenští horolezci více než 25 atraktivních oblastí Evropy, Asie a Ameriky. A rozhodně nikde nezaháleli.

Mezi nejdostupnější a nejnavštěvovanější terény patří pískovcové oblasti Čech a NDR. Je radostné, že právě zde se zvyšuje důraz na čistou a svižnou přelézání cest. V NDR byly přelézány snad všechny cesty IX. stupně obtížnosti a v řadě našich (především Paníton a Teplicko-adršpáské skály) a německých oblastech byly vytvořeny nové, velmi těžké prvovýstupy.

Děni ve Vysokých Tatrách můžeme zhruba rozdělit do dvou skupin: extrémní kombinované a ledové zimní výstupy v odlehklých dohlínách a volně přelézání cest vylezených původně pomocí skob, datované hlavně do léta (např. Lomnický štít, Z stěna, Pšeničnickova cesta, kl. VII-1, 27. 9. 1982, L. Slechta, I. Ullsparger). Zimní sezóna zde byla poněkud chudší, což bylo, mimo jiné, způsobeno přesunem těžiště dění do zimních Alp.

Z nižších horských byly tradičně navštíveny lezecké oblasti Karpat a Balkánů. Novinkou byly výstupy v jugoslávské Paklenci (Velká Paklenica, Anica Kuk) a ve švýcarské oblasti Handegg-Öberg (např. cesta Boulder Highway, kl. VIII-1, A0, 11. 8. 1982, J. Nežerka, J. Z. Hofmanovi, D. Havlíková, S. Silhan, J. Novák). Julské Alpy navštívilo kolem sta horolezců (např. Triglav, S stěna, Německá cesta z Zimmer-Jahnovou variantou, kl. III-1V, 4.-5. 3. 1982, J. Janšta, J. Culek, V. Miškyš). Nežádal opomenout ani švýcarský Rätikon, ani italské Dolomity.

Velmi významné výstupy, které vzbudily oblasť alpských expertů byly podniknuty ve švýcarsku v Bergellu. V Bernském Hornozemí upoutaly pozornost horolezců nejnovější skalní výstupy v severní stěně Eigeru.

Zimní působení výprav v Savojských Alpách je kapitola sama pro sebe. Na koně

tohoto zájezdu je přes 40 výstupů skvělé úrovně. Jsou to moderní extrémní v ledových kuloarech a stěnách (např. Les Droites, S stěna, cesta Corneu-Deville, kl. V, A1, led 70° 3.-4. 2. 1982, B. Mrózek, Les Droites, S stěna, Lagarde kuloar kl. V, led 85°, 12. 2. 1982, J. Piňos; Mont Blanc du Tacul, Anglický kuloar, led 85°, 1. 2. 1982, L. Slechta, J. Slavík; Mont Blanc du Tacul, Moch kuloar, led 80°, 7. 2. 1982, B. Mrózek; Mont Blanc du Tacul, Super kuloar, kl. V+, led 90°, 1.-2. 2. 1982, J. Nežerka, J. Rakoncaj; aj.), ale i těžké kombinované a skalní túry. Nebylo zapomenuto ani na Walliské Alpy (Matterhorn, S stěna, výstup vlevo od cesty Schmidů, 5. 2. 1982, M. Smid).

V letošní zimě byl poprvé otevřen zimní mezinárodní horolezecký tábor na Kavkazě. Nejúspěšnější zde byla československá výprava, jejíž členové jako první v zimě vstoupili do kavkazských stěn (Nakra Tau, S stěna, Italský kuloar, led 60°, 26. 2. 1982, M. Smid, Nakra Tau, S stěna, Český pilíř, kl. 4b 26.-27. 2. 1982, M. Doležal, J. Čejka, Z. Pašek).

V letní kavkazské sezóně absolvovali naši horolezci nejen hodnotné výstupy, ale položili i seriózní základy pro další kontakty se sovětskými horolezci (sportovně-přirodovědná výprava HO VSTJ Přírodní vědy UK Praha). Fanské hory (Tádžická SSR) otevřely dvěma výpravám z Československa svoje nejvýznamnější stěny. V Altaji (Hornoaltajská AO RSFSR) byl potáán I. mezinárodní horolezecký tábor. Jehož se naši horolezci také zúčastnili (Belucha, V vrchol, kl. 4a, 29. 7. 1982, M. Matušák, A. Adamovič).

Při výstupech v sedmitisícovém sovětském Pamiru se stalo potěšující samozřejmostí podnikání výstupů alpským stylem. Kromě velmi významných prvovýstupů dosáhli českoslovenští horolezci vrcholů všech sedmitisícovek (Sít Komunistu, Sít Korženevské, Sít Lenina) a řady dalších vrcholů. P. Rajtar uskutečnil první sjezd na lyžích ze Sítu Korženevské a sjezd stěnou Sítu Lenina.

Severočeská výprava působila v horách Taňšanu (Kazašská SSR) a stanula na vrcholu Talgaru (kl. 4b), Sítu Majakovského (kl. 4a) a dalších.

V Mongolsku hostila naše horolezce oblast Ulaangom (např. Sít mongolsko-československého přátelství, kl. 4b, led 60°, prvovýstup na štít, T. a J. Sláma atd.).

(IV, 8)

Horolezecké výstupy roku 1982

VÝSTUPY ROKU 1982 HOROLEZECKÝ SVAZ ÚV ČSTV

VÝSTUPY ROKU, MUŽI

PÍSKOVCOVÉ OBLASTI

- **Teplické skály**, Paprika, Gravitační potůžek, kl. VII c (pískovcová klasifikace ČSR), prvovýstup 20. 7. 1982, T. Čada, L. Beneš.

VYSOKÉ TATRY

- **Rumanov štít**, S stěna, Dlouhý kout, kl. V+, A2, prvovýstup, 7.-9. 3. 1982, J. Beneš, J. Šustr.

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

- **Svýcarské Alpy**, oblast Bergell, Piz Badile, SV stěna, Mutschli mor, kl. VI+, A3, J. zimní výstup, 1. opakování, 11.-14. 2. 1982, F. Bauer, J. Doubal.(*)

- **Svýcarské Alpy**, oblast Bergell, Piz Cingalo, Anticima Orientale, S stěna, Via Campes, kl. VI+, A1, prvovýstup, 1.-4. 2. 1982, F. Bauer, J. Doubal, J. Novák.

LEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

- **Savojské Alpy**, Grandes Jorasses, Point Walker, S stěna, Anglická cesta z roku 1976, kl. VI, A1, led 86°, 1. zimní výstup, 11.-14. 2. 1982, L. Kyrc, B. Mrózek.

(IV 9) / FOTO PETER MITRO

Naši horolezci se ocitli i v horách nejvyšších, Diamirskou stěnou Nanga Parbatu v Kasmiru stoupala úspěšná mezinárodní expedice, jejímž členem byl J. Kratochvíl. Další mezinárodní expedice se zúčastnil R. Hroza. Jejím cílem byla Annapurna I v Centrálním Himaláji. Po průstupu severní stěnou dosáhli vrcholů 4 horolezci. V pakistánském Karakorum se pokoušela švýcarská expedice stanout na vrcholu Savoya Kangri I, účastníkem byl Z. Lukáš. Výprava zdolala klíčový pilíř, ale pro špatné podmínky musela ustoupit.

Kanadské Hory sv. Eliáše jsou v zimě zemi téměř neznámou. Vrcholu Mount Steel horolezci (29. 12. 1981 - 3. 1. 1982, I. Boháček, V. Weigner, J. Kohout).

V Peruánských Andách navštívili horolezci oblasti Cordillera Blanca a Cordillera Huayhuash. Jejich výstupy byly vesměs oceněny za výstupy roka 1982. Nejhodnotnější z nich charakterizuje věta z anglického časopisu Clumber and Rambler: "...komplikovaná skalní a ledová západní stěna Rombay, jedné z posledních hrozných And". Autoři článku ještě netušili že západní stěnu Rombay prošli v létě 1982 českoslovenští horolezci.

V Patagonii se pokoušela o západní stěnu Fitz Roy další výprava. Tradičně špatné počasí této oblasti je však po třech měsících donutilo od hodnotného plánu upustit.

– Savojské Alpy, Mont Maudit, JV stěna, Levým vhloubením stěny, kl. V+, A2, led 85°, prvovýstup, 6.–8. 2. 1982, Z. Demján, F. Pláček.

– Fanské hory (Tádžická SSR), Bodchona, S stěna, kl. V+, A1, led 80°, prvovýstup, 5.–8. 1982, K. Jakš, B. Mrázek.

– Kavkaz, Donguz Orun, S stěna, spodní část stěny Chergianho cestou, horní část stěny Kuchatovou cestou, kl. V, led 85°, 1. zimní výstup, 21.–23. 3. 1982, J. Martiš, J. Stejskal.

VELEHORY NAD 6000 M

– Perunské Andy, Cordillera Huayhuash, Rondoy (6870 m), Z stěna, klasifikace V+, A2, led 90°, prvovýstup, 6.–10. 6. 1982, D. Bečik, J. Porvazník.*

– Perunské Andy, Cordillera Huayhuash, Jirish-janca (6094 m), JZ stěna, kl. V, led 70°, prvovýstup, 11.–14. 6. 1982, Z. Drflík, J. Stejskal.

– Pamír, Stit Moskva (6780 m), SV stěna, Střední stěny, kl. V–, A0, led 65° (max. 80°), prvovýstup, 1.–4. 8. 1982, S. Glejdura, L. Kyrč.

VÝSTUPY ROKU, ŽENY

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Svčarské Alpy, oblast Bergell, Piz Badile, V stěna, Anglická cesta, kl. VI, A2, 1. zimní výstup, 1. ženský výstup, 11.–15. 2. 1982, Z. Hofmanová, A. Stehliková.*

LEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Savojské Alpy, Mont Maudit, V stěna, Polská cesta, kl. VI, 1. zimní výstup, 6.–8. 2. 1982, H. Teisslerová, R. Teissler.

VÝSTUPY OCENĚNÉ ČESTNÝM UZNÁNÍM, MUŽI

VYSOKÉ TATRY

– Veža Železnej brány, S stěna, spodní část Kominem 100 (cesta A. Belici z roku 1977) v S stěně Kačacieho Mnicha, horní část Velkým zářezem (cesta J. Porvazníka, P. Slovák), kl. V, A2, 13.–14. 2. 1982, M. Belica, J. Porvazník.

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Alpy, Dolomity, masiv Civetta, Cima della Ter-ranova, SZ stěna, Slunná Itálie, kl. VI+, A3, prvovýstup, 26.–28. 8. 1982, V. Cvrček, J. Sochor, Z. Sónský.

– Fanské hory (Tádžická SSR), Bodchona, Z stěna, Velký zářez, kl. VI–, A1, prvovýstup, 25., 26.–28. 7. 1982, I. Koller, R. Velisek.

– Fanské hory (Tádžická SSR), Bodchona, Z stěna, Levou částí, kl. VI–, A2, prvovýstup, 22.–26. 7. 1982, J. Rakoncaj, M. Šmíd.

studánek, kl. IX b (pískovcová klasifikace NDR), prvovýstup, 18. 4. 1982, R. Brt, S. Šilhán.

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Svčarské Alpy, Bernské Hornozemí, Elger, S stěna, Zenevský pilř, kl. VI+, A3, 2. opakování, 1. čl. průstup, 18. 8. 1982, R. Teissler, V. Zbojja.

– Svčarské Alpy, Bernské Hornozemí, Elger, S stěna, Severní zářez, kl. VII, A2, 1. čl. průstup, 13.–16. 8. 1982, O. Seifer, S. Šilhán, J. Novák.

– Fanské hory (Tádžická SSR), Čapdara, S stěna, cesta Ural – Ustinova, kl. 5 b (sovětská klasifikace), 1. čl. průstup, 20.–22. 7. 1982, J. Pelikán, M. Michlík, L. Cerný.

– Fanské hory (Tádžická SSR), Čimtarga, SZ pilř, kl. 5 b (sovětská klasifikace), prvovýstup, 13.–16. 7. 1982, J. Pelikán, M. Michlík.

LEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Kavkaz, Stit Ščurovského.1

– Kavkaz, Seida, Stit Aristova, SV stěna kl. 5 b (sovětská klasifikace), led 80°, prvovýstup, 18.–21. 7. 1982, I. Ullsperger, J. Kapoun, T. Bradáč.

VELEHORY NAD 6000 M

– Perunské Andy, Cordillera Blanca, Chakrara-ju (6112 m), J stěna, Francouzská cesta z roku 1978, led 80° (max. 70°), 1. čl. průstup, V. Jarolim, V. Svoboda, V. Zajíc, M. Štěpánek.

– Perunské Andy, Cordillera Huayhuash, Yerupajá (6634 m) S stěna, kl. led 85°, prvovýstup, 20.–22. 6. 1982, J. Kulhavý, J. Porvazník, J. Krajčičk.

VÝSTUPY ROKU, ŽENY

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Svčarské Alpy, Bernské Hornozemí, Scheidegg Wetterhorn, Direkt Westpfeiler, kl. VI, 1. ženský průstup, 2. čl. průstup, 14.–17. 8. 1982, A. Stehliková, J. Doubal.

– Svčarské Alpy, Rätikon, Kirchlispitze 7, Via Andres, kl. VII–, 23. 8. 1982, H. Teisslerová, R. Teissler, V. Zbojja.

VÝSTUPY ROKU 1982 HOROLEZECKÝ ZVÁZ SÚV ČSZTV

VÝSTUPY ROKU, MUŽI

PÍSKOVCOVÉ OBLASTI

– Elbsandsteingebirge (NDR), Rathen, Grosser Wehlturm, Direkte Superlative, kl. IX c (pískovcová klasifikace NDR), 1. slov. průstup, 21. 7. 1982, P. Hrušovský, I. Sekaj.

– Teplické skály, Týran, Tri kríže, kl. VII c (pískovcová klasifikace CSR), v pískovcové klasifi-

kaci NDR IX a), prvovýstup, 5. 9. 1982, J. Jadlovský, I. Koller, J. Zima.

VYSOKÉ TATRY

– Veža Železnej brány¹

– Malá Ladová věž, stěna z Čiernej Javorovej doliny, Komin návratov, led 90°, prvovýstup, 28. 12. 1981, T. Jánoš, M. Marek.

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Fanské hory, Bodchona, Velký zářez¹

– Zervánský chřebit (Tádžická SSR), Jagnob, 2. Z vrchol, S stěna, cesta Kapitánova, kl. VI–, A1, Ae, 1. čl. průstup, 6.–8. 8. 1982, I. Koller, J. Rakoncaj, R. Velisek.

LEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Savojské Alpy, Mont Maudit, Levým vhloubením stěny.1

– Savojské Alpy, Petit Dru, S stěna, Grand kuloar, kl. VI, A1, led 80°, 1. čl. zimní průstup, 3.–5. 2. 1982, L. Fábry, L. Kyrč.

– Savojské Alpy, Grandes Jorasses¹

– Kavkaz, Donguz Orun, spodní část stěny Chergianho cestou, horní část stěny Kuchatovou cestou.1

– Fanské hory, Bodchona, S stěna

VELEHORY NAD 6000 M

– Perunské Andy, Rondoy.1

– Perunské Andy, Jirishjanca.1

– Perunské Andy, Mituraju.1

– Pamír, Stit Korženovský (7105 m), Z stěna, kl. IV+, led 60°, prvovýstup, 18.–22. 7. 1982, M. Belica, P. Božik, Z. Demján.

– Pamír, Stit Abalakova.1

VÝSTUPY ROKU, ŽENY

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Svčarské Alpy, Rätikon, Grosser Drusenturm, Svčarský pilř, kl. VI, A0, 22. 8. 1982, J. Lihocká, Z. Podhorská.

VÝSTUPY OCENĚNÉ ČESTNÝM UZNÁNÍM, MUŽI

NELEDOVCOVÉ VELEHORY DO 6000 M

– Svčarské Alpy, Elger, Zenevský pilř.1

– Ledovcové velehory do 6000 m

– Savojské Alpy, Mont Blanc du Tacul, V stěna, Superkuloar, kl. V+, led 90°, 11., 12.–13. 2. 1982, L. Fábry, O. Seifer.

Pozn.: Výstupy označené* se jmenovaným započítávají ve smyslu JSTK pro udělení mistrovských titulů 10 body, ostatní výstupy roku HS UV ČSZTV 3 body.

Výstupy označené¹ jsou dále rozvinuty ve výčtu výstupů horolezeckého svazu UV nebo ČUV

Před časem jsme měli radost z informace, že se do výroby dostalo „opět něco pro horolezce“ - karabiny. Pak se však v Mladé frontě objevily dva články, které pretiskujeme. Nevíme, zda vás ten druhý přesvědčí, že karabiny nakonec opravdu budou. Musíme doufat, že ano. Oba články však ukazují na obecné problémy, které mohou zhatit již téměř jistou výrobu. A protože se do ní připravují další součásti horolezecké výzbroje a vstroje (např. hned několik typu uzavaz, šite smyčky, cepiny, nova šplhadla, boty, batohy...), bylo by mrzuté, kdyby se podobná situace opakovala. Na jedné straně je podnik ochotný vyrábět a horolezci tak pomoci, na druhé jsou horolezci jako potenciální zákazníci. Jak tedy překonat bariéru nepochopení, jak obchod jako prostředníka zbavit obav z toho, že se věci neprodají. Samozřejmě, na obchod vyvíjí tlak jak přímo výrobce, tak i kompetentní místa Horolezeckého svazu. Domníváme se však, že by zde mohly pomoci také oddíly tím, že by pravidelně ve sportovních obchodech karabiny (a třeba i to, co se teprve chystá) trvale požadovaly. Bylo by hned vidět, jaký je o tyto výrobky zájem. Veríme, že OPZ by pak na základě lepší představy o skutečné poptávce pristupoval ke kontraktům ochotněji. redakce

PODIVNÝ ROZPOR

Karabina s polistkou (ulevac) a bez polistky českostolovské výroby FOTO P. REZAC

JE ZÁJEM O HOROLEZECKÉ KARABINY, NEBO NE?

Do n. p. Motorlet v Praze-Jinončích nás nezavádí zájem o letecké motory, které zde představují hlavní výrobní program, ale o daleko jednodušší výrobky — horolezecké karabiny. I když — po pravdě řečeno — a tímto kousky vhodná teprve začala duralu mají Jinončiči v těchto dnech mnohá více starostí než se zmiňnými turbomotory. Ostatně později seznámíme.

Také v Motorletu Jinonče vyvolalo usnesení federální vlády o povinnost výrobních podniků dodat do tržních fondů spotřební zboží v hodnotě jednoho procenta celkové výroby velký rozruch. Vzápětí se však rozhodli, že na tento účel půjdou řídně od podlahy.

„Tehdy jsme jednali spousta námětů — od přívěšných kempinkových vozíků až po otvírky na víno“ — říká technický náměstník ředitele Ing. Josef Krča. „Mělo jít o svoje představy — navržený výrobek by měl být z dostupného materiálu, na trhu žádaný, spíše dřevěný, a jeho výroba zpracování by měla dovolit i poměrně vyšší cenu. Neboť jedno procento výroby u nás představuje několik miliónů korun.“

Členové komplexně racionalizační brigády si vzali na pomoc i seznam nedostatkových druhů zboží, který pro orientaci podniků vydal Obchod průmyslovým zbožím Praha. Když se jim pak probírali, někde mezi mrazáčkami a šicími stroji, hned za jízdními koly našli —

horolezecké karabiny. Jejich potřeba je u nás značná, v katalogu udaný chyběl počet — 280 000 kusů — byl více než slibný. Ostatně seriózní ekonomická studie brzy potvrdila, že při takovém velkém zájmu se karabiny vyrábět vyplatí. Navíc ne do dosud márně čekají nejen horolezci, ale rovněž požárníci, záchranáři, pokříváči...

„Konec roku jsme vyrobili první vzorky“ — pokračuje dále náměstník. „Velkou práci v této době odvedl Ing. Zdeněk Pilla, náš vedoucí technického rozvoje, který je zároveň horolezcem. Jeho výzkum. Ja jsem. Je on i jeho oddílů kamarád měl při zrodu a konáním dotvářet karabiny hlavní slovo. Navrhl nakonec k sériovým druhu karabiny i karabiny a polistkou. Když jsme porovnávali kvalitu se zahraničními vzorky, vyšli jsme velmi dobře. Rozdíl je však v ceně. Zatímco dovážené karabiny z Rakouska stojí přibližně 130 Kčs, naše navrhovaná cena bude přibližně poloviční. V současné době dopra-

kováváme technickou přípravu výroby a již v létě můžeme začít vyrábět ve velkém. Do konce roku jsme schopni dodat asi 40 000 karabin, v příštím roce i několikrát násobně více. To vše bez zádržek na svýzemi spotřebitelůvho materiálu. Vzpomínáme si z vlastních vzorků.“

V tomto místě bychom mohli našli reportáž ukončit. Pochválně Jinončické za poměrně průzračnou reálnou na nové pořádky společnosti. Jenže — ono to vlastně všechno teprve začalo.

„Spojili jsme se s Obchodem průmyslovým zbožím Praha a prozatím jsme jim nabídli 40 000 karabin. Tedy prozatím,“ poslouchnám dále náměstník. „Bylo nám však odřekáno, že v republice není o tyto karabiny příliš velký zájem a že pro letošek mohou být — na zkoušku tak 10 000. A pak se neví. Zprva jsme mysleli, že si nevzdáme, jenže... Nakonec jsme uzavřeli kontrakt pro letošní rok na 6000 karabin! Tuhle bilanci jsme posléze vyplešili tím, že se nám podařilo doslova přemluvit pracovníky Priory Praha k dodání dalších 2000 kusů, Priory Ostrava 3000 a Priory Pardubice 1000. Celkem 16 000 kusů. O větší množství bychom zatím zájem neměli.“

Podivný rozpor! A co si teprve myslí o dosud nevyříšeném požadavku na 25 000 karabin, které — již před několika měsíci — nřročovali naši horolezci právě u Obchodu průmyslovým zbožím?

MICHAL KOROL

3 PATEK 13. I. 84 mf

Uvstetjnil jsmc v lednu článek o problémech, které měli pracovníci n. p. Motorlet Jinonče a uvedení svého nového výrobku — horolezeckých karabin — na svět trž. Obchod průmyslovým zbožím totiž a se nemají příliš velký zájem (jen o 6000 kusů), ač v seznamu nedostatkových zboží, vydaného tímto obchodním podnikem, u kolony „horolezecké a požárnícké karabiny“ označovalo počet chybějících karabin číslo 280 000.

Tento článek vzbudil zájem našich čtenářů, z nichž samozřejmě převládali aktivní horolezci, záchranáři, speleologové... a také ti, kteří tímto sportům či profesím jen fandí. Redakce, ale především výrobce v Praze-Jinončích dostaly řadu dopisů, apelujičich na brzké zahájení výroby a přesvědčujících, že uvažovaná roční výroba asi 40 000 karabin bude zcela jistě v Českostolovsku prodána. Dostly i dopisy kuriozní. Například mladý zájemce o horolezecký sport z východních Čech napsal do Motorletu, že „pokud nebudete karabiny vyrábět sériově, výrobce jich alespoň pět — pro mně!“

Dnes však nechceme psát o dopisech, ale o jiné události, která

3 ÚTERÝ 6. III. 84 mf

výrobě karabin a jejich prodeji u nás rovněž nesmírně prospěla. V minulém týdnu se totiž na půdě Obchodu průmyslovým zbožím Praha sešla schůzka, která měla s konečnou platností rozhodnout o vyřešení všech rozporů. Zúčastnili se jí: Ing. Josef Krča, náměstník ředitele n. p. Motorlet, Ing. Jiří Janák, vedoucí odboru fondů

výroby, Walter“ CSSR a bude na nich vyznačena také nosnost; v podélném směru 30 kN, v příčném směru 9 kN. Cenové otázky budou vyřešeny během nejbližší doby. Takže s dodávkami na trh bychom mohli začít koncem léta. Abych pravdu řekl, máme i naděje zájem na jednání s Obchodem průmyslovým zbožím, neboť ten je

Další z připravovaných noutlek výroby u Motorletu jsou samostatně uplatněné

Jejich prototypy vznikly v dílně Jinončického Motorletu pod šikovnými rukama Jiřiho Kocoura

JEŠTĚ JEDNOU O PODIVNÉM ROZPORU ANEB

KARABINY (NAKONEC) BUDOU

Obchodu průmyslovým zbožím, Jiří Skandera, předseda výboru Horolezeckého svazu ČOV CSTV a zástupce naší redakce. Dejme tedy slovo zainteresovaným:

ING. KRČA: „S přípravami na zahájení výroby horolezeckých karabin jsme pokračovali přesto, že Obchod průmyslovým zbožím nás požadoval zprvu pouze 6000 kusů ročně, později 10 000, zatímco my uvažovali o zhruba 40 000. Museli jsme navázat kontakty s Priory, které mají zájem o asi 17 000 karabin. Zájem projevil i Technomat Karabiny v současně době již prošli zkouškami a na své vlastní podnikové zkušebně a jsou připraveny zkoušky ve státní zkušebně. Budou označeny znač-

technicky schopen od nás odebrat větší množství karabin na jednou. Tím by se našemu podniku zjednodušila administrativě.“

JIRÍ SKANDERA: „Je opravdu nepochopitelné, jak k popsané situaci vůbec mohlo dojít. Naši horolezci byli nuceni dávat poměrně velké peníze za dovážené karabiny. Teď, když se konečně najde jejich výrobce v tuzemsku, měl by přece o ně být zájem. Chci bych uvést, že od minulého roku český horolezecký svaz požaduje od obchodu 25 000 karabin. Horolezci je v Českostolovsku asi 12 000; k průměrné výbavě patří asi 5 karabin. Ke konci sezóny se však aktivní horolezci shledá tak a jednou dvěma.

Ostatní zůstanou kdesi ve skladištích... A ještě je tu bídná služba, záchranáři, horská služba. Zkrátka tisíce dalších zájemců.“

ING. JANÁK: „Tejně došlo k nedorozumění: Pod pojmem „horolezecké a požárnícké karabiny“, kterých jsme opravdu řádili oněch 280 000, jsme si představovali asi 30 000 karabin ručeným“ trhákem, nakonec skončil — nikým nezádaný — v našich skladištích? Proto jsme nuceni postupovat s uvážením nového výrobku vždy obzvláště. Jde nám i o výrobce — není přece účelem nadrž poslat třet a příští roky muset omezovat výrobu. Vždyť — budeli o karabiny zájem, jak tvrdíte — můžeme kdykoliv jít s dodávkami nahoru.“

Obchod průmyslovým zbožím podepsal s Motorletem Jinonče smlouvu na letošní rok o dodání 25 000 horolezeckých karabin; 16 900 se prodá navíc v obchodních domech Priory. Horolezeckých karabin by tedy mělo být již dost.

Přece si však neodpustím poznámku: Při kontraktu s n. p. Motorletem — výrobce i obchodník — měli přistupovat ke stolu se seriózními podklady a s vědomím, že na výsledek jejich práce čekáme my zákazníci. V tomto konkrétním případě horolezci. A na závěr ještě jeden příklad. Když pracovníci Motorletu vedli jednání s Priory v Teplicích a Ořechově, tyto zájem o karabiny neměli. A přitom v Jinončích mají dostatek dopisů právě od horolezců z Severočeského kraje, kteří dosud marně karabiny shánějí. Jak je vidět, ještě ne všichni pracovníci obchodu jsou spjatí se životem, no všem se dají odhadnout zájem spotřebitelů.

MICHAL KOROL

... když se řekne LED ...

/ TATRANSKÉ LEDOPÁDY /

ZDENĚK HERMANN

Led, to je voda v tvrdém stavu. Někdo si představí whisky, jiný severní pól, další krasobruslaře, hokejista rolbu. Jsou však také lidé, kterým se při jeho vyslovení vzbudí v celém těle jemné vzrušení, protože se jim led ztvárnil do svislé polohy a oni ho chtějí hodné a dobré kvality, pokud možno radši kolmější než ležatější. Tak uvažuje člověk-horolezec, jehož oblibou je led. Ten, který nepociťuje vzrušení pod ledovou stěnou, je už profesionál a na takovou úroveň se není dobře vyšplhat. Jste flegmatik a chybí vám prožitky. Ale i takový borec si najde určitě své problémy, které chce zdolat. Když ne tu, tak jinde či posléze leze nohama napřed. Na několika snímcích můžete vidět přátelství na laně, samotáře-kterému nepřišel kamarád a tak leze sám, idylu před výstupem, která snad vysvětlí, proč jezdí tito lidé do hor.

A tak stojím pod stěnou, chystám si potřebnou výzbroj a snažím se soustředit na výstup. První kroky nad zemí většinou neležu na plný výkon a až s narůstající výškou přichází to pravé soustředění. Led se zvedá a najednou člověk chápe, co ho sem táhne. A když to zdolá, překoná se, už přemýšlí, kde zase zatne ostré hroty cepinů a maček. A je tu lezec v ledu, pro kterého je tato hmota najednou drogou.

Vysoké Tatry nemají své ledovce a ledové stěny, které se vyskytují v Alpách, Kavkazu či Pamíru. Přesto však i v zimních tatranských stěnách se nalézají strmé, častokrát i kolmé pásy souvislého ledu. Led vyplňuje žláby, žlaby a komínky stěn. Vzniká všude, kde vytéká voda. Zamrzají vodopády vytékající z plesa a z teras vznikají v dolinách kaskády.

Někdy narůstá led postupným namrzáním tekoucí vody, jindy z nafoukaného sněhu jeho táním a opětovným zmrznutím. Tatranský led nedosahuje většinou kvality ledů vyšších hor, je často vrstvený, vodního charakteru, měkký, dutý. Byl, je a bude však dobrou školou ledového lezení a tedy přípravou pro naše horolezce, kteří pak v jiných horstvech dokazují vyspělost našeho horolezeckého sportu.

V posledních třech letech se dostává tatranským ledům stále větší pozornosti. I když se s nimi setkávali horolezci od začátku zimního lezení v Tatrách, přesto si však tehdy ještě nemohli dovolit s tehdejšími vybavením překonávat ledové túry v dnešním stylu, který se nazývá též "skotský", neboť ze severní Ameriky a Skotska pocházejí první horolezci, kteří za pomoci nových ledovcových pomůcek dokázali přelézt volně strmé, někdy kolmé ledy. Znamé jsou skotské ledopády dosahující výšky až 900 metrů. K nám do praxe se tato ledovcová technika dostala v zimě 1979-1980. To už měli naši přední ledoví lezci představu, jak ve strmém ledu lézt a začali tvrdě dohánět "ujždějíci rychlík". Často chyběly ještě správné ledovcové pomůcky - "zbraně", jak se jim mezi horolezci říká. Ale nadšením a šikovností svých vlastních rukou si mnohdy dokázali vyrobit sami tyto cepny a ledovcová kladiwa, aby pomoci nich a nabroušených maček s delšími hroty dokázali, že i v našich horách bez stabilních ledovců a ledových stěn mohou vyrůst dobří lezci v ledu. Začaly se volně přelézat všechny možné ledopády ve stěnách, ledové prahy, kaskády. To, co se dříve lezlo jeden či více dní, stihla tato nová vlna přelézt za podstatně kratší časy několika hodin. Psychika, podložená tvrdým tréninkovým časem dovovala stále smělejší výkony, lezci zdolali i náročné ledy v sólovýstupech. A tak jmenujme alespoň některé z těch průkopníků, kteří poprvé přelezli ledopády v Bielovodské a Javorové dolině v masivech Hrubo, Kriváně, Malého Kežmarského štítu a doliny Zeleného plesa ve stěnách severní Vysoké, Velké ládové veže a Čierne Javorové doliny. Jsou jimi M. Marek, B. Mrozek, M. Šmíd, S. Glejdura, L. Kyrč, F. Compel, K. Jakeš, V. Tatarka, J. Michalko, F. Pilaček, J. Krnáč.

V Tatrách už zima opět klepe na dveře. A znovu se polezou velké ledopády, ale i kombinované túry v ledu a skále,

ledové glazúry, zkrátka čím horší materiál, tím kvalitnější lezení. Je to sice trochu divné, ale je to tak. Skoro se chce člověku zakroutit hlavou a říci: "Kdy už toho budu mít dost?" Ale to se v horolezectví těžko stane. Znova nastoupí nová vlna, která opět přinese něco nového. A to je fajn.

Lezení v ledu je jen částí z široké palety využití horolezce, který se pohybuje v různých druzích skalního materiálu od žuly, vápence až po pískovec. Leze v pevné, někdy i v rozbité skále, a to jak v létě, tak i v zimě. Podívejte se na několik obrázků ze zimní říše ledu, mrazu a sněhu, který přitahuje i přes svůj chlad stále nové vyznavače ledového lezení. Ti určitě prožívají ve strmých ledech mnoho chvil strachu, ale i radosti z jeho překonání, radosti z toho, že mohou vylézt tam nahoru a pak se z výše chvíli dívat dolů, být jak ten pták letící nad dolinou, volný, svobodný...

Ledopády Bielovodské doliny

Jednou z částí Vysokých Tater, kde se nachází pěkné seskupení tréninkových ledopádů, je Bielovodská dolina. Její ledopády se vyznačují tím, že nekončí na žádném vrcholu.

V roce 1981 byly poprvé přelezeny našimi horolezci v ledu.

Týden volna byl před námi. Jedeme s Pavlem do našich milovaných hor, Vysokých Tater.

Je únor a Tatry jsou v zimním šatu. Jdeme do severovýchodní stěny Rysů, kde chceme vytyčit novou cestu. Nedaří se. Při prvním pokusu nás po dvou dnech lezení zlomené kladiwo přinutilo k ústupu.

Druhý útok byl provázen třeskutým mrazem a větrem a zabránil nám opět v průstupu. Též čas nám říkal, že volno končí. Co ještě vylézt? Říkám Pavlovi: "Jedeme do Bielovodské doliny." "Můj kamarád Bob Mrozek mi vyprávěl, že hned na jejím počátku jsou těžké ledopády a na tatranské poměry i dlouhé. Pavel, který ještě led řádně neokusil, nadšeně souhlasí. Opouštíme hotel Popradské pleso a za zimní sloty scházíme dolů.

Do Bielovodské doliny dorážíme v poledne. Jsme domluveni s našim kamarádem fotografem Lacem Denešem z Košice, který má zde na hájence své přátele Janka a Valíka Michalakovy.

Za šera nalézáme pouze jeden ledopád kousek od cesty a zkoušíme jeho kvality. Pro uklidnění si kousek vylezeme, ale tma nás vyhání. Na cestě sundáváme svou horolezeckou výzbroj. V zatáčce se vynořují světla auta. Zastavuje. Vylézá z něho ježatá hlava. "Chlapci, stě to vy?" Odpovídáme: "No hej." Vřele si tiskneme ruce. Poďte iděme za Jankom. Už nás čeká a isto už zakuril."

Má pravdu. Hájenka v Bielovodské dolině zářila světly a z komína vylétaly jiskry. Měsíc a hvězdná obloha nám dala zapomenout na nezdar minulého týdne. "Zajtra bude pekné, chlapci", říká Laco. Víťame se s Jankem a Valíkou. Vytopená kuchyň a po dlouhé době výborné jídlo nás uspávají. Znavení uléháme a těšíme se na ráno.

Chtl bych, aby každý z lidí aspoň jednou v životě zažil tak nádherné ráno. Vyšel jsem ven na práh hájenky a připadal si jako její král. Nádherný pohled na štíty ozářené ranním sluncem mám dodnes vrytý do své paměti.

Balíme své horolezecké pomůcky. Pavel brousí cepny a mačky. Laco si chystá své "kanony" - fotoaparáty zn. ASAHI Pentax Pentacon. Vycházíme pod ledopády. Čekáme, až nám slunce ozáří led. Navazujeme se, vytahujeme ledovcové skoby a karabiny. Pavel leze první dělku, kterou se dostaneme pod strmý a skoro kolmý led. Ledopád byl poprvé přelezen horolezci Bohuslavem Mrozkem z Trince a Janem Michalkem.

"Dobrárám lano!", volá Pavel Trefil, můj spolulezec, jsme z jednoho města - hornického Havířova. Celý ledopád měří 80 metrů a 40 metrů z něho dosahuje sklonu 85°. Tato část vyšla na mne. Led je dobře promrzlý, ale už po něm stéká troška vody, vzniklá teplem slunce.

Postupuji klidně a snažím se o maximální koncentraci. V půlce mé délky zatlučím ledovcovou skobu a lezu dál. Různé zasekávám cepíny i mačky. Je to těžké lezení a já uvažuji, na které ze strmých tatranských cest jsem byl v tak strmém ledu.

Volám na Pavla! "Stojíš to za to, uvidíš!" Zápěstí oslabované neustálým sekáním mne nutí k odpočinku. Přenáším váhu z nohy na nohu a rukama jen udržuji rovnováhu. Ještě pět metrů a led se pokládá nasnesitelný sklon. Zajišťuji se. Vysekám plošinu a dobřím Pavla. Slyším jeho namáhavé vzdychání. Oceňuje toto lezení a srovnává ho s těžkým lezením na pískovcových skalách. Čeká nás ještě jedna délka, ale ta už je skryta v lese, který je součástí Nižné a Vyšné Tisovky. Mrozkův ledopád je za námi.

Čeká nás sestup, který chceme vyřešit slezáním přes ledový rampouch. Uvazujeme lana o strom a házíme je dolů přes něj. Spouštím se dolů. Dívám se dolů do hloubky. Čeká mne nemilé překvapení. Lana končí několik metrů nad zemí, což znamená, že se musím vrátit zpět. Provádím složitý manévr zajištění se v rampouchu, který volně visí vzdálen od skály, a to na pět metrů. Beru do rukou opět své cepíny a začínám lézt nahoru. Rampouch je kolmý a tak to stojí za to. Tak tedy vzniklo i těchto pár fotografií. Ještě jednou jsem se pak vydal pod tento rampouch na jaře.

Už byl skoro spojen se zemí, ale teplo a měkký led mi zabránily v jeho přečtení zdola.

Ledovými cestami Javoráků

Je zimní den, předjaří však už v této bílé mrazivé kráse pomalu klepe na dveře dosud vládnoucí paní Zimy. Stoupáme čarovnou Javorovou dolinou, zalitou něžným, hřejivým raním sluncem, které stále intenzivněji zvyšuje své blahodárné teplo. Po jasné, mrazivé noci sníh ještě výborně drží, a tak rychle, většinou mlčky, protože krása kolem nás nedovoluje ani hovořit, zkracujeme vzdálenost mezi námi a cílem.

Laco s plným batohem "technického-rozumějme fotografického - železa" si utírá kapky potu z čela a upozorňuje na Černou Javorovou dolinu po naší levé boční straně. Ano, i tam spolu musíme co nejdříve zavítat. Je tam povícero ohromných ledopádů, které nás lákavě volají svými těžkými, ale překrásnými, přitažlivými výstupy. Náš dnešní cíl je však ještě dál v majestátně se tyčícím ohybu skalních, sněhem a ledem ověšených velikánů-Javoráků Zadní Javorové doliny.

Zatím nám les zahaluje úplný pohled na severní hradbu Javorových štítů, věží a sedel, ale teď už vzrušeně cítíme jejich blízkost se krásou a nádherou.

Javoráky - jak jim horolezci familierně a kamarádsky říkají-patří mezi nejvyhledávanější stěny hlavně v zimě, protože se tu nachází mnoho těžkých horolezeckých túr. Tyto túry zanechávají v pocitech, myslích a srdcích odvážných horolezců hluboké a nezapomenutelné dojmy a zážitky.

V létě stéká z hřebene Javoráků nebo z jeho galerií mnohými žlábkami, puklinami a spárami voda, ze které je teď v zimě mnohobarevný a jako sklo se lesknoucí led, který je někde - podle našich horolezeckých kritérií - lepší, horší, hladký, drsný, často však jen jako hladká, zrádná a tenká glazura

... Ale vždy je to ono magicky přitahující "ledové zrcadlo hor", které nás láká pustit se s ním do křížku - a přemoci ho!

Slunce už pomalu zapadá za hřeben Javorových štítů, když konečně celá naše expedice stojí pod hradbou, nyní již do ponuré a tmavého stínu ponořených stěn, a já začínám s Lacem obvyklé téma "fotografického rozhovoru". Laco smutně konstatuje, že "slunce už není tam, kde by ho chtěl mít", zase jsme přišli pozdě a propáslí jsme - on fotograficky, já horolezecky - fantastický den ...

Po krátké poradě se Laco rozhoduje a vzhledem na pokročilý čas - skoro 14 hodin odpoledne - souhlasím, že prozkou-

V Mrozkově ledopádu ze Zadních Tisoviek, Bielovodská dolina. Leze Zdeněk Hermann.

mám tzv. Bratislavský ledopád, vedoucí a otvírající výstup až do Předního Rohového sedla. Když na něj vylezu, je ponořený do hlubokého stínu, jakoby v tmavé jeskyni s citelným mrazivým chladem, a dnes vytváří novou ledovou inovaci nejen na ledě, ale i na okolním sněhu. Asi po patnácti metrech výstupu zaslechnu Lacovo volání přes dolinu: "Stůj měním film, jak to vypadá? Už je pozdě, troufáš si na něj?"

Soudím, že má pravdu, dnes a v této tmě už tohoto 120 metrů vysokého ledového obra s téměř kolmým spádem těžko a s jistotou zdolám a proto slézám dolů, což Laco komentuje jako rozumné, správné a sportovně čestné - bez zahanbující porážky ...

Javorové stěny poskytují ještě dvě "ledové symfonie" Titanovou past a Komín návratů. Na "glazurovou" Titanovou past se dnes už nedá ani pomyslet a tak mne Laco zaměřuje na Komín návratů, který je ještě jakž takž příznivě osvětlený. Je víc západně odkloněn, i když je už i on v šedém stínu slunce definitivně zapadajícího za hřeben Javorových štítů.

Zpod Javoráků se šplhám po strmém, tvrdém sněhovém kuželi na úpatí zaledněného Komína návratů a vzrušeně konstatuji, že jeho bílý a modroskvoucí led v ničem nezaostává za "Bratislavským" a ve mě se probouzí silná, nepřekonatelná touha a vášně horolezce-dobyvatele, pokořeného a vítěze.

... Průzkumně lezu první metry a v nekontrolované radosti z lezení ztrácím levou rukavici - ještě štěstí, že mám náhradní, sestupuji k batohu a natahuji si novou, prstovou, na pravé ruce mi zůstává původní palčáková. Z protějšího vrcholku už se ozývá Laco s připravenými "fotografy" a ve-li! "Vylez 20-30 metrů a potom dolů, už je pozdě, škoda, ale jistota je jistota ... "Ne, moje touha je silnější a také se vzbouří moje srdce horolezce, které i v této napjaté chvíli a situaci cítí svou přiležitost. Odpovídám a skoro vzdorovitě křičím na Laca! "Žádné dolů, lezu až na konec, ztratil jsem rukavici, spadla někde dolů, s Petrem ji najděte, ahoj!!! " Uvědomuji si, že doba už skutečně pokročila, je zhruba 15

Zdenek Hermann v Kominu návratů, Javorová dolina.

hodin, pomalu se stmívá, citelně stoupá chlad, nemám čím svítit, nemám nick jídla ani pití... jen nepřekonatelnou touhu a vůšň, která se mě nesmírně zmocňuje - lézt!!! A to rozhoduje. Jako v horečném blouznění bleskové balím vše, co mám v batohu a začínám s tlukoucím srdcem a horkými dlaněmi, s téměř posvátným vzrušením a nastupující "bojovou maladou" rychle lézt...

Pro dvojici výborných horolezců trvá celý výstup něco přes pět hodin, mě zbývají do úplného setmění necelé tři hodiny, celý výstup už mě čeká ve stínu a čím dál tím více přibývající tmě... Laco správně chápe můj psychologický zvrát rozhodnutí, radí mi, uklidňuje mne a hlavně povzbuzuje, dodává mi odvahy a sílu, že to dobře a jistě zvládnu, jen ať lezu klidně, pěkně, mistrovsky efektně, aby závěry byly krásné a abych se z nich hlavně já pak nejvíce těšil...

Můj přítel z Javorinské hájenky zatím na běžkách probíhal celou kotlinu Zadní Javorové doliny a po úporné námaze a úsilí konečně nachází mou ztracenou rukavici v trhlině úpatí stěny pod Kominem návratů, radostně mi to oznamují, čímž moje nálada, lezecká výkonnost a celková pohoda radostně stoupají. Uvědomuji si, že se mi zatím leze lehce, jistě, s radostnou chuť, nepociťuji strach či bázeň před čím dál tím více se strměji zdvihajícím a spadajícím členitým ledem, tam daleko nahoře jakoby převisle se svažujícím... Polezu vždy do těch míst, kde si mohu trochu odpočinout a kde Laco bleskově vyměňuje černobílé a barevné filmy do svých dvou "kamonů" se spoustou objektivů a teleobjektivů. Petrovo rameno občas slouží jako "přirodní stojan", když mě bere teleobjektivovou pětistovkou...

Lezu dala Laco opět volat: "... postůj trochu, maš před sebou to nejhorskší! Opravdu, prohlížím si led před a nad sebou, a rozhoduji se pro stopu, přesný směr, taktiku výstupu a hlavně si uvědomuji, že přitom všem musím lézt rychle, protože se velmi rychle stmívá. Uklidňuji se prozpěvováním Bobkovy písně "Pojd stoupat jak dým" a tak si trochu představuji sebe: "... kdybych tak byl ten dým, bylo by mi teď asi

lehce..."

Zůstává mi ještě asi 30 metrů exponovaného ledu a bude za mnou nejtěžší, nejstrmější, klíčová a asi rozhodující část celého výstupu; překročím ten ledový práh, konečně ho mám za sebou, cítím obrovské fyzické a psychické uvolnění, srdce se mi na chvíli silněji, jako za výstupu rozbušilo, aby se postupně relaxace mé nervové soustavy uklidnilo a zavolalo! "Dále!"

Ještě pár chvil slastného odpočinku a hodnotím situaci na základě toho, co vidím ve stmívající se výšíně před sebou: čeká mě ještě několik ledových prahů, sněhových polí, nějaké skalní komínky a potom už asi vylezu na hřeben. Začínám počítovat i únavu, hlavně lýtka se ozývají, ale s novou chutí a odvahou se pouštím do boje s tímto ledo-sněhovým a skalním obrem, zdvihajícím se do kamsi už pomalu modročerného nebe... Při vši bázní a soustředění se na fyzickou stránku lezení cítím i duševně a emocionálně jeho krásu, nádhru, ten nedefinovatelný pocit a prožitky smíšené s "radostí duše a srdce" už jen z toho, jak dobře a jistě mne drží stoupačí hroty, jak mě led a sněh poslouchá, a to tím více, čím ho "citlivěji hledám a zasekávám se do něj..." Mjím sněhově ledové pole a dostávám se do skalní partie, kde několikrát zalézám do nepříjemného zrádného komínku - bez úspěchu, proto radši slézám zpět s krátkým, ale vratkým, téměř vzdušným skokem napravo se dostávám na úzký pilíř a po něm mi zůstává jen cesta nahoru - na hřeben, kterého už tak toužebně chci co nejdříve dosáhnout.

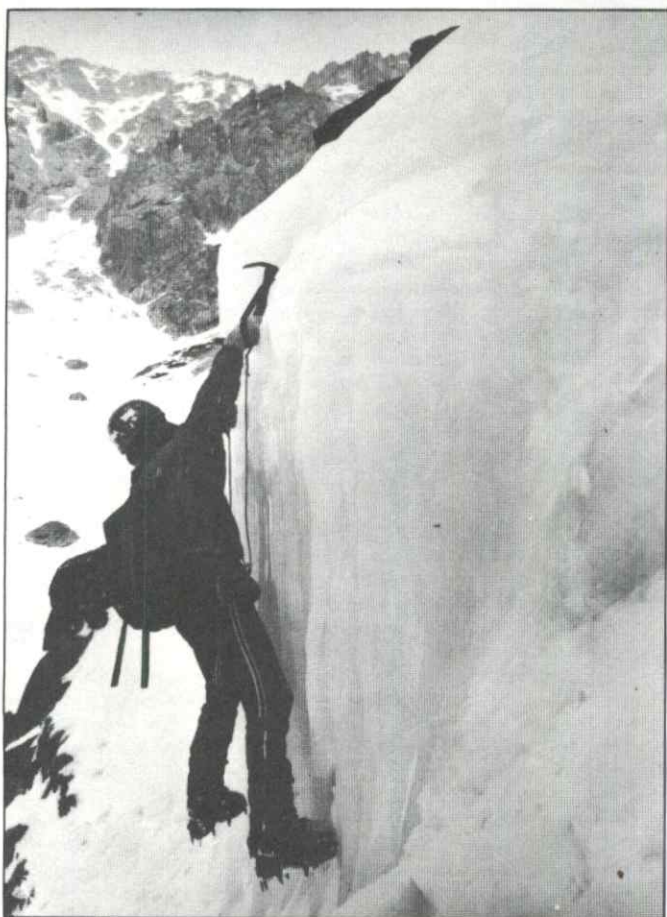
Ten poslední výstup je však, podle zákona schválnosti velmi zlý, nepříjemný, s částečnou ledovou glazurou až nebezpečný, nejistý a "falešně zrádný". Tak úporně strážím výstup a vstup do "brány Rýglového sedla", že na chvíli ztrácím ten doposud stále trávající, nádherný a slastný pocit radosti a nadšení z krásného lezení, které jsem dosud absolvoval. Lámaná skála ještě znásobuje obtížnost výstupu a snižuje radost mého rozehvěného srdce, už mírně se třesoucích rukou nebo nastupující únavou a slabostí rozehvělých nohou v mačkách, které v této drzící zvětralé, větrem a sluncem rozrušené skalní hmotě neдрží a mám pocit, že unikají kdesi do hlubin pode mnou...

Ale už je tu konečně hřeben, zaplavuje mne neskonale radost, ale vzápětí i nostalgický smutek, že to krásné neuvěřitelné dobrodružství, to množství fantastických pocitů radosti a nadšení v opojném snu pominulo a mne čeká jen prozaický sestup do těch "obyčejných chvil tam dole". Poslední paprsky purpurové zbarveného slunce už i tady nahoře zalévají - či ovívají svými jemnými závoji slábnoucích pavučin - jen vrcholky okolních štítů a zdá se mi, že i ony mají radost - jen takovou "tichou, vyrovnanou, klidnou a spokojenou" - že stojím tady nahoře v posledních paprscích končícího se dne jako vítěz, kterému ty krásné okouzlující vrchy, jejich štíty s rozsáhlé doliny s lesy pomohly a dovolily překonat je samé; darovaly mi ty krásné, nezapomenutelné chvíle, dojmy, zážitky, ten opojný pocit neskonaleho štěstí i z překonání tak trochu sebe samého... Děkuji vám tedy, vy moje krásné vrchy a štíty pyšných Javoráků, které jste mne tak laskavě, pohostinně a dobrotivě přijaly mezi sebe do svého království, do svého věčného chrámu krásy, nádhery a opojení.

Z hřebene vidím, že Laco s Petrem mi radostně a nadšeně mávají, jistě i oni pocíťují a sdílejí společnou radost a nadšení se mnou - zamávám jim a začínám si zpívat tradiční vrcholovou píseň mých horolezeckých cest "Ej, totu, totu", zapískám ještě na dvě tečky tam hluboko v dolině - Laco a Petra, kteří už sestupují dolinou dolů a pomalu mizí za ohybem v lesním porostu.

Je několik minut po sedmnácté hodině a teprve nyní si uvědomuji, že pokud průkopníkům trval tento výstup klasickým způsobem 12 hodin, mým kamarádům z horolezeckého lana - výborným Mrozkovi, Jakešovi a Leskovi 5 hodin, mám velkou radost z mého dvouhodinového výstupu, když jsem sám bojoval s ledem a sněhem Kominu návratů a Rýglového sedla.

Slunce už zapadlo i za nejvyšší štíty už teď mých Javoráků a z rostoucí tmy sestupují dolů Rovinkovou dolinou do Bielovodské doliny. Intuitivně v ní najdu její dno, v hlubokém sněhu si jím klestím cestu vlastním chodníkem, snaže se najít pod sněhovým kobercem zurčící tok potoka Bílá Voda. Částečně se mi to daří, nepřekonatelnou žízeň hasím na místech, kde se k tekoucí vodě prohrabu, několikrát se přede

V ledopádu Nizneho Terianskeho plesa, dolina Nefcerka. Leze Zdeněk Hermann.

mnou mihnou stíny společných živých "pocestných na této mé noční pouti sněhovou tmavou tišinou" - jeleni vysoké a jinak jen chladné, ale zářící hvězdy mi skoupě osvětlují cestu k našemu "základnímu táboru" na Bielovodské hájence u pohostinných Valiky a Janka. Je něco po 23 hodině, když zaklepu na svítící okno Bielovodské hájenky, tak vytoužené, očekávané, žádané... Vítá mne hospodář Janko a všichni ostatní přátelé, kteří s napětím až do této chvíle očekávali úplné zakončení tohoto na zážitky bohatého, krásného dne. Laco mi za všechny srdečně blahopřeje ke skvělému výkonu a současně k svému přesvědčení, že "už se může na mé schopnosti a výkonnost spolehnout a může mě pustit v sólolezečství i do náročných a exponovaných túr, které poskytnou jeho objektivům náročnější a exkluzivnější momenty". Dokonce mi připravil i speciální aperitiv a dovolil - vzhledem k ztřeštějšímu "lehčímu" programu - i jeho vícenásobné požití.

Valika se Zdenkou mně nakonec začaly hostit "královskými hody Bielovodských specialit". Je po půlnoci, když všichni usínají, já ještě chvíli bdím a promítám si v duchu mé stále ještě vzrušené, ale už slastně uvolněné myslí ten krásný sen mého dnešního střetnutí a zbratření se zimním královstvím laskavých Javoráků...

Za ládopádami Nefcerské doliny

Někomu se zdá nepochopitelné, proč někteří lidé místo pohodlí a tepla domova tráví svůj čas zálibou, která začíná dole pod skalní stěnou a má svůj cíl na vrcholu hory. Často slyším: "... Jsou to blázní, riskují a zabíjejí se..." nebo "... Četl jsi to, včera psali v novinách, že zase spadli dva horolezci..." Ano, je možné takto skončit, ale zrovna tak mne může přejet auto, střípnout klíště nebo přepadnout násilník.

Ne, tito lidé - horolezci, nežijí pro smrt, jak si snad někdo myslí. Opravdoví chlapi a ženy hor prožívají svůj život často velmi intenzívně. A tomu, aby se mohli bezpečně,

elegantně a rychle pohybovat v horolezeckém terénu, věnují hodně. Je to pro ně droga, lék. Načerpávají novou sílu a životní elán do dalších dnů. Patří mezi sportovce bez velké péče, bez týmu lékařů, trenérů, masérů a vrcholových středeckých tohoto sportu. Dokazují však právě proto, že nejsou o nic horší, než světové špičky.

Je první pátek měsíce března. Nádražní hodiny v Karvině ukazují 15, 14 hodin a na perón přijíždí rychlík směr Žilina, Poprad, Košice. A tak se, jako každý zimní víkend, vezu opět do našich překrásných Vysokých Tater. Ve vlaku se již setkáváme se známými tvářemi kamarádů, jejichž hobby je shodné s mým. Hovory se stáčejí opět ku známé problematice. "Co jsi lezl minulý víkend?" "Byl dobrý led?" "Kde jste sestupovali?" "Nebyl v hangu lavinózní terén?" Cesta takto rychle utká a za léta ježdění do Tater už hory a štíty, které se táhnou podél trati, dokážeme vycítit i ve tmě. Už je tu Štrba - vylézám z vlaku a loučím se s přáteli, pokračujícími až do Popradu.

Sníh nádherně křupe pod nohama. Mrazík a jasné nebe s hvězdami naplňuje mou duši něčím, co se těžce popisuje. Po týdnu namáhavé práce v dolech opět na čerstvém vzduchu.

"Zdar, Zdeno," vítají mě Laco s Milanem. Nasedáme do auta a opouštíme Štrbské pleso - směr Podbánské. Naším cílem bude tentokrát Evin ledopád, nacházející se v severním masivu Kriváně. Auto se nám stává do rána hotelem. Každý se schoulí a snaží se usnout.

"Vstávat, balit se, najíst a jdeme", velí Laco. Pár hlťou černé kávy, něco do úst a začínáme svůj pochod Tichou dolinou. Slunce pomalu vychází nad štíty. Bude nám přát? Dolina, kde se nachází Evin ledopád, je známá svou odlehlostí a často zkříží výpočty horolezců, kteří touží poznat krásu severních stěn Kriváně.

Je to nehostinný kraj, kde se počasí rychle mění a zneumožňuje rychlý návrat na chatu. V těchto tvrdých podmínkách už ne jeden horolezec kapituloval a byl vyhnán, ale znovu je to táhne zpět. Vracejí se a prožívají krásné pocity nedat se. Zvítězit nad počasím, skálou, ledem, nad sebou samým.

Zima už je na ústupu. Dny jsou delší a slunce má větší intenzitu. Tuším, že led už nebude takový, jaký bychom chtěli mít. Evin ledopád byl vylezen v sedmdesátém pátém roce bratislavskými horolezci D. Becíkem a Palem Tarábekem. Patřili mezi průkopníky tatranského ledového lezení. V den přežení měla Pavlova žena narozeniny, a tak dali ledopádu její jméno.

A tak i my teď stojíme tváří v tvář před ním. Je teplo. Sníh rychle změnil svou pevnost a boříme se. Stoupáme s Milanem k levé části severní stěny věže k ledopádu dlouhému asi 80 metrů. Nejsem spokojený s podmínkami ve stěně. Ledopád dnes není v takovém stavu, jaký by umožňoval jeho bezpečné zdolání. Milan se zajišťuje u skály a já nalézám do ledové glazúry. Je to nepřijemné. Člověk nechce povolit, je mu totiž líto dlouhého nástupu a krásného dne. Vylézám ještě pět metrů, ale je to vše, co dnes mohu dokázat. Ze svislé části ledopádu na mne padají kusy ledu. V ledové glazúře nedrží hroty maček ani kladiv. Pohyb je zde na pokraji pádu. Musel bych k postupu začít používat skoby a to nedělám rád. Miluji čistou práci a čistotu lezení, znamenající použít jen vlastních schopností. Dnes však nevyčutáme v sedle K2 hřejivý dotyk slunce znásobený vnímavostí po boji ve stěně. Byl by to riskantní pokus, zdá se, že Evin ledopád dnes odolá. Ustupuji. Milan bere s povděkem mé rozhodnutí. Balíme lana a scházíme k Terianským ledopádům vzniklým z vodopádů stejnojmenných ples. Jsou to pouze krátké výšvihy kolmému ledu na delší než 12 metrů. A tak alespoň zde zasekáváme hroty svých ledovcových zbraní, abychom uklidnili a zchladili své horolezecké srdce. Obloha se zatahuje, slunce zapadlo. Za tmy scházíme, rozbředlý sníh nás důkladně vysiluje. Zpětnou vůli do života nám dává Lacův žaludeční likér.

Je 22 hodin. Po dni, který nám dal další zkušenost, opouštíme Tichou dolinu. Potáhne nás to sem zase znovu a silněji. Nechali jsme si pod Kriváněm totiž "pytel", což znamená v horolezecké řeči, že stěna byla silnější než my.

Nevalí. Umět včas ustoupit patří také mezi základy horolezecké abecedy dané zkušenostmi a roky lezení. Mám rád hory, skály a jsem v jejich moci.

Tak vidíte, že nejsme žádní hazardéři se svými životy. Dokážeme je milovat stejně jako přírodu. Nevěříte? Přijďte, zkuste a uvidíte.

LED ...

a s čím na něj?

CEPÍNY A LEDOVCOVÁ KLADIVA - část I.
Vladimír Procházka ml.

TROCHU HISTORIE

Vývoj moderních nástrojů do ledu

1966 - Yvon Chouinard v Alpách zkouší různé tehdejší cepíny a není spokojen. U konzervativního Charleta po intervenci vlivných osobností vyrábějí "pro mladého bláznivého Američana" pouhých 55 cm dlouhý cepín s obloukovým zobákem. Po zkušenostech se roku 1969 začíná vyrábět Chouinard Piolet, o sedm let později Chouinard Zero s poněkud strmějším obloukem a kompletním ozubením zobáku.

1971 - Skot Hamish Mac Innes přichází s Terrordactylem, speciálně určeným pro vyledněné úzke kómný Ben Nevisu.

1974 - Bill Forrest v kladivu Mjöllnir přináší progresivní koncepci výměnitelných zobáků. Zobák Skye je ve stylu Terrordactyle, v jeho horní hraně se však již rysuje inverzní prohnutí později uplatněné u "Šakala". V témže roce přichází s koncepcí překrucované lopatky u cepínů.

1974 - Bratři Jeff a Greg Loweové patentují trubkový zobák, základ dnes vyráběných kladiv a cepínů Hummingbird-Lowe Camp Salewa.

1979 - U Simonda se začíná vyrábět Chacal s inverzním prohnutím špičky, v současnosti jeden z nejpoužívanějších kladivocepínů vůbec a jakýsi standard pro srovnání jiných výrobků. Cepín s podobným tvarem zobáku dnes nechybí v nabídce většiny předních firem.

1980 - Forrest přichází s cepíny Lifetime s výměnitelnými zobáky a celoživotní zárukou, které jsou experty považovány za nejlepší nástroje současnosti.

1982 - Grivel přináší cepíny Super Courmayeur s novým systémem výměny zobáků, lopatek i tloučků.

1982 - Firma Stubai zavádí výrobu systému Tirol F.K.W. s kuželovým usazením výměnných zobáků, s výměnnými tloučky, lopatkami, sněhovými lopatkami. Plná zaměnitelnost všech součástí kladiv a cepínů.

... A TROCHU TEORIE

Pomineme-li rozdílnou kvalitu a vlastnosti ledu, má na držení cepínu nebo kladiva rozhodující vliv jeho konstrukce. **Nejpodstatnější** jsou úhly, které spolu svírají topůrko se zobákem a zobák s ledem.

Závěsný úhel alfa. Jeho velikost je důležitá při lezení skotským stylem čelem k ledu, rovněž při brzdění na svahu nalehnutím na cepín. Závěsný úhel alfa říká mnoho o vlastnostech cepínů v situacích, kdy je jeho topůrko rovnoběžné s povrchem ledu. U cepínů pro všeobecné horolezecké použití se za ideální považuje úhel 68°, u "turistických" dlouhých cepínů asi 78°. Pro strmější ledy se používají úhly menší - Chouinard Zero má alfa 62°, Terrordactyl 55° a některé další nástroje jdou až na 45°, což se však zpravidla ukazuje jako sklon přehnaný.

Úhel vůle beta. Ovlivňuje vnikání zobáku do ledu při zasekávání i při nalehnutí na cepín během brzdění pádu na svahu.

Tradičně se užívaly záporné hodnoty beta, při brzdění na tvrdém ledu však takový zobák funguje jako brusle. Při kladné vůli beta zobák do ledu vniká daleko lépe, díky okamžitému zaseknutí však může dojít k vytržení cepínu z ruky, přestože použijeme pouťka. Proto se dnes jako kompromis obecně doporučuje beta rovné nule, tedy svislá hrana špičky zobáku rovnoběžná s topůrkem. To umožňuje regulovat vůli beta (a tím i brzdění) změnou sklonu topůrka vůči ledu. Protože však většina lidí konec topůrka od ledu reflexivně zvedá, je lépe volit beta mírně pozitivní, asi 5° až 10°.

Strmost gama. Je závislá na závěsném úhlu alfa a délce topůrka i zobáku cepínu. Čím kratší topůrko a delší zobák, tím menší musí být závěsný úhel alfa, aby byla dodržena potřebná strmost gama. Při strmosti gama menší než 100° se větší část zatížení přenáší na zoubky zobáku. Je-li gama menší než 90°, dochází k vytažování zobáku z ledu - drží v něm jen díky zubům, které pak mají tendenci prořezávat se ven. Strmost je definována při opeření konce topůrka o led - vzdaluje-li se, gama se zvětšuje. Při topůrku rovnoběžném s ledem je gama rovno 180° minus alfa.

Čelková délka se u ledovcových kladiv pohybuje od 35 do 40 cm. U cepínů pro všeobecné použití se za optimální považuje délka 70 cm (pro středně velkou postavu, zvláště velký lezec bude potřebovat cepín delší a naopak). Čím kolmější led, tím kratší cepín lze použít. Pro extrémní cesty v kolmém ledu se používají cepíny dlouhé 45 až 55 cm.

Tvar zobáku určuje způsob zasekávání a spolu s úhly alfa a gama i vhodnost nebo nevhodnost pro ten který druh ledu.

zobák	lámavý led	tvrdý led	porézni led
obloukový	velmi dobrý	dobry	průměrný
inverzní	velmi dobrý	velmi dobrý	velmi dobrý
trubkový	dobry	velmi dobrý	průměrný

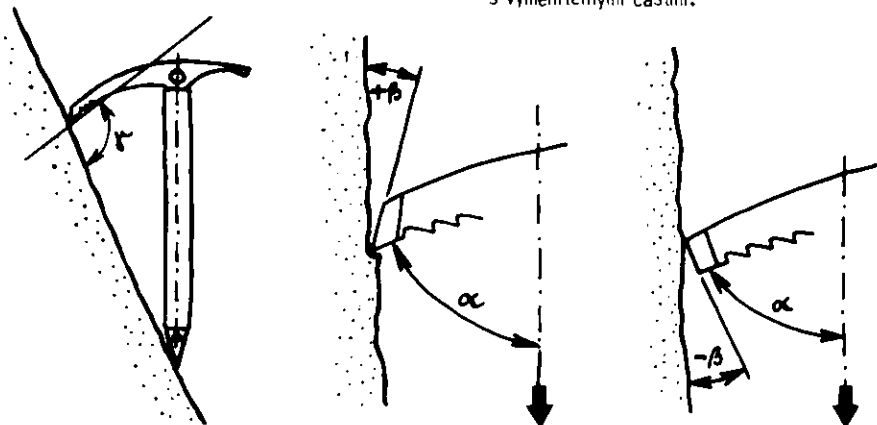
Obloukový zobák (označován jako Alpine) svým tvarem přibližně kopíruje křivku přirozeného švihů rukou při zasekávání cepínu do ledu. Je-li dobře tvarován, drží stejně dobře v silném i slabém ledu - strmost zůstává prakticky stejná bez ohledu na to, zda zobák vnikl do ledu málo nebo hodně. Pokud je špička zobáku ohnutá příliš, vyžaduje zasekávání nepřirozený švih - a pokud je led ve slabé vrstvě na skále, dochází k jeho vylamování, cepín nedrží.

Rovný zobák se používal u starých cepínů stylu Alpenstock. Dnes se vyskytuje s malým sklonem převážně u turistických cepínů, dobře se i vytahuje, slabou ledovou kůru ale odštipuje. Do této kategorie patří i speciální trubkové zobáky, vhodné zejména do velmi tvrdého vodního ledu při zvláště nízkých teplotách.

Zobák s inverzním prohnutím (označován jako Šakal, banán nebo elefant) je v současnosti považován za nejlepší a nejuniverzálnější. Ta "chytrost" spočívá v tom, že působí optimálně v každé tloušťce ledu - malou strmostí u špičky zobáku nevytlumuje slabou ledovou kůru, ale čím hlouběji vnikne, tím větší lokální strmosti zobáku využívá. Takto tvarovaný zobák se navíc lépe vytahuje.

Zuby. Vyslovím zde kacířskou myšlenku. Pokud má zobák optimální strmost, zuby prakticky nepotřebuje. Samozřejmě s výjimkami potvrzujícími pravidlo (třeba inverzní zobák zejména u špičky, nebo obloukový zobák určený do dřevého ledu zuby potřebuje). Obrácené to znamená, že zuby nabývají na významu u zobáků s neoptimálním nebo vysloveně špatným sklonem, resp. za použití dobrého výměnného zobáku na rukojeti kratší délky než pro jakou je určen. Zuby mnohdy znamenají více strasti než slasti - jsou-li příliš ostré a hluboké, ztěžují vytažování zobáku z ledu (a to i v tom případě, že jde o principiálně dobře vyjádřitelný inverzní typ).

Kvalita materiálu nakonec rozhoduje o tom, zda bude cepín dobrý nebo ne. Materiál nesmí být měkký, ale také ne překalený a křehký. Dnes se všeobecně dává přednost houževnatým chrommolybdenovým ocelím. Pro možnost žádoucího individuálního tepelného zpracování tenkého zobáku i masivní hlavice jsou výhodné nástroje s výměnitelnými částmi.

Podívejme se nyní na dva z nejmodernějších "systémových" nástrojů pro lezení v ledu. Srovnání dalších cepinů a kladiv plánujeme pro některé z příštích čísel bulletinu. Mělo by zahrnovat m.j.: Forrest Mjöllnir, Peck-Mac Innes Terrorclay, Laprade, Simond Chacal a řadu amatérských výrobků, které mnohdy dosahují vysoké úrovně. Posílejte nám svoje eventuelní zkušenosti, připomínky a nápady, rádi je po zhodnocení uveřejníme.

STUBAI - TIROL F.K.W.

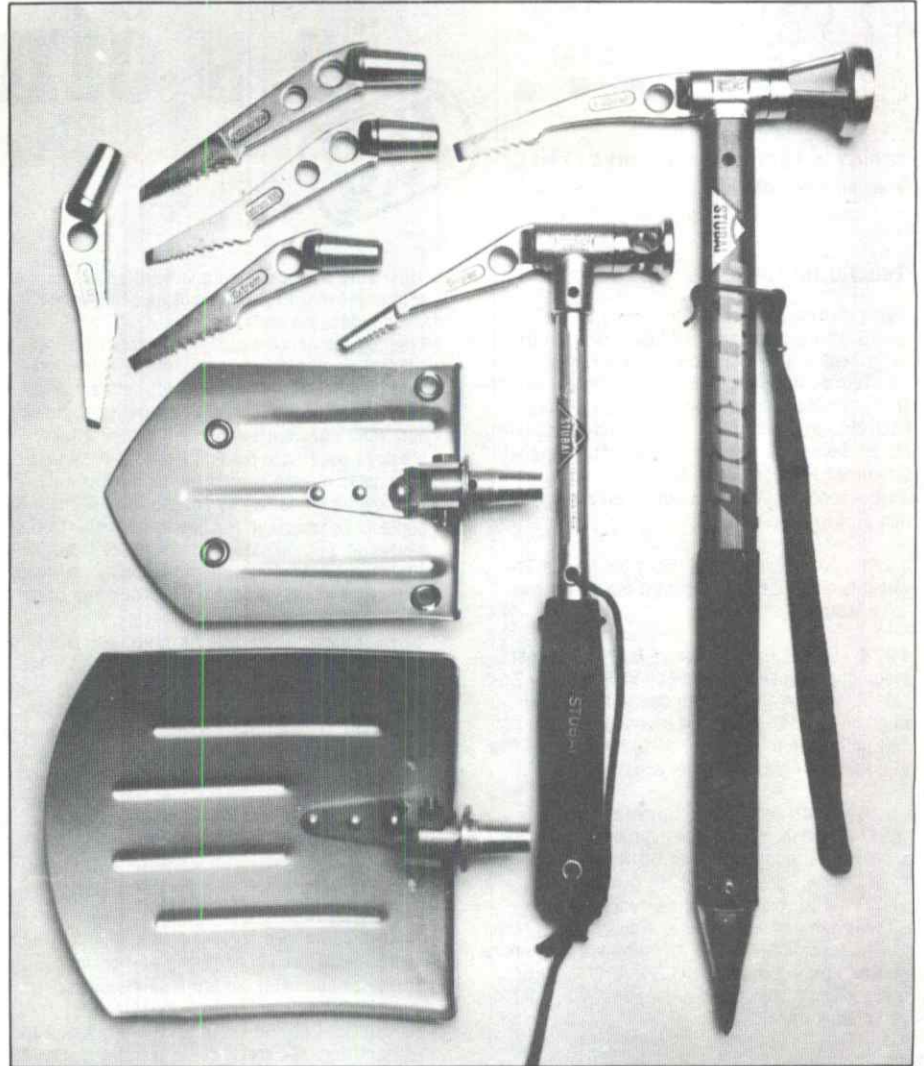
Základními výhodami jsou výborný systém uchycení zobáků, tlouku i lopatek, úplná kombinovatelnost unifikovaných částí a široký sortiment příslušenství.

Hlavice cepinu i kladiva má průchozí kuželovitý otvor, do kterého zepředu zapadají kužely zobáků. V nich je vnitřní závit. Zezadu se na hlavici nasadí tlouk nebo trubková lopatka, opatřené masivním šroubem. Jím se zašroubují do kuželu zobáků a tak se všechny části pevně stáhnou dohromady. Na zadní straně hlavice a protilehlé ploše lopatky i tlouku jsou usazeny zvlněné plechové kroužky, zajištěné proti vypadnutí a otáčeni jazýčky vyhnutými do dírek ve válcovité ploše hlavních částí. Pod plechovými kroužky jsou v osazení gumové "O" - kroužky. Při dotahování tlouku (lopatky) přeskakují zvlněné plechové kroužky "přes zuby" - gumové kroužky pruží. Tato kombinace funguje jako pérová podložka. Utažení a povolení lze snadno provést rukou, během používání však přitom nedochází k samovolnému uvolňování dílů. Díky kuželovému usazení zobáků v hlavici perfektně sedí, každým zaseknutím se automaticky dotahují. Při jejich výměně stačí částečně povolit tlouk, klepnout jím o zem a uvolněné spojení rozebrat. Je to domyšlený a dobře fungující systém, není třeba mít po ruce žádný nástroj ani rezervní drobné šrouby, které se snadno poztrácejí.

Hlavice cepinu i kladiva jsou vykovány ze speciální oceli a chromovány. U kladiva je hlavice nalisována na ocelovou chromovanou trubku a zajištěna pružným kolíčkem, nalisovaná plastická rukojeť má obvyklý tvar. Celková délka základního dílu kladiva je 39 cm a hmotnost 450 g. Základní díl cepinu má hlavici nalisovanou a zakalifikovanou v pevné a lehké duralové trubce obvyklého oválného průřezu, která je červenohnědě eloxována. Ve spodní části je 20 cm dlouhá, nesvlékající se plastová rukojeť a pod ní v masivním duralovém kuželu ostrá špička. Místo obvyklého kroužku je na trubce navlečen speciální ocelový jezdec s oválným otvorem, který ve směru dolů samočinně blokuje na libovolném místě a umožňuje okamžitě přizpůsobení polohy poutka z webbingu. Směrem nahoru má jezdec neblukovaný posuv. Poutko je spojeno jedním nýtem, šití by asi budilo větší důvěru (zejména pokud se do něj cvakne sedák pro odpočinek). Základní díl cepinu pevnostně odpovídá normě UIAA a je vyráběn v délkách 55, 66, 70, 75, 80 cm, odpovídající hmotnosti jsou 580, 620, 640, 660 a 680 g. V létě 1983 byly kromě šesti zobáků, jejichž přehled je v tabulce, k systému Tirol F.K.W. k dispozici tyto další části:

- trubková lopatka Ø 50mm, 120g
- tlouk Ø 32mm, 120g
- malá duralová lopata, vhodná též k jíštění jako sněhová kotva, 140x200mm, 290g
- velká duralová lopata na sněh, 200x230mm, 390g
- ocelová lopata-ryč, 140x200mm, 450g (není na fotografii)
- ocelová sekera s ostřím 90mm, 220g (není na fotografii)

Všechny lopaty lze k rukojeti připevnit ve dvou polohách - buď přímo (jako lopatu), nebo kolmo (jako motyku). Tyto "kempové" nástavce předurčují systém Tirol F.K.W. k expedičnímu využití,

jeho velká univerzálnost a adaptabilita znamená významné snížení hmotnosti potřebné výbavy. Několik slov k samotným zobákům. Přestože se dají mechanicky připojit k libovolné rukojeti, kombinace jsou do jisté míry limitovány vzájemnými poměry délek a úhlů alfa a gama. Srovnajte údaje v tabulce s podmínkami držení v ledu z teoretického úvodu. V praxi to však neplatí tak přísně, neznamená to, že by zobák Führer nasazený na kladivo v ledu nedržel. Vždyť kladivo se málokdy používá tak aby, se konec rukojeti opíral o led (jak tomu často je u cepinů), dále jsou tu zuby. Z tabulky si však můžete všimnout že ke kladivu se lépe hodí (u něj i z jiných důvodů praktičtější) kratší zobáky. Přehled dále ukazuje na jistou konzervativnost Stubaie ve

Nahoře téměř kompletní systém Stuba-Tirol F.K.W. - na snímku chybí pouze ocelová lopata a sekera - zobák zcela vlevo je inverzní Extrem 120, zobáky nad sebou jsou shora dolů Extrem 150, inverzní Extrem 150 a Extrem 120, pod nimi má lá a velká duralová lopata. Kladivo s tloukem a zobákem Super, cepín má trubkovou lopatku a zobák Führer.

Na obrázku vlevo jsou zřetelné detaily systému uchycení jednotlivých částí, všimněte si zvlněných plechových kroužků s funkcí pérové podložky.

volbě úhlů i některých detailech tvarování zobáků. Podle mého názoru by systému slušelo, kdyby byl doplněn o jeden až dva obloukové zobáky (Führer) se závěsnými úhly okolo 68° a 62°, jeden kratší a jeden delší inverzní zobák s alfa okolo 65°. Zvýšila by se tím kombinovatelnost částí a navíc by se zřejmě okruh potenciálních zájemců rozšířil i o ty, jimž na základě zkušeností a stylu lezení více vyhovují strmější sklony zobáků. Pro brzdění nalehnutím na cepín by zobáky měly mít úhel vůle beta nulový nebo mírně kladný (s výjimkou půltrubkového zobáku Super) - ale to si může upravit i uživatel sám. Všechny zobáky jsou ze speciální oceli a chromovány, jejich tloušťka je 3 - 3,5 mm u špičky a okolo 5 - 5,5 mm u kuželu. Zoubkování je

vyhovující a není zbytečně hluboké, takže nepůsobí zvláštní potíže s vytahováním cepínu z ledu. Půltrubkový zobák Super s profilem špiče "U" se mi jeví jako vynikající, drží i tam, kde selhává trubka. Je-li např. led relativně teplý, trubkový zobák se ucpe a pokusy pořádně jej zaseknout jsou podobné bušení do špalku tvrdé gumy. Tyto necnosti u půltrubky Super odpadají, je univerzálnější.

Kladivo je velice příjemné do ruky, vyniká perfektní balancí. Rovněž cepíny, přestože jsou poněkud těžší, jsou dobře vyvážené. Dílenské zpracování je příkladné. Stuba-Tirol F.K.W. je výborný, inteligentně konstruovaný systém, který šířkou možností použití nemá v současné produkci obdoby.

Grivel - Super Courmayeur

S tímto krásným nástrojem pro extrémní výstupy v ledu přichází firma s dlouhou tradicí, která dala horolezeckému světu dvanáctihroté mačky a před druhou světovou válkou tak způsobila revoluci lezení v ledu.

U cepínu Super Courmayeur jsou vyměnitelné jak zobáky, tak i lopatka a tlouk. Systém uchycení je výborný, zaručuje dlouhodobé užívání bez problémů s uvolňováním jednotlivých částí.

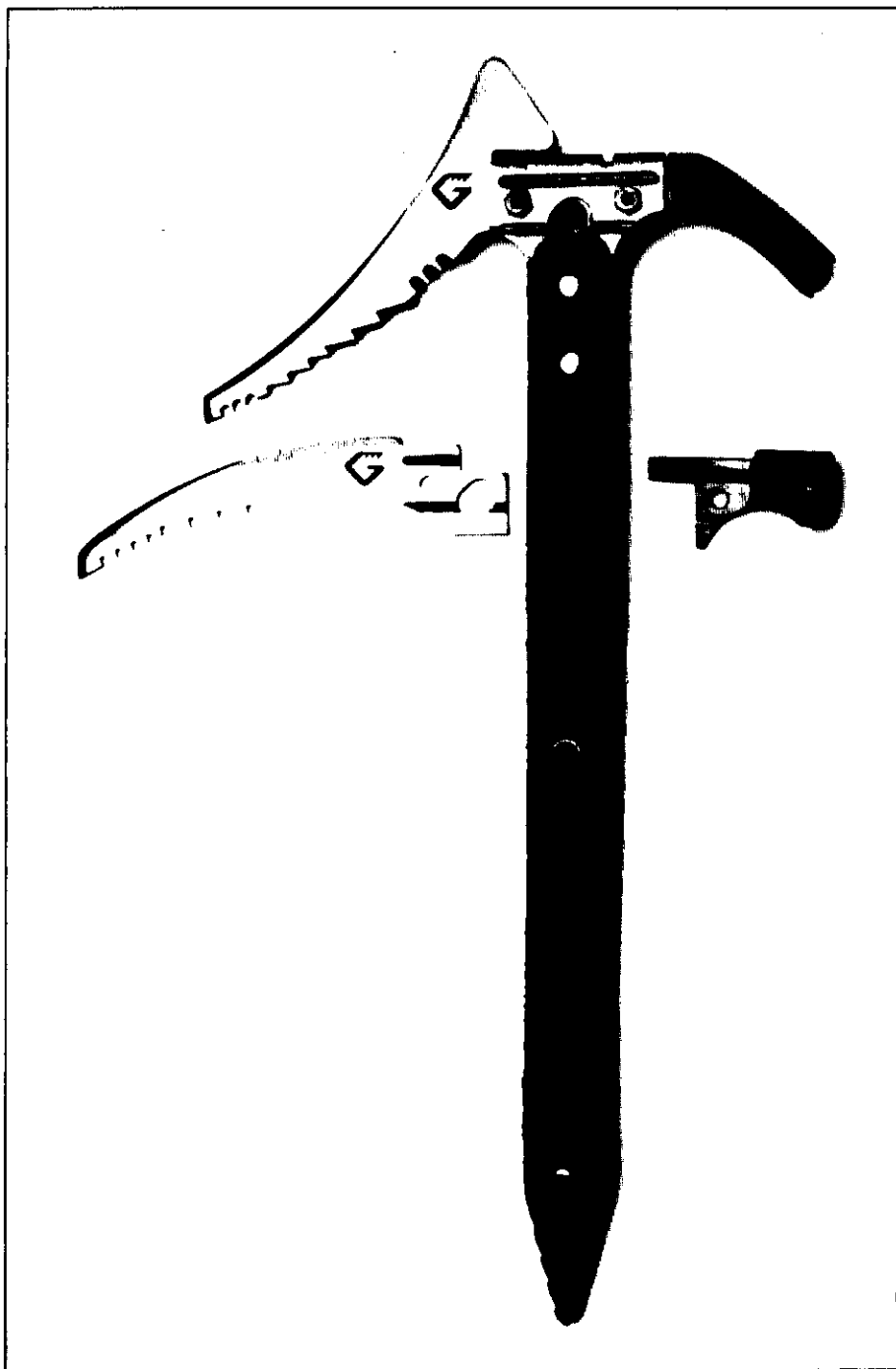
Hlavice je z ohnutého plechu tl. 3 mm ze speciální oceli, tvoří "U" - profil obrácený "dnem" vzhůru a volnými konci vsunutý do rukojeti. Mezi stěnami tohoto profilu je průchozí štěrblina široká cca 4,5 mm. Obě stěny hlavice mají dva vodorovné prolisy, do nichž zapadají měkké drážky zobáků, lopatky a tlouku.

Vyměnitelné díly jsou tak dobře uloženy, jejich nasunutí je těsné a téměř bez vůle, díly se neviklají ani v tom případě, že nejsou dotaženy šrouby. Ty zde mají hlavně zajišťovací funkci a mnoho zatížení na ně nezbývá. Hlavice je v duralové trubce rukojeti obvyklého profilu upevněna dvěma nýty. Celá rukojeť je pokryta nesvlékající se gumou, dole má jedním nýtem uchycenou tvarovanou špičku. Kromě otvoru v hlavici je možnost uchycení webbingového poutka i v měděné průchodce zhruba v polovině délky cepínu, která je 45, 50 nebo 55 cm.

Tlouk se šestihrannou placírkou je vykováný, lopatka z plechu tl. 2 mm má 70 mm dlouhé, zoubkované ostří. Její strmý sklon (cca 45°) umožňuje dobré použití k postupu ve firnu, kde se zobáky prořezávají. Zobáky z plechu tl. 4 mm ze speciální oceli jsou ke špičce zbrušeny na tl. cca 3 mm a horní hranu mají opracovanou do ostří profilu obráceného "V". Toto ostří se prořezává ledem a usnadňuje tak vytahování cepínu. Oba zobrazené zobáky jsou velice čisté tvarovány a mají k danému účelu optimální závěsné úhly, rovněž jejich ozubení je odpovídající.

Podle mého názoru by však půlkruhové zoubky u špičky inverzního zobáku nemusely být tak ostré a hluboké, občas se při vytahování "kousnou" a cepín jde špatně ven. V současné době se vyrábí také trubkový zobák, který není na fotografii. Cepín má perfektní balanci, při délce 50 cm je hmotnost s inverzním zobákem a lopatkou 750 g, samotný tlouk má 150g. Pro ty, kdo si potrpí na těžší hlavici jsou k dispozici čtyři válečkovitá závaží, jimiž se dá vyvážení doladit podle osobního gusta. Přijdou nasadit z obou stran hlavice pod matky a hlavy upevňovacích šroubů. Dílenské zpracování je velice pečlivé, cepín vedle dokonalé funkčnosti lahodí oku.

Super Courmayeur je vynikající nástroj pro extrémní lezení v ledu, zvláště vhodný na zamrzlé vodopády. Není bez zajímavosti, že za "velkou louží" se ujal distributorce tohoto cepínu sám Chouinard. Grivel vyrábí rovněž stejně konstruované delší cepíny pro všeobecné použití. Zobák a lopatka, resp. tlouk, jsou však v hlavici napevno zajištěny nýty, výměna dílů je možná po jejich odvrtání.

Grivel - Super Courmayeur s nasazeným inverzním zobákem a lopatkou, k výměně obloukový zobák a tlouk. Pověšimněte si vodorovných prolisů v hlavici a drážek na vyměnitelných dílech k perfektnímu usazení.

	zobák	délka mm od hlavice/celková	hmotnost g	závěsný úhel α°	úhel vůle β°	strmost γ°/délka cepínu cm		
Stuba-Tirol F.K.W.	Führer	135/175	140	75°	-20°	84°/39	88°/55	92°/70
	Super	120/160	120	62°	-48°	99°/39	103°/55	106°/70
	Extrem 120	120/160	120	62°	-32°	99°/39	103°/55	106°/70
	Extrem 150	150/190	150	64°	- 8°	93°/39	98°/55	102°/70
	Inverzní extrem 120	120/160	120	76°	- 7°	84°/39	88°/55	92°/70
	Inverzní extrem 150	150/190	150	78°	0°	78°/39	83°/55	88°/70
Grivel-Super Courmayeur	Inverzní	150/180	120	66°	0°	90°/50		
	Obloukový	135/175	95	60°	0°	100°/50		
	Lopatka	65/95	70	45°	-			

LED a s čím na něj?

Test

SKOBY DO LEDU - testy DAV

Pit Schubert

Volně upravil Vladimír Procházka ml.

Kruh bezpečnosti Německého alpského sdružení - DAV uskutečnil v létě a na podzim roku 1982 testy více než 300 skob do ledu. Měly ukázat:

- které skoby jsou typově nejlepší
- jaké jsou meze jejich nosnosti v ledu
- jak nejlépe skoby usazovat

Zkoušky se prováděly v alpském letním ledu "střední kvality" - 0,7 až 0,8 kg/dm³

Skoby přitom byly zatěžovány dvěma způsoby: **Částečně dynamicky** - rázové zatížení čtyřmi až šesti lidmi, kteří se zklouzli na zatěžovacím laně.

Dynamicky - pádové zatížení "sáňkami" se závažím o celkové hmotnosti 75 kg.

Nejllepší úhel usazení je 100° vzhledem k povrchu ledu. V literatuře jako optimální udávané úhly 120° - 135° (resp. 45° - 60°) se ukázaly jako mylné. Ledovcové skoby všech typů měly nejvyšší nosnost při úhlu usazení 90°. V praxi se však tento úhel nedá vždy přesně dodržet, těžko sebou budeme nosit úhloměr.

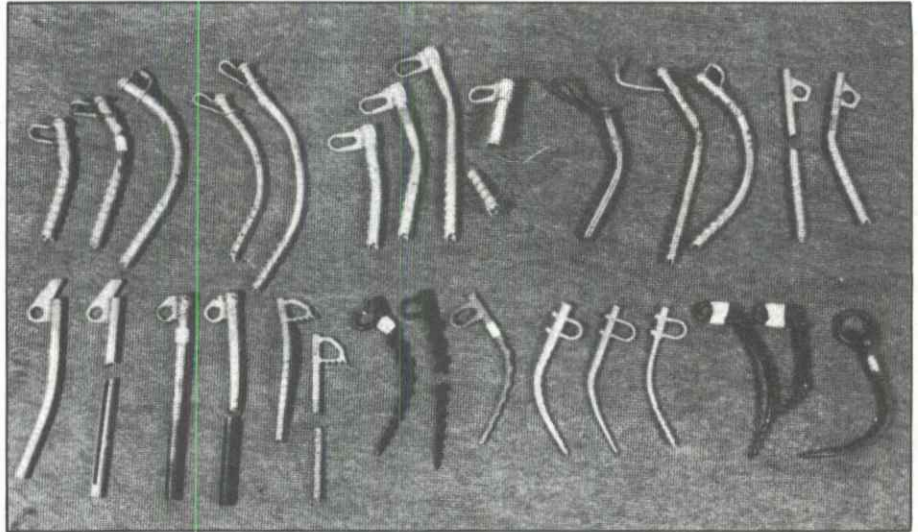
Proto se jako optimální doporučuje úhel 100° (jinými slovy "kolmo k ledu a chlup nahoru"). V tabulce uvedené hodnoty nosností (pro lepší srozumitelnost v kp a nikoli v N) byly naměřeny právě při úhlu usazení 100°. V lepším ledu budou nosnosti vyšší a naopak. Při úhlu usazení 120° byly zjištěny podstatně nižší nosnosti. Například Snarg měl při úhlu 100° nosnost přes 1000 kp, při úhlu 120° pouze 420-600 kp. U Snargu je tuhost trubky snížena podélnou stěrbinou - u trubkových šroubů s nenarušeným profilem rozdíl není již tak velký, rovněž "doubky" jsou o něco méně choulostivé na nedodržení optimálního úhlu.

Úhel 100° se ukázal jako nejlepší rovněž z hlediska možného trhu vzhůru, hodnoty nosnosti jsou při něm nižší o 10 až 20 procent. U skob usazovaných ve strmějším sklonu je při zatížení směrem vzhůru úbytek nosnosti podstatně větší.

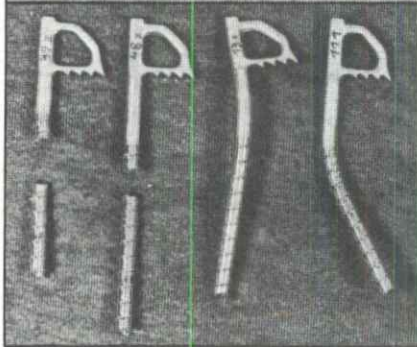
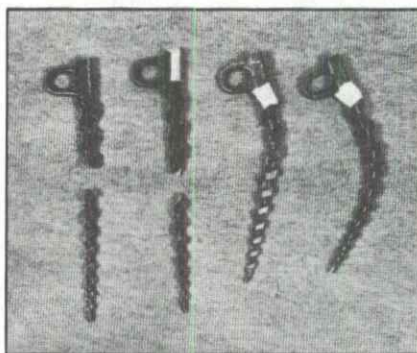
Úhel 100° je optimální pro všechny typy skob do ledu, šroubovaných i zatlučených, trubkových i plných.

Jako kritérium pro členění skob na doporučené a nedoporučené byla stanovena **požadovaná nosnost alespoň 1000 kp**. Je to možné zatížení bodu postupového jištění při dynamickém způsobu jištění poloviční lodní smýčkou (její brzdná síla 300 kp x 2,5 násobné zatížení postupového jištění plus 33 procent jako bezpečnostní rezerva, t.j. celkem 1000 kp). Skob, které této požadované nosnosti nedosahují se nedoporučuje používat na postupové jištění. "Zdravý selský rozum" - na mezijištění ano, na štand ne - zde selhává a je scestný. Vždyt zatížení jsou v praxi právě opačná, na postupové jištění připadá 2 - 2,5 násobek zatížení štandu. Samozřejmě se dá namítnout: "... a co když postupové jištění selže?" Jistě, štand by měl být vždy perfektní, platí zásada, že musí mít dvě skoby. Jak je správně v ledu usadit a propojit smýčkou, aby se na ně zatížení rozkládalo rovnoměrně, vidíte na obrázku.

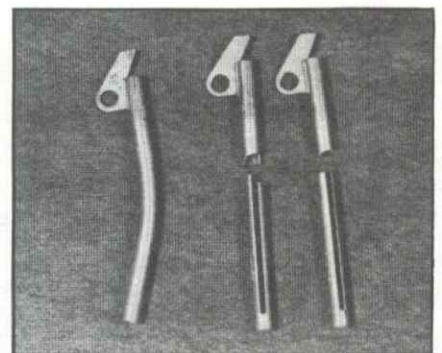
Všechny trubkové typy skob se doporučují, výjimkami jsou pouze Simondovy šroubovací trubky (špatná konstrukce i materiál) a Lowe-Snarg vyráběný v Itálii firmou Camp (špatný materiál). Obecně nosnost trubkových skob závisí na jejich průměru a délce, čím je oboje větší, tím vyšší bude nosnost.

Zkoušené typy skob do ledu. V horní řadě zleva doprava: 3 Salewa Ultra, 2 trubkové šrouby Salewa, 4 trubkové šrouby Chouinard, 1 sovětský titanový trubkový šroub, 2 trubkové šrouby Camp, 2 trubkové šrouby Simond. V dolní řadě: 1 originál Lowe Snarg USA, 1 Snarg Camp, 2 Snargy Elite, 2 půltrubkové šrouby Stubai, 2 "doubky" Salewa, 1 "doubek" Camp, 3 různé kónické šrouby Simond, 2 vývrtky Marwa, 1 skoba s kroužkem.

Všechny ostatní tvary a konstrukce se nedoporučují - kónické typy, půltrubky, drátěné vývrtky - selhávají. Sem patří i populární "doubky" - a to je velké překvapení. Byly oblíbené zejména pro možnost rychlého zatlučení. Dnes jsou ve všech ohledech překonány Snargem, který se dá rychle zatlučit i snadno vyšroubovat (na rozdíl od "doubka") a má podstatně vyšší nosnost.

Nahore Snargy. Levý z nich je originál Lowe Snarg USA, nosnost 1000 kp až 1100 kp, doporučuje se. Pravé dva vzorky jsou Snargy firmy Camp, které se nedoporučují pro nebezpečí prasknutí při zatížení 700 kp a větším.

Vlevo nahore "doubky" Salewa - jdou z ledu jako ohnutý hřebík, nebo prasknou již při zatížení od 350 kp výše - nedoporučují se.

Vlevo dole půltrubkové šrouby Stubai, nedoporučují se pro nízkou nosnost okolo 550 kp.

Na protější straně vlevo Salewa Ultra, nosnost 1150 až 1700 kp, doporučuje se.

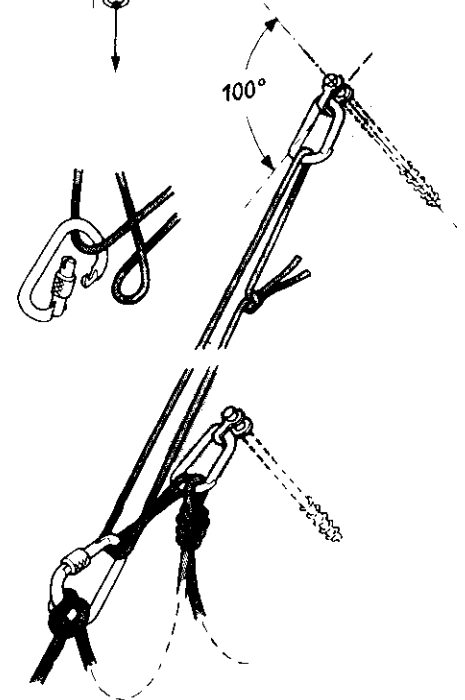
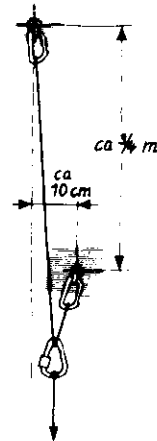
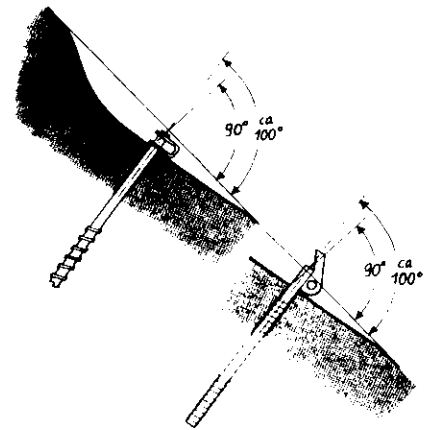
Na protější straně vpravo trubkové šrouby Chouinard, které se doporučují pro vysokou nosnost. U jednoho vzorku ale došlo při zatížení 760 kp k odtržení závitu, Chouinard by měl zlepšit kontrolu kvality.

Typ	Délka (cm)	Max.zatížení (kp)	Poznámka
Stubai	14	550-600	Nedoporučuje se, nízká nosnost a materiálové defekty. Z 20 zkoušených 6 prasklo při 560 kp
půltrubkový šroub	20	560-900	
Salewa "doubek"	21	350-800	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost a opět materiálové defekty. Ze 40 testovaných 10 prasklo při 380kp. Špatné v trhu
Camp "doubek"	21	300-700	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost, špatné v trhu
Simond kónický šroub se zářezy	21	500-800	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost, velmi špatné v trhu
Simond kónický šroub	21	400-800	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost, velmi špatné v trhu
Simond drátěná vývrtka	19	600-650	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost
Marwa vývrtka	15	150-400	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost
	20	400-600	
Ledovcová skoba s kroužkem	25	100-300	Nedoporučuje se, příliš nízká nosnost, velmi špatné v trhu
Salewa - Ultra trubkový šroub	17	1150-1300	Doporučuje se, zuby by měly být ostřejší
	22	1400-1600	
	28	1450-1700	
Salewa trubkový šroub	25	1200-1500	Doporučuje se, ostré zuby
	35	1300-1600	
Chouinard trubkový šroub	17	(760*)	Doporučuje se, ostré zuby. U 1 trubky ze 16 zkoušených se projevila vada materiálu * při 760 kp. Chouinard musí zlepšit kontrolu kvality
	22	1600-1700**	
	28	1300-1500	
Sovětský Titanový trubkový šroub	18	1350-1400	Doporučuje se, velmi ostré zuby
Camp trubkový šroub	30	1100-1300	Doporučuje se, ostré zuby
Simond trubkový šroub	23	460-1300	Nedoporučuje se, konstrukční chyby a problémy ve výrobě. Z 16 testovaných 5 prasklo při 460 kp
Lowe Snarg (USA)	23	1000-1100	Doporučuje se, dobré vlastnosti při zatěžování v trhu
Lowe Snarg (Camp)	15	350-900	Nedoporučuje se, nízká nosnost Nedoporučuje se, materiálové defekty, ze 14 testovaných 11 prasklo při 700 kp
	23	700-1100	
Elite Snarg	26	1000-1100	Doporučuje se, dobré vlastnosti v trhu

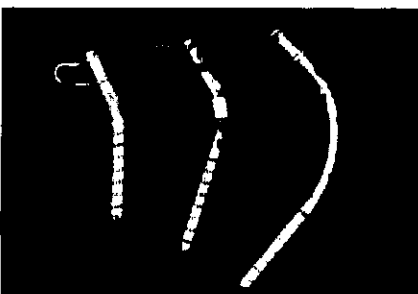
* Nízká nosnost 1 vzorku zaviněna oddělením přivařeného závitu od trubky.

** Vyšší nosnosti krátkých trubek dány lepší kvalitou ledu než u ostatních testů (hustota 0,8 - 0,9 kg/dm³). V přepočtu na srovnatelný led by byla jejich nosnost cca 1200-1300kp.

Optimální úhel usazení všech typů ledovcových skob a šroubů všech profilů je 100°.

Správné uspořádání "standu". Důležité je přetočení jednoho ramene spojovací smyčky, které zabraňuje jejímu vysmeknutí z karabiny v případě vytžení jedné ze skob.

ČTYŘI BLUDY O HOROLEZCÍCH

PETER DONNELLY / MOUNTAIN 80
PŘELOŽIL JOSEF VAVROUŠEK

Blud 1: Horolezectví ve skutečnosti není nebezpečné
Blud 2: Horolezectví je nesoutěživý sport
Blud 3: Horolezectví posiluje charakter
Blud 4: Horolezectví umožňuje lidem uzavírat těsná přátelství

ÚVOD

Mnozí ze současné generace horolezců docházejí k radikálním a překvapivě upřímným závěrům o charakteru svého sportu. Řečeno slovy Howarda Cosella, jednoho z nejznámějších a nejméně oblíbených amerických sportovních komentátorů, "říkají to tak, jak to je"! Podle jejich názoru je horolezectví nebezpečný a soutěživý sport. Taková tvrzení jsou naprosto neočekávaná, protože jsou v rozporu s tradičními poučkami a návyky, jimiž byli mnozí z těchto lezců vybavováni při zahajování svého horolezeckého výcviku, kdy se dověděli nejen to, jak se navázat, jak jistit, ale také to, že horolezectví není opravdu nebezpečné, pokud víš, co se má dělat a že lezení je nesoutěživý sport /to se ostatně dosud říká většině nováčků/. Úsilí spojené s vyvracením těchto přesvědčení je srovnatelné se snahou o popírání náboženské víry.

Ke dvěma základním bludům týkajícím se rizika a soutěživosti se řadí dva další: "horolezectví posiluje charakter" a "horolezectví umožňuje lidem uzavírat těsná přátelství". Uvedené čtyři bludy přezívají z dob počátků horolezectví, dob "dýmek a tweedu". Jsou vzájemně spojené a přetrvávají s pozoruhodnou tvrdošijností. Proč jsou zpochybňovány teprve nyní? Zdá se, že jsou pro to dva důvody, jeden obecný a jeden specifický. Prvním z nich je dnešní všeobecně rozšířená a módní tendence k introspekci, k pečlivému přezkoumávání vlastního přesvědčení a jednání. Druhý důvod souvisí s poválečnou snahou ospravedlnit zahrnutí horolezectví do britských výchovných programů.

Zkoumejme nyní každý ze čtyř uvedených bludů s přihlédnutím k jeho původu, platnosti a efektu, počínaje bludem nejzlobnějším.

BLUD 1: HOROLEZECTVÍ VE SKUTEČNOSTI NENÍ NEBEZPEČNÉ

PŮVOD

Stejně jako mnoho jiných pověr, vznikl i blud o tom, že horolezectví není skutečně nebezpečné, když se ví, jak na to, zřejmě jako forma propagandy. Horolezecký sport často trpěl špatnou pověstí, zvláště po velkých tragediích. Už v roce 1865, po Matterhornské katastrofě se v široké veřejnosti objevovala tvrzení o nezodpovědnosti a bláznovství horolezců a dokonce i spekulace o tom, že Whymper přeřezal lano. *Noviny The Times*, útočící na sport jako takový, napsaly tehdy výsměšně typickému členu Alpského klubu: "Co pohledává na horách, má právo odhazovat dar života? . . . ? Má zdravý rozum? Je to vůbec přípustné? Není to něco špatného?" Obvykle se předpokládá, že důsledkem takové negativní publicity byla určitá přestávka ve vývoji horolezectví. Dnes se však zdá, že taková přestávka byla nevyhnutelná. Po dosažení posledního z významných neslezených vrcholů Alp bylo nezbytné promyslet směr dalšího vývoje horolezectví.

Je také nepravděpodobné, že by negativní publicita horolezectví mohla ve větší míře ovlivnit činnost lezců 19. století. Jejich sociální postavení bylo takové, že si mohli dovolit ignorovat veřejné mínění. V roce 1882, sedmáct let později, položila královna Viktorie premiéru Gladstonovi otázku, jakou formou by měla dát najevo svoje výhrady vůči velkému počtu nehod, ke kterým toho léta v Alpách došlo. Gladstone odpověděl, že podle jeho názoru nemůže udělat nic a podotknul, že existují méně "úctyhodné" sporty, které jsou stejně destruktivní.

Nehody se objevovaly neustále a novináři "ohledavači mrtvol" nepřestávali ve střetování se do horolezců, zvláště po velkých tragediích. Ještě dnes, kdy horolezectví dosáhlo popularity masového sportu, nalézáme v novinách zlehčující zprávy o špatném létu v Alpách a návrhy na zákaz lezení v Avonské roklí po tragické sérii nehod. Rozsudek soudu po Cairngormské neštěstí leccos objasňuje. Obsahuje prohlášení, že soud nechce narušovat ducha dobrodružství dětských Tělovýchovných aktivit v přírodě, ale zároveň sedm doporučení směřujících k zajištění větší bezpečnosti lezení a kladou-

cích otázku, zda lze zajistit bezpečnost výstupů dětí v organizovaných skupinách.

V určitý okamžik, pravděpodobně okolo přelomu století, se začínala rozvíjet fikce usilující o vysvětlení horolezeckých nehod. Podle této fikce jsou tyto nehody důsledkem nerozváženosti, hazardu a nezkušenosti: pečliví a zkušení lezci, kteří vědí co dělají, nemají nehody. Důvody, které vedly k objevování tohoto bludu je obtížné odhalit. Je možné, že se horolezci stali zranitelnější veřejným míněním. Tato situace mohla být důsledkem částečné demokratizace horolezectví, které se rozšířilo z horních vrstev také do středních vrstev obyvatelstva s méně bezpečným sociálním statutem. Lezci pocházející ze středních vrstev si především přáli respekt veřejnosti a byli proto extrémně citliví vůči jakékoliv veřejné kritice svého sportu. Aby dosáhli obecného uznání horolezectví jako sportu, obraceli kritiku jen vůči těm jednotlivcům, kterým se stala nehoda.

Uvedená domněnka však zřejmě není jediným vysvětlením přetrvávání bludů. Lezení je, stejně jako mnoho jiných sportů, dosti konzervativní. Změny se obvykle setkávají se značným odporem. Kromě toho každá generace lezců /s pozoruhodnou výjimkou současné generace/ měla tendenci k pocitu, že dosáhla všeho, čeho lze v horolezectví dosáhnout. Když následující generace lezců začínala překonávat výsledky svých předchůdců, vzbuzovala v nich nelibost a odpor. Pro starší generaci lezců je obtížné připustit, že nová generace je lépe trénovaná, šikovnější a odvážnější, nebo že má lepší oko pro linii. Občas slyšíme názor, že úspěchy současné generace jsou pouze důsledkem zlepšení výzbroje horolezců. Ale počátkem století takové vysvětlení nepřicházelo v úvahu, protože změny vybavení byly velmi řídké. "Jestliže se standard zvýší, něco se muselo změnit a tato změna byla khoršímu." Je snazší připsat úspěchy nové generace lezců jejich nedbalosti a bláznivému hazardu než připustit, že je smělejší a odvážnější. Horolezecké nehody pak slouží pouze k potvrzování takových názorů a starší generace lezců cítí více sympatií k zákonodárcům /přemýšlejícím o zákazu horolezectví/, než k mladým lezcům. Ideálním příkladem takového přístupu je rozvoj lezení bez horských vůdců. Když lezení bez vůdců začalo získávat popularitu, pak ti, kteří stále užívali jejich služeb, připsávali nehody právě absenci vůdců /ještě v roce 1912/.

Uvedený obecně rozšířený blud se stal formou propagandy a byl institucionalizován jako součást horolezeckého kodexu. Ještě v roce 1961, když jsem začal lézt, jsem dostal poučení, že prvolezec nesmí spadnout. Ať už by byl zraněn nebo ne, pádem by porušil základní pravidlo horolezectví. Na jedné úrovni toto pravidlo říká "mohl by ses zranit", na druhé má další význam "nehody kazí pověst našeho sportu, tak ani nepomysli na pád, protože jestliže se zraníš sám, ublížíš i horolezectví". Lezci nejdříve dlouho lezli jako druží a bylo jim dovoleno vyvádět teprve tehdy, jetsliže prokázali svou spolehlivost.

Ale tajemství již bylo vyzrazeno. Mnoho současných lezců prohlašuje to, co už všichni víme. Horolezectví je nebezpečný sport. Ale blud je užíván stále. Všichni ho užíváme při ubepečování matek, přítelkyň nebo manželek, že se vrátíme domů živi a zdraví / "Je to bezpečnější, než přejít ulici, mami" /. To je přiležitost pro cvičitele, kteří neustále propagují starý blud, aby ospravedlnili nábor mládeže a nepřišli o živobytí.

PLATNOST

Jak je horolezectví nebezpečné? Zodpovědět tuto otázku jinou otázkou, kolik sportovních časopisů má pravidelnou rubriku nekrologů? Je paradoxní, že smrt je pro horolezce životním faktem. Mohou užívat různé unikové strategie, včetně humoru, aby se pokusili racionalizovat takovou absurdní činnost, při níž je určitá pravděpodobnost vlastní smrti za nejrůznějších okolností vždy přítomná. Ale po smrti kolegy, přítele nebo známého lezce, nebo po účasti na záchranné akci

si otázku "Stojí to za to?" položí většina horolezců.

Horolezec vidí poraněná, rozbitá nebo zmrzlá těla, lidi v šoku. Vidí těla na nosítkách a musí vidět sám sebe v téže pozici a ptá se "Stojí to za to?". Jak ukazuje rostoucí počet horolezců, je odpověď zřejmá. Ale jak časté jsou nehody, jak nebezpečné je lezení exaktně?

Statistika mnoho podkladů pro odpověď nedává. Nejen, že je obtížné rozlišit zranění nebo úmrtí horolezců a nezkušených lidí. Chybí dokonce i přesné údaje o počtu horolezců a proto je téměř nemožné vypočítat pravděpodobnost nehody. Dokonce ani neznáme skutečný počet nehod, protože:

1. Většina zpráv pochází z jiných zdrojů než od těch, jichž se to přímo týká.
2. Sběr dat tohoto druhu v měřítku kontinentu přináší mnoho obtíží.
3. Údaje jsou ovlivněny obavou před právními důsledky.

Pokud se týče pravděpodobnosti smrti, Trevor Kletz poznamenal v časopisu New Scientist, že "někteří z relativně malého počtu pracovníků zabývajících se touto problematikou opisují údaje jeden od druhého, takže každá chyba, která se do údajů kdy dostala, se neustále opakuje v různých člencích a získává auru autentičnosti".

Přesto lze v literatuře nalézt údaje o nebezpečnosti horolezectví. Např. v průběhu 10 let mezi roky 1966 a 1975 bylo ve Spojených státech hlášeno průměrně 71 zranění a 30 smrtelných úrazů ročně. Podle "konzervativního" odhadu bylo v USA v roce 1976 asi 50 tis. horolezců. V daném období byla tedy pravděpodobnost zranění 1:700 a úmrtí 1:1650 ročně. Na základě zpráv Mountain Rescue Committee a Kim Meldrumových údajů o počtu horolezců ve velké Británii byla pro období 1957-1968 vypočítána pravděpodobnost zranění 1:500 a pravděpodobnost úmrtí zhruba 1:5000 ročně. Novější údaje odhadují riziko smrti na $1,4 \cdot 10^{-5}$ /přibližně 1:7000/ na osobu a rok.

Abychom se vyhnuli riziku propagování těch chyb, před nimiž varoval Kletz, je užitečné podívat se na některé další údaje a odhady. Unsworth zverejnil údaje, které zdá se, podporují hypotézu o relativně vyšším nebezpečí lezení v USA. Na 10 tisíc výstupů připadalo v roce 1965 v Evropě asi 6,5 nehod a 2,5 úmrtí, v USA však 9,8 nehod a 6,0 úmrtí. Ale je téměř nemožné představit si původ těchto čísel a poměr zra-

nění a úmrtí nesohlasí s údaji uvedenými výše. Nesouhlasí ani s čísly uváděnými Unsworthem na základě "Údajů švýcarských pojišťoven" týkajících se nehod vedoucích k smrti. Horolezectví zde má průměr 3,12% v porovnání s "ostatními sporty" /bez dalších podrobností/, které mají 0,01%.

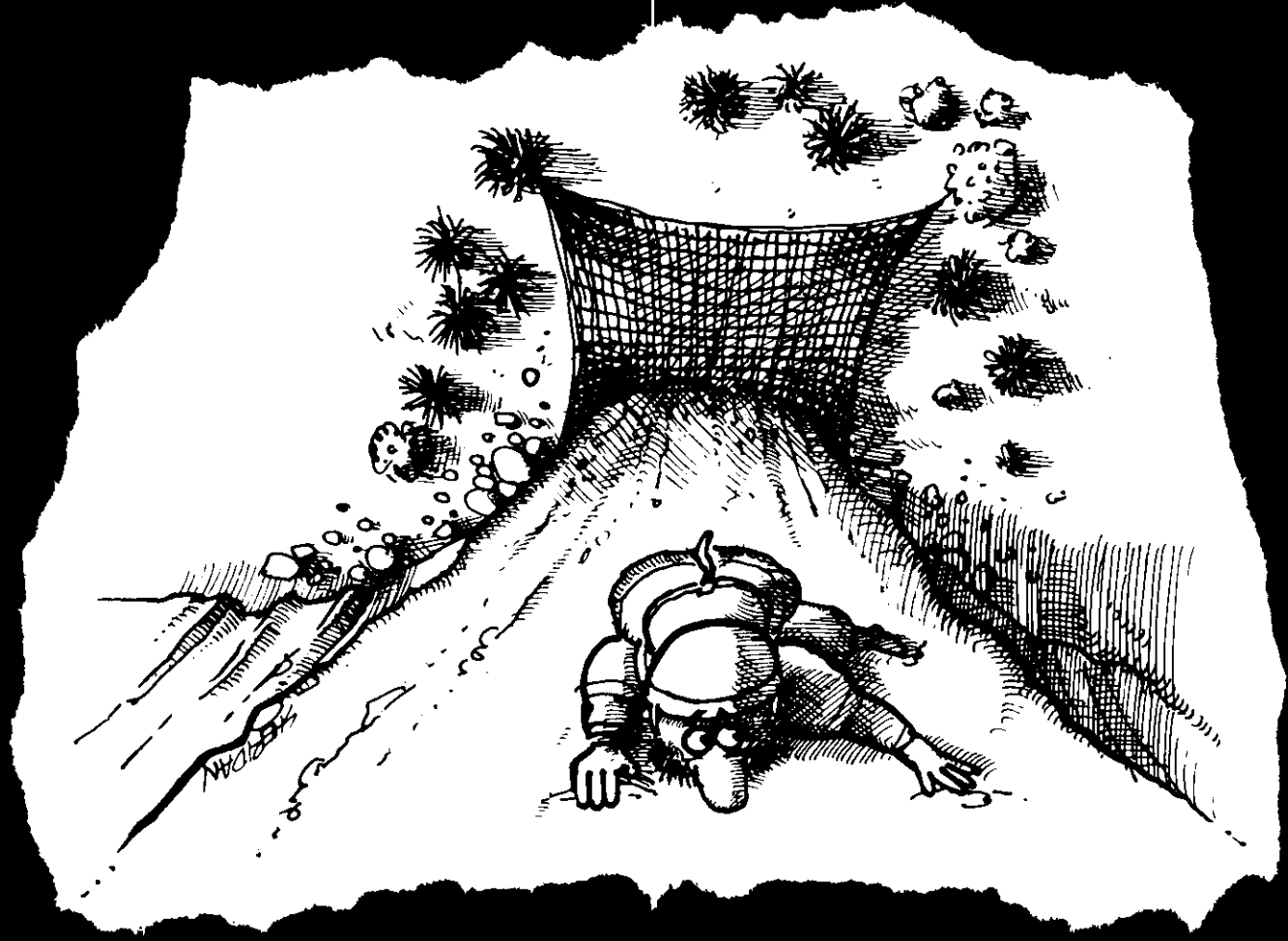
Problém se sběrem národních statistik o nehodách spočívá v tom, že nelze rozlišit úrazy, k nimž došlo v jiných zemích, zvláště v průběhu expedic. Podle jedné zprávy činí pravděpodobnost úmrtí při výstupu na deset nejvyšších hor světa asi 7% a tyto údaje vedly Kena Wilsona ke srovnání himalájského lezení s ruskou ruletou. Keeganova analýza prvních 13 pokusů o průstup severní stěnou Eigeru/24% lezců bylo zraněno nebo zemřelo/ jej vedla ke srovnání horolezectví se zničující válkou.

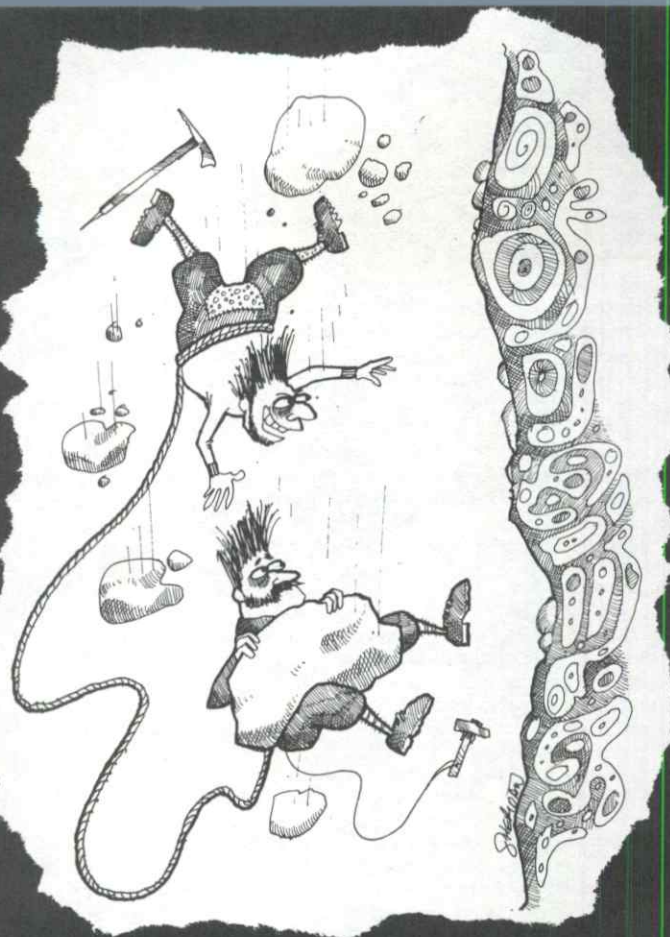
Avšak co všechno tyto údaje znamenají? Snad potřebujeme porovnání s jinými sporty a činnostmi. Kletz odhaduje, že riziko smrti v automobilových závodech činí asi $1,2 \cdot 10^{-3}$ /přibližně 1:800/ na osobu a rok, ale na vyšších úrovních tento sport dosahuje hodnoty, srovnatelné s prvními pokusy na Eigeru. Asi 23% všech jezdců, kteří se zúčastňují závodů na 500 mil v Indianopolis zemře při nehodách v průběhu závodů a 14 vítězných jezdců z celkového počtu 48 vítězů těchto závodů do roku 1975 bylo zabito při nehodách, ke kterým došlo v závodech /29%/. Kletz uvádí ještě překvapivější čísla pro motocyklové závody: $2,0 \cdot 10^{-3}$ /1:500/. Taková srovnání pouze ukazují, že lezení je více či méně nebezpečné než jiné sporty a činnosti, ale nedotýkají se celého problému nebezpečnosti sportu.

Kolik zranění a úmrtí při sportu je možno akceptovat? Sport je obvykle pokládán za součást nedůležitých stránek života, za jeho "hračkářství", jak tedy můžeme ospravedlnit jakékoliv vážnější zranění nebo úmrtí? Určitá míra zisku byla vždy akceptována, zvláště ve spojení se sportem.

Bezpečnost sportu je stálým problémem a časté změny pravidel o vybavení směřují ke snížení rizika úrazu. Ale tyto změny jsou využívány také sportovci ke zvyšování výkonů. V horolezectví například zřejmě nové bezpečnostní prostředky nevedou ke snížení počtu nehod, ale ke zvyšování standardů.

Jediným možným závěrem je to, že smrt je součástí kultury horolezců. Zpráva uveřejněná na konferenci o bezpečnosti v horách v roce 1969 uvádí, že "většina nehod se objevuje v období, kdy horolezci dosahují maximálního zlepšování".

Samozřejmě! To je to období v lezcovské kariéře, kdy se snaží přiblížit se co nejtěsněji převládající etice /např. lezení v dobrém stylu/ a zároveň sbírá šance, do všeho strká hlavu. Vědomě a záměrně zvyšuje meze své bezpečnosti, aby zvyšoval svou výkonnost, svůj standard. Je konformní s existující etikou, aby jeho druhové uznali úspěchy, kterých dosáhl, za legitimní.

Vývoj horolezectví je usměrňován sociálně vytvářeným a sankcionovaným etickým kodexem, který je zaměřen především na udržování obtížnosti, a tudíž i nebezpečnosti lezení. Mohlo by být relativně jednoduché vytvořit jiný soulad etických norem nebo, bůh chraň, spoutat horolezectví takovými formálními pravidly, která by dramaticky regulovala počet nehod. Tyto etické normy a pravidla by mohly zachovávat gymnastickou zručnost, která k lezení patří a zároveň redukovat riziko na minimum, ale jejich přijetí by zcela změnilo charakter horolezectví. Není pravděpodobné, že by se etická struktura tohoto sportu posunula směrem k větší bezpečnosti, protože etika je lezení tvořena, není pravděpodobné, že by bylo možno tento nepozoruhodnější rys horolezectví změnit. Zavedení formálních pravidel a zákazů je možné, ale jejich důsledky mohou být strašné. Po období "partyzánské války" během něhož bylo útočeno na pravidla a jejich provozovatele ve snaze zachovat prvek rizika, by mohla většina lezců přenechat svůj sport zcela jinému typu lidí. Z horolezectví není možno odstranit riziko, aniž bychom ho zcela změnili.

Riziko, nehody a smrt přispívají ke kultuře horolezců jinými způsoby. Tvoří významnou součást rozhovorů mezi lezci; nehody jsou rozebírány do nejkrvavějších detailů; výstupy jsou řazeny z hlediska jejich "strašidelnosti", smrt je považována za "odpovídající konec" /"On chěl jít touto cestou."/; a rychlé zotavení po úrazu je předmětem obdivu /"Za dva týdny utekl z nemocnice."/. Tvoří také významný příspěvek k literatuře o lezení, nejen článkům a kritikám, ale také zprávám.

Během přípravy tohoto článku jsem se ujal depresivního úkolu spočítat počet smrtelných úrazů zaznamenaných v rubrice "nekrology a informace" v prvních 70 vydáních časopisu Mountain. Během jedenáctiletého období /leden 1969 až prosinec 1979/ bylo oznámeno celkem 898 smrtí, v průměru tedy přes 80 ročně. Z toho 34 lidí zemřelo stářím, 5 při silničních nehodách, 4 sebevraždou, 2 na rakovinu, 2 zmizeli při plavbě po Amazonce, 2 při leteckém neštěstí, 1 byl zachycen vlakem a 1 zemřel "při přestřelce". Zbývajících 847 zemřelo

při lezení nebo s lezením spojených nehodách. To reprezentuje významné množství inkoustu věnované smrti, a to Mountain zaznamenává pouze zprávy o známějších horolezcích a významnějších nehodách /např. během velkých expedic nebo zahrnujících rozsáhlé záchranné akce/. Také životní styl lezců, rychlá jízda autem, tvrdé pití, jízda na skateboardu z Llauberis Pass atp. svědčí o vyhledávání rizika.

Návrat k bludu, že lezení není skutečně nebezpečné, pokud znáte, co dělat, může být teď považováno za "velkou lež". Tak poznamenal Wilson, horolezci začínají tvrdit, že precízní talismany "zkušenost", "opatrnost", "prozíravost" a "dobrý úsudek" je ochraňuje před nebezpečím a že ti, kteří vyzývají riziko jsou připoutáni k nějaké nebezpečné podvrtné víře. To by mohlo být bráno vážně, nebýt mnoha zkušených a opatrných lezců a neomylným úsudkem, kteří v horách zahynuli.

DŮSLEDKY

Horolezectví je nebezpečné ve své nynější formě. Rozšiřování myšlenky, že není a že pouze ti neopatrní hazardéři a nezkušení mají nehody, mělo a má různé důsledky. Za prvé poškozují vzpomínku na všechny výborné lezce, kteří zahynuli při skutečných lezeckých nehodách. Ti, kteří tvrdí tento nesmysl, špiní mrtvé a nehorolezce vedou k domněnce, že všechny oběti lezeckých nehod byli hlupáci. Jelikož nehorolezci mohou vidět všechny horolezce jako potenciální oběti nehody, mohou doplnit tento sylogismus tvrzením, že "všichni horolezci jsou hlupáci". Propaganda má potenciální zpětný efekt.

Druhým důsledkem je polarizace horolezců na ty, kteří jsou pro promyšlené riziko a ty, kteří jsou proti. Odpor staré gardy proti zvyšování úrovně, vyjádřený zvláště kritikou lezení bez horských vůdců je ideálním příkladem tohoto druhu rozdělení horolezců. Lezení bez horských vůdců bylo pokládáno za nezodpovědné - jako bychom slyšeli slova: "Zatracení idioti, dělají našemu sportu špatné jméno." Podobné rozdělení bylo znovu zjevné ve 30. letech, kdy horolezecký svaz začal přepisovat množství nehod v Alpách, především v severní stěně Eigeru, nedbalosti a fanatismu. Přestože je běžně přijímán názor, že většina pokusů a výstupů nebyla motivována politicky, můžeme se stále občas dočíst o "frontách zuřivých mladých fašistů připravovaných vrhnout se do velké severní stěny pro slávu rodné země." Dobré jméno sportu bylo zase v sázce.

Poslední důsledek vytvořil stav akce a reakce, který může ohrozit horolezecký sport jak jej známe. Zatímco většina cvičitelů venkovních sportů si je vědoma možnosti přirozené nehody /tj. takové, kterou nelze předvídat a před níž nelze chránit/, tvrdí, že horolezectví není skutečně nebezpečné, jsou-li dodrženy všechny zásady bezpečnosti, jim nezanechává žádné východisko /únik/ v případě nezaviněné nehody. Jak lze zdůvodnit neočekávanou kamennou lavinu, která zabila syna paní A a zmrázila dceru pana B?

Někteří horolezci reagují tím, že začínají přehánět nebezpečí horolezectví. Skupina cvičitelů zaměřená proti lidem provozujícím venkovní sporty, si je vědoma množství zjevných a potenciálních důsledků stále se rozšiřujícího počtu horolezců, kteří znečišťují hory a snižují výjimečnost tohoto sportu, a možnosti generace horolezců, kteří by mohli změnit paruku tohoto sportu, protože nepřijali tradici riskování. Přeháněním "nebezpečí" chtějí zredukovat množství horolezců a vyjmout tento sport ze sféry výchovy.

Kombinace akce a reakce, neopodstatněného podceňování s takovým přeceňováním, které může nehorolezci připadat věrohodné, spolu se závěrem výše zmíněného sylogismu, málo přispívá k důvěryhodnosti horolezců. Můžeme si docela dobře představit scénu v nějaké budoucí Královské komisi o velmi riskantních sportech - Podvýbor pro horolezectví: "Pane předsedo, souhrnně můžeme říci, že jedna skupina říká, že tento sport není nebezpečný. Druhá skupina říká, že je velmi nebezpečný. Stejně jsou to všichni blázni."

Správně je pochopitelné právo riskovat život, které v posledních letech erodovalo. Američtí horolezci již po nějakou dobu vyzkoušeli povinné zapisování a odhlašování, prohlídky vybavení, zkoušky schopností a omezení na cestách a v oblastech považovaných za "příliš nebezpečné". V Británii rozpor mezi cvičiteli a ostatními lezci přímo vyrůstá z pokusů měnit sport bezpečným snížením prvku riskování. Klamný závěr o nebezpečnosti horolezectví otevírá dveře externím snahám o snížení rizika cestou institucionalizace tohoto sportu, který tomu odolává již téměř 150 let.

ŠÉFĚ, KUDY SE TO SLÍZÁ ?

VLADIMÍR SUCHÝ

Ivan Bajo, autor "Smíchu na laně", byl k napsání a nakreslení horolezeckých legrací, které se staly v horách za řádku let, umluven kamarády.

Faktem je, že za čtvrtstoletí musela do Tater a na cvičné skály zákonitě zabloudit také řádka pěkných pitomců, jejichž šťastně končící počiny vyvolávaly řev smíchu ať již na Terině, pod Martinkou nebo v bivacích Sedmihoří. Rovněž - podle pravidla, že nikdo učený z nebe nespádl - jsme tyto notorické pitomce doplnili i pitomostmi vlastními, jichž jsme se na naší horolezecké cestě dopouštěli.

Ivan stvořil svého horolezce s přílbicí, absolutně odolného proti mrazu, víchru, kamení, lavině - prostě nezranitelného, cynického, všepřehlížejícího...

Tento univerzální "on" nám připomíná řadu směšných postavíček a my se smějeme nejenom vtipností obrázku, ale i své chybě nebo tomu či onomu blbovi, který si myslel, že tím, že se pustí do horolezectví, dokáže sobě, dívce, okolí, jaký je hrdina, něco víc než ti ostatní, "on" obdivuhodný!

Miluji Disneyovy grotesky, na myšáka Mickeye nenechám dopustit. Tam se smějí jen jednou, nad Ivanem Bajem dvakrát. Nezákonně jsem ho nechal okoprovat na dílky a oživuji tak jedinečným způsobem přednášku o nebezpečí hor nebo zpeřstují večer posledního slánění.

Vyslel jsem si, že tím je Ivanův dar nám horolezcům vyčerpán, poznal jsem však, že Ivan překonal Disneye. Nikdy nemohu potkat živého myšáka Mickeye, psa Pluta, kačera Donalda. Ivanova muže s přílbicí jsem však potkal. Ožil - vystoupil ze "Smíchu na laně", nebyla to řada přeludů, nebo byla?

Přílba, neholená tvář, cigareta. Vybavení - prsní a sedací úvaz, 1 kladivo, 12 vklíněnců, 7 různobarevných plochých smyček, 5 smyček kulatých, osm skob, slaňovací osma, 1 pár šplhadel. Tůra - Ošarpance normálkou.

K tomu partner - přílba, vousy, cigareta, prsní a sedací úvaz bez ověšení a bucha bez přílby, v kraťáskách, tričku, uvázaná přímo na lano úvazem nahrazujícím podprsenku. Nebýt těch superkraťásků, nebylo by nikdy vybavení skupiny tak podrobně popsáno z Puščašovy cesty.

Nebo: hřebenová túra II - III na Východní Vysokou, první zlezená v sestupu roku 1927. Horolezci - opět přílba, skoby, vklíněnce, kladiva, smyčky, prsní a sedací úvaz. Vedoucí má zarostlou tvář, při dobýtí pokouje. Druholec předvádí sedák ve stavu padajících kalhot napůl stehem. Ano, tak pokročila technika hřebenových túr, které ti staří blázní horolezci absolvovali většinou s lanem v ruce a třemi smyčkami. Že náhodou nevíš, proč na hřebenu II - III vidíš ve výstupu sedací úvaz, netrap se tím, já také ne.

Na Batizovský štít lze vylézt kromě stěn i hřebenem. Dokonce se nemusí na hřebenu stále lézt, ale kousek za prostředním vrcholem se může opalovat, hodovat, koukat. Nemusíš přitom ani patřit k nové generaci sololezců, ale k té poválečné, které Zdeněk Zábaj po návratu z Chamonix na cvičitelském kursu vtoulal do hlavy, že cvičitel, který v Tatrách na hřebenech II - III musí mít lano, na ten hřeben vůbec ne-

patří. Proto se můžeš na hřebenu sám bez lana setkat s těmi, co vystoupí krásnou jižní stěnou s patřičným vybavením.

Pozoruješ přitom třetího z družstva a tak trochu závidíš - s tímhle tak tedy lézt před třiceti lety! Lehkost a pevnost, dokonalé lezačky. Hoch leze pěkně, rychle. U skoby zapne do Jumaru na druhém laně sedák, ňuk, ňuk, skoba v lapači a jde se dál. Topěkně sněží ti náhle přetrhne "vole, žmaruj, pivo čeká". Hoch přefrčí tu krásnou - i lezecky krásnou - plotnu na šplhadlech, opět perfektně, a tak jsou tři nahoře.

Vedoucí muž v přílbici už ani neví, že na vrcholu se říká "hore zdar" /nebo, že se alespoň říkalo/, že se potřáslo pravicemi, že se pozdravil ten, kdo tam už seděl. To jsem opravdu od něj nečekal a přece mne překvapil.

"Šéfe, kudy se to slízá?"

Pošpiním li si teď, tím co ve jménu pravdy napíši, svůj cvičitelský průkaz, budíž mi útěchou dějinná pravda, že pro pravdu měli průšvihy jiní, a daleko horší.

Čas jsem získal větou "No, podle toho, kam chceš." Začal jsem mít strašnou chuť říct: "Vole, no přece slaňuje, né - je to nejbezpečnější, nejsnazší a nejrychlejší, a já tu čekám na vás, abych se svez s váma." A věřte mi. K tomu slánění bych byl toho přílbaře ukecal a slaní si ve slunci s nimi suché plotny celým štítem na dvou lanech 80 m a na slaňovací osmě. V ocelovém poutku kletráčku jsem měl připnutou šroubovací karabinou slaňovací osmu. Zapomněl jsem si ji tam z minulého dne a ležela vedle mne vyzývavě na kletru jako má jediná horolezecká výzbroj.

Neslanil jsem, ale ne pro svou metodickou čest, ani proto, že bych se bál. Lezecky a vybavením to byla parta na úrovni - proti tomu, jak jsem tuto stěnu slaňoval na konopných třicítkách za bouře, krup a lijáku, by toto byla opravdu legrace od Baja. Neslanil jsem k vůli skupině nováčků, které jsem nechal o vrchol vzadu a musel jsem je ve zdarví dovést do sedla; a bylo to prvně, co jsem si přál být sám v situaci absolutně pohodové.

Jichž šokující sestup mne nijak neodměnil za "nenakopnu ti míče, který ti náhoda poslala pod nohy". Spíš mne rozesmutněl. Snad by pro ně bylo opravdu lepší i za cenu řehotu tuto přehlednou stěnu slánit. To by byl fór do mé sbírky!

Nekamenuji oživlému muži v přílbici, souhlasím se staříčkým Bockovým pobuřujícím článkem o smrti horolezce v horách. Nechej na horolezcích denní holení ani recitování romantických básní. Jen degenerovaný pabl by řekl po úderu kladiva do vlastního prstu "au", když máme tak nádherné české slovo, které nám pro jeho univerzálnost záviděli v roce 1959 na Kavkaze i horolezci sovětsí.

Smích a směšné postavy byly, jsou a budou. Budeme je potkávat. Přejí jim z plna srdce Bajova anděla strašného. Přejí ho i sobě, udělám-li další volovinu a může se zasmát taky někdo mně.

Nepřejí si však, aby tyto postavy byly ukazovány nováčkům. Pozor, mají o to někdy větší zájem než tušíte. Není to tedy povídaní jen pro legraci...

Broken English

/ LÁMANÁ ANGLIČTINA /

ALEX MAC INTYRE / Mountain 77 - 1981 / Přeložil Ing. V. Vilím

Úsečně "dobré odpoledne" od Dámy po mé pravici bylo konstatováním skutečnosti, míněné jako odezva na mé bodré "dobré ráno". Dopředu zahleděné oči a úšklebek bez jakékoli účasti s mojí osobou patřily našemu nově jmenovanému Strážci komnat a ukazovaly naneštěstí na přítomnost šéfa před desátou dopoledne. Za touto nově usídlenu Kočku šklíbou, báječně izolovány od okolí železnou oponou smetů a plesnivých pohárků od kávy /dokonalou parodii mojí ložnice/ se nacházelo mé království, sídlo Národního úřadu. Nově instalovaný telefon hlásal celému světu důležitost tohoto místa, podřízeného pouze Hrozbě, která má dva telefony, a dokonce se odváží požádat Dámu, aby zapsala diktát. Bzuket z vnitřního svatostánku naznačoval, že Hrozba je ve svém sídle a nad našimi hlavami se brzy může rozbourit další krize. Protože Sportovní výbor obvykle zacouvá ve svých rozhodnutích až na opačnou stranu, v neklidných dobách mohou být věrní bojovníci Výkonného výboru nalezeni, jak tupě zírají na zaměstnaneckou smlouvu. Dotyčný úředník se tudíž tiše dopířil po špičkách ke své až příliš exponované svatyni, postavil se opět jednou čelem svému trojrozměrnému podnosu ze zeleného drátu. Zmíněný předmět zoufalství převzal vlastnosti množivého reaktoru, a navzdory liberární politice při odkládání do odpadového košíku nebo na podlahu byly jeho přírůstky nezvládnutelné.

Toho zvláštního dne upoutala mou pozornost úhledná pohlednice na vrcholku hromady korespondence. Už jsem takovou pohlednici před několika lety viděl, na stěně nad postelí děvčete, jež kdysi bylo zřetelní v oku starého kamaráda, a už tenkrát jsem byl přitahován k velké nevylezené stěně, nyní zčásti zakryté množstvím čar, údají o výškách kót, šipkami a vysvětlivkami, které možná měly nějaký význam pro autora. Na druhé straně se nacházelo rozluštění.

"Milý Alexi

Velká příležitost pro velké dny ve stěně, kterou vidíš na pohlednici. Sejdeme se 10. března v Káthmandú.

Tvůj Vojtek

P. S. Přivez parťáka."

Vojtek je občas elektroinženýr a jinak brilantní lezec, jehož okamžitá akce na vrcholu Walkerova pilíře v r. 1975 zachránila pro potomstvo Johnovu Bouchardovu hru na klavír. Poprvé jsem si začal být vědom jeho konspirativního autoritářského úšklebku ve vagónu ruského vlaku na cestě knyní konečnému přístavu Termez, Amu Darje a do divočiny Afghánistanu. Mířili jsme do údolí Mandarras, ale Vojtek mne nadchl líčením východní stěny Kohi Bandaka, "problému pro rok 2000". Naši vedoucí nejprve odmítli sdílet naši vizi, ale po dvou týdnech neústupného rypání jsme vyrazili svou vlastní cestou, s jejich pozhánáním a s naším vlastním duchem nepřítomným vedoucím, zpečetit naše přátelství ve stěně. Tím je vysvětlen polský prvek.

Byly zrovna vánoce, a tak jsem vzal matku, sestra a pohlednici do Chamonix. Kluci tam byli. Špinavé píkly se kuly dole v Dutchyově sklepě. Byl připraven plán polního tažení. Potáhne se lezbou proti severní stěně Grandes Jorasses. "My" se sestávalo ze mě, strýčka Čou a černého Nicka. Pak se ve dvéřích objevil místní vůdce René a byl okamžitě přibrán jako nevyčísitelný přínos, protože uměl lyžovat a používat kompas a rozuměl předpovědi počasí ve francouzštině.

Byl to zajímavý výlet. Nick upustil lyžařskou botu dolů severní stěnou Midi a musel se vrátit další "frique" zpátky do postele. Nám zbylým méně šťastným třem trvalo dva dny "dolyžovat" k úpatí pilíře. Vyvrcholení jsme dosáhli o pět délek později, tři muži, dvě závěsné sítě a mizerná noc v mělkém sněhovém záhrabu. Počasí se zkažilo podle předpovědi. Během epického návratu si René hrál na slepou bábu, zatímco my jsme ho slepě následovali. Dovedl nás zpátky do Chamonix v mistrovském stylu. Dole v baru jsem položil svoji pohlednici na stůl fotkou nahoru, obrázek stále zčásti

zakrytý čarami, tečkami, otazníky a výškovými značkami, které pořád dávaly smysl jen jejich autorovi. Hlubali jsme nad nejsilnějšími černými čarami. Rozhodl jsem se přizvat Reného. Přijal díky síle horského vína pohlednici a ujištění že se musí jednat o žert. Možná, že uvnitř každého Franko-Itala je Angličan, pokoušející se dostat ven.

Tým se nakonec sešel 14. března za celní kůlnou v Káthmandú. Čtvrtým účastníkem byl Vojtkův polský přítel Ledwick Wilczyczynski, hudebník a klasický filolog. Jaká krásná společnost, filolog, horský vůdce, počítačový technik a úředník, první Anglo-Italsko-Polská expedice. Zlézání Vrchů Himalájských je nyní už Velkou Vědou, a jedna ze základních pouček říká, že podobná rasová směsice musí nutně potvrdit nevyhnutelnost třetí světové války. My jsme se ale této vědě naneštěstí nevyučili. Z našeho hlediska jsme nebyli expedicí, ale výletem, nebo, jak tomu říkájí v mém úřadě, dovolenou.

Na druhé straně jsme ale byli i Expedice, první vzpomínková Expedice na Nicka Estourta. Podpora, která bude udělována každý rok jedné expedici, vydávající se za mimořádné vyzývavým projektem, pochází z fondu sbírky, uspořádané po Nickově smrti kuchování jeho památky. Jeho památce jsme také věnovali naši cestu.

Dhaulagiri se nachází v centrálním Nepálu, na západ od řeky Kali Ghandaki, jejímž údolím prochází tradiční cesta do starověkého království Mustang. Až do Muktinathu je tato cesta také cestou poutníků. Dhaulagiri je šestá nejvyšší hora na světě, "Nelítostná hora", "Hora bouří". Naším cílem byla východní stěna, zdvíhající se příkře z rozbitého jihovýchodního ledovce, zarámovaná mezi severovýchodní a jihovýchodní hřebeny.

Existují dva možné přístupy k tradičnímu místu pro základní tábor pod Dhaulagiri. Z hlediska předmonzunového období v r. 1980 mohou být označeny jako krátká bláznivá cesta a delší rozumná cesta. Přirozeně jsme šli krátkou cestou.

Několik hodin cesta nad Takuche - kdysi kvetoucím městem na starobylé obchodní cestě mezi Indii a královstvím Mustang - jsme se dostali do výšky, ve které sněžilo už týden. Postavili jsme stany, propustili nosiče a dali jsme se do lyžování. Náš styčný důstojník prchnul do bezpečí druhý den, poté co jeho stan zmizel, těsně následován sirdárem. Sirdár byl těsně následován Poláky. Vášnivý zájem, zaměřený směrem dolů do údolí na přípravou činnosti, cflenou na "až se vyčáší", se rozšířil nad naší skupinou jako mor poté, co střecha stanu s kostrou zmizela pod malými bílými vločkami. Jedinou výjimkou byl Západní blok. Ten vytrvával s přiblíženými úšklebky, vícenásobnými poraněními a spoléháním na neporušitelný klid kuchaře Causanga, který nakonec zastavil pohromu s pomocí magické medicíny, poskytnuté místním lávou a rozhozené do větrů vanoucích do čtyř světových stran za jedné černé noci, kdy už se zdálo, že je všemu konec a my jsme spali s botami na nohou a otevřenými noži v rukách, mysl zaměstnanou nasloucháním skřípavých zvuků chmurné melodie Osudové Mariany.

"Proč jste to udělali?" řekla Mariana. Nakonec se vyčáslilo, a se skupinou otužilých, ale rekordně drahých nosičů jsme dokulhali do základního tábora s třídenním zpožděním a s polovinou výzbroje, po stehna hluboko ve sněhu přes průsmyk Dampus a Francouzské sedlo; s úlevou jsme dorazili na konec putování, nejpříjemnější místo, které ale Terry kdysi označil za místo nejláznivěji vypadající.

Čilý čtenář, který je bystrý myslí anebo pracuje v BMC, si může uvědomit kuriozní skutečnost, že expedice v alpském stylu vyjíždějí ze své mateřské země na přinejmenším stejnou dobu, jako jejich více nosiči vybavené protějšky. Jestliže ponecháme stranou příležitostný týden, příjemně, ale tiše promarněný v Bangkoku nebo Varšavě, je to proto, že ve hře je ještě aklimatizace. Zdárnému průběhu aklimatizace

můžeme velice napomoci už před odjezdem na naši horu, jedním z dvou vzájemně se vylučujících postupů. Prvním z nich, v současné době finančně výhodnější, zahrnuje konzumaci obrovského množství česneku, mnohahodinové milování, na závěr sérií kliků prováděných na kotníčcích dvou prstů, a skákání do velkých kopců po jedné noze za zvuků Wagnera, z přenosného japonského kazetáku, zatíženého olovem. Tak se připravíme fyzicky.

Alternativní, navzdory názoru medicíny rozumově lépe podložený přístup, se zaměřuje na mozek. Mozkový trénink by neměl být brán na lehkou váhu, od cyniků jsem dokonce slyšel, že z tohoto přístupu mají prospěch pouze pivovary. Právý opak je pravdou. Lezení ve velkých výškách je povětšinou nejnepříjemnější částí práce s monstrózní kocovinou. Jestliže si mistrovsky osvojíme umění fungovat za těchto podmínek, problém je vyřešen. Jinak znám též jako Pyševječův zákon, tento přístup má i další výhody. Hromadná destrukce mozkových buněk už předtím, než člověk dorazí do zóny smrti, ponechá menší pole působnosti pro nedostatek kyslíku, a po léta pěstovaný stav všeobecně špatného zdraví zajišťuje, že tělo nemůže být podmínkami nedostatku kyslíku, hraničícího s dušením, překvapeno. Trénink mozku je naneštěstí nákladný.

Abychom mohli zhodnotit tyto teorie, potřebovali jsme něco "to get high on". Protože jako jediná droga v množství dostačujícím pro vyvolávání patřičného /rozuměj dostatečně zdravě škodlivého/ účinku byla k dosažení pouze samotná Dhaulagiri, navštívili jsme Švýcary v našem sousedství, kteří měli dost předvídatosti na to, aby přišli druhou cestou a postavili si své městečko pár minut dolů po ledovci. Přišli sem vylézt severovýchodní hřeben, a my jsme z ministerstva získali povolení vyjednat s nimi o souhlas s aklimatizací na tomto hřebeni. Z pochopitelných důvodů nejprve poněkud neochotní přijali posleze naši přítomnost na svém hřebeni a my jsme jim za to velice vděční.

Náš plán byl podle nejlepší tradice jednoduchý. Umístíme dva úhledné kusy nylonu, které jsme si za tím účelem opatřili dale v Káthmandu, nahoru do severovýchodního sedla, a nazveme je "předsunutou základnou". To je vždy dobrý tah. Přítomnost 1. tábora při výstupu alpským stylem může působit rušivě. Za pomoci trochy představitivosti při používání nomenklatury lze ovšem získat poněkud více operačního prostoru. Odpočinkový a rekreační tábor, předsunutá základna na hoře atd. ... Z předsunuté základny podnikneme výstup do hřebeni nahoru, dokud nebude vzduch dostatečně řídký, abychom se mohli pokládat za fyzicky fit, pak už můžeme jen vyběhnout stěnu a jet zase domů.

Největší zásluhu na aklimatizaci měl ale život v základním táboře, s kuchyní rozpolcenou mezi Východní a Západní blok. Za období uvolňování napětí následoval čilý obchod, při kterém jsme spřádali plány proti našemu společnému nepříteli, obecně z horizontální statické polohy, s jedním okem zaměřeným na postup Švýcarů a druhým na lahev trešňovice. Jako by tomu náhoda chtěla, období statické aklimatizace skončilo přibližně v době, kdy se Švýcarům podařilo dobrodit se nahoru do sedla. Sedlo je špatným koncem hlušného ledopádu a dlouhého ledovcového údolí, ohraničeného lavinami. Je to široké a placaté místo, bez nějakých výrazných rysů, kde se v mlze může člověk potulovat hodiny a hledat star. Není třeba dodávat, že pokud jsme to neudělali my, nikdo si nepřinesl kompas. Snad díky našemu povznesení nad tradiční koncepci logistické pyramidy naše první okouzlení sedlem bylo dále oživeno všeobecným nadbytkem ovesných vloček a špaget a všeobecnou nepřítomností cukru a soli. V následujících týdnech byly podniknuty výstupy proti hřebeni dokud nebyl tým dost přivyklý rozhledu /v mém případě navíc travícím potížím a bolení hlavy/, prohlášen za téměř, skoro, možná dostatečně fit pro stěnu.

Stěnu jsme museli bojovat. V sedle večer před vyražením, v představě blížícímu, jsme vybalili i tak nepřeplněné batohy a vyházeli všechny možné nezbytné věci. Malíčko po půlnoci jsme se vyhrabali z našich pocukrovaných ledáren do noci plně čiré krásy, zalité měsíčním světlem a průzračné až na konec světa. Východní stěna, svatebně nastrojena pro tuto příležitost, byla modravá a chladná. Přes sedlo profukoval studený vítr. Bleskurychle jsme zalezli zase zpátky do stanů, zabalit zase znovu předtím vyházené věci. Pak jsme se v čtyřstupu ve stylu Divoká banda vydali dolů do sněhové pánve a dál amfiteátrům dozadu, hledat trasu našeho výstupu. Svítání nás zastihlo, jak marně čas na kompaktním skalním pilíři, pokoušeje se urychlit táhnutí tenkého ledového odštěpu,

kteří táhli příliš rychle, ale ne dost rychle. Pak jsme prorazili do plotny nad námi a razili si cestu vzhůru za neustálého kličkování žlábků a komínky a sněhových polí; tak to šlo po většinu následující doby. Polední přestávku na vaření jsme si užívali na malé skalní homoli, charakterem zcela vybočující ze stěny okolo. Vysoko na západě se objevily ubíhající bílé šmouhy. Uklidnili jsme sami sebe konstatováním "očekávané odpolední zhoršení" a pokračovali dál, dokud se na stěně nad námi nevytvoril kotel. Přiválila se bouře, vzhled se zatáhnul a začalo sněžit. Na stěnu nad námi napadaly akry toho svinstva a pak se to všechno začalo sypat nám na hlavu. Jako na povel vítr zesílil na prudkou nárazovou vichřici.

Úkryt jsme našli vpravo od hlavní spádové linie pod skalní stěnkou, která se ukázala jako nepostačující a neposkytovala v podstatě žádnou ochranu. Napůl zblblí jsme si po několika hodinách na tom samém místě uvědomili, že si stojíme na postelích. I po pečlivé úpravě jsme se k pocitu domova přiblížili jen velmi málo, protože led se drží na skale, zformované do tvarů připomínajících střechní tašky nebo dlaždice jen málo. Obě dvojky si vychutnaly mizernou noc, spekulující o předvídatosti Argentinců, kteří si ve čtyřiapadesátém udělali dům dynamitem, a o důmyslnosti Švýcarů, kteří si v padesátém osmém udělali platformy z postelových rámu, v obou případech adekvátní řešení obecného problému nocování na artmých svazích. Mizerná noc, ale při zpětném pohledu už ne tak špatná. Ta příští byla absolutní horor. Den začal OK, slunečným svítáním a nějaký čas vydržel s předchodnými obdobními modré oblohy, pak se ale zkalil do nevalné parodie na zimní dovolenou ve Skotsku. Večerní vyvrcholení zastihlo mě a Ludvíka nevědoucí co si počít vysoko v úseku nepříteli suchého, strného a křehkého ledu, v palbě sněhových lavinek, neschopné pokračovat nahoru a neochotné nechat se shodit dolů. Čtyřicet bídných zkřehlých minut na neohebných prstech. Pak najednou klid, který nám umožnil se pohnout a doškrábat se doprava do mixu, kde jsme doufali najít decentní nocleh. Nic, žádný led, žádná police, žádná postel, zase jen nezpevněný sníh a kompaktní skála. Makali jsme dlouho do noci, ale s hubeným výsledkem. Skončilo to tak, že René, Ludvík a já jsme sdělili jeden bivakový vak pro dva muže, v klaustrofobické atmosféře s nedostatkem kyslíku, v rozličných křečovitých a zmučených polohách. Nejvíce uprostřed omezený v pohybu a dusící se nylonem dostal jsem bezvadný nápad rozříznout pytel, abych se dostal ke vzduchu, ale naštěstí se mi nepodařilo najít nůž. Požádal jsem Reného, abym si půjčil jeho, ale nakonec se nám podařilo najít zip a pustit dovnitř čerstvý vzduch a nevyhnutelný poletující sníh. Luxus. Vojtek se mohl spolehout jen na vlastní úsilí, v nejistém posezu na drobném sněhu; napolo zhroucený ve smyčkách, s bivakovým pytle přetazeným přes hlavu a neschopný zalézt do spacáku, to všechno ve stěně zamečené větrem ženoucím prachový sníh.

Prchli jsme z místa při prvním znamení denního světla mezi nepřívětivými zástupy mraků a hrabali se vzhůru čerstvým sněhem do poměrného krytu zúvětrné strany velkého skalního pilíře vlevo od míst, kudy jsme museli lézt dál. Tady jsme uvařili a vstojeli jako první ranní cestující jsme omámeně srkali vlažný čaj. Pak jsme se hrabali dál a za posledních zbytků večerního světla jsme se konečně dostali ze stěny a doklopýtali mixem na místo bivaku pod velkým balvanem na hřebeni v plné síle větru.

Přípravy na vrchol začaly brzo. Většinu noci jsme vařili ve snaze obnovit vodní bilanci a venku z vaků jsme byli za svítání. Postup ale uvážnul. Stáli jsme na místě, kde kdysi ležela velká sněhová plotna a dívali jsme se zasmušile na její sestřenicí. Další mraky, valící se do linie zlomu nad námi nás nakonec přinutily obrátit po hřebeni dolů, kde čekal Cusang, zelf a paraffin.

Vrátili jsme se o týden později za příjemných, zaručeně přežitelných podmínek a dosáhli jsme vrcholku za modrého nebe a jasné viditelnosti, a pak jsme se vydali zpátky do Jomsonu čekat na nikoli nejspolehlivější leteckou společnost na světě.

Pozn.

Jedná se o jeden z nejvýznamnějších Himalájských prvovýstupů v r. 1980: V stěna Dhaulagiri 1 /8221m/, A. Mac Intyre - R. Ghilini - V. Kurtyka - L. Wilczyński.

Operace na kopci byly zahájeny 8. 4., výstup stěnou dokončen 8. 5., návrat po hřebeni zakončen výstupem na vrchol 18. 5.

Zmínovaný pokus v S stěně Grandes Jorasses byl na cestě Shroud direkt.

Revalvace šestého stupně

V alpinismu, podobně jako ve všech ostatních sportovních odvětvích, neudrží nikdy vrcholné výkony dlouho svou přední pozici. Stačí obvykle několik let, aby obtížná cesta přestala budit respekt, a její místo v čele převzala jiná, pokládaná ještě za náročnější. Období panování mýtů některých cest /a každá epocha ráda tvořila takové mýty/ jsou v historii tatranského horolezectví velmi výrazná. Byla to např. jižní stěna Zmrzlé věže /Zamarlej turni/, severní stěna Žabího koně, západní stěna Lomnického štítu, Orlovského cesta na Galerii Ganku, potom Czerczukova cesta na Malého Mlýnáře nebo, konečně ne tak dávno, "Hokejka". Tyto cesty, často zároveň s těžšími, ale méně známými současníky, odešly do rolí populárních, většinou horolezců současných výstupů.

Tento jev, nazývaný kdysi devalvací šestého stupně, má různé příčiny; stálý vzrůst fyzické kondice lezců je pouze jednou z nich, nikoli však jedinou, jak někteří tvrdí. Subjektivní ocenění obtížnosti je většinou vyšší při prvním průstupu než při opakování cesty známé, neskrývající tajemství. Kromě toho se cesta zlehčuje i objektivně-díky zanecháváním skobám. To se týká hlavně moderních cest, ale i pro klasické má neblahé důsledky. Mám dojem, že pokud lezeme v Tatrách s dolním jištěním, nemáme ani možnost ani potřebu oddělovat technickou obtížnost od rizika pádu, které jde s ní ruku v ruce. Není to nakonec otázka jen psychické odolnosti, vždyť zatlučení skoby vyžaduje často značného úsilí, zvláště v převisech. Na pomoc přicházejí nejrůznější technické novinky jako například skoby slitin CVM, které drží po několika úderech kladivem, a především vklíněnce.

Nepohrdněme nadále starými mistry proto, že jejich cesty se nám dnes zdají lehké. Kupczyk i Birkenmajer na západní stěně Lomnickáku vtoukli šest skob. Dnes jsme si již odvykli od takového stylu a nepřemlouváme nikoho k jeho křivení. Sporadické očišťování stěn od skob také věc neřeší. Domnívám se, že devalvace starých cest je specifické měřítko vývoje tatranského lezení, a je třeba se s ní vyrovnat. Dbejme jen toho, aby se nezvrhla v záležitost patologickou, jako např. na jižní hraně Mnicha, kde jacísi zámečníci umístili nýty, a jiní dokonce vytloukli chyt! Můžeme jim jen závidět vášnivou touhu, s jakou prahli vedrat se na vrcholky.

Nic nenaděláme s tím, že v letních Tatrách bude stále více gymnastiky a stále méně dobývání hor. Možnosti lezení nových cest jsou téměř vyčerpány, pokud ovšem budeme stále požadovat jakous takous logičnost. Naštěstí opravdu těžké podmínky můžeme najít v zimě. Spokojme se s tím, že letní Tatry budou propříště terémem tréninkovým, bezpečným. Ovšem bezpečný - to neznamená lehký. Je úkolem našeho pokolení vyvinout takový styl lezení, aby "krajně" nebylo jen prázdným slovem. Ten styl se už tvoří - dokladem toho jsou poslední dvě sezóny, kdy se zájem většiny tatranců výrazně přesunul na klasické cesty. Objevuje se znovu to, o čem věděli lezci již před dvaceti lety, a na co tatranzi konce let šedesátých časem zapomněli - že cena cesty je neporovnatelně větší, jestliže ji prostoupíme klasicky. Vývoj směřuje stále více k čistě klasickému lezení úseků i celých cest do nedávna technických. Toto tzv. "odskobování" je nejvýznamnějším počinem aktivity tatranců v posledních sezónách a právě ono ukazuje možnost /kromě nových prvovýstupů ve zbytcích panenského terénu/, jak se dostat z krize, kterou se stala devalvace staré klasické šestky. Množství "odskobování" je mnoho a každé léto vzhledem k tomu přináší s sebou neuvěřitelné výkony. Nedivme se ničemu - stačí si prohlédnout snímky amerických cest v Yosemitech, abychom si udělali přehled o tom, co vše může člověk dokázat, využívaje pouze přírodní chyty a stupy. Zanedlouho můžeme mít opět řadu extrémních výstupů na Mnicha a Kazalnici, je jen třeba, aby všichni přijali /a již s tím začali/ zásady klasických opakování výstupů již klasicky lezených. Samozřejmě nelze nikomu zabránit v tom, aby lezl tak, jak se mu líbí, ale v závislosti na způsobu lezení musí být rozdílné i ocenění sportovní hodnoty výstupu. Domnívám se, že zásady, o kterých hovořím, jsou celkově shodné s duchem staré tatranské tradice.

Co nazýváme klasickým způsobem? V případě kompletního odskobování máme dosud jednoznačné kritérium: Průstup je klasický, když lezec používá skoby výhradně pro jištění; to například znamená, že si do nich nesedá při odpočinku

a při eventuelních pádech rovněž neodpočívá více na laně. Obtížnější už je formulovat takové absolutní kritérium v poměru k cestám s úseky A 0, jejichž neklasickější způsob lezení může jistě záviset na počtu fixních skob. Takové situace jsou ale vcelku řídké.

Zvláštní věcí, kterou tento článek ovšem nemíní rozhodovat, je doplnění odpovídající stupnice obtížnosti. Zásadně je zde možno jít ve dvou směrech - buď snižovat hodnocení starých cest a rezervovat šestý stupeň pro aktuálně nejtěžší, nebo přijmout systém open-end zavedený v Americe a u nás následovaný ve cvičných terénech. Věřím ale, že problém stupnice je věc druhořadá a subjektivní, o kterou není třeba se přít.

Abyzklasičtování cest rychleji pronikalo do povědomí široké tatranské veřejnosti, doporučuji, aby informace tohoto typu se posílaly do Tatarníku. Proto na konec tohoto článku připojuji /překladový, nevyčerpávající/ seznam "odskobovaček" z okolí Mořského Oka a jeho nejbližšího sousedství. Je třeba říci, že většina těchto průstupů se provedla s minimem stálých skob.

Mengusovská Kazalnica. Již před r. 1960 do tatranské praxe náležel výstup cestou Lapiňského a Paszuchy; stejné tak odedávna klasické jsou průstupy cesty Berbeki a Gryczynského stěnou Kotle. Klasici prostoupili v září 1977 M. Koldziejczyk a J. Grudniewicz tzv. stěnkou s jedličkami na cestě Kielkowského. Stejně tak populární "Malczykovka" a varianty Z. Czyzewského a J. Jasińskiego jsou cesty čistě klasické. Cesta Heinrichova a Chrobákova s variantou nástupu byla překonána pomocí 4 /3?/ skob Z. Czyzewským a R. Malczykem v létě 1977. Cesta Kielkowského se dočkala klasického přečlenění v červenci 1978 /Z. Czyzewski a B. Strzelski/.

Styl překonání traverzu vzbuzuje sice výhrady, ale věřme, že bude co nejdříve napraven. Novou klasickou kombinací vylezli v červnu 1978 Z. Czyzewski a W. Poburka. Je to vlastně nová cesta, vystupující odspoda do "základny", dále jdoucí cestou Momatiukovou pod převisy, načež vychází /po přejití "Pajáků"/ narovnaným pilířem. Celek je jistě jednou z nejzajímavějších klasických cest v Tatrách.

Mnich. Již v šedesátých letech byl klasicky prostoupen traverz na cestě Stanislawského. Pěkná cesta Gryczynského a Szurka byla kompletně klasicky přečleněna v srpnu 1977. Od té doby měla několik dalších opakování, i když ne vždy klasických. Cestu Fereňského prošli klasicky /s několika pády/ Z. Czyzewski a W. Poburka v červenci 1978. Měla i jedno opakování bez pádů /T. Karolczak a K. Czarnecki/. Varianta Kosiňského měla klasický průstup již o rok dříve. Tzv. trhli na Hobrzaňského, jdoucí mezi cestami Fereňského a Lapiňského-Paszuchy, byla klasicky prostoupena Z. Czyzewským a W. Poburkou v červenci 1978; byla několikrát opakována. Tzv. skobovou hranu prošli klasicky J. Fijałkowski, E. Sosnowska a R. Pilch v červenci 1978 a po nich další dvě družstva.

Mniszek. Od r. 1974 je klasická direktissima. Tzv. Gierychova hrana je rovněž klasická a má daleko do extrémní obtížnosti.

Cubrynka. Čistě klasickými se staly v srpnu r. 1977 obě cesty. J. Wolfa na severozápadní stěně /Z. Czyzewski a K. Miodowicz/, dosud klasicky neopokované.

Žabí věž Mengusovská. Již v r. 1965 byla klasicky přečleněna cesta středem severní stěny.

Žabí Mnich. Všechny cesty na severozápadní stěně nižšího vrcholu jsou klasické.

Malý Mlýnář. V posledních letech byly klasicky prostoupeny následující cesty: tzv. Velký komín /A. Machnik a K. Pankiewicz v r. 1973/, cesta Skorky a druhů /Z. Czyzewski a Z. Kacuga v r. 1976/ a tzv. Slezský pilíř /Z. Czyzewski a W. Janowski v r. 1978/.

Galerie Ganku. Cesty Studničkova a Lapiňského-Paszuchy byly prostoupeny čistě klasicky v sedmdesátých letech.

Zmrzlá věž. Obě hrany byly odskobovány v srpnu 1978, pravá T. Skrzyszowským a R. Malczykem, levá T. Karolczakem a K. Czarneckým.

Pro kolegy prahnoucí po krásné scénérii uvádím rovněž celkové klasickou cestu Malczykova a Labedzkého na Raptovické Turni. Bylo by jen třeba, aby i v Západních Tatrách směřovalo lezení rovněž ke klasickým průstupům.

O klasickém horolezectví

ANDRZEJ MACHNIK / Přeložil Dalimil Kotas

V posledních letech prožíváme v Tatrách opravdovou renezanci klasického lezení. Postupného úspěchu v této oblasti bylo dosaženo vlivem ideologické práce, ale také díky častému nedostatku shody v detailech a částech cest, a tedy kategorizaci výstupů, což vedlo a stále vede k obtížím při porovnání jednotlivých výsledků a při jejich hodnocení.

Co tedy nazýváme klasickým prístupem?

V příručce "Alpinismus" čteme na str. 86, že tzv. klasické horolezectví spočívá ve využití výlučně přírodních nerovností terénu a všechny pomůcky užívané horolezci slouží jedině k vzájemnému zajištění. Adam Smólski /T. 4/78, str. 146/ tvrdí, že přelez je klasický, pokud prvolezec využívá skoby pouze pro jištění, bez např. vyvěšování pro odpočinek a při eventuelních pádech rovněž neodpočívá visíc v laně.

Z praxe je vidět, že jistá úchylnka od těchto regulí, více méně legální, nachází stále použití, zvláště při překonávání nových cest nebo později při jejich opakování. Různého rozdělení metod usnadňujících klasický přístup skalních partii se chytili také severoameričtí lezci, určující nyní tón klasického lezení. Tímto problémem se zabýval např. Tom Higgins v článku "Scrutinizing the brave new world" /Mountain č. 53/, který rozlišuje čtyři hlavní "způsoby" vystupující v různých obměnách a variantách.

I. Předchozí zajištění /pre-protection/. Vystupují tu dvě či vlastně tři varianty:

1. Zakládání jištění ze slanění před prvním prístupem cesty.
- 2a. Především přístup úseku pomocí umělých pomůcek a jeho následné bezprostřední "očistění" s využitím osazených jistících bodů /aid-free climbing/.
- 2b. "Očistění" úseku překonaného dosud pomocí umělých pomůcek s využitím ve skále již osazených jistících prostředků.

II. Předchozí prohlídka /previewing/. Je praktikována ve dvou obměnách:

1. Ujasňování trasy výstupu ze slanění a obhlídka nebo zkoušení kroků v nejtěžších úsecích. Občas to bývá spojeno s očistěním spár a odstraněním vegetace.
2. Nová cesta je nejprve prostoupena s horním jištěním.

III. Narušování skály /doctoring/. Hloubení chytů a stupňů nebo působení jiných fyzických změn ve skále.

IV. Obléhání /sieging/. Překonávání cesty se dělí na delší, často mnohadenní časové úseky. Rozlišujeme tři metody:

1. "Yo-yoing" /název pochází od předválečné "hračky pro dospělé"/. Prvovýstupce leze až do vyčerpání sil, poté spadne, odpočívá, vyšplhá po laně k nejvyššímu jistíci bodu a pokračuje v lezení. Tato strategie šetří síly při osazování četných jištění. Má ještě dvě varianty:
a/ pokračuje též lezec
b/ dochází ke změně ve vedení
2. Pro šetření sil na dlouhých klasických cestách jeden nebo více členů spolu stoupá na mnohých úsecích po laně za pomoci šplhadel. V nejběžnější verzi, v družstvu dvou lezců, každý překonává polovinu cesty. V krajním případě tzv. "gang-bang-brigade" šplhá často mnohý úsek, který by nezdolal ani v ideálních podmínkách, a který prostoupí pouze nejlepší z družstva.
3. Překonávání jednotlivých obtížných partii s horním jištěním.

Myslím, že při tomto systematizování je možno rovněž charakterizovat způsoby klasického lezení praktikované u nás. Je nutno připomenout, že zde není řeč o chytání se skob, stoupání na ně, visení v žebříčkách a smyčkách. Jsou to způsoby, které náležejí do kategorie umělých pomůcek. Je rovněž vidět, že nejběžnějším způsobem klasického přístupu je přístup dokončený od začátku bez pádu a s postupem druhého bez pomoci lana a osazených zajišťovacích bodů. Vždyť i pád

je aktivním využitím zajištění, a proto ulehčením typu II /previewing/ a IV. 1 /"yo-yoing"/.

V posledních letech u nás získalo popularitu tzv. očistěvaní cest. Při dostatečném množství starých skob jde o variantu I. 2b /pre-protection/. Při velkém množství prístupů se nad to objevuje celá řada jiných usnadnění a variant. Velmi často je praktikován "yo-yoing" a také výstup druhého po laně. První vyplývá z toho, že překonávaný úsek je často ležen na hranici lezcových možností, druhé zas z časté disproporce schopností lezeckého družstva, kdy druhý není schopen opakovat výkon prvního. Během překonávání tzv. "cesty mezi pilíři" v severní stěně Mnicha byla použita modifikace stylu yo-yoing, počítající s uvolněním lana ze všech jistících bodů po eventuelním pádu prvolezce.

Jde-li o to, jak ke klasickému lezení přišli naši otcové a dědové, je třeba potvrdit, že nepohrdli spolehlivými způsoby ulehčení přístupu klasických cest. Častou metodou bylo víceetapové dobývání stěny /var. IV /obléhání/, nejspíše byla cesta prohlížena proslaněním z vrcholu /II /prohlídka cesty/. Podívejme se, jak překonával zapadlá stěnu Lomnického štítu Wincenty Birkenmajer:

"... V traverzu - stop. Konec nadějí... Upravím ale spoň dva mizerné chyty... povylezu tři metry, vyrobím kladivem stupínek pro levou nohu... Drobné vřezství; už nepotřebuji stoupat na skobu... Po odpočinku pokračuji v útoku. Stoupám tak vysoko jako on, ale taky se vracím. Pouze o něco bezpečněji a lehčeji - díky vykutananému stupínku... Nade mnou jsou znovu dvě spáry, nalevo od nich malá ostrá hranka. Vytloukám do ní znovu stupínek dva metry nad spodním..."

Spolulezec Wiesława Stanisławského lezl v severní stěně Malého Kežmarského štítu takto: "Stál tam na jedné noze velmi dlouho a dloubal palcem chvilu v levé, chvilu v pravé stěně komína, což mělo znamenat, že dělá chyty a stupy... Wirek a já šplháme po laně... Trojka na Malém Kežmarském používala více způsobů IV. 2, Birkenmajer zase způsob III /doctoring/. Jak tvrdí starší tatránci, podobným způsobem se ulehčoval postup také při předválečném přelezu tzv. hrauy klasického Mnicha vbjřením kamenů do těžkých spár.

Adam Smólski v závěru svého článku "Revalvace šestého stupně" udává provizorní přehled očistěných cest v okolí Mořského Oka. Chtěl bych k nim přiložit několik dalších a také pár informací o tom, jakým způsobem byly některé z nich očistěny a přelezeny. Po ustálení názoru, které metody jsou méně a které více čisté, by měli kolegové tatránci přiležitostně opravit práci svých předchůdců.

Kazalnica Mengusovská. Malozykova cesta je obecně čisté klasická. Chrobakova a Heinrichova mají čtyři místa A 0 a taky mnoho stálých skob, často se smyčkami; při přelezech se praktikuje na některých úsecích způsob IV. 3. Kielkovského cesta stále vykazuje dlouhé úseky A a taky množství starých skob. Kombinace cest Momatiuka a "Pavouků" a taky "Pilíř" je cesta čisté klasická, ovšem při prvním očistění šplhal druhý v těžkých úsecích po laně.

Mnich. Gryczynského a Szurkova cesta byly "očistěny" různými způsoby a je obecně překonávána čisté klasicky. Ferenského cesta má hodně starých skob a "očistěna" je stylem IV. 1. /yo-yoing/. Stejným způsobem byla zdolána taky Hlubzanského spára, překonaná vlastně klasicky, při malém množství starých skob.

Mníšek. Direttissima je čisté klasická, má ale množství starých skob.

Žalí věž mengusovská. Její prostředek je cesta čisté klasická, přestože má hodně skob.

Malý Mlynář. Velký komín byl "očistěn" a je překonávan klasicky, při minimálním množství starých skob. Klasická je rovněž cesta Skorkova, podobně jako pilíř Slazakův /málo stálých skob/.

Zamarla Turnia. "Hetschova hrana" očistěna metodou IV. 1. /yo-yoing, 1 pád/ při značném množství stálých skob; "Heinrichova hrana" klasická není /A0/.

Základy horolezecké zdravotvědy II.

MUDr. IVAN ROTMAN

2. Ošetření ran a zástava krvácení

Úrazovým porušením souvislosti kůže, sliznic nebo některého orgánu vznikají r **á** n **y**.

Podle způsobu vzniku rozeznáváme rány

1. řezné, vznikající tahem a tlakem ostrého předmětu,
2. sečné, vznikající dopadem ostrého předmětu,
3. bodné, vznikající vniknutím špičatého předmětu,
4. tržné, vznikající natržením účinkem tahu,
5. zhmožděné, vznikající tlakem tupého předmětu nebo nárazem na nerovný předmět,
6. tržné zhmožděné, vznikající tahem a tlakem,
7. střelné a
8. kousnutí.

Z hlediska znečištění může jít o rány aseptické, tj. čisté, bez choroboplodných zárodků, infikované buď při úrazu nebo později, otrávené zvířecími nebo chemickými jedy. Z řezných ran se při úrazu vniklé choroboplodné zárodky zpravidla vyplaví déletrvajícími krvácením, naopak u bodných, tržných a zhmožděných ran je riziko infekce nepoměrně vyšší.

Hojení ran je fyziologický proces úpravy poraněných tkání. V počáteční fázi je rána vyplněna krevní sraženinou, která zastaví krvácení. Pak nastane rozšíření cév, které se projeví místním zčervenáním, oteplením kůže a mírným otokem, který je pro hojení příznivý. Z cév unikají do poraněné oblasti bílé krvinky, které rozrušují a odstraňují mrtvé bunky. Po vyčištění rány se tvoří vazivová tkáň a z okrajů rány přerůstá kožní kryt. Výsledkem hojení je různě rozsáhlá jizva. Celý proces hojení trvá nejméně 5 až 10 dní, pokud nenastanou komplikace.

Hojení ran zhoršuje infekce, přítomnost cizího tělesa, krvácení, nedostatečná výživa, nedostatek vitamínů a nedostatek tělesného klidu.

Charakteristické znaky každé rány jsou **krvácení, bolest a ztráta tkáň**. Rána ohrožuje zraněného především ztrátou krve, šokem a infekcí. Je tedy nutné splnit při provizorním ošetření rány tři podmínky:

1. zastavit krvácení, tj. zabránit krevní ztrátě a šoku,
2. zabránit vniknutí infekce do rány,
3. znehybnit poraněnou část těla ke zmírnění krvácení, bolesti a k zajištění klidu pro hojení.

KRVÁČENÍ A ZÁSTAVA KRVÁČENÍ

V zásadě rozeznáváme krvácení zevní, tj. z ran a z přirozených tělesných otvorů a krvácení vnitřní. Podle charakteru krvácení se může jednat o krvácení vlásečnicové, žilní, tepenné nebo smíšené (u většiny úrazů je krvácení smíšené).

Při vlásečnicovém krvácení krev pomalu prosakuje tkáň a zpravidla ji lze snadno zastavit krycím obvazem, tj. vlastním ošetřením rány. Žilní krvácení je charakterizováno tím, že krev vytéká z rány plynulým proudem a má tmavočervenou barvu. Zastavíme je stlačením obou konců žíly tlakovým obvazem. Zatímco jeden konec žíly krvácí, druhý saje vzduch a mohlo by dojít ke vzduchovému vstupu do plicního oběhu. Jde-li o končetinu, zvedneme ji do výše a odstraníme tísnící částí oděvu, protože městnání krve zvyšuje krvácení. Žilní krvácení spolehlivě zastaví tlakový obvaz (viz dále). Tepenné krvácení se vyznačuje vystřikováním jasně červené krve v intervalech srdeční činnosti, tj. rytmicky s tepem. Při silném krvácení dochází v poměrně krátké době k velké ztrátě krve a pokud není včas a účinně poskytnuta první pomoc, nastane smrt vykrvácením.

V praxi se při první pomoci nesmíme zdržovat rozlišováním druhu (původu) krvácení; např. při rozsáhlém sedření kůže jde o krvácení vlásečnicové, rozsah krevní ztráty však může být značný a přitom lze takové krvácení zastavit snadno obvazem. Při prudkém krvácení je nutné okamžité stlačení krvácející rány rukou nebo prsty bez ohledu na nebezpečí zanesení infekce do rány. Živý infikovaný je rozhodně lepší než sterilní mrtvola. Tepenná krvácení se musí ošetřovat zásadně vleže, jen výjimečně vsedě.

Množství krve v organismu tvoří 7 až 9 % tělesné hmotnosti, tj. přibližně 4,5 litru u dospělého člověka (65 až 70 ml krve na 1 kg tělesné hmotnosti). Zdravý organismus může snést ztrátu až 20 % objemu krve, tj. asi 1000 ml. Při ztrátě větší než 30 % celkového množství (více než 1500 ml) se rozvíjí šok, který však může vzniknout i při ztrátě mnohem menší. Náhlá ztráta 35 až 50 % krve je bez léčení smrtelná. Krevní objem, který je pro zachování oběhu důležitější než vlastní počet červených krvinek, se doplňuje nejrychleji. Při ztrátě 500 ml krve se objem doplní za 12 až 24 hodin, 1 litr za 2 až 3 dny, bílkoviny krevní plazmy za 4 až 5 dní a krvinky za 6 až 8 týdnů. Ztrátu krve

do 15 % vyrovná organismus snadno bez jakékoli další léčby.

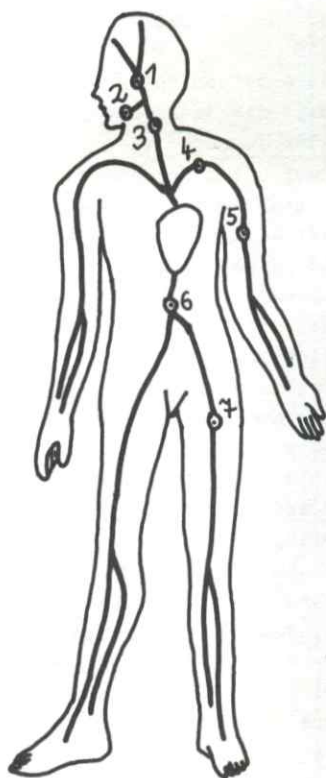
Rychle a přitom nejuvhodněji se zastaví tepenné krvácení, stiskne-li zachránce prstem přírodní tepnu. Přitom je nutné vědět, že

1. tepna musí být stisknuta v přírodní části před ránou, tj. mezi ránou a srdcem,
2. stisknutí tepny je účinné jen tehdy, děje-li se proti tvrdé podložce, tj. kosti, a určitou silou, nejlépe palcem,
3. je nutné znát na lidském těle místa vhodná pro úspěšné stisknutí tepen, tzv. t l a k o v é b o d y. Tato místa, kde tepny probíhají blízko povrchu kůže nad kostním podkladem, lze snadno vyhledat a zapamatovat si je podle průkazu tepu na vlastním těle. Při stavění krvácení však tepnu v tlakovém bodu nikdy nehledáme - nepodaří-li se během několika sekund prudké krvácení zastavit, je nutné stisknout tepnu přímo v ráně, aby nedošlo ke zbytečné ztrátě krve.
4. Tento způsob zástavy krvácení se používá při krvácení ze všech tepen na hlavě a na končetinách, ne však při krvácení z krční a podklíčkové tepny, kde je nutné stlačit tepnu přímo v ráně.

Zde lze vzpomenout 20 let starý případ, kdy si horolezec po pádu při sestupu strmým sněhovým žlebem přeřízl nabroušeným cepínem podklíčkovou tepnu. K úrazu došlo při brzdění pádu cepínem. "Zaškrčení rány" tlakovým obvazem přes přiloženou krytku od objektivu fotoaparátu, tedy nesprávně s použitím tvrdého předmětu (viz dále), nemohlo krvácení zastavit. Jedinou možností při takovém zranění je stlačení tepny prsty přímo v ráně, jinak dojde k vykrvácení během dvou až tří minut.

Kdy a který tlakový bod stisknout:

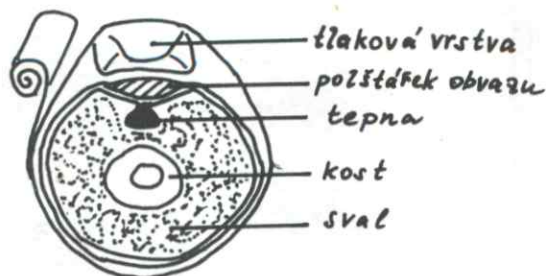
1. Spánkový - při krvácení z vlasové části hlavy a horní třetiny čela. Nachází se na tváři, těsně před zvukovodem.
2. Lící - při krvácení z obličeje. Nachází se na horním okraji dolní čelisti ve středu vzdálenosti mezi bradou a úhlem dolní čelisti.
3. Krční - při prudkém krvácení z ústní dutiny, horní části krku a prakticky na celé hlavě. Nachází se mezi hrtanem a kývačem, na rozhraní dolní a střední třetiny krku. Tlak provádíme u ležícího směrem dovnitř a dolů proti krční páteři, pouze na jedné straně. Pokud však dojde přitom k bezvědomí, stlačíme přímo krvácející ránu a povolíme tlak na krkavici. Zlepší-li se stav vědomí postiženého, je to příznakem, že jedna krkavice nestačila k dostatečnému krevnímu zásobení mozku.
4. Podklíčkový - při krvácení z okolí ramenního kloubu, podpaždí a horní třetiny paže. Nachází se za klíční kostí, asi v její polovině. U ležícího zraněného zanoříme za klíční kost dva prsty, tlačíme je dolů a dovnitř, druhou rukou prsty přitlačujeme.
5. Pažní - při krvácení z horní končetiny. Nachází se mezi dvěma trojhlavým svalem pažním, na vnitřní straně paže, na rozhraní její horní a střední třetiny. Zraněný leží, končetina je zdvíhena.
6. Břišní - při krvácení z dolní poloviny břicha, třísel, horní části stehen a při prudkém krvácení z rodidel. Stlačíme pěsti břišní aortu v místě pupku proti páteři. Zraněného je nutné uložit na tvrdou podložku, dostatečně mu podložit dolní končetiny ohnuté v kolenou a kyčlích a lehce podložit hrudník.
7. Stehenní - při krvácení z dolní končetiny. Nalézá se na vnitřní straně stehna, pod rozhraním střední a vnitřní třetiny tříselného vazy. Tlačíme směrem navěnek a dolů.

Krvácí-li rána po stisknutí tlakového bodu dále, je to buď známkou nedostatečného tlaku nebo nevhodného místa stlačování a směru tlaku.

Tento způsob krvácení je třeba vyhradit pro zkušenější; nezkušení by tím mohli ztratit cenné sekundy a je pro ně výhodnější, stlačí-li krvácející tepnu přímo v ráně.

S výjimkou kořenů končetin stavíme každé velké krvácení zásadně tlakovým obvazem, který zhotovíme tak, že přes sterilní vrstvu, zakrývající ránu, položíme minimálně 2 cm vysokou vrstvu dobře stlačitelného materiálu, např. stočené obinadlo nebo kapesník. Tuto tlakovou vrstvu pevně přitáhneme k ráně obinadlem nebo improvizací. Před přiložením tlakového obvazu na končetině je nutné končetinu zvednout do výše. Do tlakové vrstvy nepatří pevné nestlačitelné předměty (mince, dřevo, kámen apod.). Pravidelně kontrolujeme, zda obvazem neprosakuje krev. Tlakový obvaz je univerzální prostředek, který zastaví žilní a většinu tepenných krvácení. Může být přiložen neomezeně dlouho a zraněného nepoškozuje.

Nedaří-li se život ohrožující krvácení zastavit tlakovým obvazem, musíme použít nouzového způsobu stavění krvácení - zaškrcení krvácející končetiny š k r t i d l e m. I správný technický způsob zaškrcení může vést k řadě komplikací. Škrtidlo hmoždí tkáň, přičemž největší nebezpečí hrozí nervům a cévám. Zaškrcené tkáň jsou zbaveny přívodu kyslíku a odumírají po přibližně 2 až 3 hodinovém zaškrcení. Jsou vhodnou půdou pro množení bakterií tetanu, plynatě sněti aj. Následkem nedostatku kyslíku a znemožnění odplavování odpadových látek produktů látkové přeměny se ve tkáních hromadí kyselé látky, které po uvolnění škrtidla zaplaví organismus a podstatně urychlí vývoj šoku.

V každém případě použijeme škrtidla v následujících situacích:

1. při úrazové amputaci končetiny nebo její části, kdy nelze již nic poškodit,
2. při rozdrčení končetiny s prudkým tepenným krvácením,
3. při otevřené zlomenině s tepenným krvácením,
4. u otrávených ran,
5. při tepenném krvácení a současném cizím tělesu v ráně,
6. při nedostatečném počtu zachránců, kteří by mohli bez přerušení stlačovat přívodnou tepnu a kontrolovat postiženého, např. zachránce je sám a musí zajistit křísení nebo přivolání odborné pomoci, při hromadných neštěstích, namáhavém transportu apod.

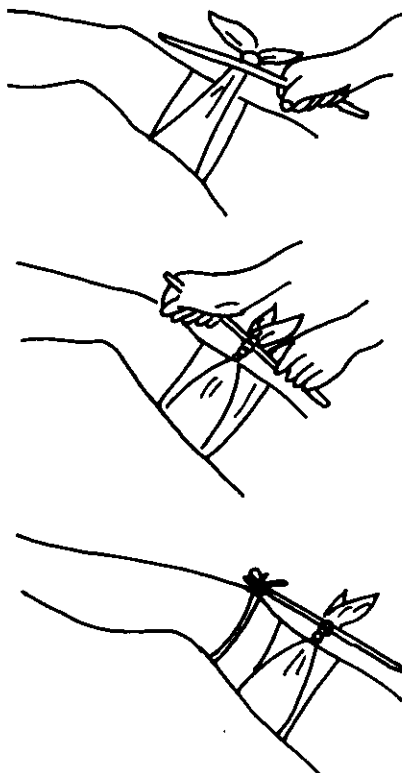
Technika přiložení škrtidla:

1. Žádná škrtidla, s výjimkou nafukovacích manžet, se nesmějí přikládat přímo na kůži. Dávají se přes oděv, nebo se kůže chrání vatou nebo tím, co je po ruce.
2. Zásadně se používají škrtidla z pružného (pryžového) materiálu - pokud jsou po ruce. U nás se nejčastěji používá gumové obinadlo, které se přikládá od počátku co nejvíce napjaté a zatahuje se pod neustálým tahem. Rovněž náhražky mají být, pokud možno z gumového materiálu, jako jsou hadice, podvazky, šle apod.

Není-li k dispozici pružné škrtidlo, improviuje se pomocí nepružného materiálu. Nejvhodnější je zdravotnický šátek, ale lze použít

různých částí oděvu, punčochy, rukávy apod. Musí být dostatečně široké, nejméně 5 cm. Zatahují se roubkem, který je nutné po zastavení krvácení dobře zajistit.

3. Škrtidlo přikládáme na zvednuté končetině, nejprve co nejbližší k ráně. Je-li v tomto místě neúčinné, jak tomu často bývá na předloktí a bérce, kde jsou dvě kosti vedle sebe, přiložíme škrtidlo v místě odpovídajícím tlakovému bodu. Při správném přiložení škrtidla rána přestane krváčet a zaškrcená končetina je bledá. Při nesprávném přiložení se stlačí jen žilní oběh, končetina je fialová a rána krvácí více.
4. Je výhodné podložit každé škrtidlo v tlakovém bodu vyšší vrstvou pružného materiálu, např. stočeným obinadlem.
5. Škrtidlo nesmíme nikdy přiložit těsně nad loket nebo těsně pod koleno, kde by tlačilo nechráněné nervy přímo na kost a způsobilo ochrnutí.
6. Na dobře viditelném místě přiložíme zprávu s přesným časem přiložení škrtidla (hodina a minuta).
7. Zaškrcenou končetinu znehybníme.
8. Je-li zřejmé, že se zraněný nedostane do dvou hodin k odbornému ošetření, musí se znehybněná zaškrcená část těla ochlazovat studenými obklady vyměňovanými v pětiminutových intervalech nebo přikládáním ledu. V zimě bráníme ztrátám tepla, ale zaškrcenou část těla nezahříváme.

Před definitivním chirurgickým ošetřením účinně přiložené škrtidlo zásadně nepovolujeme, došlo by totiž k urychlení vývoje šoku, jednak

z další ztráty krve, jednak z náhlého vyplavení škodlivých látek ze tkání postižených nedostatkem kyslíku.

Dříve se učilo, že má být škrtidlo každých 40 minut na několik sekund uvolněno a pak zase zataženo, a to v případech, kdy se předpokládá transport k odbornému chirurgickému ošetření delší než 2 hodiny. Dnešní zákaz povolování přiloženého škrtidla je založen na předpokladu, že při husté síti zdravotnických zařízení se postižený dostane vždy včas k odbornému ošetření, tj. do dvou hodin. Je sice pravda, že situace ve velehorách se od civilního života podstatně odlišují, avšak laik se v žádném případě nemůže dovolit riskovat další ztráty krve při povolování škrtidla již z toho důvodu, že není schopen šok ze ztráty krve účinně léčit. Řešením je pouze řádné lékařské zabezpečení všech výprav do velehor.

P o s t u p při první pomoci při prudkém zevním krvácení z ran lze shrnout takto:

1. ránu, ze které stříká krev, stlačíme ihned prsty, případně stiskneme přírodnou tepnu v tlakovém bodu a končetinu držíme ve výšce - tím získáme čas k dalšímu postupu. Jde-li o zjevnou zlomeninu, končetinu nezvedáme.
2. Opatříme si pomůcku k dočasnému krátkodobému zaškrcení končetiny, aniž bychom povolili tlak na tepnu a tuto pomůcku přiložíme blízko nad ránu; je-li neúčinná, přiložíme ji tam, kde je tepna nejenáze přístupna tlaku, tj. v tlakovém bodu.
3. Po zastavení krvácení přiložíme tlakový obvaz, pak zaškrcení povolíme. Není-li tlakový obvaz účinný, je nutné ponechat končetinu zaškrcenou.
4. Po zastavení krvácení ošetříme ránu, zraněnou část těla znehybníme a zahájíme protišoková opatření.

Kromě krvácení z ran se můžeme setkat při úrazech a některých onemocněních s dalším typem zevního krvácení - s krvácením z t ě l e s - n ý c h o t v o r ů .

Při krvácení z nosu posadíme postiženého (je-li při vědomí) s podepřenou a lehce předkloněnou hlavou. Zatímco zraněný dýchá ústy, pevně stiskneme nosní křídla palcem a ukazovákem k sobě na dobu asi pěti minut. Na zátylek přiložíme studený obklad. Při bezvědomí úrazového původu, může jít o zlomeninu spodiny lebni, přiložíme o d s á v a - o í o b v a z : vrstvu sterilního mulu, přes ni dostatečně vysokou vrstvu nestlačené vaty, kterou připevníme obinadlem nebo náplastí. V žádném případě nos neucpáváme ani nevyplachujeme. Bezvědomého uložíme do stabilizované polohy tak, aby si odsaovací obvaz nestlačoval.

Krvácení z ucha úrazového původu je zpravidla příznakem zlomeniny spodiny lebni. Přiložíme odsávací obvaz (viz výše) a uložíme postiženého na stranu krvácejícího zvukovodu.

Při krvácení z úst zajistíme takovou polohu, aby krev volně odtékala z dutiny ústní. Při vědomí ho posadíme s předkloněnou hlavou, při bezvědomí uložíme na břicho a podložíme čelo a hrudník v úrovni ramen. Přikládáme studené obklady na týlní krajinu. Jde-li pouze o krvácení z dásní a jazyka, stačí výplach úst 3 % roztokem peroxidu vodíku anebo čistou studenou vodou. Krvácení po vyražení nebo vytržení zubu zastavíme tak, že do zubního lůžka vložíme tampón čistého mulu, který necháme postiženému asi na 20 minut skousnout. Tampón nesmíme odstraňovat násilím, vyčkáme, až se uvolní sám. Výplachy úst jsou nevhodné, neboť krvácení zvětšují a prodlužují. S dalším přijímaním potravy vyčkáme asi 4 hodiny. Neustane-li krvácení do dvou hodin, zajistíme lékařské ošetření.

Krvácení z plic (z dýchacích cest) se projevuje vykašláváním jasně červené, někdy zpěněné krve a dušností. Postiženého uložíme do polohy v polosedě s podloženými zády, na hrudník přikládáme studené obklady a každých 10 minut je vyměňujeme. Transportujeme jej v této poloze, nedovolujeme pohyb ani mluvení. Při hrozivém chrlení krve uložíme na bok s dostatečným podložením dolní části hrudníku, aby krev volně odtékala z dýchacích cest. Zajistíme rychlý a šetrný transport.

Při krvácení z trávicího ústrojí postižený zvrací tmavě červenou až načernalou krev (lze ji přirovnat k sedlině z černé kávy) nebo odchází dehtově černá stolice. Nejčastější příčinou tohoto krvácení je vředová choroba žaludku nebo dvanácterníku. Nemocného uložíme v polosedě s podloženými a pokrčenými koleny; při prudkém zvracení do polohy na boku. Nepodáváme žádné tekutiny a na krajinu žaludku přiložíme studený obklad. Zajistíme rychlý a šetrný transport.

Při krvácení z konečníku je buď stolice smíšená s krvavými hleny nebo odchází tmavá krev. Mazlavá, řídká, lakově černá stolice je příznakem krvácení z vyšších úseků zažívacího traktu (viz výše). Jasně červená krev svědčí o krvácení z konečného úseku tlustého střeva anebo z hemeroidů v oblasti konečníku. Postiženého položíme na záda, podložíme mu dolní končetiny, na krajinu hráze a konečníku přiložíme vrstvu mulu nebo vaty. Vždy je nutné odborné vyšetření.

Krvácení při močení se vyskytuje u úrazů močového měchýře nebo ledvin. Zraněného uložíme na záda s pokrčenými a podloženými dolními končetinami a přikládáme studené obklady na podbřišek.

Při prudkém krvácení z rodidel, např. po porodu, které bezprostředně ohrožuje ženu vykrvácením, stlačíme pěstí břišní srdečnicí v místě pupku proti páteři. Při menším krvácení uložíme ženu na znak a podložíme pánev asi o 25 cm. Rodidla zakryjeme sterilním mulem a vysokou vrstvou vaty nebo buničiny. Na podbřišek přiložíme vak s ledem anebo alespoň studený obklad a postiženou urychleně transportujeme k lékaři.

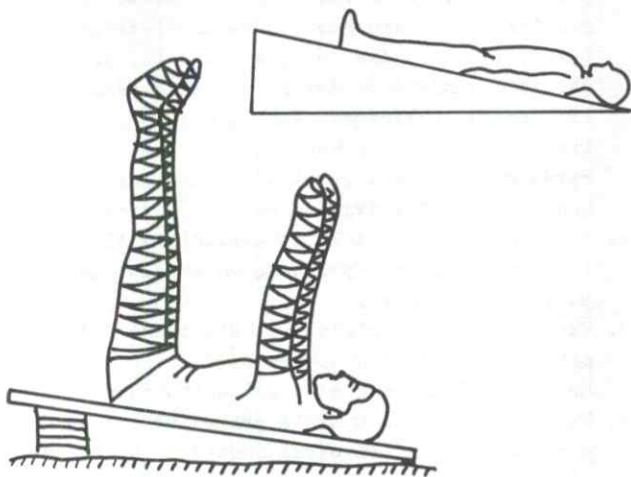
Vnitřní krvácení patří mezi nejzávažnější a nejzákladnější, protože alarmující příznak - krev - chybí. Jde o krvácení do těles-

ných dutin, nejčastěji do dutiny břišní při roztržení jater, sleziny nebo ledviny, anebo do dutiny hrudní. Krvácení do dutiny lebeční je provázeno bezvědomím. Patří sem i krvácení mezi vrstvy měkkých tkání při zlomeninách, které bývá velkého rozsahu. Vnitřní krvácení, stejně jako každé větší zevní krvácení, vede k velké ztrátě krve a projevuje se šokem (viz dále). Při první pomoci je nejsme schopni zastavit a jsme odkázáni na provádění protišokových opatření.

Po prozatímním zastavení krvácení je nutné sledovat celkové příznaky způsobené velkou ztrátou krve, tj. příznaky š o k u. Podle množství ztracené krve se tyto příznaky projevují únavou, zíváním, slabostí, potácením, studeným potem, mdlobou, ztrátou vědomí, případně křečemi, samovolným odcházením moči a stolice, dušením a smrtí. Tep se zrychluje, stává se nitkovitým, později špatně hmatným, až nakonec vymizí. K nejdůležitějším příznakům rozvíjejícího se šoku patří bledá, studená, zpcená kůže a zrychlený tep.

V rámci první pomoci provádíme tato protišoková opatření:

1. Dokonale zastavíme krvácení, pokud možno bez škrtidel.
2. Zraněného uložíme do protišokové polohy: šikmo se sníženou hlavou v úhlu 15 stupňů; při mozko-lebečním poranění do vodorovné polohy naznak se zvýšenými dolními končetinami. Při vyvinutém šoku zvedneme dolní končetiny kolmo k tělu (nekrvavá autotransfúze), ještě účinnější je jejich zaškrcení v podpažích a tříselech nebo pevné ovinutí obinadly od špiček prstů až do podpaží a do třísel.

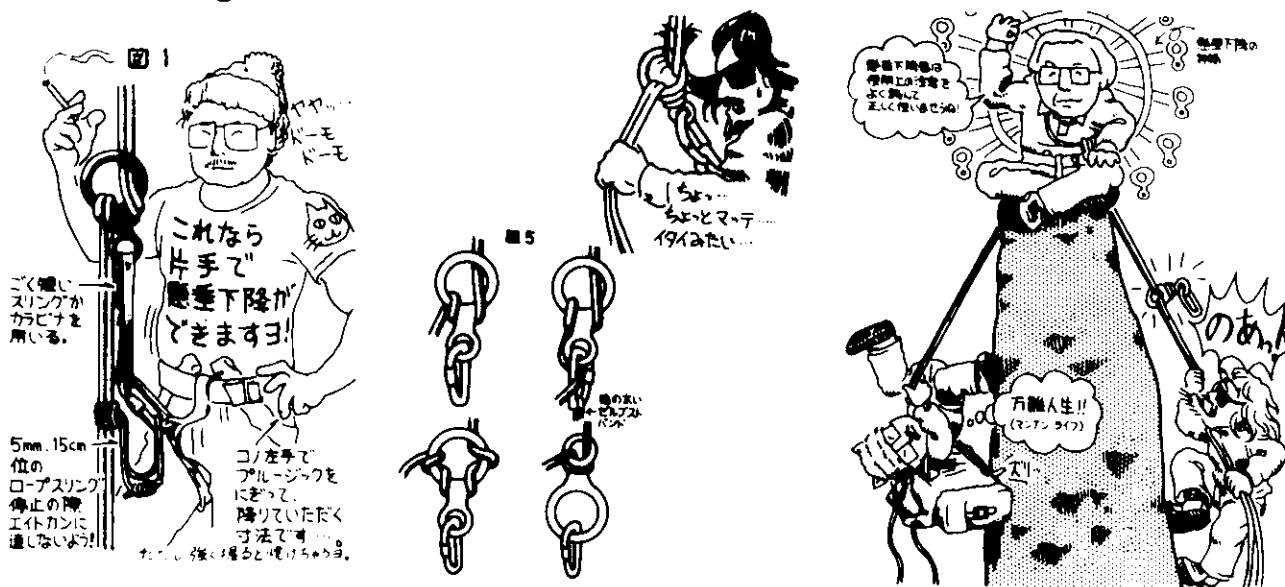
3. Bráníme prochlazení, ale zraněného nezahříváme.
4. Uklidníme zraněného a zajistíme klid v okolí.
5. Žízeň tišíme vyplachováním úst, pokud je postižený při vědomí; při rozvinutém šoku otíráme ústa a obličej vlhkou rouškou a pít nedáváme.
6. Bolest tišíme ošetřením a znehybněním zraněných částí těla, při vědomí lze podat 1 až 2 tablety léku proti bolesti, pokud se nejedná o rozvinutý šok, při kterém se léky podané ústy nevstřebávají.

Podrobně bude šok probrán ve 3. kapitole.

Úrazy při slaňování

MUDr. IVAN ROTMAN

ilustrace přetiskujeme z japonského časopisu Climbing Journal jako ukázkou, že i tam mají stejné problémy ...

V posledních třech letech byl v horolezectví zaznamenán výrazný vzestup počtu úrazů při slaňování. Zatímco v letech 1972 až 1979 docházelo při slaňování průměrně k 1,5 úrazu ročně, stoupl počet nehod v roce 1980 na 4, v roce 1981 na 9 a v roce 1982 došlo k 5 nehodám. Přestože nehody při slaňování činí jen 30 z 521 úrazů v letech 1972 až 1982, tj. 5,8 %, jde o velmi závažné úrazy. Ke každému sedmému smrtelnému úrazu v horolezectví došlo právě při slaňování. V tabulce jsou uvedeny úrazy, ke kterým došlo při provozování organizovaného i neorganizovaného horolezectví na území Československa a u občanů ČSČR i v ostatních velehorách. Tato statistika si nečiní nároky na úplnost. V polovině případů končí zpravidla dlouhé pády při nesprávném slaňování smrtelnými úrazy, v ostatních případech jde téměř vždy o velmi těžká mnohočetná zranění a jen výjimečně vyvázne horolezec bez úrazu.

Dříve než se začneme zabývat chybami, kterých se horolezci při slaňování dopouštějí, je užitečné analyzovat důvody, které horolezce ke slaňování vedou. V pískovcových oblastech je slanění obvyklým způsobem sestupu z pískovcových věží. Zde však došlo v uvedeném období pouze k 5 úrazům při sestupu a k jednomu úrazu při nácviu slaňování. To znamená, že pouze u tří nehod ve Vysokých Tatrách bylo slanění součástí plánované horolezecké túry. Jinými slovy: v 19 z 23 případů vedly horolezce ke slaňování jiné důvody, a to téměř v polovině případů ztráta orientace, nesprávný směr sestupu, často opačným směrem (např. z Volí věže do Polska, z Vysoké severní stěnou apod.), odbočení z trasy výstupu do obtížnějšího terénu, zahájení výstupu za špatného počasí, podcenění časové náročnosti túry a jiné mimořádné příčiny. Z toho vyplývá, že prvních chyb se horolezec dopouští daleko dříve, než přistoupí ke slaňování; vlastní chyba při sla-

nění však bývá často poslední, které se dopustí. Přispívá k tomu i lehkomyšlný přístup ke slaňování ve velehorách, vycházející ze slaňovací praxe v pískovcových skalách.

Téměř celá polovina nehod (46,6 %) vzniká jako důsledek závad při zřizování závěsu slanění - výsledkem je vysmeknutí lana nebo slaňovací smyčky (8 případů), vytržení skoby (4), prasknutí staré skoby (1), nebo přetržení smyčky (1). Čtvrtinu nehod (26,7 %) má na svědomí nedostatečné zajišťování, ať již při přípravě slanění (4 případy), nebo při vlastním slaňování (3). K jednomu úrazu došlo při nejištěném sestupu ke slaňovacímu kruhu, což bývá, bohužel, běžná praxe na pískovcových skalách. Nesrovnání konců lana před slaněním mělo za následek, že si lezec lano stáhl již při slaňování, nevhodně umístěný uzel na svázaných lanec způsobil zadrnutí prusíku se sebezajištěním a následnou smrt ve visu na laně, v druhém případě se uzel zasekl pod batohem a pokusy o uvolnění vedly k vysmeknutí lana ze závěsu a ke smrtelnému pádu. Z dřívějších let je u nás znám smrtelný úraz ve visu na laně na prusíkovací smyčce, když lezec slanil v Dülferově sedu na konec nesvázaných lan, aniž dosáhl dalšího stanoviště.

Předpokladem bezpečného slaňování je jeho důkladný nácviu a procvičení v tělocvičně a na cvičných skalách.

Při přípravě slanění se pohybujeme v exponovaném terénu, kde je nutné dodržovat zásady správného a bezpečného jištění a zajišťování. K tomu patří i sebezajištění na stanovišti při zřizování závěsu slanění.

Závěs slanění musí být naprosto dokonalý a vyzkoušený. Zatížení zakotvení lana při slaňování je zpravidla menší než dvojnásobek tělesné hmotnosti lezce, při nárazech může dosáhnout až trojnásobek.

Nikdy nepoužíváme nalezené a staré smyčky, přítomné skoby vyzkoušíme, dotlučeme a vždy vybavíme novými smyčkami. Při pochybnostech přidáme další fixní body, dbáme na jejich rovnoměrné zatížení a spojíme je smyčkami tak, aby při selhání jednoho bodu lano nevypadlo. Používáme smyčky o průměru 7 až 9 mm, tenké 3 až 6 milimetrové smyčky zavěsíme trojitě nebo nejméně dvojitě. Dvě tenčí smyčky jsou lepší, než jedna silná, neboť se v závěsu lana lépe zařiznou. Skoby s kroužkem mají tu výhodu, že se jimi snáze stahuje mokré lano, avšak kroužek musí mít zaručený svár. K usnadnění stahování lana po slanění se v zahraničí vyrábějí samostatné slaňovací kroužky.

Použití slaňovací "hrušky" z ledu je vždy riskantní a nelze ji z ledu pokaždé zhotovit. V pochybnostech je nutné k závěsu lana obětovat cepín. Na sněhových hřebenech a ze sněhu "hrušku" nikdy nebudujeme.

Střed lana má být označen, konce lana stejně dlouhé a postačující k dalšímu stanovišti. Svazujeme-li lana, zajistíme konce lan v uzlu dalšími uzly. Samotný uzel nesmí znemožnit pohyb lana při slaňování. Při kombinaci lana s pomocnou šňůrou dáme do smyčky nebo kroužku skoby vždy lano a po slanění stahujeme vždy šňůru. Na konci lan uvážeme ve vzdálenosti 1,5 m od sebe dva osmičkové uzly - lze se pak zajistit k úvazu karabinou za jeden pramen svázaných lan a spodní uzel může na konci slanění posloužit jako nouzový stup. Polovinu svázaných lan vezmeme do smyček a shodíme, přičemž kontrolujeme, zda se lano někde nezachytilo.

V horách dáváme přednost slaňovací "osmičce" nebo jiné pomůcce před klasickým Dülferovým sedem, ve kterém lze lano při slaňování jen obtížně zafixovat. Ve spojení se sebezajištěním na kombinováním hrudním a sedacím úvazu je to ideální způsob bezpečného slanění.

K sebezajištění používáme přednostně prusík s karabinou nebo spolehlivou svírku, smyčku provle-

čeme za hrudním úvazem a připevníme k sedací části úvazu. Při zatížení při slaňování musí karabina zůstat v dosahu horolezce. Na laně uvázaný prusík bez karabiny lze při zatížení jen těžko uvolnit, proto jej s úvazem spojujeme zásadně karabinou. Další prusík nebo svírku máme připraveny pro nena-dálé komplikace. Slaňování bez sebezajištění je lehkomyšlné, neboť nikdy nelze předem vyloučit náhlou nevolnost či zasažení padajícím kamenem. Začátečníky, vyčerpané nebo zraněné osoby jistíme vždy druhým lanem. V mlze, v převislém, lámavém nebo neznámém terénu slaní první na jednoduchém lanu a na druhé polovině lana je jištěn spolulezcem.

Před zatížením závěsu lana přezkoušíme všechna zakončení. Raději se nespolehneme na jediný fixní bod závěsu.

Při slaňování je nutné dát pozor na správné zatížení závěsu lana, na části oděvu a na vlasy. Dbáme na rovnoměrné slaňování bez skoků. První sestupující odstraňuje z trasy slanění volné kameny. Na dalším stanovišti se přesvědčí, zda půjde lano volně stáhnout. Poslední pečlivě rozděljuje prameny lana a klade je na plochy, kde nehrozí zaseknutí lana při stahování. Lano stahujeme pomalu za konec bližší ke skále. Zvláště u svázaných lan musíme bezpečně vědět, za který konec máme lano stáhnout. Nošení přilby je samozřejmostí, hrozí nebezpečí úrazu pádem kamenů jak pro slaňujícího, tak i pro spolulezce pod ním. Výstup po lanu, které se zaseklo při stahování, je neobyčejně riskantním jednáním.

Prevencí nehod při slaňování je však nejen dokonalé ovládnutí tohoto způsobu sestupu a dodržování uvedených bezpečnostních zásad, ale především kritické posouzení vlastních schopností při výběru túry, správná taktika výstupu, znalosti terénu, ústupových možností, orientace v horách, základů meteorologie a také dokonalá výzbroj a výstroj, do které patří mimo jiné dvě lana a jen zdánlivě zbytečný kompas.

NEHODY PŘI SLAŇOVÁNÍ V LETECH 1972 - 1982

POČET	ÚRAZŮ	%	MÍSTO	%	STÁT	%	%
celkem	521	100,0	Vysoké Tatry	23 76,7	ČSR	23 76,7	26 86,7
smrtelné	109	20,9	pískovcové skály	6 20,0	SSR	3 10,0	
při slaňování	30	5,8	jiné velehory	1 3,3	PLR	3 10,0	4 13,3
smrtelné při slanování	15	50,0	celkem	30 100,0	NDR	1 3,3	30 100,0
DŮVODY	%	ZÁVADY	%	NÁSLEDKY	%		
ztráta orientace	14 46,6	závěs	14 46,6	smrt	15 50,0		
zhoršení počasí	2 6,7	zajišťování	8 26,7	úraz	13 43,3		
běžný sestup	8 26,7	lano	3 10,0	bez úrazu	2 6,7		
ostatní	6 20,0	ostatní	5 16,7				
celkem	30 100,0	celkem	30 100,0	celkem	30 100,0		

METODICKÝ LIST

Používání horolezeckých úvazů

Zpracoval Vladimír Procházka ml. Lektorovali
ing. Milan Lasák a MUDr. Ivan Rotman

Bezpečnostní komise Horolezeckého svazu ÚV ČSTV, na základě lékařských výzkumů a doporučení, v souladu s normou UIAA pro výrobu a používání horolezeckých úvazů, **zamítá používání samotných sedacích úvazů.**
Za jediný bezpečný způsob spojení lezce s lanem se považuje použití kombinace prsního a sedacího úvazu, resp. jednoduchého kombinovaného celotělového úvazu.

Upozorňujeme, že při používání zahraničních výrobků je nutno dbát na to, aby jak prsní tak i sedací nebo celotělový úvaz byl opatřen ochrannou známkou UIAA. Mnohé zahraniční úvazy z těch, které ochrannou známkou UIAA postrádají totiž nesplňují jednu ze základních podmínek normy, t.j. **že bod navázání musí být vždy nad dolním okrajem hrudní kosti.**

Kromě toho by bylo potřebné, aby si každý horolezec prakticky vyzkoušel svůj úvaz podle metodiky uvedené v bodě E7 normy UIAA (tzn. ve visu v laně bez pohybu, s uvolněným svalstvem, po dobu minimálně 10 min. a to **pouze za dohledu lékaře obeznámeného s touto problematikou.** Během této doby nesmí dojít k podstatnějším bolestem, dýchání nesmí být omezeno, sedací i prsní úvaz musí být stejnoměrně zatížen, bod navázání musí zůstat nad dolním okrajem hrudní kosti, prsní úvaz objímá hrudník v podpaží, tělo visí na laně při pohledu ze strany pod úhlem $20^\circ \pm 4^\circ$ (obr. 1). Kovové části úvazu nesmějí přijít do blízkosti ledvín, třísla, vnější strany stehna a podpaží, součásti úvazu nesmí tláčit na pohlavní orgány, visem nesmí po 10 minutách dojít k omezení pohyblivosti končetin, tzn.: pravá ruka musí být schopna volně uchopit levou nohu a obráceně, obě ruce lze sepnout za zády. Kromě toho obě části úvazu lze posunout v jednom směru alespoň o polovinu jejich šířky).

Abychom kombinace prsního a sedacího úvazu byla skutečně bezpečná, je nutné dodržet následující postup navázání na lano:

A/ Pokud navazovací oka sedacího úvazu dosahují až k prsnímu úvazu, konec lana provlékneme nejprve jedním okem prsního úvazu, poté postupně oky sedacího úvazu a druhým okem prsního úvazu. Na laně uvážeme dračí smyčku a jeho konec zajistíme jednoduchým uzlem-očkem. (Shodným způsobem se navazujeme na jednoduchý celotělový úvaz.)

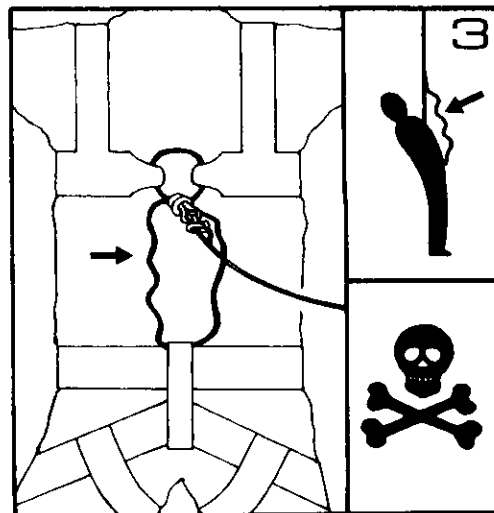
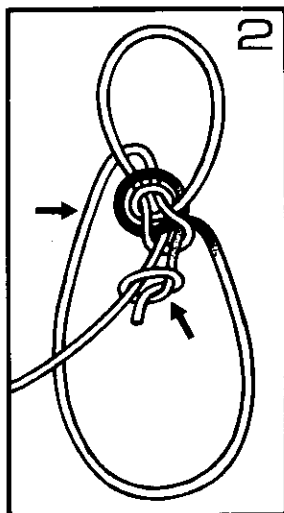
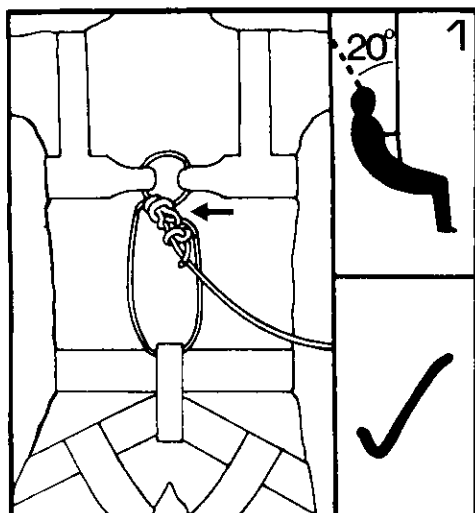
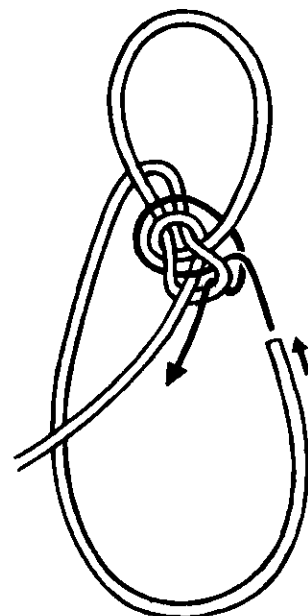
B/ Pokud navazovací oka sedacího úvazu k prsnímu úvazu nedosahují,

- lano provlékneme oběma navazovacími oky prsního úvazu a uvážeme na něm dračí smyčku, přičemž si ponecháme dostatečně dlouhý konec (asi 1 m)
- tento konec provlékneme oky sedacího úvazu a vedeme jej zpět k neutažené dračí smyčce
- předkloníme se, abychom při vázání zkrátčili vzdálenost mezi prsním a sedacím úvazem
- konec lana provlékneme dračí smyčkou podle obrázku 2
- konec lana zajistíme jednoduchým nebo lépe dvojitým očkem - obr.2
- narovnáme se a dotáhneme dračí smyčku i zajišťovací očko - obr.1

Pozor, část lana spojující sedací úvaz s dračí smyčkou **musí být napnutá - obr. 1.** V opačném případě bychom po pádu viseli pouze v prsním úvazu, což je životu nebezpečné. - obr.3 Z tohoto důvodu je právě důležitý předklon (sbalení se "do klobíčka") při provlékání konce lana od sedacího úvazu dračí smyčkou, tím získáme nutnou rezervu, neboť po dotažení uzlů se spojení prsního a sedacího úvazu částečně prodlouží.

Vychází v únoru 1984 jako součást bulletinu HORY 17 a navíc jako jeho volná příloha pro potřebu Bezpečnostní komise HS ÚV ČSTV.

Doplňěk k obrázku 2 - způsob provlékání konce lana neutaženou dračí smyčkou. Metoda doporučená UIAA.

ŠPLHADLA

**HORV
Test**

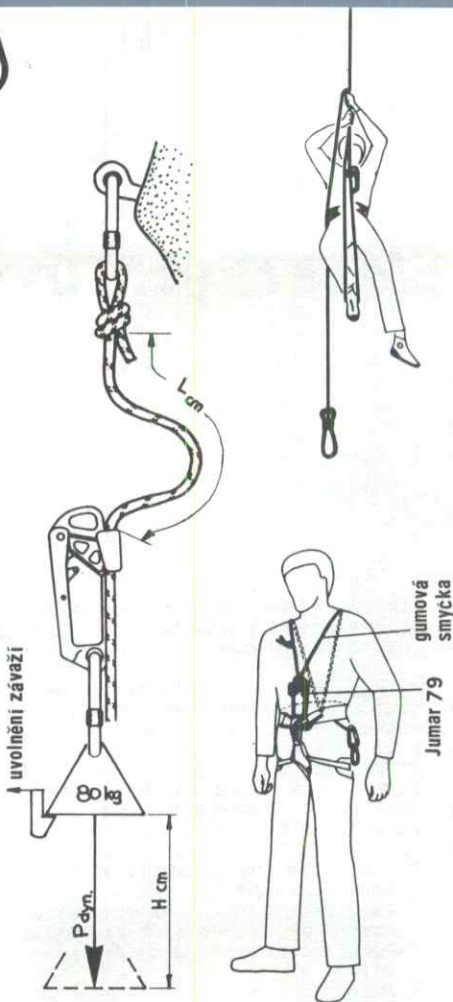
Vladimír Procházka ml.

Několika doplňujícími informacemi se v krátkosti ještě vracíme k testům šplhadel, otištěným v minulém čísle Hor.

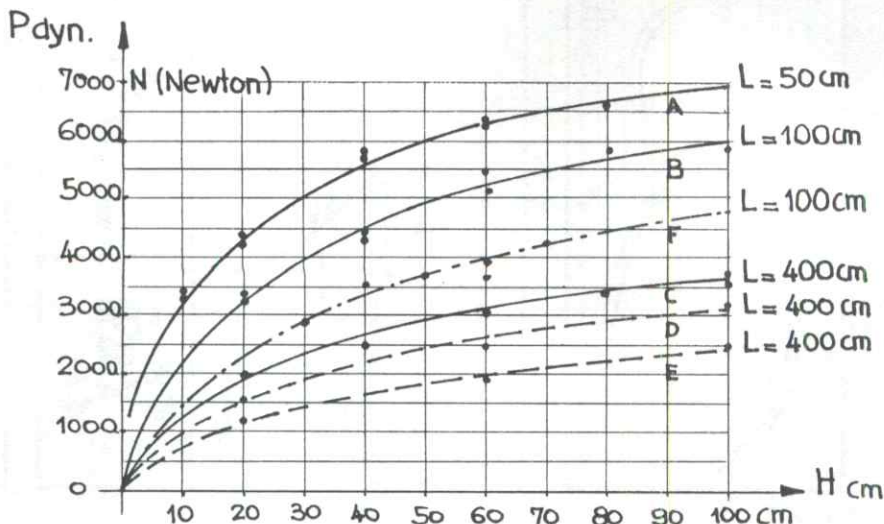
NOVÉ JUMARY NEJSOU KŘEHKÉ

Musím se omluvit čtenářům i výrobci za mylnou informaci, která se mi vloudila do sloupce o Jumaru 79. Ve smyslu přežívajícího názoru o křehkosti odlitků, který byl podpořen několika zaznamenanými případy prasknutí rukojeti originálního starého typu Jumaru, jsem uvedl, že i při používání nového typu Jumaru musíme pamatovat na křehkost jeho rukojeti. Beru vše zpět - nové, žluté Jumary 79 nejsou křehké! Oproti původnímu typu jsou masivnější, hlavně jsou však odlévány z jiného, lepšího materiálu. Jde o velmi kvalitní, pevný a houževnatý dural. Odolnost vůči rázovému prasknutí se nemění ani při minus 50°C. Při silném, tvrdém nárazu např. na skálu může dojít v nejhorším případě k tvarové deformaci, Jumar 79 však nepraskne! Tento fakt signalizují i testy DAV / viz tabulka v Horách 16/ - při zatížení nad únosnou mez docházelo k protažení palce vzhůru vodítkem lana, to se však neulomilo, ale pouze částečně rozešlo. /Původní typ při pevnostních zkouškách praskal právě ve vodítku, v terénu pak v tenké partii na spodku rukojeti. /

Pokud jde o expediční používání Jumaru 79, horší ovladatelnost pojistky jednou rukou v silných rukavicích je samozřejmě nevylučuje. Statistika uvádí, že pouze asi 5% šplhadel je používáno v extra silných rukavicích a tak při posuzování celkových vlastností šplhadla není nutné na tento bod klást přehnaný důraz. V obtížných podmínkách, ve zmatku v matroši a z časové tísně je naopak předností úplná spolehlivost pojistky Jumaru 79. Nové Jumary se na expedicích samozřejmě používají, při svých výletech nad 8000 m je má u sebe i Reinhold Messner.

V nedávné době provedl výrobce Jumarů sérii zkoušek, během nichž se zjišťovala rázová síla při pádu do šplhadla na fixním laně. Uspořádání zkoušky je vidět na připojeném schématu. Testy se prováděly se třemi délkami lana od fixního bodu k Jumaru - L: 50, 100, 400 cm. Pádová výška H činila postupně 10, 20, 40, 60, 80 a 100 cm, tvrdé závaží mělo hmotnost 80 kg, použito bylo běžné horolezecké lano s opletem. Výsledky jsou překvapující a budou asi nejvíce zajímat ty, kdo se při cvičném sólovém lezení jistí na horním fixním laně, k čemuž se právě Jumar 79 jako nejpevnější šplhadlo současnosti dobře hodí a doporučuje.

Rázové síly P dyn, vyčtete z plných křivek grafu, puntíky značí přesně naměřené hodnoty /10 N je přibližně 1kp/. Lidské tělo není žádné tvrdé závaží, jeho poddajnost tlumí a snižuje rázovou sílu při zachycení pádu.

Přerušovaná křivka E ukazuje pádové hodnoty horolezce o hmotnosti 63 kg, křivka D lezce s hmotností 80 kg - porovnejte ji s křivkou C.

K zapamatování: V čím menší vzdálenosti od fixního bodu spadneme, tím vyšší bude rázová síla! /Při 10 cm "pádu" půl metru pod závěsem lana je rázová síla stejná jako při 80 cm pádu 4 m pod fixním bodem! /

Pozor, při použití málo pružných speleologických lan budou rázové síly vyšší - platí to do jisté míry i pro tužší horolezecká lana naší výroby! Při jištění Jumar 79 na fixním laně je nutné dodržovat obecně platné zásady, zejména: Perfektně ukotvit lano, raději nespolehat na jediný fixní bod. Při slaňování stěnou, kterou polezeme nahoru dávat pozor na ostré hrany a lano vést jindy nebo je podložit /dobře chrání tlustá gumová hadice, předem navlečená na lano. / Dávat pozor i na volné kameny. Máme-li pouze jeden Jumar /na úvazu k jištění/, lze po eventuelním pádu převis nebo nelezitelné místo přešplhat jednoduchou metodou, zřejmou z obrázku. Dá se tak i sestoupit, smyčku nad Jumar 79 pak držíme pouze jednou rukou, druhá odblokovává palec Jumar 79.

KONG-BONAITI

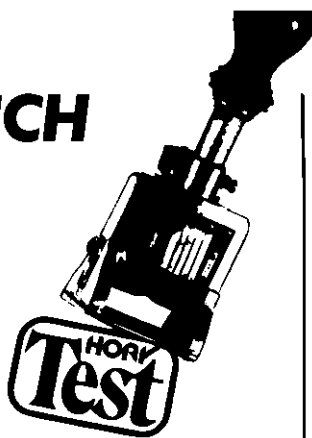
V době od publikování testů šplhadel v minulém čísle Hor provedla firma Kong-Bonaiti u svých Maniglia per risalita změnu palce. Jak je vidět z fotografie, v horní části pracovní plochy palce jsou nyní směrem dolů sklopené ostré kuželové zoubky, ve spodní partii byla zachována původní příčná žebra. Nový palec je celý z jednoho kusu speciální oceli. Vylepšena byla i pojistka, která má nyní spolehlivější tlačnou pružinu. Inovované šplhadlo drží na laně dobře i v tom případě, že není zatěžováno za rukojeť, ale za horní oka na pouzdře. Co o tom říká Joska "Rak" Rakoncaj: "Při loňské expedici na K2 jsme byli vybaveni šplhadly Kong-Bonaiti od firmy Camp. Měli jsme jak původní, tak i nové typy. V použití, kdy jsem smyčku od úvazu měl cvaknutou do spodního oka na rukojeti, mezi nimi nebyl rozdíl - držela bezvadně ve všech podmínkách i na zaledněném laně".

JAK LÉZT NA NAŠICH LANECH ?

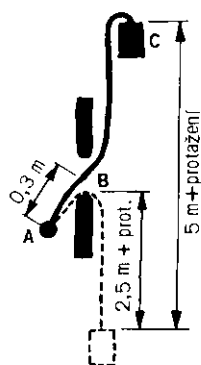
(abychom se nezabili)

MILAN HARAŠTA

Většinu horolezců, kteří podnikají své výstupy na lanech čsl. výroby, bude patrně zajímat, jak to ve skutečnosti s jejich bezpečností vypadá.

Provedli jsme testy čsl. lan podle mezinárodních norem UIAA. Výsledky, jak asi tušíte, obpadly nevesele. Ve stručnosti objasníme nejdůležitější body normy UIAA.

SCHEMA PÁDOVÉ ZKOUŠKY UIAA

Udané délky platí pro testový pád dle normy UIAA.

Pádový faktor je poměr délky pádu k délce lana v práci. U normového pádu UIAA tedy 5 ku 2,8. Maximální pádový faktor pro současná čs lana je 1,4. Odpovídající poměry délek jsou v tabulce.

Volně padající těleso je zachyceno testovaným horolezeckým lanem.

Délka pádu : 5 m

Délka lana : 2,8 m

Pádový faktor : 1,786

Počet zachycených pádů : minimálně 5 / mezi jednotlivými pády se dodržuje časový interval 5 minut pro relaxaci řetězce PAD vláknů /.

Hmotnost tělesa : pro 11 mm (1) lano

80 kg, pro 9 mm (1/2) lano 55 kg

Maximální rázová síla:

pro 11 mm (1) lano 12 kN / = 1200 kp /

pro 9 mm (1/2) lano 8 kN / = 800 kp /

Lano je k jistícímu bodu A a padajícímu tělesu C pevně přichyceno dračí smyčkou. Pro tento způsob jistění máme v horolezeckém slangu výstižný výraz: Jistění "na tvrdo".

Zmíněný druh statického jistění se v horolezectví běžně nepoužívá a nedoporučuje. Pro testy horolezeckých lan však plně vyhovuje; lana se prověřují drasticky bez možnosti prokluzu /zatažení uzlů zanedbáváme /.

Levnější zahraniční lana s pečeti UIAA vydrží od 6 normovaných pádů výše. Splní-li lano bezpečnostní normu UIAA, je v běžné lezecké situaci /pád, kdy se lano nikde nesečne, neřízne o ostrou hranu/ při dynamickém jistění nepřetržitelné. Tento fakt zní patrně neuvěřitelně, ale od délky zmíněného pádu /norma UIAA/ výše se úměrně prodlužuje činná délka lana a tím i schopnost pohltit pádovou energii.

Uvedeným způsobem jsme testovali naše lana o průměru 11 mm přímo u výrobce. Tuto možnost nám zprostředkoval a s testy vydatně pomáhal ing. V. Fibinger, ostravský horolezec.

Naše lana, vydávaná výrobcem za horolezecká neudržela ani je den pád normy UIAA!!! Proto použít čsl. lana při zachycení delšího pádu i s dynamickým prokluzem je nebezpečné.

Po tomto debaklu jsme zjistili aspoň pádový faktor při němž naše lana jakž takž vydrží jeden jediný pád normy UIAA. Hodnota pádového faktoru činí 1,4. Má-li naše lano bezpečně zachytit delší pád, musíme markantně snížit pádový faktor minimálně na hodnotu 1,4. Jen takovýmto způsobem se zbavíme velkých nepřijemností. Některé výsledky našich pokusů posloužily k sestavení tabulky, zahrnující zajímavé hodnoty.

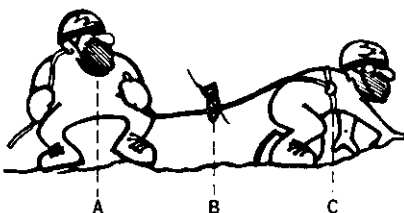
BA /m/	BC /m/	2 BC /m/
1,5	3,5	7
3	7	14
4,5	10,5	21
6	14	28

delší pády již lékaři nedoporučují

BA vzdálenost postupového jistění od jistícího bodu

BC max. dovolený odlez prvolezce od postupového jistění

2BC ... max. délka dovoleného pádu

Pozor! -použili jsme úplně nová lana. Tabulka obsahuje krajní hodnoty při jistění na tvrdo. Dynamické jistění nám zaručuje určitou rezervu. Proto pády chytejte s prokluzem minimálně 50-75 cm. Musí se zvolit to lepší zlo.

TECHNICKÉ ÚDAJE VÝROBCŮ LAN

	EDERLID					n. p. JUTA	
	Classic Dryline	Classic Dryline	Dynaloc 1 Dryline	Dynaloc M Dryline	Jumbo Dryline		
Průměr lana /mm/	9	11	10	11	11,4	9	11
Počet normovaných pádů	8	6-7	19-20	9	12-14	-	-
Statická pevnost /kp/	2010	2450	2065	2475	3040	1590	2527
Vhodné použití	dvojitě	jednod.	dvojitě	jednod.	jednod.	!	!

Po vyhodnocení všech testů, které jsme provedli, nás pochopitelně zajímaly především tak mizerné kvality čsl. lan. Celý problém spočívá pouze ve dvou bodech:

- 1/ materiál
- 2/ způsob pletení

ad2/

Skutečná hodnota pevnosti lana činí asi 57% teoretické hodnoty. Svazky vláken jsou při pletení napínány nestejnou silou, což způsobuje postupnou destrukci při kritickém zatížení /snížení pevnosti o 43%/. Podrobnosti týkající se napínací síly vynecháme neboť jsou k pláči. Používané pletací stroje vyrábí NDR.

ad 1/

Největší vliv na kvalitu čsl. lan má použití materiálu. Výrobce našich lan n. p. JUTA Dvůr Králové - pobočka Bolatice - plete lana z PAD vláken, zaslaných n. p. CHEMLON Humenné. Zmíněná, vysoce kvalitní vlákna, používaná v výrobě pneumatik se nehodí k pletení horolezeckých lan. Způsob zatížení pneumatik a lan při zachycení pádu je značně odlišný. Vlákna jsou v procesu výroby uměle tvrzena, ztrácejí pružnost a tudíž schopnost pohltit pádovou energii.

Při exkurzi v Bolaticích jsme byli překvapeni zprávou, že n. p. JUTA - pobočka Bolatice vyrobil před několika lety vzorky lan, které vydrží !! / 2-3 pády normy UIAA. Zásilku netvrzených vláken použitých při výrobě vzorků lan, zaslal na urgenci Bolatic a bezpečnostní komise ČV ČSTV zmíněný CHEMLON Humenné. Ale další várka PAD vláken, tentokrát určená pro sériovou výrobu lan obsahovala zase "pneumatiky".

Od té doby se nic nezměnilo! Výroba netvrzených vláken použitých při pletení zmíněných vzorků lan, patrně nenarušila splnění státního plánu n. p. CHEMLON Humenné, a jelikož n. p. JUTA - Bolatice odebírá údajně promile % z výroby PAD vláken, je až zarážející, proč dostává stále a stále materiál na výrobu pneumatik! Komické je, že při výrobě netvrzených vláken se ušetří tvrdící látka, dovážena za valuty.

Bylo by nanejvýš vhodné, kdyby si vedení obou podniků uvědomilo, že v horolezectví nejde jen o vázaní uzlů, ale někdy i o život. Nikdo z nás už nechce dopadnout tak smutně, jako před několika lety D. Anton.

Pozn. red. : Samozřejmě i v bolatické JUTĚ jsou fandové do věci, kterým současný stav není lhostejný. A podle informací Bezpečnostní komise HS ČV ČSTV je kvalita vláken v jedné. Doufáme tedy, že ke zlepšení úrovně dojde brzy. Testy zahraničních lan pro srovnání chystáme do některého z příštích čísel Hor.

Kaňka

Koutek Anekdot Několika Karikaturistů

UTEKLA MI S LANŠEM, VŠÍM MÝM MATROŠEM, VKLADNÍ KNÍŽKOU - NO A TEĎ PŘELEZLA POSLEDNÍ ZVONĚNÍ!

Sheridan Anderson / Mountain

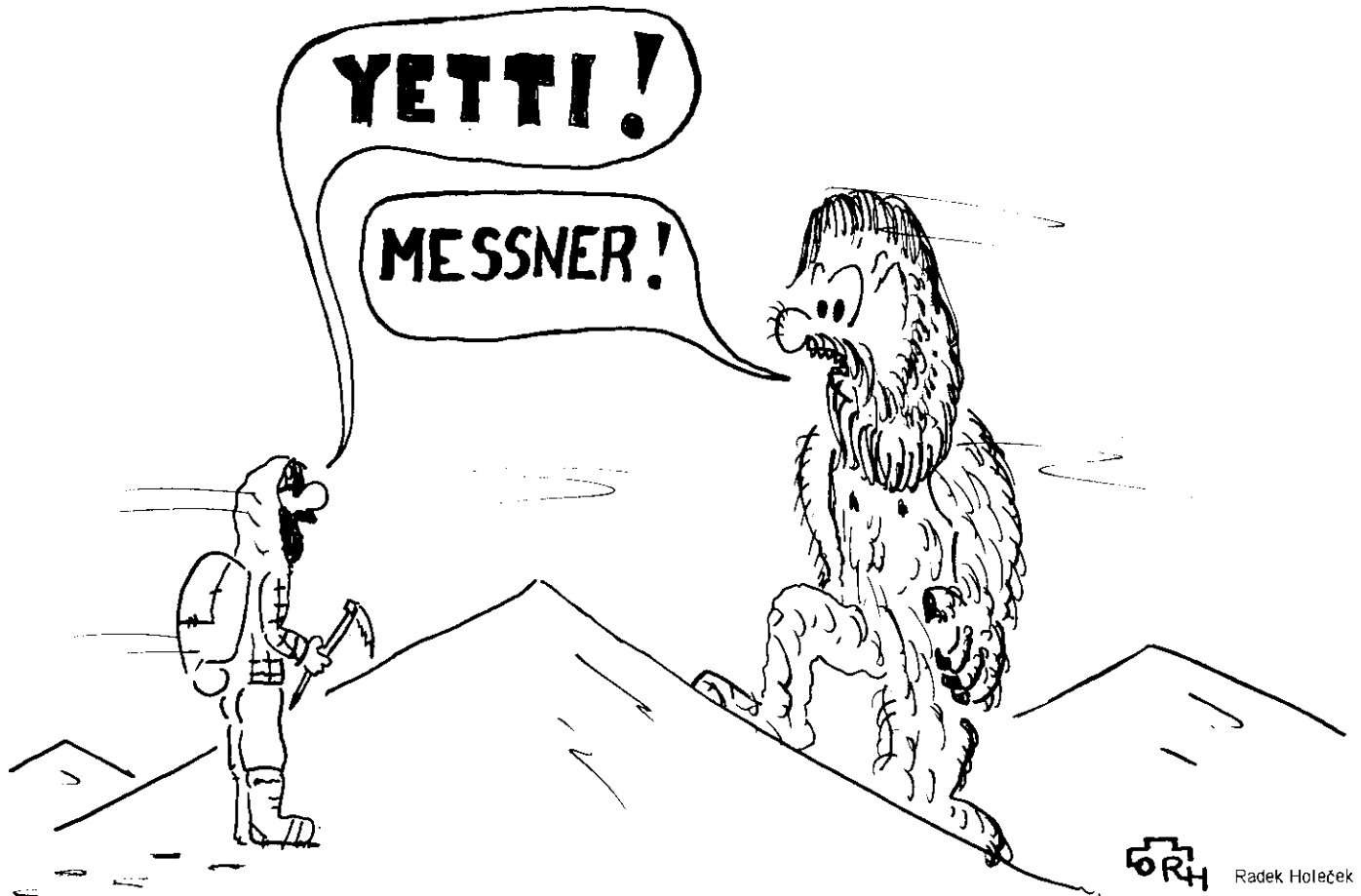
Ludvík Neoral

HAZARD V HOROLEZECTVÍ / Off Belay

Vladimír Procházka ml.

Národní česko-slovanský obrázkový

kalendář pro všechny stavy,

na obyčejný, 365 dnů mající rok Páně

1858.

DOMOVÉ POKLADNICE

běh nový.

e 22.

Ročník 3.

Sepsal

Daniel Lichard,

někdy prof. matematicko-fyzických věd na evanj. lyceu v baňské Štávnici,
nyní redaktor „Slovenských Novin.“

VE VÍDNI.

Tiskem a nákladem typogr.-liter.-artist. ústavu

(L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp.).

2. Mount-Everest,

nejvyšší vrch země naší.

Podali jsme v Časniku na rok 1857 na str. 121 a 122 zprávy o převratech, jenžto se v našem století, a jmenovitě za poslední doby této, v učení o nejvyšším vrchu země staly. Bylo tam spomenuto, že Čimborasso *) s výškou, na 3.350 sáh vypálanou, již dávno přestal býti domněle nejvyšším vrchem země a že brdo Himalaje v Asii má chlomy, jejichžto výška všechny dosavadě známé vrchy přesahuje. Spomněli jsme tam dále, že chlum Kančaju-vunga, s mírou 28.176 stop čili 4.406 sáh, jest nejvyšší vrch země; a však jsme tam hnedky doložili (str. 122) „že rozsáhlé brdo Himalaje zvláště v zadních, dále k severu protáhnutých částkách svých není ještě proskoumáno a tak tedy možná, že naši potomci dvojitou opravu, která se v novější době strany (domněle nejvyšších) chlumů Čimborasso a Dhovalu-giri — objevením totiž chlumu Kančaju-vunga stala, budou přinuceni znovu opravovati.“

A hle! co jsme loňského roku tušili, tose již skutečně stalo; i Kančaju-vunga jest již krátké slávy nejvyššího vrchu země pozbaven. Anglický totiž plukovník A. S. Vaugh vypátral na brdě Himalaje chlum vyšší, jemuž Angličané ve společné, v měsíci lednu 1857 odbyvané poradě jméno Mount-Everest dali. Leží on pod 27°, 9' a 16" severní šířky a 86°, 58' a 5" zeměpisné délky, od Greenvichu počítané, kdežto hnedky na nedokonalost dosavadního zeměpisu pokážeme, že se totiž vzdělání národové do dneška strany společného všeobecného meridiánu nesjednotili, t. j. takového, od něhož by se délka zeměpisná (*longitudo geographica*) v každém jednotlivém pádu počítala. Angličané totiž od své hvězdárny v Greenvichu, Francouzi od Pafize, ostatní pak evropejští národové nejvíc od ostrova Ferro v atlantickém světomoří délku zeměpisnou počítají. Jmenovaný ostrov

*) Budíž tu mimochodem spomenuto, že se první konečné vystoupení na chlum Čimborasso stalo teprv dne 3. listopadu 1856, když dva silní a odváživí pocestní, Angličan M. Brencleley a Francouz Jul. Rem y, po náramných obtížích nejvyšší tomeno Čimborassa dosáhli, naleznuvše jeho výšku 6.543 metrů čili franc. loktů. Předtím se byl slavný cestovatel německý, Alex. Humboldt (dne 23. června 1802) a později francouzský skoumatel přírody Boussingault r. 1821 o to pokusil; a však ani jeden ani druhý cíle nedošel; prvnější výšku 5.909, druhý 6.004 metrů dosahul.

jest nepochybně k tomu nejpříhodnější, jelikož se tím jménem sebecit žádného národu neuráží. — Abychom se ale k Mount-Everestu navrátili, doložíme ještě, že mira jeho, nejpřisnějším trigonometrickým způsobem vypočítaná 29.002 stopy činí, tedy ještě o 822 stopy čili 137 sáh více, jako Kančaju-vunga. Kdož ale ví, jak dlouho i Mount-Everest slávy nejvyššího vrchu země požívatí bude?

IV. K země- a přírodopisu.

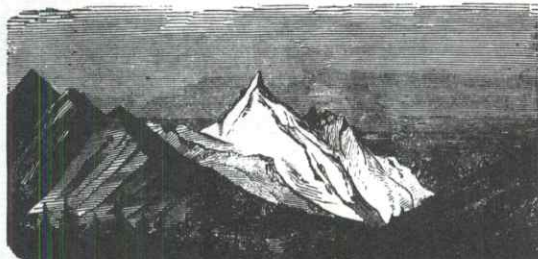
I. Velký Glockner.

Mezi velikány vrchů říše rakouské velký Glockner (Gross-Glockner) druhé *) místo výšky zaujímá. Jest on nejvyšší chlum v brdě tak zvaných norických Alpů, jenž od jiho-západu říše v Korutanech přes Štýrsko až k Vidni, z druhé pak strany do Solnohradská táhnou; leží pak na samé hranici tří zemí korunních, totiž Korutan, Tyrolu a Rakous nad Enži. Vysokost jeho byla při dávnějším vyměření cis. kr. úřadů katastrálních na 1.999 sáhů vypátrána, kdež naproti tomu trigonometrické, od vojenských inženýrů c. kr. gener. štábu vykonané měření jeho 1.964 sáhy udalo, tak že se tedy prostřední počet mezi těmito dvěma hranicemi, totiž 1.980 sáh, za opravdivou výšku vrchu dosavadě považoval. Měření barometrická ještě víc od sebe odcházejí. Nejnověji ale byl jmenovaný chlum od c. kr. generál-štábu opět novému, co nejpřisnějšímu rozměření podroben, kdež nalezeno, že vysokost jeho 1.999 1/2 sáhy činí, jako se to i na mapách, od c. kr. vojenského zeměpisného ústavu nejnověji vydávaných zaznačilo; pročez i tuto poslední míru za opravdovou výšku **) Glocknera považovati budeme. — V poslední

*) Nejvyšší chlum říše rakouské, Ortles, patří k brdu rhátičských Alpů, kteréž se od Švýcarska do Tyrolu protahují, kdež i sám Ortles u prostřed divé pustiny strní; vysokost jeho udal nedávno zeměp. c. kr. pol. zbrojmistr bar. Velden, kterýž za mladšího věku toto brdo náležitě proskoumal, na 2.010 sáh, tak že tedy chlum Glockneru o 10 sáh převyšuje.

**) Poslední tato výška dělí se jen o 1/2 sáhy od oné, kterou c. kr. katastr. úřady vypátraly; — R. A. Schütz na své, u Artaria vyšlé mapě výšin rakouských* udává míru Glockneru na 11.901 stop čili 1998 1/2 sáhy, tak že se tedy spomenuté tři rozličné měrnické práce jenom o jednu sáhu rozchá-

době naší stal se chlum tento i vznešenou návštěvou pamatným. Když zajisté Jejich c. kr. Velic. v létě roku 1856 v Korutanech cestovali, návštěva Glockneru až po ledové poušti byla také do programu cesty přijata, což i vykonáno. Kde schodné cesty přestávají, aby obtížným chodníkům místo učinily, tam počekala Její Velic. císařovna pant ke probám přítomných, obdivujíc velebně-strašnou krásu velikána toho z daleka; Jeho však Velic. císař pán pokročil až pod sám chlum vrchu, vykonav celou, za 4 hodiny trvající cestu pěšky.

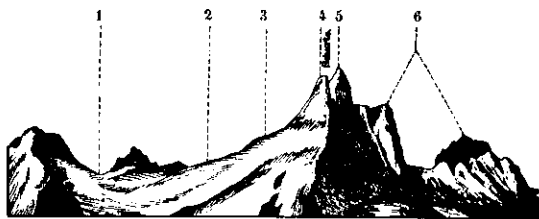

Na přiloženém obrázku vidíme celé hlavní brdo Alpů norických u vsi Heiligenblut-u, z něhož ledový velký Glockner co končitá jehlice vyniká. Pozůstává on vlastně ze dvou chlumů, malého a velkého Glocknera, kteréž hluboké, sněhem pokryté propadisko (tak zvaná škára; Scharte) dělí. Velikánské věčité ledové pole, jenž se u severu spomenutého chlumu rozprostírá, nosí jméno Pasterce. Přístup na chlum vel. Glockneru jest jedině od jiho-východní čili korutanské strany možný, a sice přes malý Glockner, krkolomných strání plný, které častokrát i nejmělsí osoby ode dalšího vystupování odstrašují; jsouli však nebezpečná místa výše jmenovaná škára a uzulinké strminy malého Glockneru převyšena, konečné vystoupení na hlavní chlum žádné obtíže více nedělá.

zejí. — Výška Křiváně udává se na těchto nových mapách c. kr. geogr. ústavu na 1.314 sáh, tak že tedy vel. Glockner náš Křiván o 685 1/2 sáhy (tedy o 1/3 míry) převyšuje. Jedna míle má 4.000 sáh; jest tedy vel. Glockner právě půl míle vysoký, pakžže na půl sáhy ohled nebereme a místo 1.999 1/2 okrouhlým počtem 2.000 položíme. Tot ke snadnému zapamatání výšky Glocknera; Ortles pak jest o 10' vyšší.

Že jsme pak sobě umínili obšírnější opis velikána tohoto sdělit, stalo se to zvláště proto, že se také jednomu z našich slovenských rodáků před nedávnem podařilo, všechny překážky zdolat a na nejvyšší temeno vel. Glockneru vystoupiti. Rodák tento jest p. Diviš Štúr z Modry, člen c. kr. geologického ústavu ve Vídni, muž ještě sice mladý, ale o vědu zasloužilý, který z naložení úřadu svého každé leto brda rakouských Alpů vědecky proskoumává. Když se roku 1853 úředními pracemi svými v Korutanech zaměstnával, v junácké odhodlanosti sobě umínil, patrným života nebezpečím opovrhnutí a na chlum vel. Glockneru vystoupiti, což i skutečně dne 13. září spomenutého leta provedl. Druhou podobnou výpravu podniknul p. Štúr dne 1. září následujícího 1854 leta, ve společnosti několika známých, tak že celá výprava 13 hlav počítala. Že však některým spolučiením scházelo na nevyhnutné potřebné smélosti, která „závratu“ ani dle jména nepozná: musela se výprava s nepožizenou do vsi Heiligenblutu navrátiti a sám p. Štúr, uznav to podniknutí veřejně za nepodařené, dosti se utěšiti nemůže v tom povědomí, že všickni pocestní přece živi a celými údy vládnoucí zpátkem došli. — O první podařené výpravě podal p. Štúr v „letopisech c. kr. geologického ústavu na rok 1855“ obšírnější zprávu, z níž i my vet. obecnstvu našemu hlavní částky sdělíme, aby se ukázalo, jakových obětí častokrát věda od svých pěstovatelů žádá.

Prvé však, nežlibychoch ke stručnému opisu výpravy p. Štúra vč (dle vlastních jeho, ve výše spomenutém časopisu složených slov) přikročili, k vysvětlení směru nebezpečné pouťi ještě následující obrázek

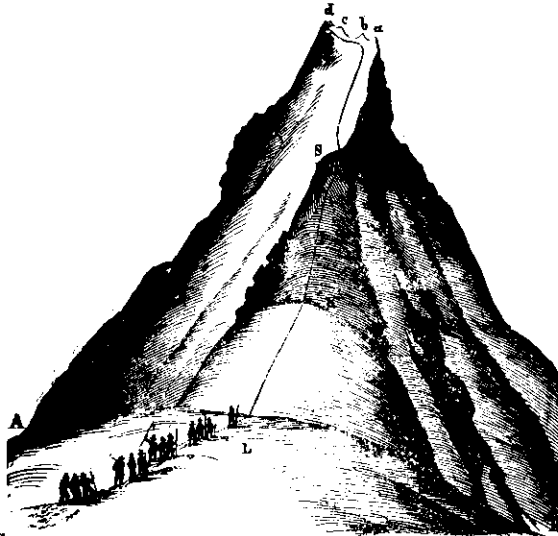
nejvyšší částky brda Glockneru přidáme. Čára pod číslem 1 spadá na sedlo vrchu, kteréž jméno vysoké strážě (Hohenwarte) nosí; sem se může pocestný bez obtíže a patrného nebezpečí dostat. Čára 2 pokazuje na úbočinu, vřbec „orlomirem“ (Adlersruhe) nazvanou; čára

3 značí poslední, bez patrného nebezpečí přístupné pole sněhové, odkud se tedy obyčejně pocestní, slabší tělo a méně smélosti mající, zpátkem vracejí; číslo 4 malý, číslo 5 ale velký Glockner znamená; mezi oběma chlmy vidět (kile původní německé slovo „Scharte“ stojí) zlopověstné pod jménem škáry známé propadisko; číslo 6 naposledy pokazuje na strmé, téměř kolmo dolů spadající skaliny, kteréž jméno „stěn romeriskových“ (Romerisken-Wand) nosí. Kolem vůkol chlumu na severní straně leží ohromné, věčité ledové pole, již tam výše pod jménem „Pasterce“ mimochodem spomenuté. Hlubokost „škáry“ mezi malým a velkým Glocknerem cení p. Štúr na 20 sáh; i neřeba dokládati, s jakým nebezpečím přechod přes „škáru“ spojen bývá, když pomyslíme, že pocestní sněhovou klenutinu, od jednoho do druhého vrchu sahající, za mostek přechodu užítí musejí, kterýž se každou chvíli probořiti a pocestného v ledové propasti pohrobili může.

A však přístupné již k opisu cesty samé, kterýž pravda jen ve stručném vřtah u podati můžeme; na výraznějších ale místech opisu samého pána původce mluvíti necháme. Po čas meškání svého ve vsi Heiligenblutu, odkud se obyčejně každá výprava na Glockner podniká, seznámil se p. Štúr s hlavním průvodcím těch výprav, Eder-em, a poučiv se z jeho řeči o potřebách avýminkách odvážlivého podnikání, odhodlal se na vzdor všem vypočítaným obtížem a překážkám na pověstný chlum vystoupiti. Najato k tomu kromě Edera ještě dva muže, tak že tedy celá výprava ze 4 hlav pozůstávala. Zdlouhavý déšť konečně přestal dne 12. září; obloha se při vysokém stavu tlakoměru vyjasnila a Glockner se objevil v novém bílém rouše; i ustanoveno tedy odvažlivou pouť ještě toho samého dne podniknouti. Průvodci opatřili masa, chleba, čaje, kávy, líkeru; dále provazy, motyky, sekery a jiné potřebné nářadí; pod večer o 4 hod. dne 12. září vydáno se na pouť, aby se časně ráno k místům nebezpečnějším čerstvými silami přikročiti mohlo. Večer k 8 hod. došli pocestní k tak zvané Leiter-alpě, kde průvodci pánu Š. ložiško v seně připravili; a však dílem pro nejistotu povětrnosti očekávané, dílem pro nebezpečí, ztřešňého dne hrozící, nezaspal a tak celá výprava byla opět o 2 hod. po půlnoci pohotově, aby hlavní částku díla podnikla. Všickni se posílili svým spůsobem a tak se šlo při světle kahanů dále, ačkoli se nesčíslné hvězdy na jasné obloze přes mrazivé povětří třpítily.

Již bylo úplné svitlo, když se pocestní pod „vysokou stráž“ dostali (viď obrázek str. 134, čára pod 1); tu připnul každý zubatá že-

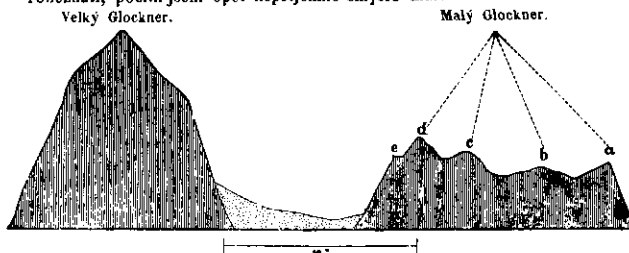
lezka na paty obuvi, aby pevněji krácel. První nebezpečné místo, hluboká rozpuklina pod vysokou stráží, byla od každého bez obtíže přeskočena a tak se šlo dále, všude po nově napadlém sněhu k „orlomiru“ (viď obrázek strany 134, čára pod 2); postupování toto bylo velmi obtížné; čerstvě totiž napadlý sněh byl včerejšího dne slunci vystaven, rozmočil se na vrchu, v noci pak znovu zamrzl, čímž na povrchu jeho kůra způsobena, která se po každém vykročení prolomila. U samého „orlomiru“ našli méně sněhu; poslední rovnější sedlo bylo sněhem již jen oprášeno. Přiložený obrázek představuje chlum *) malého

Glockneru, jako se od „orlomiru“ vidí. Tu tedy ani sám velký Glockner, ani zlopověstnou „škáru“ nespátujeme, neboť oboje malý Glock-

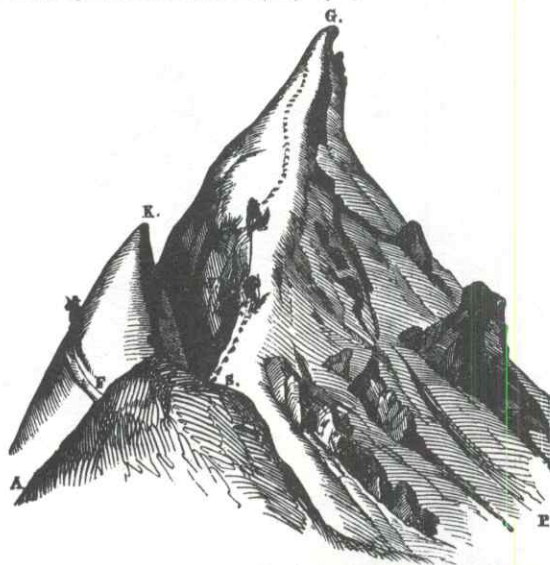
*) Písmena a, b, c, d značí čtyři temena malého Glockneru; — písmena C pokazuje na poslední rovnější sněhové pole pod brdem; — P atrní spád k ledovému (již spomenutému) poli Pasterce; — A spád k ledovině Kaiserkees; — u K rozpuklina; — bodkavá čára u strminy brda značí schody, kteréž se do ledu při vystupování vysekali musejí. Na sněhovem poli vidět druhou (nepodařenou) výpravu páne Štúra d. 1. září 1854, která nebezpečné obtíže té cesty zdolatí nemohla.

ner zakrývá. Tam vanulo tak hrůzivé povětří, že pocestným všechny údy sčevěněly; a však čím dále vystupovali, tím bylo také tiše v povětří, tak že se pocestní u rozpukliny K již v úplném zvětví nalezali. Schody do ledu vysekané jsou jen tak široké, aby pocestný právě obě nohy do této jámky vložiti mohl, která jest pro pevnější stání do nitra vrchu nakloněna. Od rozpukliny K jde se prostředkem sedla vzhůru; při strmině S ale odkloní se chudník malíčko na levo, tak že pocestní jen asi ve vzdálenosti 4 stop od hrůzyplného propadiska na pravo dále vystupují. Na tomto nebezpečném místě šel sluha Eder tv po předu, schodky vysekáváje, za nim jeden z průvodců Kramser, pak p. Štúr a naposledy hlavní průvodčí Eder, jemuž nemálo starosti působil, že se hlavní pocestní nedal na tomto místě, jako se obyčejně stává, o provaz uvázati a tak vzhůru vylahovati, ale že svobodno krácel za jinými. Veselost průvodců zrušata, když p. Štúr tvrdil, že se dobře cítí; jediné, co se pocestného na tomto místě nemile dotýkalo, bylo rachotění kusů ledu, jenž se při vysekání schodův odlopujaly a kteréž u nohou pocestných do sousedního propadiska spadaly. „Kdykoli jsem se opovážil — piše p. Štúr — za takovými, u mých nohou do propadiska letícím kusem ledu hledětí, povždy se mi zdálo, jakobyh i já sám dolů následovati musel a smysly mé již již závrat opanoval; jináč ale mohl jsem svobodně na pravo i na levo dolů hrůzyplnými strminami, tuto na ledovinu Kaiserkees tam ale na Pasterci, hledětí. Jen když jsem se přičinil, zrak svůj na vzdálené předměty upřítí a takové rozeznati, pocítil jsem opět nepřijemné smysly matení.“

Tuto podané vyobrazení slouží nám k objasnění další cesty; je to průřez obou vrchův a vysvětlí další směr putování. Písmena a, b, c, d, značí 4 rozdílné (i na obrázku str. 136 vydatelné) chlmy malého

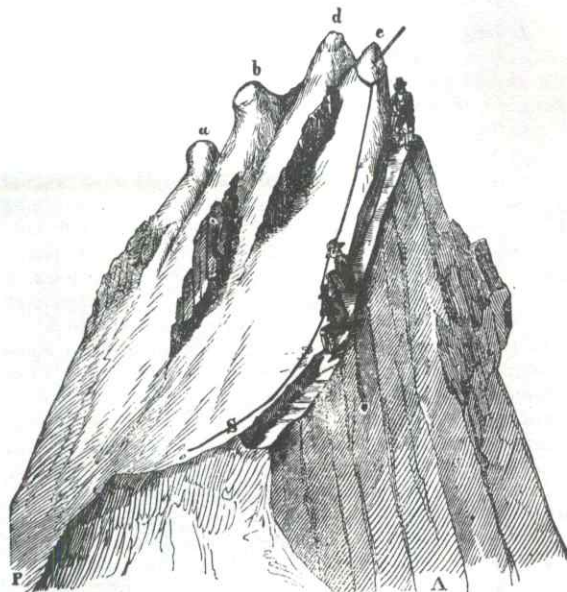
Glockneru; celé toto, pouze sněhové brdo jest od jiho-východu k severo-západu asi v délce 10 sáh protáhnuto; holé skaliny vystupují toliko na severním kraji brda; severo-západní hrb sněhový (*d*) jest nejvyšší. U tohoto hrbu (při *e*) končí se Glockner náramně strmým, téměř kolmým spádem, přes který se pocestní dolů na bodkovatou hlubinu dostali musejí. Tato, mezi oběma vrchy rozprostřená hlubina jest ona zlopověstná škára (Scharte), propadisko do 20 sáh hluboké, a nebezpečným mostem sněhových závěží pokryté; že pak opravdové hlubiny škáry nikdo skutečně*) neproskoumal, jsou pocestní, přes škáru, procházející, pořád v nebezpečí postaveni, aby se snad do nějaké ukryté, klesnutím spodního sněhu povstale jámy nepropadli.

Takť se dostali pocestní konečně na čtverhlavý chlum mal. Glockneru. Přiložený obrázek představuje spojení obou temen a směr dráhy,

kterou ještě od malého Glockneru vykonati potřeby. Písmena *K* značí temeno malého Glockneru, *G* jest velký Glockner; *F* uzulinky, do sněhu a ledu vytesaný chodník, po němž se pocestný z malého Glockneru „na škáru“ spustí, tuto na obrázku písmenou *S* poznačenou překročiti a tak poslední částku pouťi na chlum velkého Glockneru podniknouti mají. Při *A* leží strmina k ledovišti Kalsereesu, při *P* ale kolmá stěna, k ledovišti Pasterce spádající. „Hore jako hore, ale dolů“? — toť jest otázka, která tu v opravdovém smyslu slova životní důležitosti nabývá. Kdož zajisté na velký Glockner vystupují, nudno jim spustiti se po hrůzyplné strmině dolů k zlopověstné škáře; tato se pak musí překročiti, aby tak pocestní hlavního chlumu dosáhnouti mohli. Tu se zkusí dobré hlavy a smysly pocestných; i vizme, jako sobě naši přátelé počínali, aby tyto nesnáze překonali. — Průvodčí vyhrabali na samém chlumu malého Glockneru pro p. Štúra hnízdo ve sněhu, tam jej usadili, položivše k němu masa, chleba a vina k občerstvení a pak všickni tré zmizeli za 4 nejvyšším sněhovým hrbem chlumu, aby chodník *F* ke spuštění se dolů „na škáru“ připravili. Tato částka pouťi jest i pro vůdce i pro pocestné s patrným životem nebezpečím spojená. Nejprve se musí pevnota ledu a sněhu na přestřemém úbočí chlumu vypátrati. Pakli sněh a led jest pevný a zmrzlý, nejohravnější počne jednotlivé schody do ledu vytesávat; když jednu díru vydlabal, postaví se do ní a dlabě druhou dolu níže, jsa o provaz upevněn, jehož protější konec druhý, na chlumu pevně sedící průvodčí vůkol těla svého okrutě v pevné pěsti drží. Když se délka provazu při té práci zesnovala, opustí pomocník své vysoké místo, zejde pozorně dolů k poslednímu schodu, tam se uhnízdí znovu pevně a společník jeho vysekává schody dále, až se „ke škáře“ dostanou. Tato se musí také zvláštním způsobem ke přechodu připraviti, totiž co uzulinké, jen asi na stopu široké (tedy desce čili prknu „krajníci“ podobné) sněhové brdce, k obou stranám hrozná propadiska. Ačkoli pak širokost hrůzyplné „škáry“ (dle mírky, ke spodu obrázku strany 137 přiložené) jen asi 6 do 7 sáh činí; přece i na této krátké dráze pocestný všechnu ducha přítomnost, pružnost smyslův a pevnou bezpečnost nohou svých sesbíratí musí, aby se na osudné sněhové lavici udržeti a protější skalnatou strminu vel. Glockneru šťastně dosáhnouti mohl.

Jestliže pak led a sněh brda teplem povětřím změknu, tak že se pevné schody vytesati nedají, nastává pro vůdce jiné, a to sic nebezpečnější zaměstnání, aby dráhu ke spuštění pocestných z mal. Glockneru dolů „na škáru“ připravili, což obyčejně dosti dlouho trvá.

Přiložený obrázek vysvětluje nám tuto částku práce, jakož i tu, v ceně života podniknutou sanici, kterou pocestní z malého Glockneru „ke škáře“ dolů konají. Písmena *a*, *b*, *c*, *d*, značí ledové hrby na chlumu malého Glockneru; u *S* otvírá se další částka strmé stěny ke „škáře“; *A* jest téměř kolmý spád vrchu k ledovišti Kalsereesu, *P* značí spád k ledovišti Pasterce. Pohled na obrázek vysvětlí nám i bez mnohých slov, co ti 3 mužové, průvodčí p. Štúra, podnikají. Do jednoho totiž hrbu ledového (*c*) vrazili pevnou tyku, potom pak vůkol něho provaz okrutili, který dolu ke propasti sáhá. Dva z průvodčích spouští se na tomto krkolomném pokraji propasti dolů, aby zadní částku těla pohodlnou žlabinu spouštili; oni se přidržejí provazu na chlumu přivázaného, když mezi tím nejsilnější soudruh na chlumu samém jiný provaz pevným ramenem drží, o kterýž jsou tyto dva přivázáni. Jedno chatrné smeknutí na bok, a tento anebo druhý

z našich připraváčů cesty visí nad nesmírnou sousední propastí, tak že bude vrchnímu správci sanice nudno, v povětří vičícího soudruha hore vytáhnouti, pakli jej totiž síla ramen v rozhodnou dobu neopustí. — Když tímto způsobem průvodčí jednu, dlouhou provazu přiměřenou částku dráhy „vysankovali“, spustí se i pomocník v nově udělané úžlabině dolů, pak se znovu na pevném stanovišti umístí, aby se další kus úžlabiny připravil. Na šesti tu na těchto krkolomných výšinách nijakého trní a žádné třísky není, kteráby podivné sanici bolestnou překážku spůsobiti mohla. — Když se průvodčí tímto způsobem „na škáru“ dostali, a přechod přes ni připravili, jeden vystoupí něco máličko na úbočí samého velkého Glockneru a druhý jdou pomocí prodložného, od *c* dolů visícího provaze zpátek hore, aby pocestné „jako vázaničku sena“ do propasti dolů spustili.

K vysvětlení tohoto výrazu, že vůdcové pouťi na Glockner pocestného u míst, největším nebezpečím hrozících, co „vazaničku sena“ považují, píše p. Štúr doslovně toto: „Známo bude, že jsou obyvatelé Alpů (hol) přinuceni, aby svůj dobytek přezimovati mohli, na nejvyšších a nejstrmějších stranách Alpů, častokrát v sousedství hrůzyplných propadisk, loučky kositi a dorobené seno bedlivě opatrovati, jelikož rovnější částky pády u svého bydliště obilí ponechati musejí. Dorobené seno bývá na holech, obyčejně v budovách dřevěných, někdy i kamenných, opatrováno, až se zima, s ní pak i sněhy dostaví. Teprv potom lývá seno ke přibytým lidským zvezeno; ale s jakým i obličnostmi, s jakým nebezpečím, to jen tím povědomo bude, kteří z vlastního vidění Alpy a strmé, jakoby na píď široké, po při hrůzyplných propadiskách vedoucí cesty poznali. Spouštění sena dolů jest škola, z které silní a spolehliví průvodčí na chlum Glockneru vycházejí. Oni považují pocestného co „vazaničku sena“, kterou bez úrazu do údolí spustiti mají, a sic tímto způsobem: potom jako se pocestnému provaz okolo prsou připravil, uhnízdí se nejsilnější průvodčí do sněhu, okrutí provaz jednorázem okolo vlastního těla a nechá i tu částku, o kterouž pocestného přivázal, i protější konec přes mohoutné pěsti své procházeti. Tření provazu vůkol těla průvodčího a spolu v pevné pěsti jeho povstává odpor pádu, kterýž pocestný svým krácením dolů po vytesaných schodech převyšiti musí a tak tedy i sám na nebezpečné dráze pevně stojí. V tom ale pádu, že by pocestní (buď při krácení po vytesaných stupních, buď při sankování v úžlebině měkšího sněhu) přece do blízké propasti spadnul: zůstane na provazu,

*) Hlubokost škáry udává se na 20 sáh; a však to jest míra očí, z naklonění obou vrchů k sobě předpokládaná; šířokost vidět z přídání mírky

který v pěsti průvodčího vězí, viset a tento muž, jehož pevná ruka sánky 5 do 6 centy sena obilžené při takovémto spouštění udrží, bude nepochybně moci i pocestného (pravda v nemilém položení „mezi nebem a zemí“ visícího) udržeti a opět vytáhnouti.“

A však nechať vůdcové Eder, Kramser a slouha jejich tuto dráhu připravují, my se ohlédneme máličko, co mezi tím náš rodák „v ledovém hnízdě“ na malém Glockneru, při chlebu, masu a víně dělá. Slyšme, jako p. Štúr své rozkoše opisuje: „Teploměř ukazoval na mém stanovišti 2° R. tak že tedy oživujícího tepla tam nebylo. Zamrzlé maso nechťelo mi chutnati; vínu ale v tak ohromné výšce ani člověk navíklý věřiti nesmí. K tomu pak všemu sedadlo moje; jáma v ledovém sněhu na úbočině, aspoň 60 stupňů nakloněná a to ve výšce závrát působící; předemnou propadiska ledovišť Kalsers- a Leiterkees-u, na kteráž mi zdánlivě kolmo hleděti bylo. Všechno to způsobilo u mne jakousi mrtvou lhostejnost. Obvyčejně dýchání bylo častým hlubokým vzdycháním protrhnuto; svaly mých nohou výše kolen dělaly od času do času nevolné pohyby, tak že se vůbec na toto okamžení mého života jen jako ve snách rozpomínám. Naposledy se objevil opět u strmé stěny Glockneru vůdce Kramser, přivolačuje mi radostně, že všechno jest připraveno; málo za tím objevil se i statečný Eder za nejvyšším ledovým hrbem Glockneru, přivázel mi bez dalšího rozpravování provaz vůkol prsou a doložil chladnokrevně: „No, teraz půjdeme!“ Já jsem následoval mechanickým způsobem, ani nehlédě na předemnou otevřenou hrtanu propadisk; až jsme se k připravené úžlabině dostali. Tuť mi přivola Kramser veselým hlasem, abych se uhníždil do sněhového žlabu a abych svá železka na patách jen pevně o jeho hřebět opřel. Sotva že jsem to učinil, neměv ani času nějakou myšlénku pojeti, již jsme se sánkovali „co vázanice sena“ dolů strmým úžlabím, na pokraji hrůzoplného propadiska. Při tomto prvním pohybu navrátilo se přirozené citění mé zpátkem, spolu s ním ale i strach před patrným životu nebezpečím. Prsa má nadýmalý se rychlým dýcháním vysokou, tak že jsem sobě tiseň polehčiti musel přivolaáním: „Festhalten Eder, festhalten!“ (Držte pevně, Ederu, držte!) Sotva však že jsem sobě polehl, již jsme se byli šťastně „ke škáře“ dosánkovali. Kousek této sanice jest právě na straně 140 vyobrazen.

Největší obtíže cesty byly spuštením se z malého Glockneru a překročením „škáry“ vítězně překonány; další vystupování na hlavní chlum stalo se rychle a vesele. Obrázek na str. 139 umístěný ukazuje nám,

jako sobě při tom pocestní počínali. Vůdcové vytesali po ledové strmině schody, potom jeden z nich vystoupil kousek po předu, usadil se pevně a táhnul pocestného o provaz uvázaného za sebou. Tak se šlo bez obtíže dále a pocestní zavítali na chlumu o 11 1/4 z poledne, potom jako výše 9 hodin vystupováním strávili. Teploměř ukazoval 0. 5° R. (t. j. půl stupně níže bodu ledového); vůdcové připravili ve sněhu pohodlné sedadlo, a smělý rodák náš kochal se v ohlédání obrazu velikánské krásy, kterýž se pod nohama jeho rozprostíral, a to nejen veliká část jeho-západní říše rakouské, ale i sousední krajiny s velikánskými brdmi vrchů svých, kteréž se nyní o kopců zraku představovaly.— Nejvyšší chlum Glockneru jest málo nakloněná, sněhem pokrytá plocha, na kteréž by sotva 12 osob vedle sebe státi mohli. Na samém pokraji k severo-západu stojí pozůstatky hromovodu; k severu spadá Glockner kolmo k ledovišti Pasterce dolů.

Mezi tím nastalo poledne; p. Štúr vykonal druhý měrnícký práce a pak odřikal starý Eder modlitbu Páně hlasitě, kterou všickni pocestní — jako to snadně pochopíme — v nejhlubší pokoře a nábožnosti opakovali. Za tím se šlo bez odkladu u prostřed slavnostné lichosti zpátkem. Spouštění nebezpečnými strminami děje se vůbec po provazu; o krátkou chvíli byli pocestní opět „u škáry“ a překročivše tuto podruhykrátě šťastně, museli zpátkem na malý Glockner vylézati. To se stává pomocí provazu, o jeden z ledových hrbů jeho připraveného (vid obr. str. 140, c); tento majice v rukou táhnou pocestní po úžlabině hore, po které se před nedávem byli „ke škáře“ spustili. Z chlumu malého Glockneru jde se pomocí provazů jen po sedlo S (vid obr. str. 136, S) odlud ale sánkuji se pocestní volno po sněhu dolů, co pravda někdy „bez kotlenců“ nebývá, pakliže pocestný nohama svými práci kormidelníka dosti obratně nekoná.— Další zestupování od „orlomíru“ (vid obr. str. 134, č. 2) při jináčce příznivé povětrnosti nijaké obtíže nemá, a takť se i naši pocestní o 1/4 hod. večer, právě na mrkání, „šťastně a spokojeni“ jako p. Štúr udává — do Heiligenblutu navrátili.— Naposledy vet. rodák náš čestně připomíná jměna spolehlivých vůdců, zvláště Edera a Kramsera, dávaje každému radu, aby se při vystupování na Glockner všech věšších společností vystříhal; jeden pocestný a třé spolehliví průvodčí, toť jest nejlepší poměť, kterýž i zdařily výsledek cesty slibuje. Odměna, těmto mužům dávaná, jest více než zasloužená.

ČTYŘIADVACETIHODINOVKA

Ve dnech 22. -23. ledna 1983 uspořádala skupina brněnských horolezců již 3. ročník závodu "24 hodin na běžkách". Místem konání byl prostor u rekreačního střediska HORNÍK na Třech Studních u Nového Města na Moravě.

Po nesmělé páteční prezentaci ovlivněné špatnými sněhovými podmínkami, kdy se nad Vysočinou přehnalá víchřice, odstartovalo v sobotu 22. ledna ve 12, 00 hodin 59 jednotlivců mužů, 2 ženy, 20 dvojic mužů a 3 dvojice žen na mírně zvlněný 8 km okruh s jednou stopou, v noci neosvětlený. Zpočátku dešť, teploty 3 až 5°C nad nulou, později voda ve stopě i uježděná zrcadla a drobné sněžení v neděli dopoledne, neulehčila závodníkům, převážně horolezcům, jejich boj na trati. V noci kroužil každý svým pravidelným tempem za svitu čelovky po okruhu a protože je možné závod přerušit na libovolnou dobu, zalezli někteří i na krátký spánek do postele. Občerstvení si závodníci zajišťovali prostřednictvím svého doprovodu samostatně, pořadatel zajišťuje pouze čaj. Ale všichni svorně

jezdili na domácím sněhu na domácím klistru Skivo. Celý závod byl ukončen v neděli 23. ledna ve 12, 00 hodin. V jednotlivcích vyhrál Myšík /Teplice/, který absolvoval 219, 5 km, 2. Koucký /Turnov/ 211, 8 km, 3. Nosek /UD Hamr/ 200, 6 km - zvítězil mezi horolezci před Macourou. Ve dvojicích mužů 1. Pavlík-Jirka /Favorit-Lokomotiva Brno/ 248, 7 km, 2. Zachariáš-Marek /Tábor/ 230, 4 km-zvítězili mezi horolezci před dvojicí Čada-Štoček. Uznání zasluhují ženské výkony- 1. Xaverová /Tesla Brno/ 154, 3 km, 2. Bělohřadová. Dvojice žen: 1. Bernátová-Klemšová /VHS Brno/ 186, 8 km.

Zájemci o účast v příštím ročníku, který se bude konat pravděpodobně 21. -22. 1. 1984, se mohou přihlásit do 31. 12. 1983 na zvláštním listu s uvedením jména, příjmení, data narození, TJ, oddílu, výkonnostní třídy, čísla OP, adresy. K přihlášce se přilepí ústřížek o zaplacení startovného 55,- Kčs. Přihláška i startovné se zasílají na adresu TJ LOKOMOTIVA Brno, horolezecký oddíl, Brněnská 26, 617 00 BRNO. Na obálku vyznačit číslo "24". Počet účastníků je limitován, na jednoho běžce nebo dvojici je počítáno jen s jedním lůžkem. Přednost při výběru mají členové horolezeckých oddílů.

Ing. Ferdinand Doležal

NOVÉ PRŮVODCE - TURNOVSKO

Horolezecký oddíl Turnov vydal loni tři průvodce po méně známých skalách na Turnovsku, autorem je Jindra Sochor. Můžete si o ně napsat na jeho adresu.

Jindřich Sochor, Lidových milicí 1610, 511 01 Turnov.

Průvodce Kozinec stojí 5,- Kčs, Káčov a Myší skála jsou po koruně. Objednávky poslejte pouze hromadně /nad 5 kusů/.

Agilní turnováci chystají i nového průvodce po Hruboskalsku, který je již připraven do tisku. Bude vycházet po oblastech - letos Kozlov, Přední Skalák, Bory a Markův kout /skály nad Mašovem/. Každý z průvodců má rozsah 40 stran a obsahuje i mapy oblastí 1:1000 a půdorysy všech věží s vyznačením nástupů cest. Protože půjde o účelový tisk, objednávky se přijímají předem /opět hromadně na stejně adrese/. Cena bude 10,- Kčs za první tři oblasti a 3,- Kčs za Markův kout. Peníze ale předem neposlejte!

Z knih

● HOROLEZEC. V záplavě titulů s horolezeckou tematikou, které se u nás dostaly na trh během posledních dvaceti let, je téměř úplná absence sovětských autorů. V roce 1983 vyplnilo nakladatelství Olympia v edici Stadion tuto pauzu dílem Jurije Borisoviče Burlakova.

Jméno gruzínského horolezce Čchumliana Chergianiho proniklo do povědomí naší horolezecké veřejnosti v roce 1959, kdy družstvo R. Kuchař, O. Kopal, K. Cerman zopakovalo poprvé jeho cestu v objektivně velmi nebezpečné severní stěně Donguz-Orunu. V té době byl tento rodák ze svanské Mestie přeborníkem SSSR a daleko za hranicemi své vlasti byl známý pod přezdívkou Michail. Bylo mu pouhých 27 let a 10 let života mu ještě zbývalo. Dokázal je však proměnit v nepřetržitou sérii oslnivých úspěchů. Když Chergiani v roce 1969 tragicky zahynul v italských Dolomitech, byl pro Svanetii mnohem víc než úspěšným sportovcem a zasloužilým mistrem sportu. Byl "mužem se zvláštní pravomocí", byl národním hrdinou č. 1. V jeho domě bylo zřízeno muzeum Chergianiho, ředitelem muzea se stal Michailův osobní přítel, mistr sportu J. B. Burlakov. Ve stejném roce vychází v nakladatelství Fizkultura i sport "Voschoditel", životní příběh M. Chergianiho, který podmanivě, mimořádně kvalifikovaně a se značnou dávkou piety předkládá veřejnosti Sovětského svazu Jurij Burlakov. V roce 1983, kdy byla dokončena dvouletá rekonstrukce Chergianiho domu, intenzivně prožívaná celou Mestií, vychází tato zajímavá publikace na 189 stranách a s 24 černobílými obrazovými přílohami, doplněná o fotografie Ivo Petříka a doslov Jiřího Nováka, i u nás.

Milan Doubner

● DVĚ KRÁSNÉ KNIHY. " . . . Alexander nemohol odtrhnúť zrak od jedinečného obrazu. . . . Dal trúbiť vojenskú poctu. . . Kráľ vrchov a kráľ kráľov stáli tvárou v tvár. Diamír triumfoval. Po prvý ráz v živote sklonil Alexander pokorné svoju pyšnú šiju. "

Přibližně takto začíná poutavá kniha Diamír - kráľ vrchov, kterou za spoluúčasti svých kamarádů napsal Marián Šajnoha, vedoucí slovenské expedice, která v roce 1978 uskutečnila prvovýstup Diamírskou stěnou s severní vrchol Nangá Parbatu /7816m/.

Úvodní slova o Alexandrovi /převzatá z Černíka/ jsou jediná "nehistorická" - jak Šajnoha sám uvádí. Dále se totiž dovídáme - a to věrohodně - jaká dobrodružství potkala na Nangá Parbatu, zejména v jeho Diamírském úbočí, horolezce od dob Mummeryho /1895/ až po dnešek. Ale to je jen úvodní část knihy. Její podstatu tvoří mistrné vylíčení průběhu expedice. Čtenář se dozví, kolik úsilí, nadějí a zklamání /když už se zdá všechno ztraceno/ provází přípravu výpravy, prožívá s účastníky cestovní útrapy v prachu íránské pouště, strasti jednáni s pákistánskými úředníky /Inš Alláh - jen Alláh ví, kdy co bude . . . / . A pak ovšem výstup - dřina, tisíce metrů fixních lan, kamenné laviny, nemoci. A opět střídání naděje a zklamání - až po konečný jásot nad úspěchem. Dramatická líčení jsou často prostoupena filozofickým zamyšlením o smyslu horolezectví a zejména o chlapeckém přátelství, v této expedici až mimořádném. "Nestalo sa, aby si niekto odľahčil váhu na úkor kamaráta. Skôr vznikali spory z problému: Nechaj, já to vynesiem. " Také na styčného důstojníka - filozofa měla výprava štěstí: "Mier nie je vtedy, keď mlčia zbrane. Mier musí byť najsamprv v ľudskej duši. Mier je teraz tu, medzi nami, Maroš. "

A tak - po přečtení této knihy - člověk cítí, že by chtěl být členem téhle expedice a závidí těm jedenácti, kteří se jí zúčastnili. To snad je pro knihu ocenění největší.

● Druhou knihu napsal Michal Orolín a nazval ji "Strmé cesty k Himalájám". Je to vlastně životopis úspěšného horolezce, který stanul na vrcholu Nangá Parbatu a téměř na vrcholu Makalu. Líčení dramatických událostí při výstupech na obě hory jsou přirozenou dominantou knihy. I když jsme o nich četli již v jiných publikacích, teprve s Orolínem prožíváme radost ze síly lidského kolektivu, ale zejména zoufalství, když nejsme schopni pomoci kamarádům, kteří v horách umírají.

Podobně jako kdysi Kugy a po něm Buhl, Rébuffat či Bonatti vzpomíná i Orolín na své dětství a na první lezecké pokusy jako na nejkrásnější dobu svého života. Vyznává se pak ze své lásky k Vysokým Tatrám a jejich letním i zimním stěnám, popisuje těžké cesty na Kavkazu, v západních Alpách a v Norsku. Líčí všechny výstupy a události kolem nich s neobyčejnou přesností, ale nejde mu nikdy o pouhý popis, nýbrž o sdělení svých prožitků a svého citění. I když sám býval hnačí silou většiny akcí, přičítá ve své skromnosti vždy více zásluh svým kamarádům a vyjadřuje jim svůj obdiv a úctu. Není zastáncem sólolezectví /i když si jím ve Weberovce pomohl získat znovu sebevědomí po těžkém úrazu. / "Proto má lano dva konce, aby na něm byli uvázaní dva horolezci". Radost z výstupu je větší, podílíš-li se o ni s kamarády. Občas se však Orolín setkal i s neschopností, ba dokonce s egoismem a zbabělostí horolezců. Ani o tom nelenuje ve své knize psát a ukázat na propastný protiklad mezi těmi skvělými na jedné straně a špatnými na straně druhé.

Orolínovu knihu čte horolezec jedním dechem. V jejím závěru autor říká: "Já ještě nekončím. " A tak doufáme v pokračování . . .

Obě knihy jsou vybaveny četnými fotografiemi /Šajnohova i barevnými/. Vydalo je bratislavské nakladatelství Sport v roce 1980 a 1981.

Vladimír Procházka

● Někteří možná pamatujete Ascent, ročenky Sierra Clubu z konce šedesátých a první poloviny sedmdesátých let. Pak přišla čtyřletá odmlka, aby se Ascent vrátil na scénu v nové podobě v roce 1980 jako první z plánované řady dvouročenek.

Ze sešitu se stala objemná kniha, poprvé jsou použity barevné fotografie. Tvůrci Allen Steck a Steve Roper si na Ascentu s podtitulem "horolezecké zkušenosti slovem a obrazem" dali opravdu záležet. Hlavní částí je novela D. Robertse "Like water, like wind", zařazená doprostřed svazku na příjemném matném papíře. Vpředu a vzadu je pro dobrou reprodukci fotografií užito křídového papíru. Jsou zde články o opakování klasické cesty v severní stěně Eigeru, o výstupu na Aconcaguu, lezení na Pinnacles i v Sallathé Wall na El Capu, ale také lezecká historie oblasti Cathedral Spires nebo materiál o lezení po budovách, tedy "builderingu" - a samozřejmě řada dalších. Vše je provázeno četnými a velmi dobře reprodukovány černobílými fotografiemi /přestože již není použito duplexové techniky jako v minulosti, která dávala obrázkům "šťávu"/ a dvěma zajímavými soubory perokreseb a kreseb tužkou. Ve dvou samostatných sekcích jsou pak na šestnácti stranách zařazeny krásné barevné snímky z Cathedral Spires a z lezeckých oblastí amerického jihozápadu.

Jak už je u publikací vydaných v Sierra Club Books dobrou tradicí a snad i zákonem, Ascent má čistou, moderní grafickou úpravu Davida Brooma a opět prvotřídní tisk, tentokrát provedený v Japonsku za účelem vysoké kvality a nižší ceny.

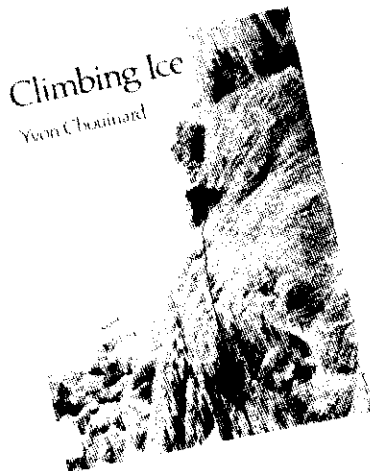
Ascent se řadí mezi klenoty horolezecké literatury.

Ascent - The Mountaineering Experience in Word and Image.

Edited by Allen Steck and Steve Roper. Brožura formátu 28x22 cm, 272 stran s mnoha čb fotografiemi a 16 stranami barevných snímků.

Sierra Club Books, San Francisco, 1980, simultánně vyšlo v anglickém nakladatelství Diadem Books.

Vladimír Procházka ml.

● Jméno Chouinard je u nás známým pojmem hlavně díky hexentrikům a stoperům. Méně lidí už ví, že Yvon Chouinard není jen proslulý konstruktér horolezecké výbavy, ale také jeden z největších horolezců posledního čtvrtstoletí. Leze od svých šestnácti let a má na svém kontě řadu významných prvovýstupů ve Spojených státech, Kanadě, Mexiku i Patagonii, lezl však i v Británii, Alpách, na Novém Zélandu, v Keni i Himálaji. Yvon Chouinard je nazýván moderním Eckensteinem a otcem amerického lezení v ledu.

Ve své knize Climbing Ice čerpá z pětadvacetiletých zkušeností v ledu mnoha oblastí, které mu pomohly odvést dílo bez mezer a na úrovni doby. Mísí se zde vzpomínky s perspektivami vývoje a jasnými instrukcemi o různých technikách, umožňujících přizpůsobit se všem podmínkám lezení ve sněhu a ledu. V úvodu nechybí historie lezení v ledu od samých počátků horolezectví až po současnost s důrazem na vývojové mezníky v technice lezení, nápadech a zlepšování výbavy, změnách kulturních poměrů a zeměpisném objevování, které udávaly směr až do "ledové revoluce" našich dnů. Historický přehled je doplněn příhodami velkých postav lezení v ledu, které jsou veselé a poučné zároveň, ukazují důležitost používání správné techniky i výzbroje. Velmi detailně jsou probírány metody stoupání v ledu - francouzská škola, lezení po předních hrotech, sekání stupů, lezení s umělými pomůckami, lezení mixů. Zvláštní pozornost je věnována otázkám bezpečnosti - zajišťování, používání lana a ostatní výzbroje, lavinám. Závěr patří stylu a etice současného lezení. Množství instruktivních a ilustračních fotografií v přímé vazbě na text ukazuje v plné šíři tento dramatický sport.

Skvělý dojem je podtržen noblesní grafickou úpravou, která dělá svému tvůrci čest, i prvotřídní kvalitou tisku. A tak Climbing Ice potěší nejen lezce v ledu, ale každého milovníka krásné horolezecké knihy.

Yvon Chouinard-Climbing Ice, 192 stran, 28x21 cm. Přes 150 čb fotografií a 16 celostranných barevných příloh. Vydáno v Sierra Club Books, San Francisco 1978.

V německém překladu vyšla tato kniha v nakladatelství Carta, Pforzheim, BRD.

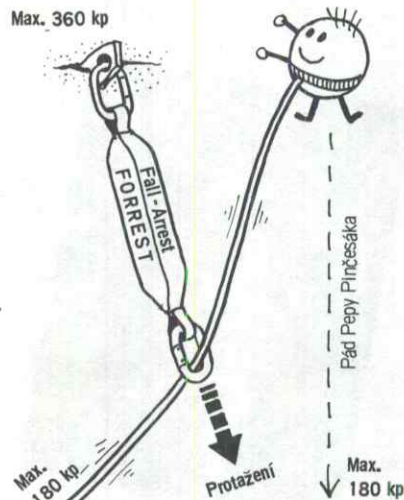
Vladimír Procházka ml.

útržky

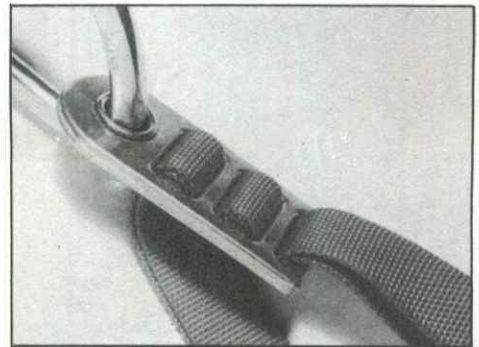
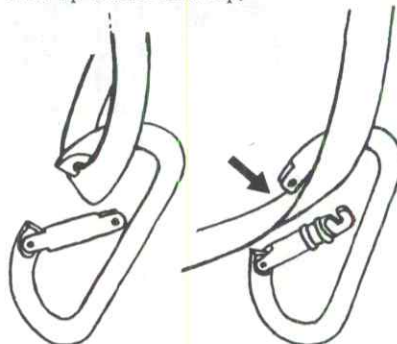
Vladimír Procházka ml.

● Fall-Arrest. Ne náhodou zařazují tuto novinku od Forresta hned na začátek přehledu. Troufám si totiž tento nenápadný "látkový buřtík" označit za nejvýznamější vynález posledních několika let a za mezník v zajišťovací technice vůbec. Fall-Arrest v případě pádu snižuje všechny síly na hodnoty pod 400 kp! Srovnajte to se současným stavem, kdy moderní horolezecké lano s visačkou UIAA omezuje rázovou sílu při zachycení pádu na 1200 kp. Nejúčinnější využití Fall-Arrestu je na postupovém jištění namísto prodlužovací smyčky. Použijeme-li jej na stanovišti /nebo mezi úvazem prvolezce a lanem/, při pádu budou výsledné síly v zajišťovacím řetězci řádově dvakrát vyšší. Ale i tam má Fall-Arrest své uplatnění je-li např. štand nejistý a na dalším úseku jsou malé možnosti jištění-závisí na situaci a úvaze. Velice důležité je, že Fall-Arrest tlumí pád měkce, bez nežádoucího "gumového" efektu se zpětným trhem, který se vyskytuje u nylonových lan. Tyto vlastnosti Fall-Arrestu dává Forrestem vyvinutá speciální plastická textilie Force-Text /vývoj trval 7 let/. Při zatížení nad 200 kp se začíná natahovat a postupně se vytrhá. Po úplném vytrhání při zachycení těžkého pádu lezec zůstane viset na pevném delším webbingu, kterým je tlumič funkční Force-Text přemostěn a jehož součástí jsou z obalu vyčnívající závěsná oka. Do lezecké praxe přináší Fall-Arrest následující výhody: Mnohonásobně zvyšuje spolehlivost kritického jištění - i špatný vklínělec, stará skoba nebo vývrtka v měkkém ledu mohou nyní udržet pád! Rázová síla na postupové jištění není v žádném případě vyšší než 230-360 kp, na padajícího a štand působí maximální síla 115-180 kp! Výrazně se zvyšuje životnost lana, které při zachycení pádu "nepracuje naplno". Lezec po pádu již na laně nekmitá jako opička z poutí. Výraznou předností Fall-Arrestu proti mechanickým tlu-

mičům pádu je jeho úplná spolehlivost i v nejtvrděších podmínkách, při zatěžování přes hranu! A dále- Fall-Arrest bez protažení odolává zatížení vahou těla při šplhání po laně.

● Karabiny při vycvakávání z úvazu často zoubkem zadrhávají o zavěšovací šňůru. Stojí to čas, síly a hlavně nervy, potřebujeme-li karabinu v překerní situaci. Této nepříjemnosti se čelí obalováním šňůry silnou bužirkou a vymyšlením lepších i horších nosičů karabin. Italský firemní tandem Camp a Kong-Bonaiti na tento problém šel od lesa - překonstruoval karabiny. Jak je vidět z obrázku, je to geniálně jednoduchý nápad. Zoubek se z nosu pevné části karabiny přestěhoval na konec zámku-a je po trablech. V současnosti je už vyráběna celá řada upravených karabin pod názvem Betclimb. Tvarově jinak odpovídají známým tradičním "bonaitkám" s nosností 2800 kp, existují i v provedení s pojistkou, jako "trasversale D" 2800 kp, klettersteig 2500 kp a HMS 2200 kp.

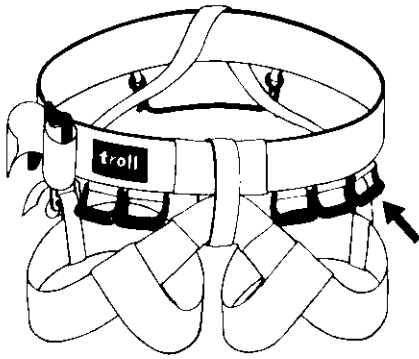

● Salewa-Fallenergie-Dämpfer, Modell Sticht je tlumič pádu na mechanickém principu - k brzdění se využívá tření mezi 25 mm webbingem a dimenzovanými průvlaky duralové destičky o rozměrech 90 x 40 mm /100 g/. Při zachycení pádu na fixní bod působí síla mezi 300 až 400 kp. Tento tlumič byl vyvinut speciálně pro vysokohorské turisty k sebejištění na cestách zafixovaných ocelovými lany. Sebejištění se praktikuje tak, že lezec má na úvazu dvě asi 1,2 m dlouhé smyčky z lana ϕ 11 mm s dvěma karabinami na koncích. Tyto karabiny se během postupu střídavě zapínají do ocelového fixního lana. Při pádu bez tlumiče působí na lezce i jednotlivé části sebejištění vysoké zatížení i při relativně malé výšce pádu, vše je zatěžováno "natvrdo" a "nakrátko".

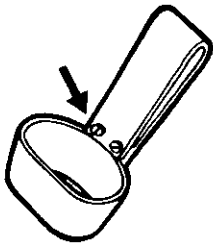
Vzhledem k nevhodnému příčnému zatěžování není ani vyloučeno prasknutí karabiny. A tak zde jsou tlumiče pádu důležitým mezičlánkem-pro výše uvedenou metodu sebejištění jsou zapotřebí tlumiče 2, na obě smyčky. Tlumič pádu Salewa-Sticht lze samozřejmě s úspěchem použít i během horolezeckých výstupů na "strategickém" postupovém jištění nebo nekvalitních štandech. Musíme přitom ale dávat pozor na to, aby se webbing neopíral o skálu a nebyl tak blokován, pak celá věc ztrácí smysl - a dodržet tuto podmínku nebývá v praxi vždy jednoduché. Výhodná je u tlumiče Salewa možnost mnohonásobného použití.

● Známa anglická firma Troll na poli úvazů v Evropě stále udává tón. Loni uvedla vylepšený Freestyle a Mark 6, což je modernizace i u nás velmi populárního úvazu Mark 5 /viz Hory 15/. Základní změnou je to, že silné navazovací a jističí oko je nyní přichyceno k "nohavicím" /a nikoli k "opasku"/. Navlékání úvazu je mnohem jednodušší a snazší než dříve- Mark 6 je tak koncepčně shodný s úvazem Freestyle, jednotlivé části obou typů jsou nyní plně zaměnitelné. Každému to umožňuje zkombinovat si úvaz podle svých představ. Významnou novinkou, u Trolle vyvinutou a uplatněnou u obou zmíněných úvazech, jsou speciální nosiče materiálu z pevného a houževnatého nylonu /na obrázku označeno šipkou/. Oproti běžně užívané šňůře mají následující výhody: Spodní příčka svým větším průměrem zabranuje zadrhávání karabin. Postranní vislé příčky jsou vyhnuté směrem ven, takže spodní část odstává a karabiny lze snadno vycvaknout. Smyčky visí výš, necou-

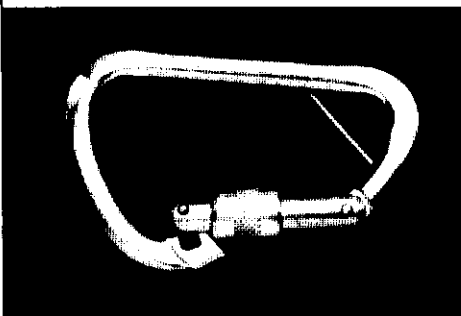

rají se, matroš se neshrnuje do jednoho místa /jako tomu je na šněře/ a může být přehledněji uspořádan. Každý z šesti nosičů na úvazu pojme 4-5 karabin. Nový je též "kyblík" Troll k nošení kladiva nebo cepínu. Je vylišován z houževnatého plastu, poddajného i při velkém mrazu, takže tolik nepřekáží jako obdobné výrobky z tuhého materiálu. Nosič kladiva je ze dvou částí spojených speciálními šrouby. To umožňuje uchycení k jakémukoli úvazu /do šíře popruhu 75 mm/ prakticky v libovolném místě, nosič lze odmontovat když ho nepotřebujeme. Ze všech nových úvazů Troll proto zmizela poutka s přezkami k uchycení konvenčních nosičů kladiva.

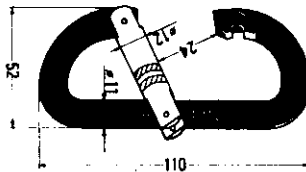

● Novou karabinu typu "Express" vyvinuly společně firmy Kong-Bonaiti a Salewa. Je určena hlavně vysokohorským turistům pro sebejištění na exponovaných cestách, které jsou zajištěny ocelovými lany, žebříky a řetězy /německy "klettersteig", italsky "via ferrata"/. Karabina s nosností 2600 kp a značkou UIAA má velkou vnitřní světlost a její předností je nový typ samočinné pojistky. Není šroubovací, ale do polohy "zajištěno" dotlačována pružinou. Pro odblokování ji stačí jedním hmatem posunout proti tlaku pružiny a zároveň karabinu otevřít, po uvolnění zámku pojistka automaticky zaskočí bez jakýchkoli dalších manipulací. O to se postará šikmý náběh na nosu karabiny, který je zřejmý z fotografie. Za povšimnutí stojí také přička

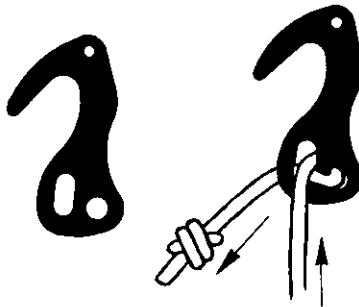

z pevného drátu, která zabráňuje vyskočení jističů smyčky od úvazu lezce. Při velice častém převakávání jištění na zafixovaných cestách nová karabina šetří čas a zvyšuje bezpečnost.

● Schopnost běžné malé karabiny pojmout více pramenů silného lana /nebo tlustý pískovcový kruh/ vyřešil před časem francouzský horolezec Bibollet nekonvenčním způsobem - vyosíl rovinnu kývání zámku, takže nenaráží do zadní části karabiny ale bokem jí mří. Na tomto principu vyrábí výborné karabiny "Trasversale" firma Kong-Bonaiti /na obrázku/ i řada dalších výrobců.

● Zajímavý fihháček vyrábí firma Kong-Bonaiti. Je z kvalitního duralového plechu tloušťky 3,5 mm, měří 80 x 48 mm, a udaná nosnost je 700 kp. Jak je vidět z obrázku, v kombinaci s repšněrou ϕ 7 mm umožňuje rychlé přizpůsobení délky žebříčku nebo doladění zavěšení sedačoho úvazu.

● Speciální karabina Clog HMS je určena k jištění poloviční lodní smyčkou. Tomu odpovídá její široký hruškovitý tvar bez ostrých ohybů i velká vnitřní světlost. Je označena značkou UIAA a má nosnost 2200 kp. Vyskytuje se s běžnou šroubovací pojistkou, nebo automatickou pojistkou Twistlock /na snímku/, o které jsme psali v Horách 13-14/81. Modifikací nové karabiny, a to zcela ojedinělou, je "siamské dvojče HMS" pro dvojité lano.

● U některých jednoduchých a po léta užívaných věcí se nám zdá, že už na nich nelze nic zlepšit. A hle, lze. Cosmic Arrester firmy Clog je brzda k dynamickému jištění na jednoduchém i dvojitém laně na principu Stichtovy destičky. Je zhotovena z kvalitního duralu, ϕ 63 mm a tloušťka uprostřed

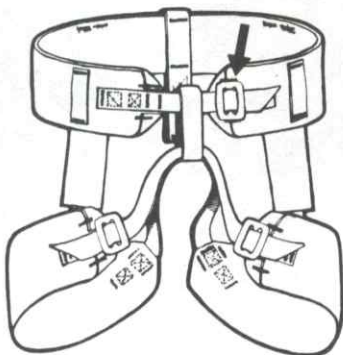
14 mm, přičemž ke krajům se čochovitě snižuje. Příčná vhloubení vylepšují funkci tím, že stabilizují polohu destičky vůči karabině, což spolu s perfektním zaoblením i vnějších hran umožňuje jemnější a plynulejší regulaci brždění. S touto pomůckou lze i dobře slaňovat - nedoporučuje se však pro slanění dlouhá - vzhledem k menším rozměrům může dojít k nežádoucímu přehřátí.

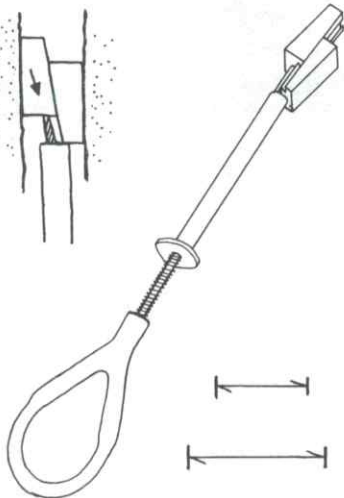
● Děti blázní s "céčky" - a my teď zase pro změnu můžeme shánět "pěčka". P-nuts, česky P-vklíněnce, jsou novinkou od Forresta. Z fotografie vidíte, kde přišly k svému jménu. Je to skutečně krásný jednoduchý nápad! Funkčně a možnostmi použití jsou podobné vklíněncům Rocks /viz Hory 15/ - konvexně-konkávni kombinace ploch, tříčárový styk se skalou a z toho vyplývající velká stabilita ve spárách s různou sblhavostí stěn. Vzhledem k tomu, že "pěčka" jsou uvnitř téměř prázdná, umožňují lepší usazení za krystaly a nerovnosti horniny, lépe se i vyjmají /šňouchadlo lze strčit dovnitř vklíněnce/. P-nuts jsou vyráběny z kalené chrommolybdenové oceli /při zatížení nedochází k jejich deformaci/ ve čtyřech velikostech. Horní šířky "pěček" jsou 21, 24, 27 a 32 mm/ směrem dolů se zužují, na čelech profilu je úkos/ a výška jednotlivých velikostí /resp. ϕ výchozí trubky/ činí 19, 22, 25 a 29 mm.

● Novou řadu úvazů uvedl Forrest. Oproti typu Ultimate, popsanému v Horách 15/81, jsou hlavní změnou nové nosné přezky - Single Pass Buckle - u kterých se webbing provléká pouze jednou /a nevrací se zpět do přezky/. Po provlečení je pouze nutné zkontrolovat, zda přečnává alespoň 6-7 cm dlouhý konec webbingu. Výhodou je rychlejší manipulace, kterou oceníme zvláště se zkrchlými rukama. Pomocí popruhu, držící "nohavice", se z boků přestěhovaly opět na tradiční místo

zvadu. Uvnitř mají vsunutou gumu k přizpůsobení různým postavám. Úvazy se vyrábějí ve třech typech - Ultimate /na obrázku/, Alpine a Classic-liščí se šífkou popruhu v pase a stavitelnými nebo pevnými "nohavicemi".

● Slider, tak se jmenuje nový mechanický vklínělec oregonské firmy Metolius Mountain Products. Jde o konstrukční rozvedení známé finty z praxe - protiběžného založení dvou stoperů. Výsledkem je jakýsi "friend" pro úzké spáry s paralelními stěnami, jinými vklíněci prakticky nezajistitelné. Čtyři překrývající se velikosti obsáhnou šířky spár 8-18mm. Talířek a pod ním navlečená tlačná pružina slouží k pohodlnému a rychlému jednoručnímu vkládání a vyjímání vklíněnce.

● HOROLEZECKÁ OBUV PODTATRAN. Počas mojho sledovania výroby horolezeckej obuvi vo VD Podtatran /ulica 1. mája 19/220, 058 13 Poprad/ došlo k inovácii niektorých druhov výrobkov v prospech širokej horolezeckej verejnosti. Ďalej prehlbila sa spolupráca s vedením a je dobrá vzájomná kontinuita s našou komisiou. Tohto času sa celkom vyrába 8 druhov výrobkov vhodných pre potreby horolezectva vrátane jedného druhu loveckej /mysliveckej/ obuvi. Z uvedeného počtu sú 4 druhy letných hôr. bôt a tri druhy zimných hor. bôt.

Výrobky sa vyrábajú vylučne klasickým spôsobom, doslova na kolene, ak neberieme do úvahy šitie zvrškov. Materiálom je koža Waterproof o hrúbke 1, 7-2, 4 mm vo farbe mahagón, hnedá, čierna. Provedenie šitia zvrškov je strojné, ostatné operácie sa prevádzajú ručne.

Strojné šitie obsahuje zošitie v päte, našitie zadného pásku, chrániča päty, vložky nad pätou, tesniacej vložky na bokoch a pod šnurovaním. Obuv obsahuje všitú podšívku a všetky nové druhy majú olemované sárky a výplň s polyuretánu. Jazyk je všitý na podšívku, takže dokonale tesní. Novinkou inovovaných výrobkov je výstuž špiče a ocelová výstuž na rozhraní medzipodšvy a vibramovej podošvy. Tieto prvky, ako je známe, obsahujú iba niektoré druhy zahraničných špičkových bôt.

Výrobné družstvo PODTATRAN vyrába boty v číslach dámske 22, 5-28 a pánske 25-32. Denná kapacita bôt sa tohto času zvýšila až na 10 párov. Boty možno si objednať na zakázku alebo priamo zakúpiť v sklade. Mimoriadny dopyt je zo strany maďarských zákazníkov, občas aj od zaujemcov z alpských krajín.

Mimoriadny záujem je zo strany sovietskych kde bolo dodaných asi 50 párov typu Rysy - zimné.

1. Druhy letných hor. bot. /viď foto číslo 1 z prava/:

- a/ Pahorky letné bez vložky typ MONTBLANC. Je to starý vybehový vzor, na sklade sa ešte nachádzajú. Vyr. cena 780 Kčs
- b/ Nový vzor - zadná časť tvorí jeden celok, bez žabky. Od starého typu sa líši modernejšou upravou sarky v kotníku.
- c/ Nový vzor - mierne vyvýšená bota, vhodná na vysokohorskú turistiku a tatranské horolezectvo letné.
- d/ Inovovaný najnovší vzor - T. P. číslo 171-78/01-B. Je to vyvýšená ideálna letná horolezecká obuv. Dobré prilieha na nohu a spevňuje kotníky. Šnurovanie obsahuje 12 ks /6 párov/ niklovaných očiek a 10 ks

/5 párov/ háčkov.

Orientačná cena bude asi do 900 Kčs

2. Druhy zimných horolez. bot /viď foto č. 2 zprava/:

- a/ Hor. boty vzor MONTBLANC zimné - s teplou filcovou vložkou. Vyr. cena 860 Kčs.
- b/ Zimné vyvýšené MONTBLANC - obsahujú filcovú vložku. Boty majú perfektné prevedenie a tvar. Dokonale šnurovanie, ktoré pozostáva ze 7 párov očiek na spodnej časti 6 párov háčkov na rýchlošnurovanie. Boty sú určené v lete do stredných hôr a v zime pre tatranské lezenie. Cena nebola ešte stanovená.
- c/ Lovecká obuv - vhodná pre turistiku. Cena 800 Kčs.
- d/ Zimné horolezecké topánky KONČISTÁ obsahujú teplú vyberaciu vložku s umelej kožušiny s vlastným šnúrovaním. Vložka je podpená kožou, takže môže slúžiť ako prezúvky resp. ako bivačovacie boty. Boty sú určené pre horolezeckú činnosť vo vysokých horách a v extrémnych chladných podmienkach. Boli testované aj v mimoriadne nepriaznivých snehovo-vodných podmienkach na Altaji /1983/. Treba poznamenať, že pri dokonalej vhodnej impregnácii znášajú niekoľkodennú mokrú klímu roztopených ľadovcov a snehovej triesťe. V týchto extrémnych cez deň mokrých a v noci chladných podmienkach je dobre mať rezervné náhradné teplé vložky. Cena: 1 130 Kčs. V súčasnosti sú z opísaných druhov bôt schválené Bezpečnostnou komisiou VHS ÚV ČSTV letné - typ d/ a zimné typy b/ a d/.

Alois Stahovec, člen BK VHS ÚV ČSTV.

